

ارزیابی مشارکتی سامانه‌های شفافیت وزارت تعاون، کار و رفاه اجتماعی

مرکز توانمندسازی حاکمیت و جامعه جهاد دانشگاهی
بهمن ۱۳۹۹

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِیْمِ

ارزیابی مشارکتی

سامانه‌های شفافیت وزارت تعاون، کار و رفاه اجتماعی

آزمایشگاه داده و حکمرانی
Data 4 Governance Lab

انديشكده سياستگذاري
اقتصادي تهران

سازمان وزارت سلامت و رفاه اجتماعی

مؤسسه مردم‌نهاد
توسعه فراگیر شفافیت

اتحادیه اتاق بازرگانی، صنایع، معادن و کشاورزی تهران
TEHRAN CHAMBER OF COMMERCE

حسین‌محمدی
دانشگاه

دیدبان شفافیت و عدالت

Administrative Integrity (AICI)

ارزیابی مشارکتی سامانه‌های شفافیت وزارت تعاون، کار و رفاه اجتماعی

مرکز توانمندسازی حاکمیت و جامعه جهاد دانشگاهی

مجری: مرکز توانمندسازی حاکمیت و جامعه جهاد دانشگاهی با همراهی مرکز غیردولتی توسعه فراگیر سلامت اداری و مبارزه با فساد، جمعیت هم‌اندیشان دادخواه، هسته پژوهشی سلامت اداری و مبارزه با فساد دانشکده مدیریت دانشگاه تهران، کمیسیون حمایت قضایی و مبارزه با فساد اتاق بازرگانی، صنایع، معادن و کشاورزی تهران، اندیشکده سیاست‌گذاری اقتصادی تهران، آزمایشگاه داده و حکمرانی اندیشکده حکمرانی شریف، موسسه مردم‌نهاد توسعه فراگیر شفافیت، دیده‌بان شفافیت و عدالت.

پدیدآورندگان: سعید هراسانی، میلاد زمان، لیلا حبیبی، مهدی نادری، عمادالدین پاینده، داود هاشم‌زاده حسینی، الهه فلاطونی، مهدی کرمی، حسین فروزان فرد.

واژگان کلیدی: ارزیابی مشارکتی، سامانه‌های شفافیت، ارزیابی مدنی، ارزیابی عملکرد، مشارکت

انتشار: بهمن ۱۳۹۹

فهرست مطالب

مقدمه	۷
فصل اول: ارزیابی مشارکتی	۹
سامانه‌های شفافیت وزارت تعاون، کار و رفاه اجتماعی	۹
۱-۱- خلاصه مدیریتی	۱۰
۲-۱- مقدمه	۱۱
۳-۱- ساختار گزارش	۱۲
۴-۱- ریشه‌های ارزیابی مشارکتی	۱۲
۵-۱- تعریف ارزیابی مشارکتی	۱۴
۶-۱- ضرورت ارزیابی مشارکتی	۱۸
۷-۱- پیش‌نیازها و اصول حاکم بر ارزیابی مشارکتی	۱۹
۸-۱- مزایای استفاده از ارزیابی مشارکتی	۲۰
۹-۱- اجرای ارزیابی مشارکتی	۲۲
۱۰-۱- تجربه رتبه‌بندی سامانه‌های شفافیت وزارت تعاون، کار و رفاه اجتماعی	۲۴
۱۱-۱- جمع‌بندی	۳۲
منابع	۳۴
فصل دوم: مرکز توانمندسازی حاکمیت و جامعه جهاد دانشگاهی	۳۵
۱-۲- خلاصه مدیریتی	۳۶
۲-۲- مقدمه	۳۸
۳-۲- ساختار گزارش	۳۸
۴-۲- فرض‌ها و ارزش‌ها	۳۸
۵-۲- رویداد رتبه‌بندی سامانه‌ها	۳۸
۶-۲- ارزیابی اولیه مرکز توانمندسازی حاکمیت و جامعه (خوش‌بینانه)	۴۰
۷-۲- ارزیابی وضعیت سامانه‌ها بر اساس مدل ارزیابی پرتال‌های داده‌باز	۴۸
۸-۲- سیاست‌های پیشنهادی	۶۰
فصل سوم: هسته پژوهشی سلامت اداری و مبارزه با فساد دانشگاه تهران	۶۳
۱-۳- مقدمه	۶۴
۲-۳- مروری بر کلیات ادبیات سنجش شفافیت	۶۴
۳-۳- نقد و ارزیابی کلی	۶۷

۶۸	۳-۴- ارزیابی سامانه ی شستا
۷۱	۳-۵- سامانه ی شفافیت سازمان بهزیستی کشور
۷۳	۳-۶- سامانه ی شفافیت سازمان تأمین اجتماعی
۷۵	۳-۷- سامانه ی جامع اطلاعات هلدینگ ها و شرکت های زیرمجموعه ی صندوق بازنشستگی کشور
۷۷	۳-۸- سامانه اداره کل حقوقی و املاک صندوق بازنشستگی کشوری
۷۸	۳-۹- سامانه ی جامع و هوشمند بخش تعاونی کشور
۸۰	۳-۱۰- سامانه ی گواهی تأیید صلاحیت ایمنی پیمانکاران
۸۱	۳-۱۱- سامانه ی جامع روابط کار و زیرسامانه بیمه بیکاری
۸۳	۳-۱۲- سامانه ی دریافت کنندگان تسهیلات اشتغال پایدار روستایی و مشاغل خانگی
۸۵	۳-۱۳- سامانه ی دریافت کنندگان تسهیلات کسب و کارهای آسیب دیده از کرونا
۸۶	۳-۱۴- سامانه ی شفافیت صندوق بیمه اجتماعی روستائیان، کشاورزان و عشایر
۸۸	۳-۱۵- سامانه ی شفافیت و انتشار اطلاعات مالی بانک رفاه
۹۱	فصل چهارم: جمعیت هم‌اندیشان دادخواه
۹۲	۴-۱- مقدمه
۹۲	۴-۲- شاخص‌ها
۱۰۲	۴-۳- سازمان بهزیستی
۱۰۴	۴-۴- سازمان تأمین اجتماعی
۱۰۵	۴-۵- شرکت سرمایه‌گذاری تأمین اجتماعی (شستا)
۱۰۶	۴-۶- صندوق بازنشستگی کشوری
۱۰۷	۴-۷- صندوق بیمه اجتماعی روستائیان و عشایر
۱۰۸	۴-۸- بانک رفاه کارگران
۱۰۹	۴-۹- معاونت توسعه کارآفرینی و اشتغال
۱۱۱	فصل پنجم: موسسه مردم نهاد توسعه فراگیر شفافیت
۱۱۲	۵-۱- مقدمه
۱۱۳	۵-۲- نارسایی‌ها و ابهامات مشترک سامانه‌ها در راستای شفافیت اطلاعات
۱۱۳	۵-۳- نارسایی‌ها و ابهامات تکمیلی به تفکیک سامانه‌ها
۱۱۷	فصل ششم: آزمایشگاه داده و حکمرانی- اندیشکده حکمرانی شریف
۱۱۸	۶-۱- مقدمه
۱۱۹	۶-۲- مسئله شفافیت و شاخص‌های آن

۱۲۱	۳-۶- مروری اجمالی بر سامانه های شفافیت وزارت تعاون، کار و رفاه اجتماعی
۱۲۲	۴-۶- مراجع
۱۲۳	فصل هفتم: اندیشکده سیاستگذاری اقتصادی تهران
۱۲۴	۱-۷- مقدمه
۱۲۴	۲-۷- روش شناسی
۱۲۴	۳-۷- نتایج ارزیابی و رتبه بندی سامانه ها
۱۲۵	۴-۷- معرفی شاخص ها
۱۲۷	۵-۷- نتایج ارزیابی عملکرد سامانه ها در بخش پوشش داده ها
۱۳۲	۶-۷- ارزیابی شاخص کیفیت آرایه داده ها
۱۴۵	منابع
۱۴۷	فصل هشتم: کمیسیون حمایت قضایی و مبارزه با فساد اتاق بازرگانی، صنایع، معادن و کشاورزی تهران
۱۴۸	۱-۸- مقدمه
۱۴۹	۲-۸- سامانه شفافیت سازمان بهزیستی کشور
۱۴۹	۳-۸- سامانه شفافیت سازمان تأمین اجتماعی
۱۵۰	۴-۸- سامانه شفافیت و سامانه یکپارچه نظارت و ارزیابی عملکرد شستا
۱۵۰	۵-۸- سامانه جامع هلدینگ ها و شرکت های زیر مجموعه و سامانه املاک و اطلاعات صندوق بازنشستگی کشور
۱۵۱	۶-۸- سامانه جامع و هوشمند بخش تعاون کشور
۱۵۱	۷-۸- سامانه گواهی تأیید صلاحیت ایمنی پیمانکاران معاونت روابط کار
۱۵۱	۸-۸- سامانه دریافت کنندگان تسهیلات اشتغال پایدار روستایی و مشاغل خانگی، معاونت توسعه کارآفرینی و اشتغال
۱۵۲	۹-۸- سامانه شفافیت صندوق بیمه اجتماعی روستاییان، کشاورزان و عشایر
۱۵۲	۱۰-۸- سامانه شفافیت و انتشار اطلاعات مالی و سامانه شفافیت مدیریت کنترل و نگهداری اطلاعات شرکت های تابعه بانک رفاه
۱۵۳	فصل نهم: مرکز غیر دولتی توسعه فراگیر سلامت اداری
۱۵۴	۱-۹- مقدمه
۱۵۴	۲-۹- مبانی نظری شفافیت
۱۵۶	۳-۹- ضرورت، پیامدها و اثرات شفافیت اطلاعاتی و شفافیت سیاسی
۱۵۸	۴-۹- مصادیق شفافیت اطلاعاتی
۱۵۸	۵-۹- تدوین و معرفی استانداردهای تولید و تبادل اطلاعات
۱۶۳	۶-۹- دلیل اولویت شفافیت سیاسی
۱۶۴	۷-۹- سیاست ها، راهبردها و اقدامات پایه شفافیت

۱۶۵	۸-۹- ریسک‌ها و آسیب‌های شفافیت
۱۶۶	۹-۹- الزامات قانونی لازم برای تحقق شفافیت
۱۶۸	۱۰-۹- ابعاد شفافیت و شاخص‌های آن در اسناد بالا دستی (مبانی قانونی موضوع) و کنوانسیون بین‌المللی مبارزه با فساد:
۱۷۲	۱۱-۹- تجربه محقق در ارزیابی شهرداری‌ها و شوراهای و الگوگیری از شاخص‌های شفافیت شهرداری‌ها:
۱۸۹	۹-۹- ضرورت و اهمیت شفافیت و پاسخگویی در مورد آن در وزارت کار، تعاون و رفاه اجتماعی:
۱۹۰	۱۰-۹- روش تحقیق، ابزار و فرایند و روش گردآوری / ساخت داده‌ها
۱۹۱	۱۱-۹- رویکرد کلی و چارچوب ارزیابی سامانه‌های شفافیت
۱۹۲	۱۲-۹- نتایج ارزیابی و تدوین نقاط قوت و ضعف هر کدام از سامانه‌ها:
۱۹۹	۱۳-۹- نتیجه‌گیری و پیشنهادهای:
۲۰۱	۱۴-۹- پیشنهادهای کاربردی اختصاصی و عمومی:
۲۰۳	فصل دهم: دیده بان شفافیت و عدالت
۲۰۴	ارزیابی دیده بان از سامانه‌های شفافیت زیرمجموعه وزارت تعاون، کار و رفاه اجتماعی
۲۰۷	فصل یازدهم: رتبه‌بندی سامانه‌های شفافیت وزارت تعاون، کار و رفاه اجتماعی

مقدمه

پارادایم‌های جدید توسعه حضور ذی نفعان در تمام مراحل توسعه را امری اجتناب ناپذیر در نظر می‌گیرند. در نظریه‌های جدید، ذی نفعان و شهروندان از سطوح ابتدایی تعیین مسئله تا طراحی سیاست و ارزیابی آن باید حضوری فعال داشته باشند. دلیل توجه به حضور شهروندان به صورت هم‌زمان ناشی از کارآمدی و دموکراسی است. تجربه‌های توسعه‌ای نشان داده است که حکمرانی خوب بدون تعامل با شهروندان معنایی ندارد و موفقیت در پروژه‌های توسعه‌ای نیازمند مشارکت تمام ذی نفعان است. از طرف دیگر، بخش عمده‌ای از تلاش‌ها برای به مشارکت گرفتن ذی نفعان به صورت عمومی و گروه‌های حاشیه‌ای به طور خاص ناشی از تلاش برای ارتقای دموکراسی در کشورها است.

بر همین اساس، مرکز توانمندسازی حاکمیت و جامعه توسعه ابزار ارزیابی مشارکتی را در دستورکار خود قرار داد. به عنوان اولین قدم و با حسن توجه مقام عالی وزارت تعاون، کار و رفاه اجتماعی، اولین رویداد ارزیابی مشارکتی در سطح سیاستی درباره سامانه‌های شفافیت وزارت تعاون، کار و رفاه اجتماعی اجرا شد.

ارزیابی مشارکتی سامانه‌های شفافیت وزارت تعاون، کار و رفاه اجتماعی در روزهای سیزدهم الی پانزدهم دی ماه ۱۳۹۹ با حضور ۹ تشکل و اندیشکده شامل مرکز غیردولتی توسعه فراگیر سلامت اداری و مبارزه با فساد، موسسه دیده بان شفافیت و عدالت، جمعیت هم‌اندیشان دادخواه، هسته پژوهشی سلامت اداری و مبارزه با فساد دانشکده مدیریت دانشگاه تهران، کمیسیون حمایت قضایی و مبارزه با فساد اتاق بازرگانی، صنایع، معادن و کشاورزی تهران، اندیشکده سیاست‌گذاری اقتصادی تهران، آزمایشگاه داده و حکمرانی اندیشکده حکمرانی شریف، موسسه مردم‌نهاد توسعه فراگیر شفافیت و مرکز توانمندسازی حاکمیت و جامعه جهاد دانشگاهی انجام شد.

در این رویداد ۱۴ سامانه از ۹ معاونت و سازمان تابعه این وزارتخانه شامل سازمان بهزیستی کشور، سازمان تأمین اجتماعی، شرکت سرمایه‌گذاری تأمین اجتماعی، صندوق بیمه اجتماعی روستاییان، کشاورزان و عشایر، بانک رفاه، صندوق بازنشستگی کشوری، معاونت توسعه کارآفرینی و اشتغال، معاونت روابط کار و معاونت تعاون مشارکت داشتند.

فصل اول این مجموعه به چستی و نحوه اجرای ارزیابی مشارکتی و همچنین مستندسازی ارزیابی مشارکتی سامانه‌های شفافیت وزارت تعاون، کار و رفاه اجتماعی می‌پردازد. هشت فصل بعدی این گزارش ارزیابی هر یک از تشکل‌های حاضر در طرح از وضعیت سامانه‌های وزارتخانه را به تفکیک تشکل و سامانه‌ها ارائه می‌کند.

فصل اول:

ارزیابی مشارکتی

سامانه‌های شفافیت وزارت

تعاون، کار و رفاه اجتماعی

۱-۱- خلاصه مدیریتی

۱-۱-۱- کلیات

۱- گزارش پیشرو به موضوع ارزیابی مشارکتی می‌پردازد. این گزارش به چستی ارزیابی مشارکتی، شیوه اجرای این نوع ارزیابی و مستندسازی ارزیابی مشارکتی سامانه‌های شفافیت وزارت تعاون، کار و رفاه اجتماعی می‌پردازد. گزارش باهدف معرفی و توسعه استفاده از ارزیابی مشارکتی و راهنمایی علمی برای استفاده از آن انجام شده است.

۲- مخاطب این گزارش در درجه اول، مسئولان ارشد وزارت تعاون، کار و رفاه اجتماعی و متولیان سامانه‌های شفافیت آن وزارتخانه است. علاوه بر آن، تمام مسئولان سازمان‌های دولتی و عمومی غیردولتی، سازمان‌های غیردولتی، اندیشکده‌ها، پژوهشگران و علاقه‌مندان به موضوع مشارکت است.

۱-۱-۲- ارزیابی مشارکتی

۳- ارزیابی مشارکتی عبارت از نظارت گروه‌ها و اجتماعات ذی نفع با همراهی متولیان بر بخشی یا تمام فرایندهای سیاست، برنامه و طرح دولت‌ها، بخش خصوصی و سازمان‌های جامعه مدنی، در سطح ملی، منطقه‌ای یا محلی، با اهداف مختلف و در سطوح متفاوت است.

۴- ریشه توسعه ارزیابی مشارکتی را می‌توان در دو مفهوم مجزا جستجو کرد. اول شکل‌گیری مفهوم مشارکت در پروژه‌های توسعه‌ای و سپس مفهوم حکمرانی خوب و شاخص «پاسخگویی» آن. براین مبنا ارزیابی مشارکتی در سطح خرد از سال ۱۹۷۰ به بعد رشد کرد، اما توسعه ابزار ارزیابی مشارکتی در سطح سیاستی به ابتدای قرن جاری برمی‌گردد.

۵- ارزیابی مشارکتی می‌تواند در سطح خرد و کلان انجام شود، همچنین می‌تواند به مرتبه مشارکت ذی نفعان در حد اطلاع‌رسانی، مشاوره، به‌کارگیری برخی موارد، تفویض قدرت و یا کنترل شهروندان باشد. به لحاظ فرمی این اشکال شامل هم‌رسانی اطلاعات، مشاوره، گفتگو (مذاکره) و یا شراکت است. علاوه بر این، ارزیابی مشارکتی می‌تواند در بخش‌های مختلف فرایند برنامه‌ریزی/سیاست‌گذاری از امکان‌سنجی تا ارزشیابی اثر به کار گرفته شود.

۶- مزایای اصلی ارزیابی مشارکتی را می‌توان در سه بعد فنی، نهادی و دموکراتیک طبقه‌بندی کرد. در بعد فنی ارزیابی مشارکتی موجب اجرای مطلوب و بهینه پروژه می‌شود، در سطح نهادی نیز به افزایش کیفیت رفتارهای سازمانی دولت، توانمندی تشکل‌های مدنی، انتخاب دستورکارهای درست و پیشران توسعه منجر خواهد شد. ارزیابی مشارکتی در سطح دموکراتیک به دیده شدن نیازهای واقعی گروه‌های هدف و همچنین ارتقای پاسخ‌گویی دولت منتهی می‌شود.

۱-۱-۳- تجربه ارزیابی مشارکتی سامانه‌های شفافیت وزارت تعاون، کار و رفاه اجتماعی

۷- ارزیابی مشارکتی سامانه‌های شفافیت با پیشنهاد مرکز توانمندسازی حاکمیت و جامعه جهاد دانشگاهی در مرداد ۱۳۹۹ در وزارت تعاون، کار و رفاه اجتماعی کلید خورد. این برنامه در روزهای ۱۳ تا ۱۵ دی ماه ۱۳۹۹ اجرا شد و سامانه‌های شفافیت توسط مشارکت‌کنندگان رتبه‌بندی شدند. علاوه بر این هر یک از ارزیابان گزارش تفصیلی‌ای از وضعیت سامانه‌های شفافیت ارائه کردند.

۸- در این ارزیابی ۱۴ سامانه از ۹ معاونت و سازمان تابعه وزارت تعاون ارائه شد و ۹ سازمان غیردولتی و اندیشکده به ارزیابی سامانه‌ها پرداختند. دواصل اساسی حاکم بر این ارزیابی شامل همکاری کامل مجریان و مسئولان سامانه‌ها با برنامه ارزیابی و سپردن تمام فرایند ارزیابی (تعیین شاخص، تعیین سؤالات، تعیین نقطه مطلوب و غیره) به مشارکت‌کنندگان در ارزیابی بود.

۹- مزایای اصلی حاصل از این ارزیابی شامل تعیین وضعیت عمومی سامانه‌ها برای وزارتخانه، مشخص شدن ظرفیت سازمان‌های غیردولتی و اندیشکده‌های حاضر در ارزیابی، یادگیری از یکدیگر، ایجاد ارتباط و شبکه اصلاحی میان سه ضلع دولت، سازمان‌های غیردولتی و اندیشکده‌های متخصص در حوزه شفافیت می‌شود.

۱۰- چالش‌های اصلی برگزاری این رویداد عدم اعتماد طرفین دولتی و غیردولتی به یکدیگر، نبود توافق درباره معیار بررسی سامانه‌ها (چه تعیین یا عدم تعیین معیار واحد و چه نوع معیار)، برداشت‌های متفاوت از اهداف برنامه و پیگیری مسائل غیرمرتبط از موضوع کارگاه و عدم التزام به نظم جلسات می‌شد.

۱۱- چالش‌های اصلی ارائه سامانه‌های شفافیت شامل عدم تناسب سامانه‌ها با یکدیگر (ارائه انواع داشبورد و پرتال داده باز و سامانه تجاری ذیل مفهوم واحد)، عدم هم‌وزنی سامانه‌ها با یکدیگر، فعال نبودن سیستم‌ها برای مرور بر خط سامانه‌ها و به صورت معدود انتخاب اشتباه ارائه‌کنندگان می‌شود.

۲-۱- مقدمه

دستگاه‌های دولتی در تمام کشورها با هدف نهایی خدمت به مردم پایه‌گذاری شده‌اند. تمام خدمات این سازمان‌ها شامل اقدام‌های حاکمیتی، توسعه‌ای و تصدی‌گری در زنجیره نهایی به ارائه خدمات با عامه مردم منجر خواهد شد. بر این اساس در نهایت خود ذی نفعان و بهره‌بران نهایی این اقدامات صلاحیت لازم برای ارزیابی اینکه اقدامات انجام شده مطلوب بوده یا خیر را دارند. از طرف دیگر اقدامات دولت تأثیرات پایدار بر گروه‌های ذی نفع می‌گذارد، گروه ذی نفعان نیز بسته به قدرت و توان خود با توجه به منافع کسانی که نمایندگی می‌کنند، بر این اقدامات تأثیر می‌گذارند. به عبارت دیگر پیامد نهایی اقدامات دولت، آنچه از ابتدا می‌خواست نیست. ذی نفعان، گروه‌ها و گره‌های قدرت محلی (یا بخشی) شامل شبکه موضوع و شبکه ذی نفعان و غیره له یا علیه این اقدامات فعال شده و نتیجه نهایی از تعامل میان این گروه‌ها و دولت به دست خواهد آمد (میگدال، ۱۳۹۶).

بنابراین، در صورت عدم توجه به نظرات و علایق این ذی نفعان پروژه‌های دولتی با شکست مواجه خواهند شد. ارزشیابی مشارکتی در طول سایر فرایندهای مشارکتی موجب ایجاد تعامل مثبت میان دولت و ذی نفعان شده و این همگرایی به بهبود زندگی آحاد جامعه منجر خواهد شد.

علاوه بر این، مطالعات مختلف سازمان‌های بین‌المللی نشان داده است که دولت‌ها و پروژه‌های بین‌المللی به جای تمرکز بر نتایج بر فعالیت‌ها تأکید دارند. سازمان‌های دولتی در اسناد ارزیابی خود به جای آنکه نتیجه اقدام را به صورت کمی شده بیان کنند، همواره فهرستی از فعالیت‌های انجام شده شامل سامانه‌های راه‌اندازی شده، کلاس‌های برگزار شده، اعتبارات هزینه شده و غیره را بیان می‌کنند؛ بدون آنکه مشخص باشد آیا این فعالیت‌ها به نتیجه مورد نظر (مثلاً شفافیت، سواد بیشتر شهروندان یا توسعه زیرساخت‌ها) منتهی شده است (Binnendijk, 2000).

همچنین ارزشیابی مشارکتی نوعی از پاسخگویی است. از اوایل دهه ۱۹۹۰ موضوع حکمرانی خود به عنوان پارادایم حاکم بر توسعه کشورها مطرح شد. پاسخگویی یکی از شش مؤلفه حکمرانی خوب است (Walter and et al, 2006). به عبارت دیگر ارزشیابی مشارکتی به عنوان پاسخگویی حاکمیت به مردم، علاوه بر ایجاد اعتماد و تحقق مشتری مداری دولتی موجب بهینه شدن خدمات دولتی، کاهش فساد و تحقق اهداف توسعه می‌شود.

با همین استدلال، مرکز توانمندسازی حاکمیت و جامعه موضوع ارزشیابی مشارکتی را باهدف دوگانه «توانمندسازی دولت» و «توانمندسازی جامعه» در دستور کار خود قرار داده است. با درخواست مرکز از وزارت تعاون، کار و رفاه اجتماعی و جلب موافقت این وزارتخانه، ارزیابی مشارکتی سامانه‌های شفافیت مستقر در وزارتخانه توسط ۹ سازمان غیردولتی و اندیشکده در تاریخ ۱۳ الی ۱۵ دی ماه ۱۳۹۸ انجام شد و سامانه‌های شفافیت وزارتخانه با توجه به عملکرد خود رتبه‌بندی شدند.

این گزارش ضمن ارائه بنیان‌های نظری ارزیابی مشارکتی، یک راهنمای گام‌به‌گام برای اجرای ارزیابی مشارکتی است. علاوه بر این

بخش دوم گزارش به صورت مفصل تجربه ارزیابی مشارکتی سامانه‌های شفافیت وزارت تعاون، کار و رفاه اجتماعی را مورد بحث قرار می‌دهد.

۱-۳- ساختار گزارش

گزارش پیش رو از سه بخش عمده تشکیل شده است. در بخش اول مبانی نظری ارزیابی مشارکتی شامل تعاریف، تاریخچه، اهمیت، اصول، مزایا و ملاحظات مربوط به ارزیابی مشارکتی مورد بحث قرار گرفته است. در بخش دوم تلاش شده است تا راهنمای عملی ارزیابی مشارکتی و ملاحظات مربوط به برگزاری این نوع رویدادها مورد بحث قرار گیرد. در این بخش یک چک‌لیست برای پیاده‌سازی ارزیابی مشارکتی تدوین شده است.

در بخش سوم گزارش، به صورت مفصل تجربه ارزیابی مشارکتی سامانه‌های شفافیت وزارت تعاون، کار و رفاه اجتماعی مورد بحث قرار می‌گیرد. در این بخش اقدامات اجرایی برای پیاده‌سازی ارزیابی، همکاری با سازمان‌های جامعه مدنی، مشکلات اجرایی، نتایج حاصل از ارزیابی و همچنین درس‌هایی برای برنامه‌های آتی ارائه شده است.

۱-۴- ریشه‌های ارزیابی مشارکتی

۱-۴-۲- رویکردهای مشارکتی در توسعه

ریشه ارزیابی مشارکتی را می‌توان در موضوع «مشارکت» و «حکمرانی خوب» پیگیری کرد. استفاده از ابزارهای مشارکتی در فرایند توسعه (به خصوص در سطح محلی) اولین گام‌های خود را در دهه ۷۰ میلادی طی کرده است (میکلسن، ۱۳۸۷). در همین دوره بود که مشارکت شهری در معنای انضمامی خود در حال شکل‌گیری بوده است.

نکته مهم آنکه ابزارهای مشارکتی به طور عام و ابزارهای ارزیابی مشارکتی به صورت خاص بیشتر در سطح محلی مورد توجه بوده است و کمتر برای ارزیابی سیاستی مورد توجه قرار گرفته است (برای مثال نک: Canadian International Development agency, 2001). دلیل این موضوع بیش از هر چیز کمبود ابزارهای مشارکتی در سطح سیاستی و پیچیدگی چنین سازوکارهایی است. در سطح محلی اما انواعی از ابزارهای مشارکتی در طول فرایند برنامه‌ریزی از طراحی برنامه تا اجرا و ارزیابی آن تدارک دیده شده است که ارزیابی مشارکتی سریع، ارزیابی روستایی مشارکتی و غیره می‌شود.

استفاده از ارزیابی مشارکتی در سطح ملی و سیاستی را می‌توان منحصر در قرن اخیر دانست. توسعه این ابزارها نیز بیشتر توسط سازمان‌های بین‌المللی انجام شده است. برای مثال توسعه مشارکت در ارزیابی پیامد حوزه سلامت را در سال ۱۹۹۹ بنیان گذاشته شده و در سپتامبر سال ۲۰۰۰ توسط مقامات بهداشتی کمبریج شایر مورد استفاده قرار گرفت. اهداف ارزیابی پیامد مشارکتی توانمندسازی مردم برای تأثیرگذاری بر سیاست‌گذاری تعریف شده است. این مجموعه فعالیت‌ها بعداً توسط سازمان بهداشت جهانی ترویج شده است (Wright et al, ۲۰۰۵). شورای امنیت سازمان ملل نیز برای پایش و ارزشیابی برنامه اقدام ملی کشورها در اجرای قطعنامه شماره ۱۳۲۵ مصوب سال ۲۰۰۰ سازمان‌های جامعه مدنی را دارای نقش معرفی کرده است (Gorana, 2013).

اگرچه مشارکت در ابتدایی‌ترین سطح خود با موضوع اجرای مشارکتی تصمیمات دولت‌ها و سازمان‌های توسعه‌ای پا به عرصه ظهور گذاشت، اما خیلی سریع در تمام طول فرایند برنامه‌ریزی و سیاست‌گذاری خود را بسط داد. ارنشتاین (۱۹۶۹) در نظریه خود تحت عنوان نردبان مشارکت سطوح مشارکت را از پایین‌ترین سطح یعنی فریب‌کاری تا بالاترین سطح خود یعنی کنترل شهروندان تعیین کرد.

آن‌چنان‌که از سطح بندی مشارکت نیز می‌توان مشاهده کرد، ارزیابی مشارکتی می‌تواند در تمام سطوح این نردبان تعریف شود. در برخی ترجمه‌ها کنترل در معنای نظارت در نظر گرفته شده و آخرین مرحله «نظارت شهروندان» تعریف شده است. بر اساس چنین تعریفی

شکل ۱- نردبان مشارکت ارنشتاین

ارزیابی مشارکتی می تواند بالاترین سطح مشارکت تعریف شود. اما در موضع گیری ای درست تر، ارزیابی مشارکتی می تواند در هر یک از سطوح این نردبان تعریف شود.

به عبارت دیگر، ارزیابی مشارکتی می تواند به عنوان یک فریب کاری صرف باشد، یا به عنوان مشاوره ذی نفعان به متولیان امر در نظر گرفته شود. همچنین در بالاترین سطح خود می تواند به عنوان کنترل شهروندان بر شرایط حاکم بر جامعه تعریف شود. تمام این موارد به این بستگی دارد سیاست گذاران چه انتظاری از مشارکت و ارزیابی مشارکتی دارند.

اگرچه ارنشتاین مراحل مشارکت را خطی در نظر می گیرد و امکان اینکه یک دولت بدون طی کردن مراحل ابتدایی به مراحل بالایی برسد را منتفی می داند، اما مدل های بعدی در قالب سیکل های مشارکتی امکان پرش از پله ها را ممکن می دانند.

اگرچه در سال های اخیر استفاده از ابزارهای مشارکتی در سطح سیاست گذاری به طور روزافزونی در حال گسترش است، اما همچنان این ابزارها به صورت متمرکز در سطوح محلی و پروژه هایی که به طور مستقیم با بهره بران نهایی (مردم محلی) در ارتباط هستند، مورد استفاده قرار می گیرد. در سطح حکمرانی و سیاست گذاری با توجه به اینکه سازمان ها بیش از آنکه با مردم به صورت مستقیم در تعامل باشند، با نمایندگان آن ها در سازمان های جامعه مدنی ارتباط دارند، نوع ابزارهای مشارکتی و مفهوم پردازی آن متفاوت است. حکمرانی تعاملی^۱ یکی از مفاهیم جدید در حوزه حکمرانی است که مفهوم مشارکت دولت، بازار و جامعه مدنی در فرایند حکمرانی از طریق ایجاد شبکه ها را مورد بررسی قرار می دهد.

ادبیات مربوط به حکمرانی تعاملی مشارکت را به عنوان یک پیشنهاد مطرح نمی کند، بلکه آن را ضرورت حکمرانی در دنیای مدرن در نظر می گیرد. حکمرانی در دنیای معاصر در انحصار دولت قرار ندارد، بازار و جامعه مدنی به عنوان بازیگران فعال حکمرانی محسوب می شوند و آنان را در هیچ سطحی، چه محلی و چه ملی، نمی توان نادیده گرفت. حکمرانی تعاملی به تعامل میان موجودیت های حاضر در جامعه اشاره دارد (Kooiman and et al, 2008).

۱-۴-۳- حکمرانی خوب و ارزیابی مشارکتی

ریشه دیگر ارزیابی مشارکتی را می‌توان در مفهوم «حکمرانی خوب» و «پاسخگویی» دنبال کرد. پارادایم حکمرانی خوب پس از پارادایم اجماع واشنگتنی به‌عنوان جایگزین معرفی شد. این پارادایم با پذیرش اهمیت دولت در فرایند توسعه، چابکی و ظرفیت‌های نهادی دولت را دارای اهمیت می‌داند (میدری و خیرخواهان، ۱۳۸۳).

حکمرانی خوب شش شاخص پاسخگویی و حق اظهارنظر، ثبات سیاسی و نبود خشونت، اثربخشی دولت، کیفیت تنظیم‌کنندگی، حاکمیت قانون و مهار فساد را شامل می‌شود. پاسخگویی در شاخص حکمرانی خوب به‌سنگه‌هایی همچون آزادی بیان، آزادی احزاب، تشکل‌ها و اجتماعات و آزادی رسانه‌های جمعی اشاره دارد (عرب یارمحمدی و اسماعیلی خوشمردان، ۱۳۹۹). اگرچه مؤلفه‌های کلی پاسخگویی در حکمرانی خوب در سطح کلان است، اما مفاهیمی همچون آزادی تشکل‌ها و اجتماعات به نقش آن‌ها در حکمرانی اشاره دارد. علاوه بر اینکه پاسخگویی حکومت به آحاد شهروندان نیازمند ابزارهای عملیاتی است، اما تدقیق مفهوم پاسخگویی نیز از اهمیت اساسی برخوردار است. پاسخگویی در دو متن دموکراتیک و بوروکراتیک قابل بررسی است.

گونه‌شناسی مطالعات ارزیابی مک‌دونالد درباره تفاوت رویکرد بوروکراتیک و دموکراتیک به پاسخگویی نشان می‌دهد که در رویکرد بوروکراتیک ارزیابی‌ها برای کنترل دقیق منابع، خدمات طراحی شده و اهداف پاسخگویی بوروکراتیک به مقامات ارشد و نهادهای نظارتی طراحی شده‌اند، در حالی که در رویکرد دموکراتیک به پاسخگویی ارزیابی‌ها با تمرکز بر کثرت‌گرایی و نمایندگی منافع و صداهای متنوع طراحی شده و باهدف اطمینان از ارائه خدمات به‌کل جامعه با توجه به نیازهای آنان انجام می‌شود (Chouinard, 2013).

در ایالات متحده پایش شهروندی یکی از رویکردهایی بوده است که از طریق آن شهروندان محلی دولت را پاسخگو نگه داشته و ارزیابی می‌کردند که کدام برنامه‌های عمومی نیازهای آن‌ها را پاسخ می‌گوید. بررسی تعدادی از تجربه‌های متمرکز بر پایش اجتماع محور در آمریکا برای افزایش پاسخگویی عمومی نشان می‌دهد این پایش‌ها و ارزشیابی‌ها شامل نهادهای بخش خصوصی و دولتی، سیاست‌ها، برنامه‌ها و اقدام‌ها می‌شود. تأکید آن‌ها بر مهارت افزایشی برای پایش و پژوهش و همچنین ظرفیت افزایشی افراد محلی در جهت پاسخگو نگه داشتن سیاست‌گذاران و نهادهای بلندمرتبه برای پاسخ تأثیرگذار بر نیازهای محلی آنان است (Estrella and Gaventa, 1998).

تمرکز رویکرد تکنوکراتیک استفاده از ارزیابی برای تولید پایگاه دانش و ارائه برنامه‌ریزی عملکرد است، در حالی که رویکرد انسان محور گنجاندن دانش جامعه محلی است و به نیازهای مردم محلی و تعیین سرنوشت خودشان مربوط می‌شود (Chouinard, 2013). در واقع، ارزیابی مشارکتی به دنبال تضمین این موضوع است که آنچه دستگاه‌های دولتی انجام می‌دهند، همان چیزی باشد که مردم به آن نیاز دارند. پاسخگویی دموکراتیک به چنین مفهومی باید مورد استفاده قرار گیرد.

۱-۵- تعریف ارزیابی مشارکتی

تعریف ارزیابی مشارکتی به‌طور هم‌زمان سهل و ممتنع است. سادگی تعریف ارزیابی مشارکتی از آنجا ناشی می‌شود که مؤلفه‌های اصلی این مفهوم مشخص است. اما در عین حال، به دلایل متعددی ارائه یک تعریف دقیق که مفهوم و معنای ارزیابی مشارکتی را برای مخاطب روشن سازد بسیار دشوار است.

اولین دلیل پیچیدگی این تعریف از آنجا ناشی می‌شود که در ادبیات مربوط به ارزیابی مشارکتی واژگان متعددی را می‌توان پیدا کرد. بخشی از این اصطلاحات برای ارجاع به مفهوم ارزیابی مشارکتی را در لیست زیر می‌توان مشاهده کرد (Estrella and Gaventa, 1998):

- ارزشیابی مشارکتی^۱
- پایش مشارکتی^۲
- ارزیابی، پایش و ارزشیابی مشارکتی^۳

1- Participatory Evaluation

2- Participatory Monitoring

3- Participatory assessment, Monitoring and Evaluation

- پایش پیامد مشارکتی^۱
- پایش فرایند^۲
- خود ارزشیابی^۳
- ارزشیابی خودکار^۴
- ارزشیابی ذی نفع محور / ارزشیابی ذی نفع محور^۵
- پایش اجتماعی / پایش شهروندی^۶

حداقل ۹ عنوان متفاوت برای اشاره به یک مفهوم مورد استفاده قرار گرفته است. این تفاوت را می توان به دو موضوع ارتباط داد. ابتدا آنکه هرکدام از نویسندگان این اصطلاحات به بعد خاصی از مفهوم ارزشیابی مشارکتی توجه داشته اند. برای مثال، پایش شهروندی به اعمال کنترل شهروندان بر اقدامات دولت تأکید دارد؛ در حالی که خود ارزشیابی به یک روش ارزشیابی با مزایا و معایب خاص خود اشاره می کند. از طرف دیگر، هرکدام از این اصطلاحات به بخش خاصی از فرایند سیاست گذاری / برنامه ریزی اشاره دارد. به عنوان مثال ارزشیابی به بررسی پیامدهای یک سیاست / برنامه می پردازد. در حالی که ارزشیابی به خروجی مستقیم آن سیاست / برنامه توجه دارد. پایش نیز فرایند پیاده سازی سیاست را بررسی می کند.

در بخش پیشین با اشاره به ریشه های ارزشیابی مشارکتی مشخص شد که چه ابعادی از ارزشیابی مشارکتی برای این گزارش حائز اهمیت است، اما اینکه ارزشیابی چیست و با سایر اصطلاحات مشابه خود چه تفاوتی دارد دارای اهمیت بنیادی است.

علاءالدینی (۱۳۸۹) در پژوهش خود به تدقیق مفهومی تمام انواع ارزشیابی و ارزشیابی پرداخته است. نیازسنجی، ارزشیابی تأثیر، پایش، ارزشیابی آثار از جمله مواردی است که هر یک مفهوم خاص خود را دارد.

نیازسنجی به دنبال پاسخ به این سؤال است که گروه هدف برنامه / سیاست به چه چیزی نیاز دارند. مهم ترین مسائل و اولویت های جامعه (در سطح ملی، منطقه ای و محلی) چیست و چگونه می توان به آن پاسخ داد.

ارزشیابی تأثیر شامل انواع ارزشیابی تأثیر اجتماعی، ارزشیابی تأثیر زیست محیطی و غیره است که به پیش بینی پیامدهای سیاست ها و طرح ها در صورت اجرا شدن می پردازد.

پایش به بررسی فرایند اجرای طرح / برنامه / سیاست می پردازد. این نوع ارزشیابی ها به دنبال اطمینان از پیاده سازی درست سیاست ها و برنامه ها است. برای مثال اطمینان از عدم انحراف منابع و اختصاص منابع به گروه های هدف نوعی پایش محسوب می شود.

ارزشیابی آثار نیز به بررسی این موضوع می پردازد که سیاست ها و برنامه چه پیامدهایی برای جامعه داشته اند. این فرایند ارزشیابی، آثار نیت شده و پیامدهای جانبی را توأمان مورد ارزشیابی قرار می دهد.

البته قابل ذکر است که در گونه شناسی علاءالدینی از انواع ارزشیابی و ارزشیابی، خودارزشیابی جا مانده است. یا به عبارت بهتر باید گفته شود که ارزشیابی و ارزشیابی آثار یکسانگاری شده است. فرایند اجرای یک برنامه شامل درون داد^۷، فعالیت^۸، برون داد^۹، پیامد^{۱۰} و آثار^{۱۱} می شود. شکل زیر قرار گرفتن هر یک از انواع ارزشیابی در این فرایند را نشان می دهد.

1- Participatory Impact Monitoring

2- Process Monitoring

3- Self-Evaluation

4- Auto-Evaluation

5- Stakeholder-Based Evaluation / Stakeholder-Based Assessment

6- Community Monitoring / Citizen Monitoring

7- Input

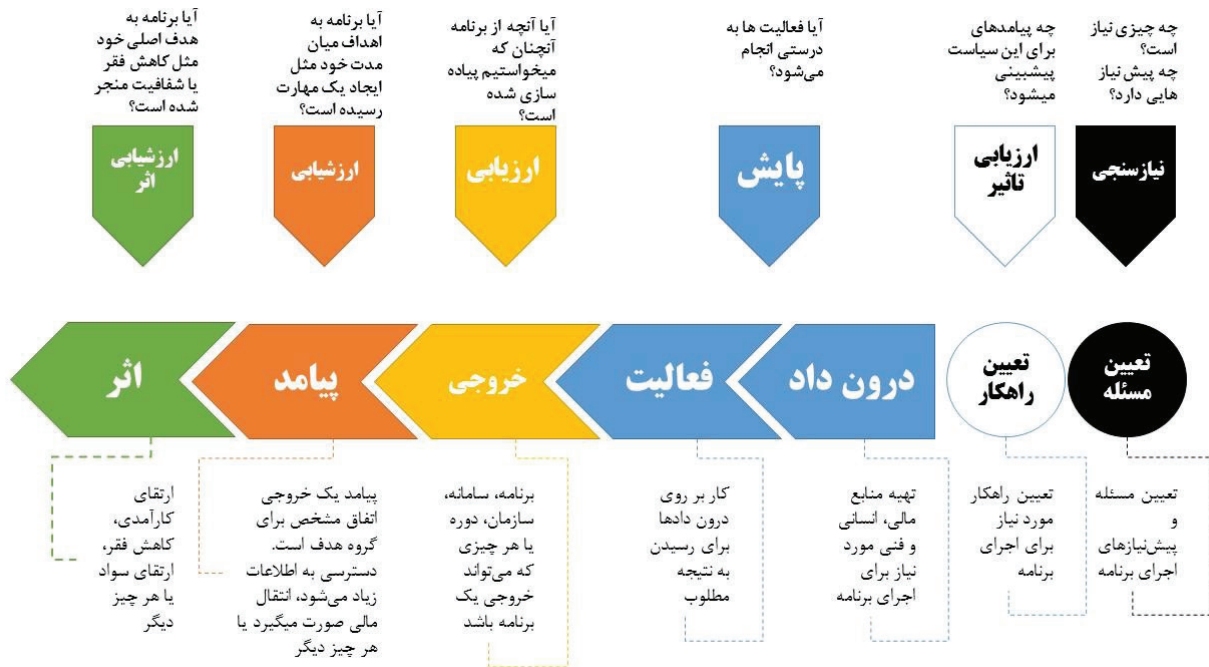
8- Activity

9- Output

10- Outcome

11- Impact

شکل ۲- انواع ارزیابی‌ها در فرایند اجرای برنامه

تمام انواع ارزیابی و ارزشیابی اشاره شده در عکس بالا می‌تواند به دو صورت سنتی و مشارکتی اجرا شود. بنابراین ما با انواعی از نیازسنجی مشارکتی، ارزیابی تأثیر مشارکتی، پایش مشارکتی، ارزیابی مشارکتی، ارزشیابی مشارکتی و ارزشیابی اثر مشارکتی مواجه خواهیم بود و بنا بر ضرورت از هر کدام از آن‌ها می‌توان استفاده کرد. منابع مختلف بسته به علاقه و تسلط به ابعاد ارزشیابی قسمت‌هایی از این موارد را مدنظر قرار می‌دهد و قسمت‌های دیگر را رها می‌کنند. برای مثال وب سرویس جعبه ابزار اجتماع محلی ارزیابی مشارکتی را در سه مرحله انجام پروژه، پیاده‌سازی پروژه و پیامدهای آن پروژه در نظر می‌گیرد (Community Tool Box, Online Service).

علاوه بر دلیل اول، دومین دلیل پیچیدگی تعریف ارزیابی مشارکتی ناشی از اختصاصی بودن تعریف این اصطلاح در پروژه‌های مختلف است. به عبارت دیگر، اینکه چه سازمانی با چه هدفی از ارزیابی مشارکتی استفاده کند، می‌تواند تعریف خاص خود را به ارزیابی مشارکتی اطلاق کند. به عنوان یک نمونه کمیساریای عالی پناهندگان سازمان ملل متحد، ارزیابی مشارکتی را فرایند ساختن شراکت با زنان و مردان پناهنده از تمام سنین و زمینه‌ها از طریق ترویج مشارکت معنادار به واسطه گفتگوهای ساختاریافته تعریف می‌کند (UNHCR, 2006).

فرهنگ ارزیابی در فرهنگ پاسخگویی غالب در بخش دولتی، سیاست‌ها و برنامه‌های آن‌ها نهفته است. بنابراین فهم ما از رویکرد مشارکتی به ارزیابی بر فهم ما از شیوه‌های مدیریت عمومی جدید و به صورت هم‌زمان استانداردهای فراخوان برای پاسخگویی و اندازه‌گیری عملکرد جاری در سازمان‌ها متکی است (Chouinard, 2013).

رویکرد مشارکتی به ارزیابی می‌تواند ترجیح درگیر شدن شرکا در فرایند ارزیابی به جای ارزیابی از طریق مجموعه‌ای از روش‌ها و تکنیک‌ها تعریف شود. در ارزیابی مشارکتی مسئله درباره اینکه از چه روشی استفاده شود نیست، بلکه مسئله این است که چه ذی‌نفعانی را شامل شود، چگونه آن‌ها را مشمول کند و تعیین اینکه هر ذی‌نفع چه گروهی را نمایندگی می‌کند (همان).

مهم‌ترین نکته در ارزیابی مشارکتی آن است که تمام بهره‌برداران و ذی‌نفعان یک پروژه یا سیاست به خصوص کم‌قدرت‌ترین آن‌ها مورد پرسش قرار گرفته شوند. غایت نهایی ارزیابی مشارکتی آن است که نیازهای واقعی بهره‌برداران تشخیص و نشان داده شود. یعنی آنکه آیا واقعاً اقدامات انجام شده به نیاز بهره‌برداران و ذی‌نفعان پاسخ می‌گوید؟ (Community Tool Box, Online Service)

رویکردهای مشارکتی ارزیابی می‌توانند بیشتر از سایر رویکردهای ارزیابی بر اساس سطح و میزان مشارکت ذی نفعان، تنوع در میان ذی نفعان و سطح کنترل ارزیاب بر روند متفاوت باشند. این سه بعد عملی، اگرچه از هم متمایز هستند، اما در طول یک ارزیابی با یکدیگر همپوشانی داشته و بسته به زمینه جامعه، سطح تجربه و تخصص ارزیابی‌کنندگان و تأثیرات نهادی و برنامه‌ای متفاوت است (Chouinard, 2013).

ارزیابی مشارکتی اساساً رویکرد تعاملی و ارتباطی به ارزیابی است که بر پایه ارتباط اجتماعی میان ارزیابان و ذی نفعان قرار دارد. در این رویکرد ارزیابان و ذی نفعان به جای آنکه مجزا از یکدیگر در نظر گرفته شوند، به طور جدایی ناپذیری با یکدیگر مرتبط هستند آن چنان که برخی آن را فضای بین‌الذنهانی می‌خوانند.

عمده‌ترین تضادهای رویکردهای تکنوکراتیک در برابر رویکرد مشارکتی به ارزیابی شامل میزان درگیر کردن ذی نفعان، تولید دانش، فرصت‌های یادگیری، ارتباطات بافتاری، قدرت و کنترل، روش اجرا، تقابل برنامه‌های محلی و نیازهای ملی است (همان). نگاه ذی نفع محور به فرایندهای سیاست‌گذاری به طور عمومی از رویکرد پسا ساختارگرایی و پست مردن ناشی شده است. این موضوع شامل جنبه‌های مختلفی همچون تحلیل سیاست، ارزیابی سیاست و غیره می‌شود. در رویکرد سنتی به سیاست‌گذاری، مراحل سیاست‌گذاری از تعیین مسئله و تحلیل سیاست تا ارزشیابی سیاست امری تکنوکراتیک بوده است. برای مثال تحلیل سیاست شامل مجموعه‌ای از تکنیک‌های اقتصادی و اجتماعی برای تعیین نقطه اصابت سیاست‌ها، کارایی، استفاده بهینه از منابع و غیره را شامل می‌شد. اما در ساختار پسا ساختارگرا، تحلیل سیاست به تحلیل مواضع ذی نفعان یک مسئله سیاستی مربوط می‌شود. این موضوع به طور منطقی درباره ارزشیابی سیاست نیز صادق است. ارزشیابی سیاست به جای اینکه امری تکنیکی باشد، تجمیع و تحلیل نظر ذی نفعان درباره پیامدهای یک سیاست مشخص بر زندگی آنان است (اسمیت و لریمر، ۱۳۹۶).

در نهایت به عنوان تعریفی جامع که تمام ابعاد، اهداف و فرایندهای ارزیابی مشارکتی را پوشش دهد می‌توان آن را این گونه تعریف کرد که ارزیابی مشارکتی عبارت از نظارت گروه‌ها و اجتماعات ذی نفع با همراهی متولیان بر بخشی یا تمام فرایندهای سیاست، برنامه و طرح دولت‌ها، بخش خصوصی و سازمان‌های جامعه مدنی، در سطح ملی، منطقه‌ای یا محلی، با اهداف مختلف و در سطوح متفاوت است. این تعریف چند مؤلفه اصلی دارد:

- شاکله ارزیابی مشارکتی مبتنی بر حضور ذی نفعان (غیردولتی) است. بدون حضور معنادار این ذی نفعان، هیچ نوع اطلاق مشارکتی به آن نمی‌توان داشت.
- ارزیابی مشارکتی با همراهی متولیان انجام می‌شود. ارزیابی‌های مستقل سازمان‌های جامعه مدنی ماهیت متفاوت داشته و ذیل عنوان ارزیابی مشارکتی نمی‌گنجد.
- ارزیابی مشارکتی می‌تواند بخشی از فرایند برنامه را شامل شود یا تمام فرایندها را تحت نظارت خود قرار دهد. امکان سنجی، ارزیابی تأثیر، پایش، ارزیابی، ارزشیابی و ارزشیابی اثر کل این فرایندها را شامل می‌شود. اینکه در یک برنامه تنها بخشی از این فرایندها به صورت مشارکتی باشد یا تمام آن به صلاح دید متولیان مربوط است.
- ارزیابی مشارکتی می‌تواند درباره برنامه محلی یا ملی باشد، همچنین می‌تواند مربوط به سیاست یا یک پروژه عمرانی محلی باشد.
- یک ارزیابی مشارکتی حتماً با همراهی ذی نفعان جامعه مدنی است، اما متولی برنامه‌ها منحصرراً دولت نیست و می‌تواند بخش خصوصی و یا حتی سازمان‌های جامعه مدنی باشند. برای مثال ارزیابی مشارکتی می‌تواند درباره پروژه یک سازمان غیردولتی در یک شهر باشد.
- اهداف مجریان ارزیابی مشارکتی می‌تواند شامل طیف متعددی همچون دریافت اطلاعات مورد نیاز از ذی نفعان یا ایجاد اجماع برای پیشرفت برنامه باشد. اهداف مجریان در صورت اجرای درست ارزیابی تأثیری بر ماهیت آن ندارد.
- ارزیابی مشارکتی می‌تواند بر اساس نردبان ارزشیابی در سطوح مختلفی قرار بگیرد، این ارزیابی می‌تواند در سطح صرف اطلاع‌رسانی به ذی نفعان باشد و یا مشاوره آن‌ها را بخواهد. بدیهی است که ارزیابی مشارکتی در حالت ایده‌آل به دنبال اعطای کنترل امور به شهروندان است.

۱-۶- ضرورت ارزیابی مشارکتی

بخش عمده‌ای از ضرورت استفاده از ارزیابی مشارکتی به اصول حاکم بر نظام‌های دموکراتیک استوار است. مشارکت ندادن شهروندان و سازمان‌های جامعه مدنی در پایش و ارزیابی از اقدامات دولتی نقض تعهد به اصول دموکراسی است (Gorana, ۲۰۱۳). به طور سنتی پایش و ارزیابی توسط اهداکنندگان و سازمان‌های دولتی برای پاسخگو نگه داشتن بهره‌بران و دریافت‌کنندگان برنامه‌ها در برابر اهداف موافقت شده و مقاصد عملیاتی استفاده می‌شود. در این بافت مورد اجماع معمولاً حمایت‌کنندگان و سازمان‌های بیرونی تعیین می‌کنند چه چیزی پایش و ارزیابی می‌شود و چگونه به یک سرانجام ختم می‌شود. بسیاری از ارزیابی‌های مشارکتی در پاسخ به رویکردهای بیرونی و بالا به پایین ارزیابی رشد کرده‌اند. ذی‌نفعان و بهره‌بران اصرار دارند که در فرایند پایش و ارزیابی مشارکت داشته باشند (Estrella and Gaventa, ۱۹۹۸).

به عبارت ساده‌تر ارزیابی مشارکتی یک ضرورت برای دولت‌هایی است که به دنبال تحقق پاسخ‌گویی و شفافیت هستند. شهروندان برای پاسخگو نگه داشتن دولت درباره مسائل نیازمند بررسی برنامه‌ها و سیاست‌ها هستند. به زبان ساده بدون استفاده از ابزارهای چون ارزیابی مشارکتی، فرایند پاسخ‌گویی یک فرایند غیر نظام‌مند است. شهروندان تنها زمانی سؤال خواهند پرسید که اتفاقی رخ داده باشد، در غیر این صورت با توجه به نبود یک مکانیزم که وضعیت سیاست‌ها و برنامه‌ها را مشخص کند. شهروندان با یک مفهوم کلان و بی‌خاصیت به اسم پاسخ‌گویی مواجه هستند.

از طرف دیگر فقدان حضور سازمان‌های جامعه مدنی در فرایندهای توسعه‌ای می‌تواند به شکست اجرایی پروژه‌ها منتهی شود که ناشی از انتخاب اولویت‌های اشتباه یا در نظر نگرفتن نیازهای جامعه است (Gorana, ۲۰۱۳). در دستورکار قرار گرفتن سیاست‌ها و برنامه‌هایی که هیچ ربطی به زندگی روزمره شهروندان نداشته و تنها «کاغذبازی»‌های متکی بر «واقعیت‌های موهوم اداری» است، ناشی از فقدان همین سازوکارهای مشارکتی در فرایند برنامه‌ریزی و سیاست‌گذاری است.

در نبود سازوکارهای ارزیابی مشارکتی گرایش سازمان‌های دولتی به جای نتایج به سمت گزارش فعالیت‌ها و اقدامات می‌رود. اگرچه سازوکارهایی همچون مدیریت نتیجه محور^۱ به دنبال مدیریت تکنیکی این انحراف در سازمان‌های دولتی و توسعه‌ای است، اما واقعیت آن است که بدون حضور ذی‌نفعان در فرایند برنامه‌ریزی، اجرا و نظارت بر سیاست‌ها اقدامات سازمان‌های دولتی به سمت نمایشی از فعالیت‌ها حرکت می‌کند. به عنوان مثال در حوزه قانون دسترسی آزاد به اطلاعات، سهم شهروندان تنها راه‌اندازی پلتفرم‌هایی برای انتشار اطلاعات بوده است، بدون آنکه اطلاعات مناسبی در اختیار آنان قرار گیرد.

گورانا (۲۰۱۳) مهم‌ترین ضرورت‌های استفاده از ارزیابی مشارکتی را در سه مورد خلاصه کرده است:

- اهمیت حضور سازمان‌های جامعه مدنی در فرایندهای سیاسی و غیرسیاسی به عنوان یک مؤلفه کلیدی از دموکراسی مشارکتی؛
- سازمان‌های جامعه مدنی یک روش کارآمد و مؤثر برای به دست آوردن اطلاعات ارزشمند از شهروندان در رابطه با نیازها، نگرانی‌ها و اولویت‌های آن‌ها هستند.
- مشارکت شهروندان و سازمان‌های جامعه مدنی در فرایندهای نظارت و ارزیابی یکی از مؤلفه‌های حیاتی برای شفافیت و پاسخ‌گویی دموکراتیک است.

۱- «واقعیت موهوم اداری» اصطلاحی است که نویسندگان کتاب توسعه به مثابه توانمندسازی حاکمیت: شواهد، تحلیل، عمل به کار برده‌اند. این کتاب واقعیت‌های اداری را به ارجاعات متداول اداری اطلاق می‌کند که ارتباطی با دنیای واقعی ندارند. برای مثال انتشار خبر ۱۲ هزار «کارمند خیالی» در دولت افغانستان یکی از نمونه‌های واقعیت اداری است. علاوه بر این، واقعیت‌های اداری صرفاً به اطلاعات آماری خیالی مربوط نمی‌شود. کلیشه‌های سازمانی برای شکست پروژه‌ها یا برنامه‌های ملی همچون نبود اعتبار، عدم توازن مسئولیت و غیره نوع دیگری از واقعیت‌های موهوم اداری هستند.

۷-۱- پیش‌نیازها و اصول حاکم بر ارزیابی مشارکتی

اجرای ارزیابی مشارکتی نیازمند پایبندی به اصول مشخصی است. علاوه بر این، استفاده از این ابزارها پیش‌نیازهایی همچون ایجاد سازمان‌های غیردولتی متشکل، شبکه‌سازی بخش مدنی، آموزش‌های لازم برای ارزیابی سیاستی و مشابه آن یک ضرورت غیرقابل تردید برای اجرای ارزیابی‌های مشارکتی بخصوص در سطح ملی و سیاستی است.

گروه همکاری علیه سوء مصرف و قاچاق مواد مخدر (۲۰۱۵) اصول پایه‌ای همکاری دولت و سازمان‌های جامعه مدنی را شامل سه مؤلفه مشارکت، اعتماد و پاسخگویی و شفافیت بیان می‌کند:

مشارکت: سازمان‌های جامعه مدنی خواسته‌های اعضا، گروه‌های کاربر و شهروندان دغدغه‌مند را پیگیری می‌کنند. برای همکاری روند مشارکت باز و دسترس‌پذیر اهمیت دارد. به عبارت دیگر این مؤلفه به میزان نمایندگی سازمان‌های غیردولتی (یا نمایندگان حاضر در ارزیابی مشارکتی) از جامعه هدف اشاره دارد. ارزیابی مشارکتی تنها زمانی معنای واقعی خود را می‌یابد که افراد حاضر در آن به معنای واقعی کلمه «نماینده» گروه‌های ذی نفع باشند.

اعتماد: نهادهای مدنی و سازمان‌های دولتی نقش متفاوتی را بازی می‌کنند. تنها در صورتی اهداف مشترک شده این دو بازیگر در بهبود زندگی مردم رضایت‌بخش خواهد بود که مبتنی بر اعتماد، شفافیت، احترام و حس اطمینان متقابل باشد. در صورتی که ذی نفعان حاضر در ارزیابی مشارکتی اعتمادی به یکدیگر نداشته باشند، پیامدهای همچون عدم مشارکت مطلوب در فرایند ارزیابی، عدم اعتماد به داده و اطلاعات هم‌رسانی شده و مشابه آن رخ خواهد داد و در یک کلام نتایج ارزیابی را مخدوش خواهد کرد.

پاسخگویی و شفافیت: اقدام در زمینه منافع عمومی نیازمند بازبودگی، مسئولیت‌پذیری، وضوح و پاسخگویی در هر دو طرف دولت و بخش مدنی است. به زبان ساده، ارزیابی مشارکتی مبتنی بر صداقت طرفین و پاسخ‌گویی آن‌ها به مسائل و دغدغه‌های طرفین است.

علاوه بر ارزش‌های حاکم بر ارزیابی مشارکتی، این فرایند نیازمند زیرساخت‌های فنی و نرم‌افزاری نیز است. وب سرویس جعبه‌ابزار اجتماع محلی یکی دیگر از جنبه‌های ارزیابی مشارکتی را آموزش مناسب تمام افراد درگیر می‌داند. برخی ذی نفعان امکان دارد از اجرای پروژه هیچ اطلاعی نداشته باشند، برخی دیگر ممکن است ندانند با سایر ذی نفعان با زمینه‌ای (دینی، سیاسی، قومی و غیره) متفاوت چگونه باید کار کنند، برخی دیگر نیز ممکن است ندانند که از نتایج به دست آمده از ارزیابی چگونه باید استفاده کنند. گروه همکاری علیه سوء مصرف و قاچاق مواد مخدر (۲۰۱۵) ابزارهای مورد نیاز برای همکاری را شامل چهار مورد می‌داند:

- ظرفیت‌سازی برای مشارکت
- ایجاد ساختار همکاری بین سازمان‌های جامعه مدنی و دستگاه‌های دولتی
- چارچوب‌های تدوین شده برای مشارکت میان دولت و سازمان‌های جامعه مدنی
- مشارکت الکترونیکی

ظرفیت‌سازی همواره یکی از مفاهیم مبهم در توسعه ابزارهای مشارکتی است. ارزیابی مشارکتی به چه چیزهایی نیاز دارد و چگونه می‌توان چنین ظرفیتی را ایجاد کرد. در بخش سوم از همین گزارش، زمانی که به بررسی تجربه ارزیابی مشارکتی سامانه‌های شفافیت وزارت تعاون، کار و رفاه اجتماعی پرداخته خواهد، تلاش می‌شود بخشی از ظرفیت‌های مورد نیاز برای ارزیابی مشارکتی تشریح شود. علاوه بر اینکه ارزیابی مشارکتی نیازمند اصول و ظرفیت‌هایی است، استفاده از این ابزار ملاحظاتی را نیز در بر دارد. وب سرویس جعبه‌ابزار جامعه مدنی بخشی از این ملاحظات را در قالب این پرسش پاسخ می‌دهد که چه زمانی از ارزیابی مشارکتی باید استفاده کرد:

- زمانی که از قبل قول استفاده از آن را داده‌اید.
- زمانی که زمان کافی دارید و یا نتیجه مهم‌تر از زمان است.
- زمانی که بتوانید سرمایه‌گذاران (بخش دولتی، خصوصی یا سازمان‌های جامعه مدنی) را قانع کنید که این ایده مفید است.

- زمانی که مسائل و مشکلاتی از جامعه یا اجتماع محلی وجود دارد که ارزیابان مستقل شانس کمی برای شناخت آن دارند.
- زمانی که شما به اطلاعاتی نیاز دارید که از طریق ارزیابان بیرونی قابل کسب نیست.
- زمانی که توسعه مشارکت و همچنین انتقال مهارت‌ها به عنوان بخشی از پروژه است.
- زمانی که می‌خواهید افراد یک اجتماع یا ذی‌نفعان یک پروژه را دور یکدیگر جمع کنید.

اما ملاحظات مهم‌تر را گرونا (۲۰۱۳) بیان کرده است. این ملاحظات به صورت عمومی مربوط به ظرفیت‌های سازمان‌های مدنی است. سازمان‌های علاقه‌مند به موضوعات خاص باید دانش و آگاهی خود را درباره این موضوعات افزایش دهند، علاوه بر این، سازمان‌های غیردولتی باید شاخص‌های مناسب برای ارزیابی فرایندها را تدارک ببینند.

۱-۷-۱- چالش‌های سازگاری در همکاری میان سازمان‌های جامعه مدنی و دولت

دستگاه‌های دولتی نقش‌ها و مسئولیت‌های متفاوتی از سازمان‌های جامعه مدنی دارند، همچنین آن‌ها اساساً اهداف تعیین شده و دیدگاه‌های متفاوتی نیز دارند. همچنین مدیریت، منابع و نحوه بسیج ظرفیت‌ها نیز در دو نهاد به صورت معنادار متفاوت از یکدیگر است. سطح همکاری (محلی، منطقه‌ای، ملی) نیز در نوع چالش‌ها دخیل است. این چالش‌ها عموماً شامل موارد زیر می‌شود:

- قالب‌های همکاری غالباً پراکنده و بیش‌ازحد کوتاه‌مدت هستند و در صورت صلاحیت، بی‌نتیجه مانده و به ندرت پتانسیل کامل خود را توسعه می‌دهند.

• ناسازگاری‌های ساختاری، موانع قانونی، منافع مختلف شغلی، انتظارات متفاوت و همچنین کمبود دانش روش‌شناختی در مورد نحوه همکاری، دلایل اصلی این است که بسیاری از تلاش‌های همکاری نمی‌توانند از همان ابتدا به اثرات موردنظر خود برسند یا شکست می‌خورند.

• مقررات، زیرساخت‌ها و آموزش‌ها اغلب به اندازه کافی انعطاف‌پذیر نیستند تا عملکرد صحیحی از هماهنگی بین مقررات مختلف نهادی و خرده‌فرهنگ‌های نهادهای مدنی و عمومی فراهم شود. علاوه بر این، گاهی اوقات عنصری از بی‌اعتمادی یا حتی رقابت بین سازمان‌های اجتماعی و سهامداران دولت مشاهده می‌شود که همکاری را دشوار می‌کند، زیرا دستیابی به سطح لازم تعهد را دشوار می‌کند.

• تلاش‌ها برای مشارکت و همکاری اغلب بر اساس الگوها یا تجربیات انجام می‌شود. هر مشارکت و همکاری مستلزم یک تلاش آغازین و برنامه‌ریزی منحصر به فرد است که شرایط محلی خاص، پشتیبانی سیاسی، ظرفیت‌ها و محدودیت‌های شرکای درگیر را در نظر بگیرد.

• ایجاد همکاری بین یک نهاد مدنی و یک نهاد عمومی می‌تواند یک فرایند بسیار طولانی باشد و دشواری آن غالباً دست‌کم گرفته می‌شود. این همکاری‌ها احتمالاً نیازمند تغییر نگرش و ادراک از سوی دستگاه‌های مربوطه دارد، فرایندی که اغلب به اندازه کافی پشتیبانی نمی‌شود یا فقط در مراحل اولیه پشتیبانی می‌شود. به طور کلی فعالیت‌های مشارکتی برای موفقیت به سطح بالایی از درک متقابل و اعتماد و همچنین پشتیبانی ثابت اداری نیاز دارند (Co-operation Group, 2015).

۱-۸- مزایای استفاده از ارزیابی مشارکتی

مزایای استفاده از ابزار ارزیابی مشارکتی را به طور کلی می‌توان در سه سطح فنی، ظرفیت‌افزایی و دموکراتیک طبقه‌بندی کرد. بخش عمده‌ای از مزایای ارزیابی مشارکتی بهبود کارایی و اقدامات فنی درباره پروژه‌ها و سیاست‌ها است. گردآوری اطلاعات دسته اول از ذی‌نفعان، بسیج ذی‌نفعان برای پیشبرد امور، اشکال‌یابی و در یک کلام اجرای بهتر پروژه‌ها و سیاست‌ها بخشی از مزایای مربوط به بعد فنی هستند.

علاوه بر این، بخش عمده‌ای از مزایای ارزیابی مشارکتی معطوف به ظرفیت افزایشی نهادی در هر دو طرف دولت و بخش مدنی است. این ظرفیت‌افزایی مسیر توسعه را به طور کلی هموار می‌کند. ایجاد اعتماد در جامعه مدنی، اجرای پروژه‌ها و سیاست‌های مورد نیاز گروه‌های هدف و در یک کلام بهینه‌سازی منابع برای حرکت به سمت توسعه مربوط به بخش ظرفیت‌افزایی نهادی ارزیابی مشارکتی است.

جدول ۱- مزایای استفاده از ارزیابی مشارکتی

منبع	مزایا	ردیف
۲۰۱۳, Gorana	گردآوری مجموعه‌های داده توسط سازمان‌های جامعه مدنی از فعالیت‌ها و دستاوردهای دولت	۱
	شناسایی چالش‌های پیشروی دولت و توسعه راهکارهای مواجهه با آن	۲
	مطلع نگه داشتن شهروندان از وضعیت برنامه‌ها	۳
	ارائه این سیگنال به جامعه مدنی که دولت مصمم به حل مسائل است	۴
	عمل به عنوان بستری برای بسیج شهروندان در اجرای پروژه‌های توسعه‌ای	۵
(Community Tool Box (Online Service	به شما دید بهتری از هر دو نیازهای اولیه و تأثیرات ثانویه بهره‌بردار پروژه می‌دهد	۶
	به شما اطلاعاتی می‌دهد که از طرق دیگر قابل دستیابی نیست	۷
	به شما نشان می‌دهد که از منظر بهره‌بردار چه چیزی کار می‌کند و چه چیزی کار نمی‌کند.	۸
	به شما نشان می‌دهد که چرا برخی چیزها کار نمی‌کند	۹
	نتایج آن خود را در یک پروژه اثرگذارتر نشان می‌دهد	۱۰
	ذی نفعان را توانمند می‌سازد	۱۱
	برای کسانی که اغلب صدایشان شنیده نمی‌شود، صدا ایجاد می‌کند	۱۲
	در پروژه‌های محلی موجب ایجاد اعتماد به نفس و عزت نفس افراد می‌شود	۱۳
	راه‌هایی را نشان می‌دهد که افراد چگونه می‌توانند کنترل بیشتری بر زندگی خودشان داشته باشند	۱۴
	ذی نفعان را ترغیب می‌کند که پروژه را برای خودشان ببینند	۱۵
	می‌تواند موجب ایجاد جرقه‌های خلاقانه در میان افراد درگیر پروژه شود	۱۶
	کار جمعی را تشویق می‌کند	۱۷
	ما را برای اقدامات مشارکتی بزرگ‌تر آماده می‌کند	۱۸
(۱۹۹۸) Estrella and Gaventa	ارزیابی پیامد	۱۹
	مدیریت و برنامه‌ریزی پروژه	۲۰
	تقویت سازمانی یا یادگیری نهادی	۲۱
	فهم و گفتگو درباره چشم‌اندازهای ذی نفعان	۲۲
	پاسخگویی عمومی	۲۳

اما مهم‌ترین بخش از مزایای مرتبط با ارزیابی مشارکتی از بعد دموکراتیک است. پاسخ‌گو نگه داشتن دولت از یک طرف و شنیده شدن صدای ذی نفعانی که معمولاً در نظر گرفته نمی‌شوند از طرف دیگر مهم‌ترین مزایای این بعد است. اما مهم‌تر از تمام این موارد آن است که سیاست‌ها و برنامه‌هایی در دستور کار دولت قرار می‌گیرد که مورد نیاز شهروندان و گروه‌های هدف است. ارزیابی‌های مشارکتی نقش مهمی در نشان دادن اشتباهات سیاست‌گذاران دارد. این اشتباهات شامل انتخاب دستورکارهای اشتباه و از آن مهم‌تر درست اجرا نشدن دستورکارها می‌شود.

۹-۱- اجرای ارزیابی مشارکتی

اجرای ارزیابی مشارکتی نیازمند تجربه و تمرین بسیار زیاد است. این نوع فرایندها برای تبدیل شدن به یک نظام منسجم نیازمند آموزش و ظرفیت‌افزایی گسترده است. اما همانند تمام ابزارهای مشارکتی دیگر، یادگیری و ظرفیت‌افزایی آن مسیری جز اجرا و سپس شناسایی مشکلات و بهبود آن‌ها در برنامه‌های بعدی ندارد. با این حال، آگاهی از برخی ابعاد اجرایی ارزیابی مشارکتی می‌تواند به بهبود عملکرد مجریان منجر شود.

اجرای ارزیابی مشارکتی در سطوح ملی و محلی از یک طرف و ارزیابی سیاست و طرح از طرف دیگر تفاوت‌های اساسی با یکدیگر دارد. به طور معناداری اجرای ارزیابی مشارکتی در سطح محلی و در مورد طرح‌ها راحت‌تر بوده و هرچه به موضوعات کلان‌تر حرکت شود، موضوع پیچیده‌تر و دشوارتر می‌شود. نکته مهم آن است که سادگی اجرای ارزیابی مشارکتی در سطح محلی به خودی خود کار ساده‌ای نیست، اما استفاده بی‌شمار از این ابزار در پروژه‌های محلی و مستندسازی تجربیات آن را تبدیل به فرایندی ملموس و روتین کرده است. اما ارزیابی‌های در سطح ملی و یا موضوعات سیاستی به دلیل استفاده کمتر و عدم مستندسازی تجربیات برای تسهیلگران خود را مشکل می‌نماید. شاید بتوان اصلی‌ترین مؤلفه اجرایی ارزیابی مشارکتی را همراهی اجراکنندگان سیاست/برنامه/طرح عنوان کرد. به زبان ساده، در صورت عدم همکاری مجریان برنامه، امکان استفاده از هیچ نوع ابزار مشارکتی، به خصوص ارزیابی مشارکتی، وجود ندارد. شیوه ایده‌آل آن است که جلسات با همکاری سازمان‌های مسئول سیاست هماهنگ شود (Dayal and et al, ۲۰۰۰).

نکته اجرایی دیگر آن است که مطمئن شویم تمام مشارکت‌کنندگان در رویداد نسبت به موضوع آشنا هستند و سیاست‌های حاکم بر دولت درباره آن موضوع را نیز می‌دانند (همان). گردآوری ذی‌نفعانی که هیچ تخصص و اطلاعی از موضوع مورد ارزیابی ندارند، نه تنها فایده‌ای ندارد، بلکه عملاً فرایند ارزیابی مشارکتی را به فرایندی مایوس‌کننده و غیرمفید تبدیل می‌کند.

به طور کلی باید اشاره شود که یک مدل خاص و محدود برای ارزیابی مشارکتی وجود ندارد. با این حال بررسی مدل مشارکت سازمان‌های جامعه مدنی با کشورها درباره برنامه اقدام ملی نشان می‌دهد بیشترین همکاری به مدل مشورت است. دولت به صورت سالانه یا زودتر رویدادهایی را تدارک می‌بیند و تمام سازمان‌های علاقه‌مند در آن شرکت می‌کنند (Gorana, ۲۰۱۳).

مدل دیگر استفاده از شبکه‌ها و ائتلاف‌های سازمان‌های جامعه مدنی در موضوع خاص است. سازمان‌های دولتی اقدامات خود را با این شبکه‌ها هماهنگ می‌کنند. برای مثال مقام‌های رسمی فنلاند در موضوع امنیت زنان در سال ۶ جلسه مشترک داشته‌اند. در بعضی موارد سازمان‌های جامعه مدنی بخشی از جلسات گروه کاری دولت بوده‌اند. در برخی موارد حتی بخشی از بدنه اجرایی برنامه اقدام ملی بوده‌اند. در حالی که گروه اول به صورت گاه و بی‌گاه امکان دسترسی به اطلاعات محدود را در اختیار سازمان‌های مدنی قرار می‌دهد، نوع دوم به صورت نظام‌مند آن‌ها را جزئی از برنامه می‌کند (همان).

گروه همکاری علیه سوء مصرف و قاچاق مواد مخدر (۲۰۱۵) این فرم‌ها از ارزیابی مشارکتی را در چهار گونه طبقه‌بندی می‌کند:

- هم‌رسانی اطلاعات؛
- مشاوره؛
- گفتگو (مذاکره)؛
- شراکت.

در صورت اجرایی اول ارزیابی مشارکتی باهدف هم‌رسانی اطلاعات صورت می‌گیرد. در این ارزیابی‌ها سازمان‌های جامعه مدنی اطلاعات خود درباره موضوع مورد نظر را در اختیار تکنوکرات‌های سازمان‌ها قرار داده و آن‌ها بر اساس ابزارهای خود فرایند ارزیابی طرح‌ها و سیاست‌ها را انجام می‌دهد. این مدل در سطحی بالاتر به ارائه اطلاعات پروژه از طرف سازمان دولتی به سازمان‌های جامعه مدنی نیز رخ می‌دهد و جریان اطلاعات یک طرفه نیست.

صورت دوم یا مشاوره شامل سطحی پیچیده‌تر از ارزیابی مشارکتی است. این صورت از ارزیابی مشارکتی از سازمان‌های جامعه مدنی به عنوان مشاوران خود استفاده می‌کند. مهم‌ترین نکته در صورت مشاوره آن است که اسناد تولیدشده در قالب ارزیابی مشارکتی

به عنوان اسناد دولتی رسمی (همانند سایر ابزارهای کنترل کیفیت و ارزیابی مقامات صلاحیت دار) حساب نشده و تنها در مقام مشورت به دولت ظاهر می شود. در این نوع ارزیابی علاوه بر آنکه خود ارزیابی یک سند مشورتی برای سازمان محسوب می شود، توصیه هایی همچون انتخاب شاخص های مناسب برای ارزیابی، روش شناسی ارزیابی و موارد دیگر نیز ارائه می شود. گفتگو و مذاکره صورت سوم از ارزیابی مشارکتی است. به صورت سنتی ارزیابی به عنوان آخرین فرایند سیکل برنامه ریزی / سیاست گذاری محسوب می شود و هدف از اجرای برنامه های ارزیابی تصحیح سیاست ها و طرح مسائل جدید است. بنابراین، ارزیابی های مشارکتی در قالب مذاکره اجتماعی به عنوان پشتوانه ای برای چانه زنی درباره اصلاحات جدید است. این صورت ارزیابی مشارکتی به عنوان همکاری گروه های حاضر در مذاکره برای بررسی وضعیت سیاست ها و چانه زنی و مذاکره برای بهبود و تعدیل سیاست های آتی است. ارزیابی های مشارکتی در قالب شراکت، به فرایند ارزیابی وجهه رسمی داده و از آن به عنوان سند رسمی کشور یا برنامه استفاده خواهد شد. ارزیابی مشارکتی شراکتی، مبنای عمل دستگاه های مربوطه خواهد بود. این نوع از ارزیابی ها به صورت متداول در سطوح نهادی ارزیابی مشارکتی اجرا می شود و باید به عنوان قانون توسط مقام های صلاحیت دار تصویب و ابلاغ شود. بر اساس جعبه ابزار اجتماعی محلی (سرویس آنلاین) یک فرایند ارزیابی را تنها در صورتی می توان مشارکتی نامید که شش مؤلفه در فرایند اجرای آن با همکاری ذی نفعان حاضر در برنامه انجام شده باشد:

- نام گذاری و چارچوب بندی مشکلات یا اهدافی که باید نشان داده شود؛
- توسعه یک نظریه عمل (فرایند، مدل منطقی) برای چگونگی دستیابی به موفقیت؛
- تعریف سؤالات درباره پروژه و بهترین شیوه برای پرسیدن آن؛
- جمع آوری اطلاعات درباره پروژه؛
- قابل فهم کردن اطلاعات؛
- تصمیم گیری درباره اینکه برای چه چیزهایی را باید جشن گرفت و چه چیزی را اصلاح کرد یا تغییر داد.

۱-۹-۱- ارزیابی مشارکتی در سطح سیاستی

بسته به توانایی ذی نفعان و سازمان های جامعه مدنی و اینکه چه صورتی از ارزیابی مشارکتی مدنظر مجریان است، طیف متعددی از روش ها را برای ارزیابی در سطح سیاستی می توان توسعه داد. با این حال متأسفانه همکاری نهادهای دولتی با سازمان های جامعه مدنی در سطح سیاستی (و حتی برنامه های اجرایی) همواره صوری و همراه با محدودیت و در سطح مشورت بوده است (Gorana, ۲۰۱۳). با توجه به پذیرش چنین واقعیتی که ارزیابی مشارکتی در سطح سیاستی معمولاً به صورت مشاوره صورت می پذیرد روش های توسعه داده شده نیز متناسب با همین صورت از ارزیابی مشارکتی است. دایال و همکارانش (۲۰۰۰) دو گزینه برای ارزیابی مشارکتی در سطح سیاستی پیشنهاد می کنند. گزینه اول، مصاحبه های ساختاریافته با مقامات مرتبط با سیاست انتخاب شده است و گزینه دوم گفتگو در سطح سیاستی در کارگاه های یک یا چندروزه است.

در مصاحبه های ساختاریافته ذی نفعان به صورت منفرد با مسئولان دولتی اجرای سیاست / برنامه / طرح گفتگو سؤالات خود را مطرح می کنند. جنبه هایی از ارزیابی که در گزینه مصاحبه ساختاریافته باید پرسیده شود عبارت است از:

- تفاوت پروژه مورد ارزیابی با سایر پروژه های در حوزه قدرت آن مقام رسمی چیست؟
- پروژه بر اساس سیاست های بخشی در کجای جورچین قرار می گیرد؟
- پروژه بر اساس اهداف در نظر گرفته شده و استفاده آن در کجا قرار می گیرد؟
- آیا انتظار می رود کاربران آتی به هر طریقی در ارائه خدمات سهیم باشند؟ پایه گذاری خدمت چطور؟
- کاربران آتی در کدام یک از جنبه های پروژه می توانند تصمیم گیرنده باشند یا در تصمیم گیری همکاری کنند؟
- آیا دولت هیچ یارانه ای به سرویس می دهد؟

مصاحبه‌های ساختاری بسته به اینکه درباره چه موضوعی است طراحی می‌شود، ابعادی همچون پروژه‌های مشابه، کاربران پروژه، اهداف پروژه، مشارکت ذی‌نفعان در طراحی پروژه و غیره باید مورد توجه ارزیابان قرار گیرد. باین حال شیوه کارآمدتر از مصاحبه‌های ساختاریافته کارگاه‌های یک یا چندروزه است. در این کارگاه‌ها مقامات و مدیران ارشد اجرای پروژه و همچنین ارزیابان دولتی پروژه حاضر خواهند بود (Dayal and et al, ۲۰۰۰).

مزیت کارگاه‌ها نسبت به مصاحبه‌های ساختاریافته آن است که تمام ذی‌نفعان و مسئولان دولتی در یک مکان حضور داشته و پرسش و پاسخ مشارکت‌کنندگان در ارزیابی می‌تواند تکمیل‌کننده یکدیگر باشد. همچنین طوفان فکری انجام شده در این نوع کارگاه‌ها می‌تواند تأثیرات عمیقی در کیفیت ارزیابی داشته باشد. سه بخش اصلی این جلسات باید شامل موارد زیر باشد:

- تشریح و ارائه نتایج ارزیابی در سطح محلی و ملی؛
- ارائه خلاصه‌ای از سیاست‌های مرتبط با ارزیابی و گفتگوی آزاد بر اساس پرسشنامه ساخت یافته؛
- استفاده از ابزارهای مشارکتی موجود همچون جعبه رأی، تصویرسازی و غیره (همان).

باین حال باید در نظر گرفت که روش‌های مبتنی بر مصاحبه و کارگاه‌های مشارکتی اگرچه بسیار کمک‌کننده است، اما به هیچ وجه کافی نیست. مشارکت‌کنندگان به خصوص اگر سازمان‌های حرفه‌ای جامعه مدنی با اعتبار کافی باشند می‌توانند فرایندهای پیشرفته گردآوری و تحلیل اطلاعات، به خصوص از کسانی که آن‌ها را نمایندگی می‌کنند، به دست آورند. علاوه بر این، مصاحبه با مقامات یکی از ابزارهای موجود برای گردآوری اطلاعات است. بخش مهمی از گردآوری اطلاعات مشارکت‌کنندگان در برنامه می‌تواند از طریق دسترسی به داده‌های آزاد و طبقه‌بندی شده دولت باشد.

۱۰-۱- تجربه رتبه‌بندی سامانه‌های شفافیت وزارت تعاون، کار و رفاه اجتماعی

با توجه به مقدمات اشاره شده در بخش اول این گزارش، مرکز توانمندسازی حاکمیت و جامعه جهاد دانشگاهی با علم به این نکته که مشارکت ذی‌نفعان جامعه مدنی یک اصل اساسی در توسعه است، در آخرین روزهای مرداد ۱۳۹۹ در قالب نامه‌ای پیشنهاد داد «این مرکز آمادگی دارد از تشکل‌های مردمی حوزه شفافیت دعوت نماید تا ۳۲ سامانه رونمایی شده در زمینه شفافیت در وزارت تعاون، کار و رفاه اجتماعی مورد ارزیابی مدنی قرار گرفته و این سامانه‌ها به لحاظ تأثیر ملی و کارآمدی توسط کارشناسان این مؤسسات رتبه‌بندی شود.» بررسی‌های صورت گرفته نشان می‌دهد تجربه ارزیابی مشارکتی سامانه‌های شفافیت وزارت تعاون، کار و رفاه اجتماعی اولین تجربه ارزیابی مشارکتی در سطح ملی - برنامه‌ای در ایران است^۱. هدف راهبردی مرکز توانمندسازی حاکمیت و جامعه از توسعه «ارزیابی مشارکتی» حل مسائل کشور از طریق ایجاد شبکه اصلاحی است. توانمندسازی جامعه مستلزم تقویت همکاری‌های جمعی، نهادها و تشکل‌ها و بسط حوزه‌ی فعالیت انجمن‌های داوطلبانه است. ارزیابی مشارکتی سه مسیر برای توانمندسازی سازمان‌های غیردولتی فراهم می‌کند:

- باعث ایجاد شبکه‌های سازمان یافته برای حل مسائل کشور می‌شود؛
- موجب گسترش و تعمیق ارتباط سازمان‌های غیردولتی و دولتی می‌شود؛
- با توجه به فنی بودن موضوع ارزیابی در سطح سیاستی موجب تقویت دانشی و فنی سازمان‌های غیردولتی می‌شود.

اما انتخاب سامانه‌های شفافیت وزارت تعاون، کار و رفاه اجتماعی به عنوان اولین پروژه ارزیابی مشارکتی با سه هدف عمده بوده است:

- سامانه‌های شفافیت خود یکی از اصلی‌ترین ابزارهای شفافیت و پاسخ‌گویی است. بهبود عملکرد این سامانه‌ها از طریق ارزیابی مشارکتی «یک تیر و دو نشان» در مسیر بهبود وضعیت شفافیت و پاسخ‌گویی است؛

۱- ارزشیابی مشارکتی به عنوان یک ابزار متداول در توسعه محلی در بسیاری از پروژه‌های توسعه‌ای در ایران مورد استفاده قرار گرفته است. البته به صورت عمده هدف از استفاده از این شیوه‌ها در سطح محلی، اهداف فنی است، اما اجرای ارزشیابی در سطح سیاستی - ملی بیش از تأثیرات فنی، از منظر پاسخ‌گویی قابل بررسی است.

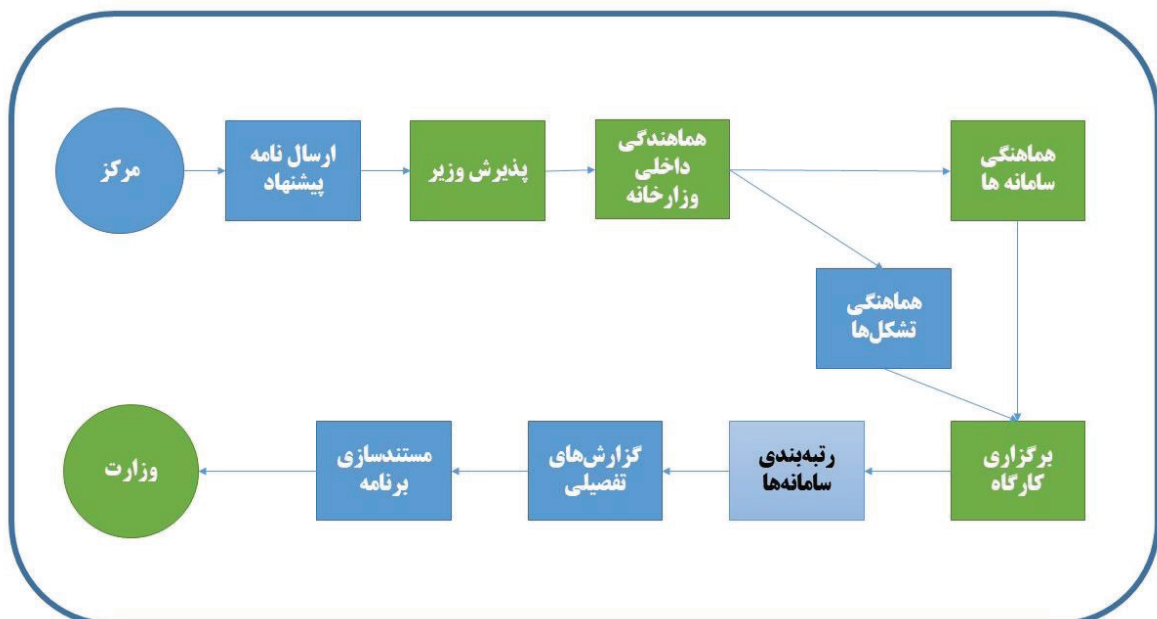
- موضوع شفافیت یکی از اصلی ترین علایق مرکز بوده و شبکه همکاری گسترده ای نیز با سازمان های غیردولتی فعال در حوزه شفافیت داشته است؛
- دارای ظرفیت مناسب برای ارزیابی مشارکتی بوده و پیچیدگی عملیاتی آن نسبت به پروژه هایی چون دولت الکترونیک، بودجه، تعارض منافع و بسیاری دیگر از مسائل موردعلاقه مرکز کمتر است.

با چنین پیش زمینه مرکز اجرای ارزیابی مشارکتی را در دستورکار خود قرار داد.

۱-۱۰-۱- از پیشنهاد تا اجرا

پیشنهاد ارزیابی مشارکتی سامانه های شفافیت وزارت تعاون، کار و رفاه اجتماعی برای اولین بار در تاریخ ۲۹ مرداد ۱۳۹۹ به وزارت تعاون، کار و رفاه اجتماعی داده شد. پس از پذیرش وزیر تعاون، کار و رفاه اجتماعی به عنوان مقام ارشد وزارتخانه، مسئولیت پیگیری ارزیابی مشارکتی به مشاور وزیر، سید ضیاءالدین شجاعی برهان، سپرده شد. در تاریخ ۲۶ شهریور ۱۳۹۹ جلسه هماهنگی اولیه برگزاری ارزیابی مشارکتی برگزار و مسئولیت پیگیری و هماهنگی داخلی وزارتخانه به دفتر مدیریت عملکرد و با همراهی مرکز فناوری اطلاعات و ارتباطات و تحول اداری سپرده شد. با توجه به هماهنگی های انجام شده، تفاهم نامه ای میان وزارت تعاون، کار و رفاه اجتماعی و مرکز توانمندسازی حاکمیت و جامعه جهاد دانشگاهی در هفت ماده منعقد و شرایط اولیه برای اجرای ارزیابی مشارکتی مهیا شد. مقرر شد کارگاه ارزیابی مشارکتی سامانه های شفافیت در تاریخ ۱۵ الی ۱۷ آذرماه ۱۳۹۹ انجام پذیرد. پیگیری ها برای هماهنگی سازمان های غیردولتی و اندیشکده های حوزه شفافیت در مرکز از اول آبان شروع و هماهنگی های لازم انجام شد، اما با توجه به تشدید بحران کرونا و محدودیت های اعمال شده توسط ستاد ملی کرونا، اجرای ارزیابی مشارکتی به صورت موقت تعلیق شد. با بهبود وضعیت، زمان مجدد برگزاری کارگاه در تاریخ ۱۳ الی ۱۵ دی ماه ۱۳۹۹ به عنوان تنظیم و هماهنگی ها مجدداً انجام شد. در نهایت در تاریخ ۱۳ الی ۱۵ دی در طی سه روزش نشست برگزار و ۱۴ سامانه منتخب از ۳۲ سامانه شفافیت وزارت تعاون، برای ارزیابی ارائه شد.

شکل ۳- فرایند پیشنهاد تا اجرای ارزیابی مشارکتی سامانه های شفافیت

در پایان کارگاه، نمرات اولیه سامانه‌ها توسط مشارکت‌کنندگان تعیین و رتبه‌بندی سامانه‌های شفافیت وزارت تعاون، کار و رفاه اجتماعی انجام شد. با توجه به تفاهم‌نامه امضا شده میان مرکز توانمندسازی حاکمیت و جامعه با تشکل‌های مشارکت‌کننده در برنامه، سازمان‌های غیردولتی و اندیشکده‌ها متعهد به ارائه گزارش‌های تفصیلی خود از ارزیابی سامانه‌های شفافیت ظرف مدت دو هفته پس از برگزاری کارگاه شدند. گزارش‌های دریافت شده توسط مرکز توانمندسازی به صورت تجمیع شده در اختیار وزارت تعاون، کار و رفاه اجتماعی قرار گرفته است^۱. به‌عنوان گام نهایی نیز گزارش مستندسازی ارزیابی مشارکتی سامانه‌های شفافیت وزارت تعاون، کار و رفاه اجتماعی تدوین شد.

۱-۱۰-۲- ارتباط با سازمان‌های مردم‌نهاد و مؤسسات

در دو دهه گذشته موضوع شفافیت و مبارزه با فساد با اقبال ویژه روبه‌رو شد از این‌رو کشور شاهد افزایش فعالیت‌های مدنی از جمله تأسیس سازمان‌های غیردولتی حوزه شفافیت و مبارزه با فساد ورود مؤسسات تحقیقاتی و اندیشکده‌ها به این موضوع بود. در دهه ۹۰ چندین سازمان غیردولتی تخصصی شفافیت و مبارزه با فساد با هدف فعالیت در این حوزه و افزایش کارآمدی نظام حکمرانی شروع به کار کردند.

با این زمینه مرکز توانمندسازی حاکمیت و جامعه از سال ۱۳۹۷ شبکه‌سازی و تعامل با سازمان‌های غیردولتی حوزه شفافیت را آغاز و نشست‌های مشترکی با این انجمن‌ها حول موضوعات موردعلاقه طرفین برگزار کرد. اهم این برنامه شامل موارد زیر است:

- نشست تخصصی «توانمندسازی حکومت و جامعه: شفافیت بودجه به‌عنوان یک راه‌حل» در بهمن ۱۳۹۷؛
- نشست تخصصی «ارزیابی تأثیر گفتمان شفافیت در قانون بودجه ۱۳۹۸» در اسفند ۱۳۹۹؛
- نشست تخصصی «تشکل‌های فعال در حوزه مقابله با فساد در خصوص الگوهای همکاری مشترک» در فروردین ۱۳۹۸؛
- همایش «شفافیت: حاکمیت پاسخ‌گو، جامعه مطالبه‌گر» در اردیبهشت ۱۳۹۸؛

مرکز توانمندسازی حاکمیت و جامعه بعد از تأیید نهایی طرح ارزیابی مشارکتی سامانه‌های شفافیت، فرآیند مذاکره و دعوت از سمن‌ها و مؤسسات فعال در حوزه شفافیت و مبارزه با فساد را شروع کرد. در ابتدا با ۱۱ موسسه تماس گرفته شد و موضوع طرح با آن‌ها در میان و از آن‌ها دعوت شد تا در طرح مشارکت کنند. از این تعداد در نهایت ۸ موسسه مشارکت در طرح را پذیرفتند. نام مؤسسات به شرح زیر است:

- مرکز غیردولتی توسعه فراگیر سلامت اداری و مبارزه با فساد
- موسسه دیده‌بان شفافیت و عدالت
- جمعیت هم‌اندیشان دادخواه
- هسته پژوهشی سلامت اداری و مبارزه با فساد دانشکده مدیریت دانشگاه تهران
- کمیسیون مبارزه با فساد اتاق بازرگانی، صنایع، معادن و کشاورزی تهران
- اندیشکده سیاست‌گذاری اقتصادی تهران
- آزمایشگاه داده و حکمرانی
- موسسه مردم‌نهاد توسعه فراگیر شفافیت

برای تدقیق لیست ذی‌نفعان مدنی مناسب برای مشارکت در ارزیابی از چند مؤلفه اصلی استفاده شد:

- نخست آنکه این مؤسسات فعال باشند، بدین معنی که در فضای جاری کشور حضور داشته و از نزدیک مسائل شفافیت و مبارزه با فساد را رصد کنند.

۱- تا زمان تنظیم این گزارش، از مجموع ۹ تشکل حاضر در ارزیابی مشارکتی پنج گزارش تحویل داده شده است و چهار تشکل هنوز گزارش‌های خود را تحویل نداده‌اند.

- دانش فنی لازم برای ارزیابی مشارکتی در موضوع خاص «سامانه‌های شفافیت» را دارا باشند. سابقه فعالیت این تشکل‌ها مبنای عمل اصلی بوده است.
- نیروی انسانی متخصص برای ارزیابی سامانه‌های شفافیت وزارتخانه را در اختیار داشته باشند، بدین معنی که فرد یا افرادی با سابقه تخصصی و مشخص از اعضای آن موسسه که توانایی بررسی تخصصی و ارزیابی دقیق را دارد وجود داشته باشد.

همه مؤسسات انتخاب شده جهت ارزیابی سامانه‌های شفافیت دارای این ویژگی‌ها بودند. علاوه بر این، مؤسسات ویژگی‌های مهم دیگری نظیر حسن اعتبار و سابقه همکاری با سازمان‌های دولتی و مواردی از این قبیل را نیز داشته‌اند. مرکز توانمندسازی در ابتدا موضوع طرح را با هر موسسه در میان گذاشت و بعد از پذیرش از جانب آن‌ها شرایط و ضوابط پروژه را برای آن‌ها شرح داد. از مؤسسات خواسته شد که یک یا چند نفر متخصص را به نمایندگی از موسسه برای حضور در جلسات سه‌روزه ارائه و معرفی سامانه‌های شفافیت وزارت تعاون کار و رفاه اجتماعی به مرکز معرفی کنند. سپس با فرد معرفی شده تماس گرفته شد و از آن‌ها برای حضور در جلسه توجیهی دعوت شد. در این جلسه موضوع و روش و هدف طرح و انتظاراتی که از نمایندگان مؤسسات وجود داشت و همچنین تعهدات فی مابین با نمایندگان مطرح شد. هدف این بود که هیچ‌گونه ابهامی در خصوص طرح وجود نداشته باشد و مؤسسات با آگاهی و برنامه در جلسات حاضر شوند. همچنین در خصوص چگونگی رتبه‌بندی و گزارش نهایی که مؤسسات باید آماده می‌کردند توافقات به عمل آمد.

۱-۱۰-۳- ارزش‌ها و اصول حاکم بر ارزیابی مشارکتی سامانه‌های شفافیت

با توجه به مطالعات و تجربیات مرکز تلاش شد تا اصول اقدامات مشارکتی از جمله ارزیابی مشارکتی در اجرای ارزیابی اعمال شود. مهم‌ترین اصول ملاحظه شده در این برنامه شامل دو اصل هماهنگی با مسئولان اجرای برنامه و سپردن همه امور به مشارکت‌کنندگان بود.

در مورد اصل اول، از ابتدا موافقت مقام ارشد و سایر ذی‌نفعان سازمانی سامانه‌های شفافیت اخذ و قول همکاری تمام سازمان‌ها دریافت شد. این مهم (با اغماض از چند مورد محدود) به بهترین نحوه ممکن از سوی وزارت تعاون، کار و رفاه اجتماعی و سازمان‌های تابعه آن اعمال شد، آن چنان که برای مثال یکی از ارائه‌کنندگان سامانه‌های شفافیت شرکت سرمایه‌گذاری تأمین اجتماعی، عضو هیئت مدیره این شرکت بود. بنابراین در کارگاه‌ها، تمام متولیان سامانه‌ها حضور و به سؤالات و نظرات مشارکت‌کنندگان پاسخ می‌دادند. دومین اصل حاکم بر ارزیابی مشارکتی سپردن تمام فرایندهای ارزیابی به مشارکت‌کنندگان بود. تلاش شد تا جای ممکن تمام امور مربوط به ارزیابی به مشارکت‌کنندگان سپرده شود. از این میان تعیین چارچوب ارزیابی و شاخص‌های مورد بررسی، تعریف سؤالات و بهترین شیوه برای پرسیدن آن، جمع‌آوری اطلاعات، قابل فهم کردن آن‌ها و تصمیم‌گیری درباره تعیین موفقیت یا عدم موفقیت سازمان‌ها به‌طور کامل به مشارکت‌کنندگان سپرده شد و از این میان تنها یک مورد توسط مرکز انجام شد. آن مورد نیز شیوه اجرای برنامه بوده است. بنا به دلایل فنی شیوه برنامه (شامل اجرای کارگاه، مرور سامانه توسط مؤسسات و ارائه گزارش تفصیلی) توسط مرکز توانمندسازی حاکمیت و جامعه تعیین شد. اما در نهایت این مؤسسات بودند که شاخص‌های خود برای ارزیابی را تعیین، سؤالات مورد نظر خود را پرسیده و بسته به نظر خود، نقطه موفقیت و عدم موفقیت سامانه را تعیین می‌کردند.

۱-۱۰-۴- شیوه اجرای برنامه

آن چنان که پیش‌تر نیز بیان شد، ارزیابی مشارکتی سامانه‌های شفافیت مبتنی بر ارزیابی پژوهشی سامانه‌ها توسط مؤسسات از یک طرف و برگزاری کارگاه برای ارائه سامانه‌ها و پرسش و پاسخ مؤسسات از متولیان سامانه‌ها از طرف دیگر بود. پس از عقد تفاهم‌نامه با سازمان‌های غیردولتی و اندیشکده‌های مشارکت‌کننده در ارزیابی، لیست سامانه‌های داده باز وزارت تعاون،

کار و رفاه اجتماعی برای ارزیابی قبل از کارگاه در اختیار آنان قرار گرفت^۱. انتظار می‌رفت مشارکت‌کنندگان با مراجعه به سامانه شفافیت وزارتخانه، بر اساس شاخص‌های خودارزیابی‌های لازم را انجام دهند. با توجه به اینکه مدیریت سامانه‌ها، نحوه تغذیه و مسائل مشابه این سامانه‌ها نیازمند پرسش از متولیان بوده و از طرف دیگر برخی سامانه‌های حاضر در ارزیابی «هوش تجاری» یا «داشبورد مدیریتی» بوده و در اختیار عموم مردم نیست بخش عمده‌ای از ارزیابی نیز در قالب کارگاه سه‌روزه بوده است. در این کارگاه مجموعه ۱۴ سامانه ارائه شدند که لیست آن‌ها در جدول زیر قابل مشاهده است.

برخلاف هنجار عمومی ارزیابی‌های مشارکتی در جهان، این ارزیابی علاوه بر اینکه بر کارگاه و اطلاعات ارائه شده در آن استوار بود، شامل ارزیابی پژوهشی تشکل‌ها بر اساس مرور خود سامانه‌ها نیز بوده است.

جدول ۲- سامانه‌های مشارکت‌کننده در ارزیابی مشارکتی

ردیف	معاونت / سازمان	سامانه	نوع
۱	سازمان بهزیستی کشور	سامانه شفافیت سازمان بهزیستی کشور	پرتال داده باز
۲	سازمان تأمین اجتماعی	سازمان شفافیت سازمان تأمین اجتماعی	پرتال داده باز
۳	شرکت سرمایه‌گذاری تأمین اجتماعی	پرتال سازمانی (عملکرد شفافیت) شستا	پرتال داده باز
۴		سامانه یکپارچه نظارت و ارزیابی عملکرد شستا	هوش تجاری
۵	صندوق بازنشستگی کشوری	سامانه جامع اطلاعات هلدینگ‌ها و شرکت‌های زیرمجموعه صندوق بازنشستگی کشور	هوش تجاری
۶		سامانه املاک و اطلاعات صندوق بازنشستگی کشور	داشبورد مدیریتی
۷	معاونت امور تعاون	سامانه جامع و هوشمند بخش تعاونی کشور	داشبورد مدیریتی
۸	معاونت روابط کار	گواهی تائید صلاحیت ایمنی پیمانکاران	پرتال داده باز
۹		سامانه جامع روابط کار و زیرسامانه بیمه بیکاری	داشبورد مدیریتی
۱۰	معاونت توسعه کارآفرینی و اشتغال	دریافت‌کنندگان تسهیلات اشتغال پایدار روستایی و مشاغل خانگی	پرتال داده باز
۱۱		دریافت‌کنندگان تسهیلات کسب‌وکارهای آسیب‌دیده از کرونا	پرتال داده باز
۱۲	صندوق بیمه اجتماعی روستاییان، کشاورزان و عشایر	سامانه شفافیت صندوق بیمه اجتماعی روستاییان، کشاورزان و عشایر	پرتال داده باز
۱۳	بانک رفاه	سامانه شفافیت و انتظار اطلاعات بانک رفاه	داشبورد مدیریتی
۱۴		سامانه شفافیت، مدیریت، کنترل و نگهداری اطلاعات شرکت‌های تابعه بانک رفاه	هوش تجاری

۱- سامانه شفافیت وزارت تعاون، کار و رفاه اجتماعی با ۱۴ سامانه داده‌باز در پرتال رسمی وزارت تعاون، کار و رفاه اجتماعی موجود است.

۱-۱۰-۵- مزایا و پیامدهای مثبت ارزیابی مشارکتی

برگزاری رویدادهای مشارکتی به صورت عمومی مزایای بسیار زیادی برای طرفین مشارکت‌کننده دارد. عموم مزایای این نوع برنامه‌ها در جدول شماره (۱) لیست شده است، در این بخش مزایا و پیامدهای مثبت ارزیابی مشارکتی سامانه‌های شفافیت وزارت تعاون، کار و رفاه اجتماعی به صورت اختصاصی توضیح داده می‌شود.

شناسایی ظرفیت‌های طرفین: یکی از عمده‌ترین مزایای ارزیابی مشارکتی سامانه‌های شفافیت آگاهی یافتن مشارکت‌کنندگان، شامل سازمان‌های دولتی (و عمومی غیردولتی) و سازمان‌های غیردولتی، از ظرفیت‌های یکدیگر بود. در این رویداد نمایندگان ۹ تشکل غیردولتی و ۹ معاونت و سازمان‌های تابعه وزارت تعاون، کار و رفاه اجتماعی دو یکدیگر جمع شدند. هریک از این نمایندگان نظراتی دادند، سؤالاتی پرسیدند و میزان تخصص خود را در عرصه آوردند. این رویداد موجب آگاهی فزاینده تشکل‌ها و سازمان‌ها از ظرفیت یکدیگر شده و امکانات لازم برای اجرای پروژه‌های مشترک را فراهم آورد.

ارتباط پیدا کردن سازمان‌ها با یکدیگر: این رویداد جزو اولین تلاش‌ها برای کنار هم قرار دادن سه مجموعه دولتی، سازمان‌های غیردولتی و اندیشکده‌ها در کنار یکدیگر بود. افراد جدیدی در این برنامه یکدیگر را شناخته و با هم مرتبط شدند. مشاهدات غیر نظام‌مند مجریان در گردهای میان برنامه نشان‌دهنده ایجاد ارتباط و دریافت کانال‌های ارتباطی برای همکاری‌های آتی بود.

تعیین سطح عمومی سامانه‌های شفافیت: ارزیابی نهایی سامانه‌های شفافیت عملکرد کلی این سامانه‌ها را برای مجریان روشن ساخت. ارائه انواعی از سامانه‌ها به مشارکت‌کنندگان نشان داد که سازمان‌های غیردولتی سامانه‌های شفافیت را منحصر در پرتال‌های داده‌باز می‌دانند و برای سامانه‌های هوش تجاری و داشبورد مدیریتی شأن شفافیت قائل نیستند. علاوه بر این، نگاه عمومی تمام مشارکت‌کنندگان به یک سامانه و نیز نگاه یک موسسه به مجموعه سامانه‌های حاضر در طرح مشخص شد.

نشان دادن ضعف و قوت‌های سازمان‌های غیردولتی: ارزیابی نظرات مشارکت‌کنندگان در برنامه ضعف و قوت‌های این سازمان‌ها را برای خود و دیگران روشن ساخت. برای مثال با آنکه مشارکت‌کنندگان در این برنامه، تشکل‌های پرسابقه سازمان‌های غیردولتی تخصصی در حوزه شفافیت و مبارزه با فساد بودند، اما اطلاع‌چندانی از سامانه‌های وزارت تعاون، کار و رفاه اجتماعی نداشته و برخی را برای اولین بار دیده بودند. علاوه بر این، برخی از این مؤسسات اطلاع‌اندکی از نحوه سنجش سامانه‌های شفافیت بوده و اطلاعی درباره الزامات سامانه‌های شفافیت نداشتند.

یادگیری سازمان‌های غیردولتی از یکدیگر: در مجموع سه روز کارگاه برگزار شده، هر کدام از سازمان‌های غیردولتی در حوزه خاصی تخصص داشتند و کارزارشان بر موضوعی خاص بوده است. برخی از اندیشکده‌ها اطلاعات تخصصی درباره ملاحظات تکنیکی سامانه‌های داده‌باز داشتند و برخی دیگر به اقلام موردنیاز برای شفاف در سامانه‌ها تأکید داشتند. برخی از تشکل‌ها به مناسبات قدرت پشت سامانه‌ها اشاره می‌کردند و برخی دیگر بر مبنای قوانین پشتیبان بررسی خود را ارائه می‌کردند. تعامل این سازمان‌ها و آشنایی با نظرات یکدیگر موجب یادگیری بیشتر در حوزه شفافیت و مبارزه با فساد شده است.

۱-۱۰-۶- موانع و مشکلات بر سر راه همکاری با مؤسسات

همکاری با سازمان‌های مدنی بدون مشکل و موانع نیست. در مسیر تعریف همکاری مشترک با مؤسسات درباره ارزیابی مشارکتی سامانه‌های شفافیت نیز مسائلی دیده شد که می‌تواند برای علاقه‌مندان به استفاده از ابزار ارزیابی مشارکتی در آینده مورد استفاده باشد. بر این اساس مهم‌ترین نکته را می‌توان عدم اعتماد فی‌مابین دولت و سازمان‌های غیردولتی دانست، به این معنی که از یک طرف سازمان‌های مردم‌نهاد به دولت اعتماد نداشتند و از طرف دیگر دولت به حسن نیت مؤسسات شک دارد. مؤسسات بر آن بودند که وزارتخانه با این طرح به دنبال یک حرکت نمایشی هستند و به دنبال ارزیابی و صحت‌سنجی سامانه‌های خود نیستند. از نظر مؤسسات در واقع دولت جهت تأیید خود قصد بهره‌برداری از جایگاه جامعه مدنی را دارد و به دنبال اصلاح و پیشرفت در امر شفافیت نیست. در همین حال دولت معتقد بود که احتمالاً مؤسسات فقط به دنبال نقد غیرمنصفانه و تخریب دولت خواهند آمد و قصد کمک نخواهند داشت.

همچنین وزارتخانه نگران نشر اطلاعاتی از زیرمجموعه‌های خود بود که از نظر آنان عمومی محسوب نمی‌شود و انتشار آن بدون در نظر گرفتن ملاحظات باعث صدمه زدن به فرایند ایجاد شفافیت در معاونت‌ها و سازمان‌های تابعه وزارتخانه شود. برای مرکز توانمندسازی چالش اصلی ایجاد اعتماد بین طرفین بود. با انجام گفتگو مذاکره در طی چند نوبت اعتماد طرفین جلب شد و هر دو طرف اطمینان حاصل کردند که نگرانی‌های آن‌ها برطرف می‌شود.

یک چالش دیگر عدم توافق بر سر معیارهای ارزیابی بود. برخی مؤسسات معتقد بودند که باید یک سری معیار مشخص تعریف شود و همه مؤسسات بر اساس آن‌ها نظر دهند. اما مسئله اینجا بود که چه کسی این معیارها را مشخص کند؟ بر اساس تجارب قبلی مرکز مشخص بود که این مسئله به تنهایی یک طرح مشارکتی مجزا است. علاوه بر این، آن‌چنان‌که پیش‌تر بیان شد، تعیین شاخص‌ها و نحوه گردآوری اطلاعات در فرایند ارزیابی مشارکتی اساساً مربوط به مشارکت‌کنندگان بوده و هرگونه دخل و تصرف در آن به معنای تقلیل سطح ارزیابی مشارکتی به دریافت نظر مشارکت‌کنندگان در قالب تبادل اطلاعات است.

هدف نهایی از اجرای ارزیابی مشارکتی توجه به نیاز کاربران نهایی بود، در صورتی‌که شاخص ارزیابی از قبل تهیه می‌شد، نوعی نقض غرض بود. به همین دلیل مرکز با انتشار یک گزارش تحت عنوان «ارزیابی پرتال‌های داده‌باز در سطح ملی» شیوه و معیار ارزیابی سامانه‌های شفافیت را آماده و در اختیار نمایندگان مؤسسات قرار داد، اما تأکید شد که این معیار صرفاً پیشنهادی است و مؤسسات می‌توانند با هر معیار دلخواه خود ارزیابی را انجام دهند. این نکته از آن جهت حائز اهمیت بود که نگاه هرکدام از این مؤسسات به موضوع شفافیت و همچنین اطلاعات مورد نیازشان مختص به خودشان بود و امکان اجماع بر سر شاخص‌های ارزیابی توسط گروه مشارکت‌کنندگان نیز فراهم نبود.

از چالش‌های دیگر می‌توان به اصرار برخی مؤسسات بر برداشت خود از موضوع اشاره کرد. بدین معنی که برخی مؤسسات برداشت متفاوتی از فرصت پیش‌آمده داشتند و قصد داشتند به مسائل از زاویه مختص خود ورود کنند و چندان توجهی به کلیت طرح نداشتند. این تفاوت دیدگاه باعث ایجاد عدم هماهنگی گردید. در واقع یک وجه مهم همکاری مشترک تفاوت زاویه دید به همکاری‌های موضوعی است و اغلب هر موسسه با نیت خود وارد گود همکاری می‌شود. به‌طور مشخص این تفاوت دیدگاه تا جایی که به اصل طرح آسیبی نزنند مثبت تلقی می‌شود، اما اگر تفاوت دیدگاه به تفاوت معنادار در هدف منتهی شود، امکان همکاری را به صورت قابل توجهی کاهش می‌دهد. به‌عنوان مثال، خارج از موضوع بحث کردن برخی تشکل‌ها به صورت واضح موجب آزار دیگر مشارکت‌کنندگان می‌شد. مرکز توانمندسازی با تلاش مکرر و گفتگو تلاش می‌کرد تا هماهنگی مناسبی بین مؤسسات برقرار کرد.

عدم التزام به نظم زمان بندی برنامه‌ریزی شده مشکل دیگر در همکاری با سازمان‌های غیردولتی بود. اگرچه مرکز تلاش کرده بود تا با عقد تفاهم‌نامه میان مرکز و مؤسسات، ارتباط طرفین را رسمی کرده و مؤسسات را متعهد به انجام اقداماتشان نمایند، اما همچنان در انواع مختلف این عدم التزام در مؤسسات غیردولتی قابل مشاهده بود. تأخیر در حضور در نشست‌ها، عدم التزام به قواعد بازی، تأخیر در تدوین و ارسال گزارش‌های کارشناسی و موارد مشابه آن بخشی از این بی‌نظمی‌ها بوده است.

۱-۱۰-۷- برخی چالش‌های سامانه‌های حاضر در برنامه

نفس برگزاری رویداد ارزیابی و رتبه‌بندی سامانه‌های شفافیت وزارت تعاون، کار و رفاه اجتماعی یک اقدام قابل ستایش و درخور توجه است. علاوه بر این به‌طور عمومی برنامه‌ها به صورت مناسبی پیش رفت و نتایج آن برای هر دو طرف تشکل‌ها و اندیشکده‌ها از یک طرف و معاونت‌ها و سازمان‌های تابعه از طرف دیگر ارزشمند بوده است. با این حال برخی نکات درباره نحوه برگزاری برنامه قابل تأمل بوده است که در زیرارائه خواهد شد.

ترکیب نامتجانس سامانه‌های ارائه شده

سامانه‌های ارائه شده در رویداد طیف متعددی از سامانه‌ها شامل داشبوردهای مدیریتی، داشبوردهای کاربری، هوش تجاری، روابط عمومی و سامانه‌های شفافیت را شامل می‌شد. این نحوه ارائه اطلاعات، به خصوص زمانی که قرار بر مقایسه سامانه‌ها با یکدیگر باشد از

اساس مشکل آفرین خواهد بود. نکته مهم تر آنکه به صورت بنیادی نمی توان داشبوردهای مدیریتی و هوش تجاری را به عنوان سامانه شفافیت معرفی کرد. این اطلاعات نه تنها برای عموم مردم قابل دسترسی نیست، بلکه به عنوان ابزارهای مدیریتی شناخته می شود. در تمام سامانه های ارائه شده در رویداد می توان محور «پاسخگویی» را مشاهده کرد. به عنوان یک نکته اتکاء برای تفکیک سامانه های شفافیت از سامانه های مدیریتی می توان به این مورد اشاره کرد که پاسخگویی در سامانه را می توان در دسته پاسخگویی دموکراتیک قرار داد، یا آن ها پاسخگویی بوروکراتیک ایجاد می کنند.

تمام سامانه های گردآوری و مدیریت اطلاعات به تقویت شفافیت و پاسخگویی منجر می شوند. هر دستگاه عمومی و خصوصی برای پاسخگو نمودن دستگاه های زیرمجموعه خود لاجرم باید به سمت ایجاد شفافیت حرکت کند. اما اگر این شفافیت برای پاسخگو نگه داشتن مجموعه های زیردست در برابر مدیریت باشد، آنگاه سیستم در حال ایجاد پاسخگویی بوروکراتیک است. اما هرگاه سیستم اطلاعات را در معرض دید عموم مردم قرار دهد، آنگاه به سمت تحقق پاسخگویی دموکراتیک حرکت کرده است. سامانه های شفافیت از نوع دوم بوده و تنها سامانه هایی را می توان با این نام خواند که اطلاعات مورد نیاز و علاقه مردم را در اختیار آن ها قرار داده باشد.

ناهم وزنی سامانه های ارائه شده در رویداد

سامانه های ارائه شده در رویداد اگرچه به لحاظ ماهیت نامتجانس بوده اند، اما همچنین به لحاظ وزن نیز با یکدیگر اختلاف فاحش داشته اند. برای مثال در حالی که سامانه «گواهی تأیید صلاحیت ایمنی پیمانکاران» شامل یک داده محدود است، «سامانه یکپارچه نظارت و ارزیابی عملکرد شرکت سرمایه گذاری تأمین اجتماعی» و «سامانه جامع اطلاعات هلدینگ ها و شرکت های زیرمجموعه صندوق کشوری» اقلام بی شماری از اطلاعات را شامل می شود. به عبارت دیگر سامانه های ارائه شده از طیف یک داده تا بیش از هزار قلم داده را شامل می شود. بدیهی است که امکان مقایسه این سامانه ها با یکدیگر به سختی فراهم خواهد شد.

شایان ذکر است، اگر به صورت ضمنی سامانه های ارائه شده توسط هر معاونت یا سازمان را به عنوان بهترین سامانه آن سازمان و معاونت در نظر بگیریم، می توان به صورت برآورد تعهد هر یک از معاونت ها و سازمان ها را به موضوع شفافیت ارزیابی کرد. برای مثال مقایسه سه سازمان بهزیستی کشور، سازمان تأمین اجتماعی و صندوق بیمه عشایر، کشاورزان و روستاییان با یکدیگر (که هر کدام جایگاه متفاوتی در طیف تعداد اقلام داده های ارائه شده در سامانه دارند) با یکدیگر می تواند تعهد این سازمان ها به شفافیت را مورد ارزیابی قرار داد. اما نکته مهم آن است که این ارزیابی دیگر درباره سامانه ها نبوده و متولیان آن را مورد ارزیابی قرار می دهد.

علاوه بر این، تعداد اقلام داده در سامانه را نیز نمی توان به عنوان یک شاخص در ارزیابی سامانه قلمداد کرد. بسته به استراتژی سازمان ها و همچنین نوع خدمت ارائه شده توسط یک سامانه می تواند یک سامانه داده های محدود را شفاف کند یا بی شمار داده را شفاف کند. علاوه بر این، یک سازمان می تواند تمام داده های خود را در قالب یک سامانه شفاف کند، یا داده های خود را در قالب چند سامانه ارائه کند.

از طرف دیگر، به تعداد داده های شفاف شده در یک سامانه نیز نمی توان بی تفاوت بود. برای مثال زمانی که یک سامانه تنها ۵ قلم داده را شفاف می کند و سامانه دیگر ۵ قلم داده را شفاف می کند برای هر کدام از اقلام باید شاخص های ارزیابی را مورد سنجش قرار دارد. برای مثال فرض کنیم که در سامانه اول هر ۵ قلم در بازه زمانی مشخصی به روزرسانی می شوند، اما در سامانه دوم ۴۵ قلم در بازه زمانی مشخص به روزرسانی شده اند و پنج قلم بیش از یک سال است که روزآمد نشده است، آیا می توان به صورت کارآمدی بین این دو سامانه مقایسه انجام داد؟ این گونه به نظر نمی رسد.

عدم امکان مرور وب سایت توسط ارزیابی کنندگان

اگرچه فضای ارائه سامانه ها در محیطی بود که در برابر تمام نمایندگان تشکل ها کامپیوتر قرار داشت، اما هیچ کدام از کامپیوترها فعال نبوده و به اینترنت نیز وصل نبود. بر این اساس نمایندگان تشکل ها و اندیشکده ها در رویداد رتبه بندی امکان بررسی هم زمان سایت ها را نداشته اند. در صورتی که ارزیابی کنندگان به همراه خود سیستم کامپیوتر داشتند چنین کاری را انجام داده و در غیر این صورت ارزیابی

تنها متکی به ارائه نمایندگان سازمان‌ها و معاونت‌های حاضر در ارزیابی و پرسش و پاسخ بعد از آن بوده است. این نحوه ارزیابی دو چالش اساسی را پیشروی ارزیابان و استفاده‌کنندگان از نتایج قرار می‌دهد. ابتدا آنکه رتبه‌بندی سامانه‌ها بیش از آنکه متکی بر تجربه کاربری ارزیابان از سامانه‌ها باشد بر ارائه نمایندگان سامانه‌ها اتکا دارد. به زبان ساده تشکل‌ها و اندیشکده‌ها به جای ارزیابی سامانه‌ها، ارائه‌کنندگان را ارزیابی می‌کنند. بر این اساس هرچه نماینده ارائه‌کننده توضیح سخنورتر باشد، امکان دریافت نمره بیشتر افزایش می‌یابد.

علاوه بر چالش قبلی، ارائه‌کنندگان هر سامانه به صورت طبیعی تنها بخش‌های منتخب سامانه را برای ارزیابان نمایش می‌دهند. این به معنای آن است که ارزیابان به صورت اریب به اطلاعات دسترسی داشته و نمی‌توانند مشکلات بخش‌های مختلف را ارزیابی کنند. برای مثال از میان ۳۰ قلم داده یک سامانه، در یک ارائه نهایتاً ۱۰ قلم داده نمایش داد خواهد شد و در صورتی که سایر داده‌ها ناقص، ناخوانا و یا دارای هر مشکل دیگری باشند، غیرقابل شناسایی برای ارزیابان خواهد بود.

ارائه‌دهندگان نامناسب

برخی از ارائه‌کنندگان سامانه شناخت مناسبی نسبت به فضای جلسه نداشتند. به عنوان مثال یکی از ارائه‌کنندگان به صورت مستقیم اشاره می‌کند که نمی‌دانسته با چه هدف و به چه کسانی سامانه را ارائه می‌کند. همچنین یکی از ارائه‌کنندگان سامانه‌ها به صورت شخصی می‌پرسد منظور از سمن (سازمان مردم‌نهاد) چیست؟ انتخاب نامناسب ارائه‌کنندگان در برخی موارد به شکل‌گیری مجدداتی در میان ارائه‌کنندگان و ارزیابان شده بود. علاوه بر این، ناآگاهی نسبت به هدف و مخاطبان منجر به ارائه اطلاعات غیر مناسب برای مخاطبان می‌شد. البته در اکثر موارد مدیر پنل، با ارائه تذکر ارائه‌کنندگان را به سمت مناسب سوق می‌داد.

۱-۱۱- جمع‌بندی

آن چنانکه اشاره شد، ریشه‌های ارزیابی مشارکتی به گسترش استفاده از ابزارهای مشارکتی در طرح‌های توسعه‌ای در دهه ۷۰ میلادی مربوط است. از طرف دیگر رشد پارادایم حکمرانی خوب در دهه ۹۰ میلادی طرح موضوع ارزیابی مشارکتی در سطح سیاستی را ممکن ساخت و از اوایل قرن ۲۱ ابزارهای ارزیابی مشارکتی توسط سازمان‌های بین‌المللی و نیز کشورهای توسعه‌یافته رشد پیدا کرد. برخلاف ارزیابی مشارکتی در سطح محلی که توسط سازمان‌های بین‌المللی برای کشورهای کمتر توسعه‌یافته تدارک دیده شده بودند، ارزیابی سیاست با رویکرد مشارکتی با تمرکز بر کشورهای بیشتر توسعه‌یافته رشد کردند.

دلیل اصلی شکل‌گیری رویکردهای مشارکتی به صورت عمومی گذر از رویکردهای ساختارگرا به پسا ساختارگرایی و پسانوگرایی بود. باور با کثرت حقیقت و عدم توجه به سیاست‌های جهان‌شمول سازمان‌های توسعه‌ای را به سمت پروژه‌های محلی و استفاده از دانش محلی سوق داد. در سطح سیاستی نیز، این تکثرگرایی از توجه به نظر ذی‌نفعان خود را تغذیه می‌کرد.

مهم‌ترین مزایای استفاده از ابزارهای مشارکتی و به خصوص ارزیابی مشارکتی در پروژه‌های خرد ابعاد فنی و بهبود اجرای پروژه بود، اما در سطح ملی و سیاستی استفاده از ارزیابی مشارکتی به بهبودهای نهادی و توسعه دموکراسی مشارکتی منجر می‌شد.

ارزیابی مشارکتی ادامه‌فرایندهای مشارکتی در سیکل برنامه‌ریزی از تعیین مسئله تا ارزیابی سیاست‌های اجرا شده است. رویکردهای مشارکتی از اجرا شروع و به برنامه‌ریزی و تعیین مسئله رسید و در حد نهایی خود ارزیابی را شامل شد.

ارزیابی مشارکتی عبارت از نظارت گروه‌ها و اجتماعات ذی‌نفع با همراهی متولیان بر بخشی یا تمام فرایندهای سیاست، برنامه و طرح دولت‌ها، بخش خصوصی و سازمان‌های جامعه مدنی، در سطح ملی، منطقه‌ای یا محلی، با اهداف مختلف و در سطوح متفاوت است.

شاگله اصلی این تعریف تمرکز بر تعیین افراد حاضر در ارزیابی به جای تمرکز بر شاخص‌ها و ابزارهای ارزیابی است.

ارزیابی‌های دولتی شامل انتخاب اهداف، ابزارها و شاخص‌ها توسط ارزیابان دولتی است. در این شیوه احتمال انحراف اهداف دولت

از آنچه نیاز واقعی مردم است، افزایش می‌یابد. در واقع سازمان‌های دولتی سیاست‌هایی را اعمال می‌کنند که اصلاً مورد نیاز مردم نیست. از طرف دیگر شاخص‌های ارزیابی نیز می‌تواند یک اشتباه اساسی به بار آورد. برای مثال سنجش میزان سامانه‌های ایجاد شده برای ارائه اطلاعات به جای نوع اقلام اطلاعاتی افشاشده در این سامانه‌ها یکی از اشتباهات شاخص‌ها در ارزیابی عملکرد است.

ارزیابی مشارکتی ذی نفعان را وارد گود می‌کند. آنان تعیین می‌کنند که سیاست‌ها و برنامه‌ها باید به چه چیزی منتهی می‌شد و آیا برنامه‌های انجام شده به آن اهداف رسیده‌اند یا خیر. این ذی نفعان تعیین می‌کنند که از کدام شاخص‌ها برای سنجش موفقیت سیاست‌ها استفاده کنند و همین ذی نفعان تعیین می‌کنند که عبور از چه حد نرمالی از شاخص‌ها نشان پیروزی است و شکست به معنای پایین تر بودن عملکرد سازمان از چه حدی است.

مهم‌ترین پیامد این نوع ارزیابی بالا بردن کیفیت نهادی سازمان‌های عمومی است. به طور معمول سازمان‌ها علاقه‌مند به انتشار بیان‌هایی از فعالیت‌های خود هستند، این مقدار پول هزینه شده است، این میزان سامانه راه‌اندازی شده است، این مقدار کلاس برگزار شده است و غیره. اما ذی نفعان به دنبال فعالیت‌ها نیستند، اما نتایج ناشی از فعالیت‌ها را ارزیابی می‌کنند. اعتبارات هزینه شده چقدر موجب کاهش فقر شده است؟ سامانه‌های راه‌اندازی شده دسترسی شهروندان به اطلاعات را چقدر افزایش داده است؟ کلاس‌های برگزار شده چه مهارت‌هایی به فراگیران آموزش داده‌اند و غیره.

ارزیابی مشارکتی در سطوح و فرم‌های مختلفی قابل اجرا است، این ارزیابی‌ها می‌تواند در سطح هم‌رسانی اطلاعات باشد و یا مشاوره از طرف ذی نفعان را در برگیرد. ارزیابی مشارکتی می‌توان جزئی از فرایند مذاکره اجتماعی باشد و یا شراکت در ارزیابی باشد، یعنی اسناد تولید شده در این ارزیابی‌ها به عنوان اسناد رسمی مورد تأیید دولت قلمداد شود.

با این حال ارزیابی مشارکتی نیازمند اصول و پیش‌نیازهایی است. هر دو طرف دولت و ذی نفعان باید به یکدیگر اعتماد داشته و احترام متقابل بگذارند. اگرچه اهداف متفاوت در شراکت‌های جمعی طبیعی است، اما این اختلاف نباید موجب به خطر انداختن برنامه شود. علاوه بر این مسئولان دولتی برنامه، باید ارزیابی مشارکتی را بپذیرند و مشارکت فعال در آن داشته باشند. آگاهی کامل ذی نفعان به موضوع ارزیابی پیش‌نیاز و اصل دیگر ارزیابی مشارکتی است.

ارزیابی مشارکتی سامانه‌های شفافیت وزارت تعاون، کار و رفاه اجتماعی نشان داد که نه تنها امکان اجرای ارزیابی مشارکتی در ایران وجود دارد، بلکه این طرح‌ها به بهترین شکل ممکن اجرا شده و ثمرات خاص خود را دارند. این ارزیابی موجب آگاه شدن مسئولان سامانه‌ها از نیاز واقعی کاربران نهایی این سامانه‌ها شد. همچنین سازمان‌های غیردولتی و دولتی به ظرفیت‌های یکدیگر آگاه شدند. بسیاری از مشارکت‌کنندگان با یکدیگر مرتبط شده و سازمان‌های دولتی امکان همکاری بیشتر با تشکل‌های مدنی را مورد ارزیابی قرار دادند. علاوه بر این، سازمان‌های غیردولتی و اندیشکده‌ها به ضعف خود در حوزه تخصصی مورد بررسی‌شان پی بردند. این سازمان‌های مدنی در طول اجرای طرح، از یکدیگر آموختن و به رویکردهای میان‌رشته‌ای در موضوع شفافیت آشنا شدند.

در عین حال اجرای ارزیابی مشارکتی به عنوان اولین تلاش با چالش‌هایی نیز همراه بود. عدم اعتماد طرفین به یکدیگر، عدم تفاهم بر روی انتخاب یا عدم انتخاب شاخص‌های یکسان، حضور با اهداف مختلف و در نتیجه برخی ناهماهنگی‌ها در درون جلسه و در نهایت برخی بی‌نظمی‌ها شامل حضور غیرمنظم در جلسات، عدم حضور به موقع و غیره از جمله این چالش‌ها بوده‌اند. در نهایت، اجرای ارزیابی مشارکتی در وزارت تعاون، کار و رفاه اجتماعی با موفقیت همراه بوده است و انتظار می‌رود با توجه به مثبت بودن این تجربه، شاهد اجرای ارزیابی‌های مشارکتی بیشتر در حوزه‌های دیگر و سازمان‌های دیگر باشیم.

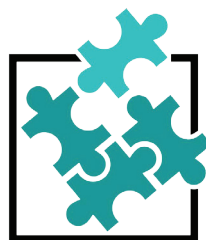
منابع

- اسمیت، کوین تی و کریستوفر ولسلی لریمر (۱۳۹۶)، درآمدی نظری بر سیاست عمومی، ترجمه بهزاد عطارزاده، تهران: انتشارات علمی و فرهنگی.
- اندوز، مت و همکاران (۱۳۹۹)، توسعه به مثابه توانمندسازی حکومت: شواهد، تحلیل، عمل، ترجمه جعفر خیرخواهان و مسعود درودی، تهران: نشر روزنه [به سفارش مرکز توانمندسازی حاکمیت و جامعه].
- عرب یارمحمدی، جواد و علی اسماعیلی خوشمردان (۱۳۹۹)، شاخص‌های حکمرانی خوب و ارزیابی وضعیت ایران، تهران: پژوهشکده امور اقتصادی وزارت امور اقتصادی و دارایی.
- علاء‌الدینی، پویا (۱۳۸۹)، تدقیق مفاهیم و صورت‌بندی راهبرد کلی برای انجام ارزیابی ارزشیابی طرح‌های شهری در ایران، در مجموعه مقالات همایش ملی ارزیابی تأثیر اجتماعی (سیاستها، برنامه‌ها و طرحها)، جلد ۴، تهران: شهرداری تهران، صص ۵۹۰-۵۶۹.
- میدری، احمد و جعفر خیرخواهان (۱۳۸۳)، حکمرانی خوب: بنیان توسعه، تهران: مرکز پژوهش‌های مجلس شورای اسلامی.
- میکلسن، بریتا (۱۳۸۷)، روش‌های توسعه: راهنمای عملی و کاربردی برای محققان، مدیران و برنامه‌ریزان، ترجمه محمد جواد ناطق‌پور، تهران: پژوهشکده مطالعات فرهنگی و اجتماعی.
- میگدال، جوئل (۱۳۹۶)، دولت در جامعه چگونه دولت‌ها و جوامع یکدیگر را متحول ساخته و شکل می‌دهند، ترجمه محمد تقی دلفروز، تهران: انتشارات کویر.
- Arnstein, S. R. (1969), A Ladder of Citizen Participation, Journal of the American Institute of Planners, Vol. 35, No. 4, PP. 216-224.
- Binnendijk, A. (2000), Result Based Management In the Development Co-Operations Agencies: A Review of Experiences, Washington: DAC Working Party on Aid Evaluation.
- Canadian International Development agency (2001), How to Perform Evaluation, Participatory Evaluation.
- Community Tool Box (Online Service) Participatory Evaluation, available on: <https://ctb.ku.edu/en/table-of-contents/evaluate/evaluation/participatory-evaluation/main>
- Co-operation Group to Combat Drug Abuse and Illicit Trafficking in Drugs (2015).
- Dayal, Rekha et al (2000), Methodology for Participatory assessment with Community, Institutions and Policy Makers, Water and Sanitation Program the World Bank.
- Estrella, M. & Gaventa, J. (1998) Who Counts Reality? Participatory Monitoring and Evaluation: A Literature Review, IDS Working Paper 70, Brighton: IDS.
- Gorana, O. (2013). The Role of CSOs in Monitoring and evaluating national action Plan (NAP) for implementation of UN-SCR 1325. Belgrade Center for Security Policy.
- Kooiman, J and et al (2008), Interactive Governance and Governability: an Introduction, The Journal of Transdisciplinary Environmental Studies, vol. 7, no. 1.
- UNHCR (2006), The UNHCR Tool for participatory assessment in operation
- Walter, F. and et al (2011), Good Governance Policy Document, Austria: Federal Ministry for European and International Affairs.
- Wright, J. et al (2005), Participation on Health Impact Assessment: Objectives, Methods and Core Values, Bulletin of the World Health Organization, Vol. 83, No. 1.

فصل دوم:

مرکز توانمندسازی حاکمیت و جامعه جهاد دانشگاهی

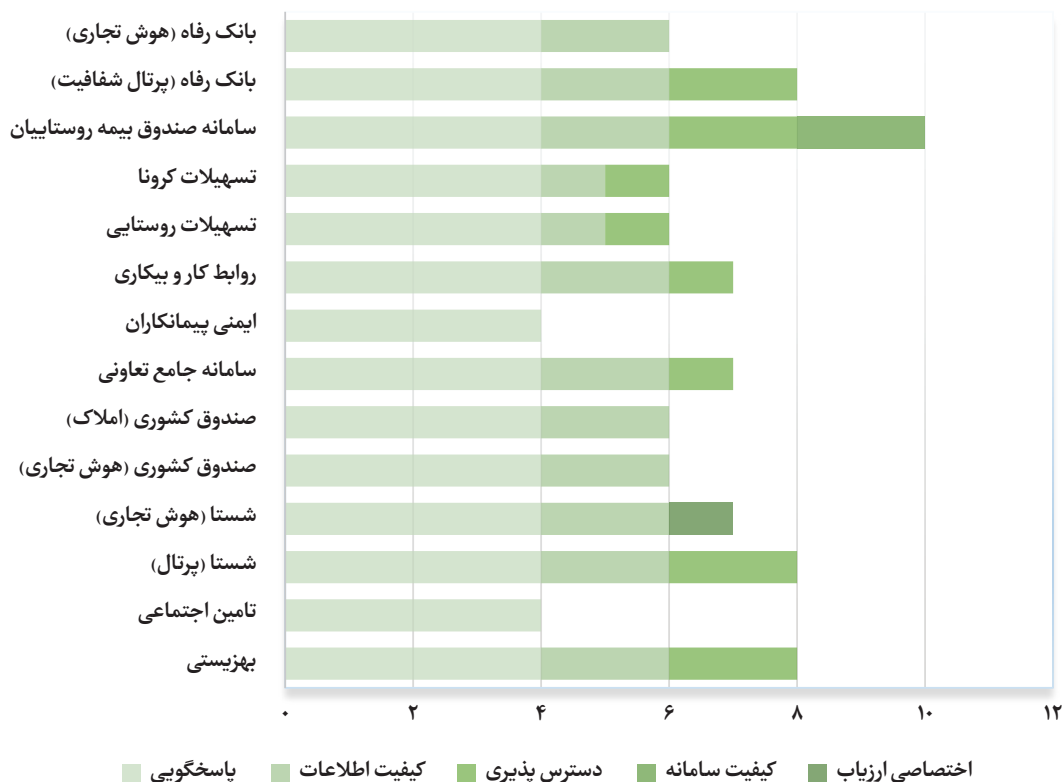
سعید هراسانی - میلاد زمان

توانمندسازی
حاکمیت و جامعه

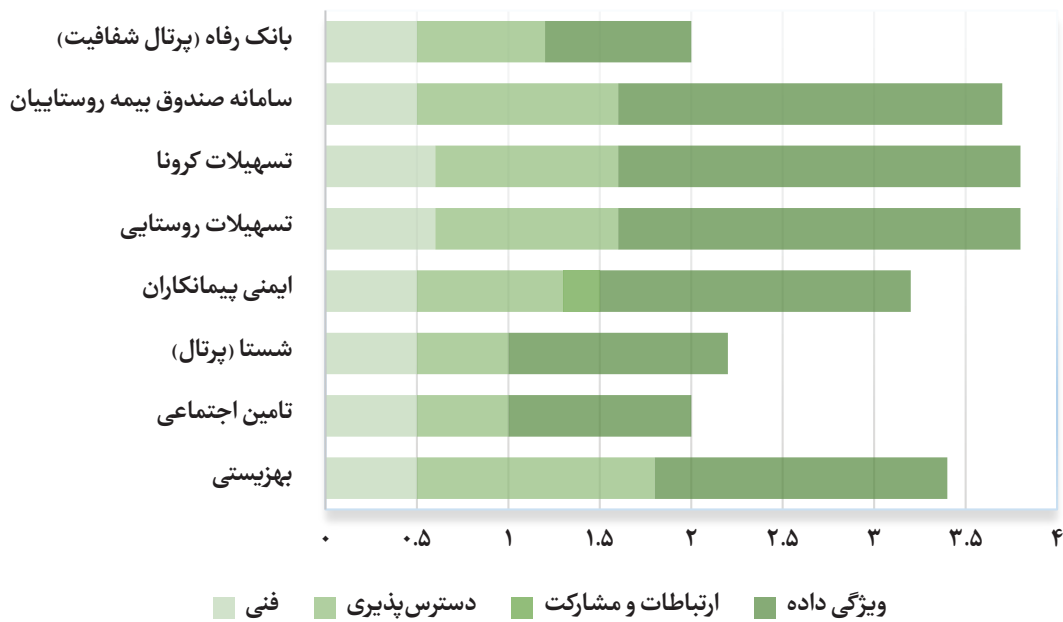
۱-۲- خلاصه مدیریتی

- ۱- پیرو برگزاری رویداد رتبه‌بندی سامانه‌های شفافیت وزارت تعاون، کار و رفاه اجتماعی و سازمان‌های تابعه آن، قرار شد تمام اندیشکده‌ها و سمن‌های فعال گزارش مشروح خود از ارزیابی وضعیت سامانه‌های شفافیت مستقر در وزارتخانه را تدوین و ارسال کنند. گزارش پیش رو در همان راستا به ارزیابی و رتبه‌بندی سامانه‌های شفافیت وزارت تکاور و ارائه پیشنهادها سیاستی می‌پردازد.
- ۲- گزارش در چهار محور ارزیابی برگزاری رویداد، رتبه‌بندی و ارزیابی سامانه‌ها بر اساس مدل چهار مولفه‌ای خوش بینانه (شامل پاسخگویی، کیفیت داده، دسترس پذیری و کیفیت سامانه)، رتبه‌بندی سامانه‌ها بر اساس مدل ارزیابی پرتال‌های داده‌باز و در نهایت ارائه پیشنهادها سیاستی برای ارتقای سامانه‌های شفافیت وزارت تکاور تدوین شده است.
- ۳- برگزاری رویداد ارزیابی مشارکتی سامانه‌های شفافیت در نفس خود یک عمل پیشرو و ارزشمند است. علاوه بر این، مدیریت رویداد نیز به نحو احسن انجام شده است. با این حال، با هدف بهبود رویدادهای آتی چهار مشکل ترکیب نامتجانس سامانه‌های ارائه شده، ناهم‌وزنی سامانه‌های ارائه شده در رویداد، عدم امکان مرور وب‌سایت توسط ارزیاب‌ها و برخی ارائه‌کنندگان نامناسب سامانه‌ها مشکلات شناسایی شده در رویداد است.
- ۴- مدل ارزیابی خوش بینانه سامانه‌های شفافیت از چهار مولفه پاسخگویی (صرف قبول حضور در ارزیابی مشارکتی)، کیفیت داده (افشای اطلاعات مورد نیاز و علاقه شهروندان)، دسترسی (امکان دسترسی عمومی شهروندان به اطلاعات افشا شده) و کیفیت سامانه (شامل موارد فنی سامانه) تشکیل شده است. این مدل پلکانی بوده و در صورت عدم پاس کردن مولفه‌های اولیه، سایر مولفه‌های نمره صفر دریافت می‌کند.
- ۵- جدول زیر خلاصه وضعیت سامانه‌ها بر اساس مدل ارزیابی خوشبینانه را نشان می‌دهد:

۶- مدل ارزیابی پرتال‌های داده‌باز به موضوع کیفیت سامانه‌های داده‌باز می‌پردازد. این سامانه با ۲۷ معیار ارزیابی در چهار بعد فنی، دسترس‌پذیری، ارتباطات و مشارکت و ویژگی‌های عمومی مجموعه داده به ارزیابی وضع پرتال‌های داده‌باز می‌پردازد. این مدل ارزیابی برخلاف مدل خوش‌بینانه پلکانی نبوده و در حالی که یک سامانه در یک بعد هیچ نمره‌ای دریافت نکرده است، می‌تواند در بعد دیگر تمام نمره را دریافت کند.

۷- جدول زیر خلاصه وضعیت سامانه‌ها بر اساس مدل ارزیابی پرتال‌های داده‌باز را نشان می‌دهد:

۸- توصیه می‌شود کمیته شفافیت وزارت تکاور رسانه اجتماعی سامانه‌های شفافیت را در بستر اینستاگرام و توئیتر راه‌اندازی کند و با استفاده از داده‌های افشا شده در سامانه‌ها تولید محتوا کند. تولید محتوا باید مستقیماً از داده‌های افشا شده استفاده کند، مثلاً توزیع استانی تسهیلات اعطا شده به کسب و کارهای آسیب‌دیده از کرونا را در قالب اینفوگرافیک منتشر کند، یا ویدئویی از سود و زیان شرکت‌های زیرمجموعه شستا ساخته شود. این عمل به دیده شدن بیشتر تلاش‌های وزارتخانه و آموزش شهروندان برای استفاده از سامانه کمک می‌کند.

۹- توصیه می‌شود به جای ایجاد سامانه‌های پراکنده، «سامانه یکپارچه افشای اطلاعات وزارت تعاون، کار و رفاه اجتماعی» راه‌اندازی شود و تمام اطلاعات افشا شده به صورت مستقیم از سامانه هوش مصنوعی معاونت‌ها و سازمان‌های تابعه فراخوانده شود.

۱۰- توصیه می‌شود سند مادر شفافیت در وزارت تکاور تدوین شود. این سند شامل تمام اطلاعات و داده‌های وزارت تکاور است. این سند تعیین می‌کند کدام داده باید افشا شود و یک برنامه‌ریزی زمانی مشخص برای افشای اطلاعات مربوط به این داده‌ها تهیه می‌کند. سند همچنین ارزیابی دوره‌ای سامانه‌های شفافیت را مشخص و یک نظام ارزیابی سامانه طراحی می‌کند. ارزیابی سامانه باید به صورت عمومی افشا شود.

۱۱- توصیه می‌شود به عنوان وزارتخانه پیش‌تاز در عرصه شفافیت و مبارزه با فساد، پیشنهاد نظام‌نامه ایجاد «پروانه باز» برای داده‌های باز دولتی از طرف وزارت تعاون، کار و رفاه اجتماعی به هیئت دولت ارائه شود. این پروانه داده‌های مشخصی را به عنوان داده‌های باز معرفی می‌کند و همگان حق دسترسی به آن را خواهند داشت.

۲-۲- مقدمه

با پیشنهاد مرکز توانمندسازی حاکمیت و جامعه برای اجرای ارزیابی مشارکتی سامانه‌های شفافیت وزارت تعاون، کار و رفاه اجتماعی و دستور مقام ارشد وزارت تعاون، کار و رفاه اجتماعی، سامانه‌های منتخب آن وزارتخانه و سازمان‌های تابعه در تاریخ ۱۳ تا ۱۵ دی ماه ۱۳۹۹ با مشارکت ۹ اندیشکده و سازمان غیردولتی فعال در حوزه شفافیت و مبارزه با فساد در محل وزارت تعاون، کار و رفاه اجتماعی برگزار شد. در این رویداد ۱۴ سامانه وزارت تعاون، کار و رفاه اجتماعی برای حاضران در نشست ارائه و نمایندگان اندیشکده‌ها و سمن‌ها پس از هر ارائه سؤالات و نظرات خود را ارائه می‌کردند. در پایان این رویداد سمن‌ها رتبه‌بندی اولیه خود را ارائه کردند. قرار بر آن شد که هر اندیشکده و سمن حاضر در نشست گزارش تفصیلی خود از وضعیت سامانه‌ها را ظرف مدت دو هفته پس از رویداد تهیه و با تسهیلگری مرکز توانمندسازی حاکمیت و جامعه در اختیار آن وزارتخانه قرار گیرد. گزارش پیش‌رو، به ارزیابی تفصیلی برنامه اجرا شده و سامانه‌های شفافیت پرداخته و در نهایت سیاست‌های پیشنهادی برای بهبود عملکرد این سامانه‌ها را ارائه خواهد کرد.

۳-۲- ساختار گزارش

گزارش پیش‌رو شامل چهار بخش است. در بخش اول به صورت عمومی نحوه اجرای رویداد و ارائه‌ها مورد ارزیابی قرار خواهد گرفت. در بخش دوم مبنای رتبه‌بندی اولیه مرکز توانمندسازی تشریح خواهد شد و دلایل رتبه‌بندی سامانه‌ها به صورت کیفی ارائه خواهد شد. بخش سوم شامل نمره‌دهی و رتبه‌بندی بر اساس مدل ارائه شده در «ارزیابی کیفیت پرتال‌های داده باز در سطح ملی» است. در نهایت بخش چهارم گزارش به ارائه پیشنهادها و سیاستی برای ارتقای وضعیت سامانه‌های شفافیت خواهد پرداخت.

۴-۲- فرض‌ها و ارزش‌ها

سامانه‌های شفافیت شامل سامانه‌هایی می‌شود که داده‌های موردنیاز و علاقه‌ذی‌نفعان و بهره‌برداران نهایی خدمات را در اختیار آنان قرار می‌دهد. بر این اساس تنها سامانه‌هایی را می‌توان سامانه شفافیت نامید که اطلاعات موردنیاز را به کاربران غیردولتی ارائه کند. این سامانه‌ها شامل موارد زیر است:

- تمام سامانه‌های داده باز که اطلاعات را به صورت برخط در اختیار مخاطب قرار می‌دهد؛
- سامانه‌هایی که بر اساس درخواست اطلاعات را برای مخاطب (عام) فراهم می‌کند؛
- سامانه‌هایی که داده‌های مشخص را در صورت درخواست برای افراد محدود فراهم می‌کند؛

علاوه بر این سامانه‌های شفافیت باید در برابر چشم همگان باشد. سیاست متداول در بسیاری از سازمان‌ها آن است که اطلاعات را به صورت آگاهانه از برابر چشم مخاطبان دور نگه می‌دارند. همچنین باید اشاره کرد که سامانه‌های شفافیت باید «داده‌های تمیز» در اختیار مخاطب قرار دهند.

۵-۲- رویداد رتبه‌بندی سامانه‌ها

نفس برگزاری رویداد ارزیابی و رتبه‌بندی سامانه‌های شفافیت وزارت تعاون، کار و رفاه اجتماعی یک اقدام قابل ستایش و درخور توجه است. علاوه بر این به طور عمومی برنامه‌ها به صورت مناسبی پیش رفت و نتایج آن برای هر دو طرف تشکرها و اندیشکده‌ها از یک سو و معاونت‌ها و سازمان‌های تابعه از سوی دیگر ارزشمند بوده است. با این حال برخی نکات درباره نحوه برگزاری برنامه قابل تأمل بوده است که در زیر ارائه خواهد شد.

۲-۵-۱- ترکیب نامتجانس سامانه‌های ارائه شده

سامانه‌های ارائه شده در رویداد طیف متعددی از سامانه‌ها شامل داشبوردهای مدیریتی، داشبوردهای کاربری، هوش تجاری، روابط عمومی و سامانه‌های شفافیت را شامل می‌شد. این نحوه ارائه اطلاعات، بخصوص زمانی که قرار بر مقایسه سامانه‌ها با یکدیگر باشد از اساس مشکل آفرین خواهد بود. نکته مهم‌تر آنکه به صورت بنیادی نمی‌توان داشبوردهای مدیریتی و هوش تجاری را به عنوان سامانه شفافیت معرفی کرد. این اطلاعات نه تنها برای عموم مردم قابل دسترسی نیست، بلکه به عنوان ابزارهای مدیریتی شناخته می‌شود. در تمام سامانه‌های ارائه شده در رویداد می‌توان محور «پاسخگویی» را مشاهده کرد. به عنوان یک نکته اتکا برای تفکیک سامانه‌های شفافیت از سامانه‌های مدیریتی می‌توان به این مورد اشاره کرد که پاسخگویی در سامانه را می‌توان در دسته پاسخگویی دموکراتیک قرار داد، یا آن‌ها پاسخگویی بوروکراتیک ایجاد می‌کنند.

تمام سامانه گردآوری و مدیریت اطلاعات به تقویت شفافیت و پاسخگویی منجر می‌شوند. هر دستگاه عمومی و خصوصی برای پاسخگو نمودن دستگاه‌های زیرمجموعه خود لاجرم باید به سمت ایجاد شفافیت حرکت کند. اما اگر این شفافیت برای پاسخگو نگه داشتن مجموعه‌های زیردست در برابر مدیریت باشد، آنگاه سیستم در حال ایجاد پاسخگویی بوروکراتیک است. اما هرگاه سیستم اطلاعات را در معرض دید عموم مردم قرار دهد، آنگاه به سمت تحقق پاسخگویی دموکراتیک حرکت کرده است. سامانه‌های شفافیت از نوع دوم بوده و تنها سامانه‌هایی را می‌توان با این نام خواند که اطلاعات مورد نیاز و علاقه مردم را در اختیار آن‌ها قرار داده باشد.

۲-۵-۲- ناهم‌وزنی سامانه‌های ارائه شده در رویداد

سامانه‌های ارائه شده در رویداد اگرچه به لحاظ ماهیت نامتجانس بوده‌اند، اما همچنین به لحاظ وزن نیز با یکدیگر اختلاف فاحش داشته‌اند. برای مثال درحالی‌که سامانه «گواهی تائید صلاحیت ایمنی پیمانکاران» شامل یک داده محدود است، «سامانه یکپارچه نظارت و ارزیابی عملکرد شرکت سرمایه‌گذاری تأمین اجتماعی» و «سامانه جامع اطلاعات هلدینگ‌ها و شرکت‌های زیرمجموعه صندوق کشوری» اقلام بی‌شماری از اطلاعات را شامل می‌شود. به عبارت دیگر سامانه‌های ارائه شده از طیف یک داده تا بیش از هزار قلم داده را شامل می‌شود. بدیهی است که امکان مقایسه این سامانه‌ها با یکدیگر به سختی فراهم خواهد شد.

شایان ذکر است، اگر به صورت ضمنی سامانه‌های ارائه شده توسط هر معاونت یا سازمان را به عنوان بهترین سامانه آن سازمان و معاونت در نظر بگیریم، می‌توان به صورت برآورد تعهد هریک از معاونت‌ها و سازمان‌ها را به موضوع شفافیت ارزیابی کرد. برای مثال در مقایسه سه سازمان بهزیستی کشور، سازمان تأمین اجتماعی و صندوق بیمه عشایر، کشاورزان و روستاییان با یکدیگر (که هرکدام جایگاه متفاوتی در طیف تعداد اقلام داده‌های ارائه شده در سامانه دارند) می‌توان تعهد این سازمان‌ها به شفافیت را مورد ارزیابی قرار داد. اما نکته مهم آن است که این ارزیابی دیگر درباره سامانه‌ها نبوده و متولیان آن را مورد ارزیابی قرار می‌دهد.

علاوه بر این، تعداد اقلام داده در سامانه را نیز نمی‌توان به عنوان یک شاخص در ارزیابی سامانه قلمداد کرد. بسته به استراتژی سازمان‌ها و همچنین نوع خدمت ارائه شده توسط یک سامانه می‌تواند یک سامانه داده‌های محدود را شفاف کند یا بی‌شمار داده را شفاف کند. علاوه بر این، یک سازمان می‌توان تمام داده‌های خود را در قالب یک سامانه شفاف کند، یا داده‌های خود را در قالب چند سامانه ارائه کند.

از طرف دیگر، به تعداد داده‌های شفاف شده در یک سامانه نیز نمی‌توان بی‌تفاوت بود. برای مثال زمانی که یک سامانه تنها ۵ قلم داده را شفاف می‌کند و سامانه دیگری ۵ قلم داده را شفاف می‌کند برای هرکدام از اقلام باید شاخص‌های ارزیابی را موردسنجش قرار دارد. برای مثال فرض کنیم که در سامانه اول هر ۵ قلم در بازه زمانی مشخصی به روزرسانی می‌شوند، اما در سامانه دوم ۴۵ قلم در بازه زمانی مشخص به روزرسانی شده‌اند و پنج قلم بیش از یک سال است که روزآمد نشده است، آیا می‌توان به صورت کارآمدی بین این دو سامانه مقایسه انجام داد؟ این‌گونه به نظر نمی‌رسد.

۲-۵-۳- عدم امکان مرور وب‌سایت توسط ارزیابی‌کنندگان

اگرچه فضای ارائه سامانه‌ها در محیطی بود که در برابر تمام نمایندگان تشکل‌ها کامپیوتر قرار داشت، اما هیچ‌کدام از کامپیوترها فعال

نبوده و به اینترنت نیز وصل نبود. براین اساس نمایندگان تشکل‌ها و اندیشکده‌ها در رویداد رتبه‌بندی امکان بررسی هم‌زمان سایت‌ها را نداشته‌اند. در صورتی که ارزیابی‌کنندگان به همراه خود سیستم کامپیوتر داشتند چنین کاری را انجام داده و در غیر این صورت ارزیابی تنها متکی به ارائه نمایندگان سازمان‌ها و معاونت‌های حاضر در ارزیابی و پرسش و پاسخ بعد از آن بوده است.

این نحوه ارزیابی دو چالش اساسی را پیش روی ارزیابان و استفاده‌کنندگان از نتایج قرار می‌دهد. ابتدا آنکه رتبه‌بندی سامانه‌ها بیش از آنکه متکی بر تجربه کاربری ارزیابان از سامانه‌ها باشد بر ارائه نمایندگان سامانه‌ها اتکا دارد. به زبان ساده تشکل‌ها و اندیشکده‌ها به جای ارزیابی سامانه‌ها، ارائه‌کنندگان را ارزیابی می‌کنند. براین اساس هرچه نماینده ارائه‌کننده توضیح سخنورتر باشد، امکان دریافت نمره بیشتر افزایش می‌یابد.

علاوه بر چالش قبلی، ارائه‌کنندگان هر سامانه به صورت طبیعی تنها بخش‌های منتخب سامانه را برای ارزیابان نمایش می‌دهند. این به معنای آن است که ارزیابان به صورت اریب به اطلاعات دسترسی داشته و نمی‌توانند مشکلات بخش‌های مختلف را ارزیابی کنند. برای مثال از میان ۳۰ قلم داده یک سامانه، در یک ارائه نهایتاً ۱۰ قلم داده نمایش داد خواهد شد و در صورتی که سایر داده‌ها ناقص، ناخوانا و یا دارای هر مشکل دیگری باشند، غیرقابل شناسایی برای ارزیابان خواهد بود.

۲-۵-۴- ارائه‌دهندگان نامناسب

برخی از ارائه‌کنندگان سامانه شناخت مناسبی نسبت به فضای جلسه نداشتند. به عنوان مثال یکی از ارائه‌کنندگان به صورت مستقیم اشاره می‌کند که نمی‌دانسته با چه هدف و به چه کسانی سامانه را ارائه می‌کند. همچنین یکی از ارائه‌کنندگان سامانه‌ها به صورت شخصی می‌پرسد منظور از سمن (سازمان مردم‌نهاد) چیست؟ انتخاب نامناسب ارائه‌کنندگان در برخی موارد به شکل‌گیری مجادلاتی در میان ارائه‌کنندگان و ارزیابان شده بود. علاوه بر این، ناآگاهی نسبت به هدف و مخاطبان منجر به ارائه اطلاعات غیر مناسب برای مخاطبان می‌شد. البته در اکثر موارد مدیر پنل، با ارائه تذکر ارائه‌کنندگان را به سمت مناسب سوق می‌داد.

۲-۶- ارزیابی اولیه مرکز توانمندسازی حاکمیت و جامعه (خوش بینانه)

آن‌چنان‌که در مقدمه گزارش نیز تصریح شد، ارزیابی مرکز توانمندسازی حاکمیت و جامعه در دو سطح انجام شده است. سطح اول که نمرات سامانه‌ها به صورت عمومی بالاتر است بر اساس سنجه‌های محدودتری انجام شده است و می‌توان به نوعی آن را خوش بینانه معرفی کرد. ویژگی‌های عمده این ارزیابی عبارت است از:

- سنجه‌های ارزیابی محدودتر؛
- سنجه‌های ارزیابی ساده‌تر؛
- بازه‌های نمره‌ای بیشتر و گرد شده رو به بالا؛
- تأکید بر سنجه‌های اصلی برای ارزیابی؛

برای ارزیابی اولیه سامانه‌ها (که در رتبه‌بندی اصلی استفاده شده است)، از چهار سنجه محدود استفاده شده است. جدول شماره (۱) عنوان، وزن و توضیح هریک از سنجه‌ها را نشان می‌دهد.

جدول ۳- معرفی شاخص ارزیابی خوش بینانه سامانه‌های شفافیت

ردیف	عنوان	وزن (نمره)	توضیح
۱	پاسخگویی	۴	صرف حضور در ارزیابی به عنوان نماینده معاونت یا سازمان نشان دهنده آن است که سامانه از سایر سامانه‌های موجود آن معاونت یا سازمان تابعه بهتر است. علاوه بر این تن دادن به حضور در ارزیابی و پاسخگویی به تشکل‌ها خود یک نمره برای سامانه تلقی می‌شود.
۲	کیفیت اطلاعات	۲	این سنجه به ارزیابی این موضوع می‌پردازد که آیا اطلاعات حاضر در سامانه، شامل داده‌های مورد نیاز و علاقه شهروندان است یا خیر.
۳	دسترسی	۲	این موضوع را مورد ارزیابی قرار می‌دهد که داده‌های سامانه در دسترس عموم قرار دارد، برای مخاطب خاص شفاف می‌شود یا صرفاً مدیریتی است.
۴	کیفیت سامانه	۲	ارزیابی کیفیت سامانه شامل دسته‌بندی اطلاعات، به روزرسانی، دسترسی راحت، راهنمای استفاده و غیره (از منظر مخاطب عمومی)

آن چنان که در جدول نیز قابل مشاهده است، مدل ارزیابی خوش بینانه مرکز بر چهار سنجه استوار است. ارزیابی این سنجه‌ها نیز ساده بوده و تنها ابعاد اصلی یک سامانه شفافیت شامل کیفیت اطلاعات، سطح دسترسی، کیفیت سامانه و پاسخگویی سامانه را شامل می‌شود. علاوه بر این برای نمره دهی سامانه‌ها در صورت کسب حداقل صلاحیت نمره تمام سنجه به سامانه تعلق خواهد گرفت. به عبارت دیگر اطلاق نمرات به سامانه برای سادگی صفر و یکی است و از طیف نمره استفاده نشده است.

در ارزیابی سامانه‌ها باید به این نکته توجه داشت که سنجه‌های مورد ارزیابی پلکانی بوده و امکان ندارد بدون دریافت نمره قبولی از سنجه (پله) اول به سنجه‌های بعدی رسید. برای مثال سامانه‌هایی که در این ارزیابی مشارکت نکرده‌اند، اساساً در سنجه پاسخگویی رد شده‌اند و هیچ نمره‌ای از سایر سنجه‌ها نیز نمی‌گیرند. یا در مثال دیگر امکان ندارد سازمانی که اطلاعات مناسبی در سامانه شفافیت خود قرار نداده است، نمرات مربوط به دسترسی یا کیفیت سامانه را بگیرد.

این نکته از آن منظر مهم است که در برخی از سامانه‌های ارزیابی شده مثل سامانه شفافیت سازمان تأمین اجتماعی اگر سنجه‌ها به صورت مجزا ارزیابی شوند رتبه‌ها تغییر خواهد کرد. این سامانه دسترسی عمومی دارد و از طراحی مناسبی نیز برخوردار است؛ اما وقتی اطلاعات قابل قبولی در آن قرار ندارد، اساساً بررسی دسترسی پذیری و کیفیت سامانه غیرمنطقی خواهد بود.

۲-۶-۱- سامانه شفافیت سازمان بهزیستی کشور

سامانه شفافیت سازمان بهزیستی کشور با دریافت سه نشان پاسخگویی، کیفیت اطلاعات و دسترسی پذیری نمره ۸ را به خود اختصاص داده است. این سامانه با دسته‌بندی اطلاعات خود در ۸ حوزه بخش مورد توجهی از اطلاعات مورد نیاز و علاقه شهروندان را ارائه می‌کند. همچنین این اطلاعات برای عموم مردم در دسترس است.

از منظر کیفیت سامانه باید اذعان داشت که این سامانه در مرورگرها سرچ پذیر بوده و دسته‌بندی مناسبی نیز دارد. با این حال به لحاظ بصری و لیست شدن داده‌ها کیفیت پرتال قابل ارتقا بوده و بنابراین نشان کیفیت سامانه را دریافت نمی‌کند.

۲-۶-۲- سامانه شفافیت سازمان تأمین اجتماعی

سامانه شفافیت سازمان تأمین اجتماعی از منظر عمومی پاسخگویی و حضور در فرایند ارزشیابی نشان پاسخگویی را دریافت کرده و نمره ۴ از ۱۰ را به خود اختصاص می‌دهد. با این حال سه نشان دیگر کیفیت اطلاعات، دسترس پذیری و کیفیت سامانه را دریافت نمی‌کند. این سامانه اقلام اطلاعاتی همچون اطلاعات مراکز، ساختار سازمان، مدیران سازمان، مؤسسات و شرکت‌های تابعه و امثال آن را ارائه می‌کند و تناسب بیشتری با سامانه روابط عمومی دارد. در میان این اطلاعات تنها می‌توان به بخش «آمار، اطلاعات و محاسبات» این سامانه توجه ویژه داشت که از منظر پرتال داده باز اهمیت اساسی دارد، اما آن هم جزو خدمات آماری محسوب شده و نمی‌تواند به معنای شفافیت اطلاعات در نظر گرفته شود. در ارزیابی وضعیت سامانه سازمان تأمین اجتماعی باید به این نکته مهم توجه داشت که عدم دریافت نشان‌های دیگر به معنای وضعیت نامناسب در این سنج‌ها نیست. اما با توجه به اینکه این سامانه اساساً اطلاعات قابل قبولی در اختیار مخاطب قرار نمی‌دهد، نمی‌توان آن را سامانه شفافیت اطلاعات خواند و دریافت امتیاز برای مواردی مثل دسترسی عمومی مردم به سامانه بی‌معنی است.

۳-۶-۲- پرتال سازمانی (عملکرد شفافیت) شستا

سایت رسمی شرکت سرمایه‌گذاری تأمین اجتماعی در تب «عملکرد شفافیت» خود مجموعه قابل توجهی از اطلاعات ضروری و مورد نیاز مخاطبان را شفاف کرده است. این سامانه در مجموع هفت قلم داده را شفاف کرده است که شامل موارد زیر می‌شود:

- صورت مالی شرکت‌ها سال ۹۸؛
- صورت مالی شرکت‌ها سال ۹۷؛
- گزارش هیئت مدیره به مجمع هلدینگ‌ها سال ۹۸؛
- گزارش افزایش سرمایه شرکت‌های گروه؛
- اعضای هیئت مدیره شرکت‌های گروه؛
- اساسنامه و چارت سازمانی شرکت‌های گروه؛
- دستورالعمل و شیوه‌نامه واگذاری (فروش) املاک شستا

آن‌چنان‌که مشاهده می‌شود برخی از مهم‌ترین اقلام اطلاعاتی شامل صورت مالی شرکت‌ها، گزارش افزایش سرمایه شرکت‌ها و اعضای هیئت مدیره شرکت‌های گروه شفاف شده است. اگرچه بخش عمده‌ای از این شفاف‌سازی‌ها با ورود شستا به بورس اتفاق افتاده است، انتشار اطلاعاتی همچون اعضای هیئت مدیره شرکت‌ها نشان‌دهنده پاسخگویی به مطالبه عمومی است. علاوه بر این انتشار اطلاعات مهمی چون گزارش افزایش سرمایه شرکت‌ها را می‌توان یک اقدام قابل توجه دانست. بر این اساس سامانه عملکرد شفافیت شستا نشان کیفیت اطلاعات را به راحتی اخذ می‌کند.

تمام این داده‌ها در تب اصلی پرتال رسمی شرکت سرمایه‌گذاری تأمین اجتماعی به صورت عمومی در اختیار شهروندان قرار گرفته است و بنابراین مشمول نشان دسترس پذیری نیز می‌شود. با این حال این سامانه به خاطر مشکلات عمده در سرچ پذیری در مرورگر، فرمت‌های دیجیتال سنتی ارائه اطلاعات (PDF)، طراحی نامناسب رابط کاربری و مسائل دیگر از دریافت نشان کیفیت سامانه بازمانده و حائز نمره ۸ از ۱۰ می‌شود.

۲-۶-۴- سامانه یکپارچه نظارت و ارزیابی عملکرد شستا

سامانه یکپارچه نظارت و ارزیابی عملکرد شستا اساساً به عنوان یک سامانه هوش تجاری شناخته می‌شود و نمی‌توان به آن عنوان سامانه شفافیت اطلاق کرد. بنابراین از منظر سامانه شفافیت نمی‌توان هیچ نمره‌ای به این سامانه داد. با این حال جمع‌آوری اطلاعات به معنای آن است که در صورت لزوم از طریق «رابطه برنامه‌نویسی کاربردی» (API) امکان دسترسی محدود یا باز به اطلاعات را فراهم کند. بر این اساس این سامانه دو نشان پاسخگویی و کیفیت اطلاعات را دریافت کرده و نمره ۷ را به خود اختصاص می‌دهد. میزان ارقام ارائه شده در این سامانه هوش تجاری و همچنین طراحی مناسب و کاربردی آن موجب می‌شود به راحتی نشان کیفیت اطلاعات را از آن خود کند. با توجه به کیفیت طراحی و حجم عظیم اطلاعات این سامانه یک نمره مازاد از دو نشان دریافت شده به این سامانه تعلق گرفته و نمره نهایی ۷ از ۱۰ را دریافت می‌کند.

۲-۶-۵- سامانه جامع اطلاعات هلدینگ‌ها و شرکت‌های زیرمجموعه صندوق بازنشستگی کشور

این سامانه از ۱۰ نمره ۶ را به خود اختصاص می‌دهد. همچون سامانه یکپارچه شستا، این سامانه نیز یک هوش تجاری است. این سامانه بر اساس حضور در ارزیابی و وجود ارقام اطلاعاتی مناسب در سامانه دو نشان پاسخگویی و کیفیت اطلاعات را می‌کند.

۲-۶-۶- سامانه املاک و اطلاعات صندوق بازنشستگی کشوری

سامانه املاک و اطلاعات صندوق بازنشستگی کشور یک داشبورد مدیریتی محسوب شده و نمی‌توان به آن سامانه شفافیت اطلاق کرد. این سامانه اطلاعات دقیق از املاک و مستغلات صندوق بازنشستگی کشوری ارائه کرده و تمام جزئیات آن را برای کاربران اختصاصی نمایش می‌دهد. بر این اساس این سامانه دو نشان پاسخگویی و کیفیت اطلاعات را دریافت کرده و نمره ۶ از ۱۰ دریافت می‌کند.

۲-۶-۷- سامانه جامع و هوشمند بخش تعاونی کشور

این سامانه یک داشبورد کاربری-مدیریتی است و نمی‌توان به آن سامانه شفافیت اطلاق کرد. با این حال این سامانه بخش عمده‌ای از اطلاعات ضروری و مورد نیاز افراد محدودی (اعضای تعاونی‌های کشور) که مخاطبان آن شناخته می‌شود را تأمین می‌کند. سامانه نشان‌های پاسخگویی و کیفیت اطلاعات را پاس می‌کند. همچنین این سامانه برای افراد خاصی اطلاعات کاربردی را فاش می‌سازد، بنابراین از ۲ نمره سنجده دسترس پذیری ۱ نمره را دریافت کرده و با احتساب ۶ نمره ناشی از پاسخگویی و کیفیت اطلاعات نمره ۷ را دریافت می‌کند. درباره این سامانه تأکید مجدد به این نکته که افشای اطلاعات برای افراد خاص (در مورد این سامانه افشای اطلاعات تعاونی برای اعضای آن تعاونی) می‌تواند مصداق شفافیت تلقی شود، اما از آن نمی‌توان به عنوان سامانه شفافیت یاد کرد. در صورتی که اطلاعات حیاتی تعاونی‌ها همچون اعضای هیئت مدیره، تعداد اعضاء، مجموع سرمایه و غیره برای عموم مردم (که به دنبال عضویت در تعاونی‌ها نیز هستند) افشا شود، آنگاه می‌توان از آن به عنوان سامانه شفافیت یاد کرد که سه سطح دسترسی باز، محدود و مدیریتی ارائه می‌کند.

۲-۶-۸- گواهی تأیید صلاحیت ایمنی پیمانکاران

یک صفحه پرتال با ارائه یک قلم داده «گواهی تأیید صلاحیت ایمنی پیمانکاران» اساساً نمی‌تواند سامانه شفافیت باشد. ارائه این لیست یک خدمت کاربردی برای افرادی است که به دنبال پیمانکاری می‌گردند. بر این اساس سامانه گواهی تأیید صلاحیت ایمنی در دریافت یک نشان پاسخگویی نمره ۴ دریافت می‌کند.

۲-۶-۹- سامانه جامع روابط کار و زیرسامانه بیمه بیکاری

همچون سامانه جامع و هوشمند بخش تعاونی کشور، این سامانه نیز اطلاعات را برای ذی نفعان خود افشا می‌کند. دو سامانه ارائه شده در این بخش شامل سامانه مربوط به مراجع حل اختلاف کار و درخواست بیمه بیکاری می‌شود. این سامانه اطلاعات جامعی در موضوعات بیمه بیکاری و حل اختلاف با سطوح دسترسی متفاوت ایجاد می‌کند، اما نمی‌توان به عنوان سامانه شفافیت گفت. با این حال سامانه اطلاعات ضروری برای افراد درگیر در دعاوی کار را افشا کرده و کمک شایانی به شفاف شدن

فرایند دادرسی می‌کند. براین اساس این سامانه ۱ نمره از ۲ نمره سنجه دسترس پذیری را دریافت کرده و با مجموع ۶ نمره ناشی از کیفیت اطلاعات و پاسخگویی نمره ۷ را به خود اختصاص می‌دهد. لازم به ذکر است که ارائه اطلاعات عمومی شامل تعداد دعاوی به تفکیک استان، نسبت پیروزی طرفین کارگری و کارفرمایی در دعوا، نسبت تغییر آرا در هیئت‌های تشخیص و هیئت‌های حل اختلاف و غیره این سامانه می‌تواند عنوان سامانه شفافیت به خود بگیرد.

۲-۶-۱۰- دریافت‌کنندگان تسهیلات اشتغال پایدار روستایی و تسهیلات بالای ۵۰ میلیون ریال مشاغل خانگی

سامانه افشای اطلاعات مربوط به دریافت‌کنندگان تسهیلات اشتغال پایدار سه نشان پاسخگویی، کیفیت اطلاعات و دسترس پذیری را دریافت می‌کند. با این حال به دلیل آنکه صرفاً اقلام اطلاعاتی مربوط به یک موضوع خاص (دریافت‌کنندگان تسهیلات اشتغال پایدار روستایی) را ارائه می‌کند و از این جهت که با سامانه‌هایی همچون سامانه شفافیت سازمان بهزیستی، پرتال سازمانی (عملکرد شفافیت) شستا و غیره قابل مقایسه شود، نمره ۶ را دریافت می‌کند.

۲-۶-۱۱- دریافت‌کنندگان تسهیلات آسیب‌دیده از کرونا

این سامانه نیز به لحاظ ساختار سامانه و نوع اقلام اطلاعاتی مشابه سامانه دریافت‌کنندگان تسهیلات اشتغال پایدار بوده و هر سه نشان پاسخگویی، کیفیت اطلاعات و دسترس پذیری را دریافت می‌کند. با این حال با همان استدلال ارائه شده در مورد قبلی نمره ۶ از ۱۰ دریافت می‌کند. درباره هر دو سامانه مربوط به تسهیلات باید اشاره کرد که این موارد باید در یک سامانه شفافیت با عنوان سامانه شفافیت معاونت توسعه کارآفرینی و اشتغال تجمع و در کنار اقلام دیگر به عنوان یک سامانه معرفی شوند. پراکندگی اطلاعات یکی از نقاط ضعف سامانه‌های شفافیت است.

۲-۶-۱۲- سامانه شفافیت صندوق بیمه اجتماعی روستاییان، کشاورزان و عشایر

بنا بر نظر تمام مشارکت‌کنندگان حاضر در ارزیابی سامانه‌های شفافیت وزارت تعاون، کار و رفاه اجتماعی، سامانه شفافیت صندوق بیمه روستاییان، کشاورزان و عشایر دارای بهترین سامانه بوده است. این سامانه نمره ۱۰ از ۱۰ را کسب کرده است. براین اساس سامانه تمام

نشان‌های پاسخگویی، کیفیت اطلاعات، دسترس پذیری و کیفیت سامانه را دارا بوده و می‌تواند نه عنوان یک نمونه در داخل وزارتخانه، بلکه به عنوان متر و معیاری برای تمام سامانه‌های شفافیت کشور معرفی شود. در ادامه این بخش به صورت اختصاصی مزایای سامانه شفافیت صندوق بیمه اجتماعی روستاییان، کشاورزان و عشایر مورد بررسی قرار خواهد گرفت:

- سامانه به تفکیک دسته‌بندی اطلاعات موجود در سایت، تعداد اسناد و اقلام اطلاعاتی را گزارش کرده است. بر این اساس ۲۲ سند مالی و سرمایه‌گذاری، ۲۱ ارزیابی عملکرد و داده‌های آماری، ۷ قانون، برنامه و طرح، ۶ محاسبات و فرایندهای بیمه و ۷۹ سند درباره صندوق در سامانه موجود است.
- داده نمای API، بخش اول سامانه در ارتباط با هوش تجاری صندوق اطلاعات بروز تعداد بیمه‌شدگان، تعداد مستمری‌بگیران، حق بیمه دریافتی سال جاری، تعهدات پرداختی سال جاری و ارزش روز سبد بورسی را در اختیار مخاطب خود قرار می‌دهد.
- امکان ارسال گزارش تخلف و یا تعارض منافع به سامانه و ارتباط دوسویه سامانه شفافیت و همچنین امکان پیگیری وضعیت تخلف گزارش شده؛
- ایجاد امکان عضویت در خبرنامه شفافیت سامانه؛
- ارائه اطلاعات پهنه‌بندی شده (بر اساس استان‌ها) از طریق فراخوان داده از هوش تجاری؛
- ارائه فراداده‌ها شامل نوع سند، تعداد صفحات سند و تاریخ انتشار؛
- سامانه کاربرپسند و دسترسی راحت به اقلام اطلاعاتی مورد نیاز.

با تمام مزایایی که سامانه شفافیت صندوق بیمه اجتماعی دارد، این نکته غیرقابل انکار است که اشکالات عمده‌ای نیز بر سامانه وارد است. نکته اول قریب به اتفاق داده‌های ارائه شده در سامانه برای کامپیوتر ناخوانا و مبتنی بر اسناد دیجیتال سنتی (PDF) است. به عبارت دیگر تحلیل تمام اطلاعات مورد نیاز در سامانه نیازمند ورود داده اطلاعات در قالب فرمت‌های خوانا است. علاوه بر مشکل یادشده سامانه فاقد شناسنامه است. اطلاعاتی همچون اینکه اختیارات و مسئولیت سامانه بر عهده کیست، سیستم مدیریت داده چگونه است و غیره. مهم‌تر آنکه سامانه راهنمای مناسب برای مخاطبان تهیه نکرده است. اگرچه رابط کاربری سامانه به میزان کافی راحت است، اما این موضوع همچنان ضرورت وجود راهنما و سؤالات متداول را از میان نمی‌برد. در مدل دوم ارزیابی به تفصیل وضعیت ابعاد فنی سامانه مورد بررسی قرار خواهد گرفت.

۶-۱۳- شفافیت و انتشار اطلاعات مالی بانک رفاه

این سامانه با پاس کردن سه سنج پاسخگویی، کیفیت اطلاعات و دسترس پذیری نمره ۸ را به خود اختصاص داده است^۱. این سامانه اطلاعات قابل دفاع با دسته‌بندی مناسب را به صورت عمومی در اختیار شهروندان قرار داده است که شامل شش بخش صورت‌های مالی، مدیریت ریسک، نسبت‌ها، کفایت سرمایه، حاکمیت شرکتی و نظام کنترل داخلی می‌شود.

۱- در ارزیابی اولیه پایان رویداد نمره این سامانه ۷ در نظر گرفته شد که با توجه به ارزیابی‌های بعدی اصلاح و نمره ۸ به آن اختصاص داده شده است.

۲-۶-۱۴- سامانه شفافیت، مدیریت، کنترل و نگهداری اطلاعات شرکت‌های تابعه بانک رفاه

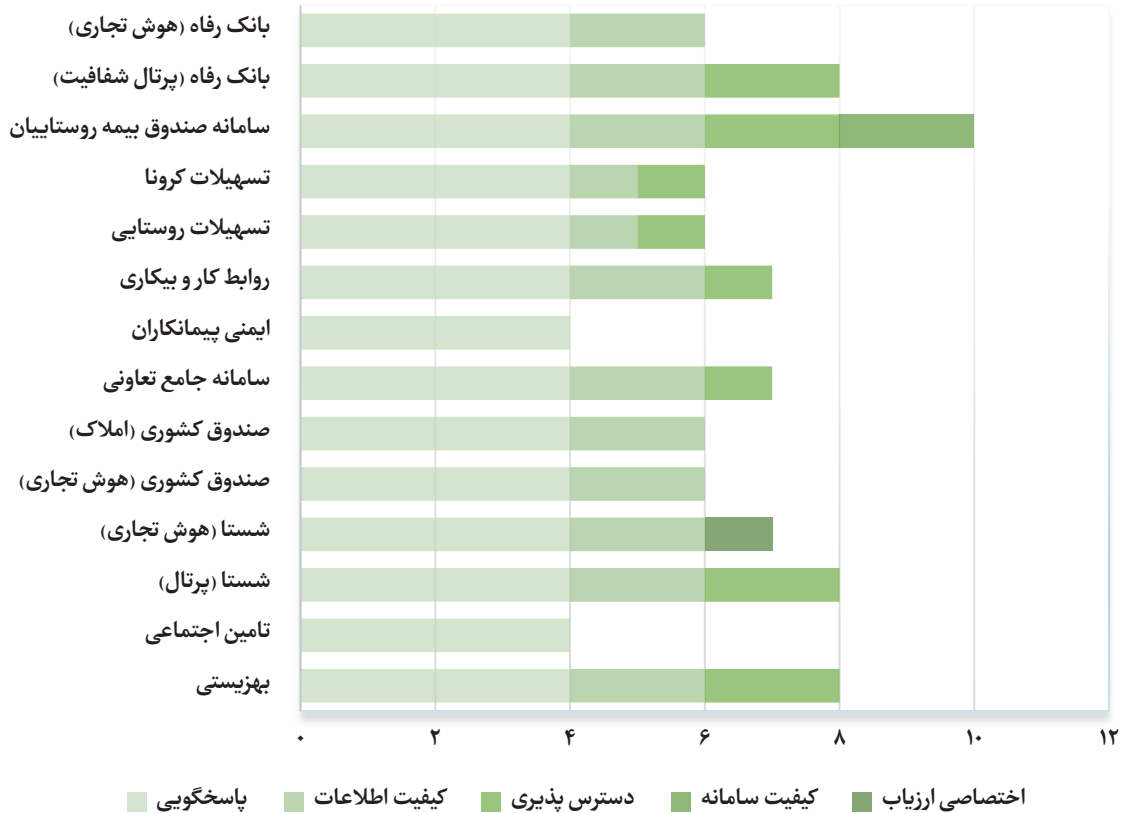

این سامانه به‌عنوان هوش تجاری بانک رفاه عمل کرده و نمی‌توان آن را مصداق سامانه شفافیت دانست. براین اساس با توجه به حضور در نشست و همچنین اطلاعات و داده‌های گسترده موجود در سامانه نمره ۶ از ۱۰ دریافت کرده و دو نشان پاسخگویی و کیفیت اطلاعات را پاس می‌کند.

۲-۶-۱۵- خلاصه وضعیت سامانه‌ها بر اساس مدل ارزیابی خوش‌بینانه

بر اساس گزارش وضعیت ارائه شده از هر یک از سامانه‌ها در بخش پیشین شکل (۱) به صورت خلاصه وضعیت سامانه‌های حاضر در ارزیابی را بر اساس چهار سنجه پاسخگویی، کیفیت اطلاعات، دسترس‌پذیری و کیفیت سامانه ارائه کرده است.

شکل ۴- خلاصه وضعیت سامانه‌ها بر اساس مدل ارزیابی خوش‌بینانه

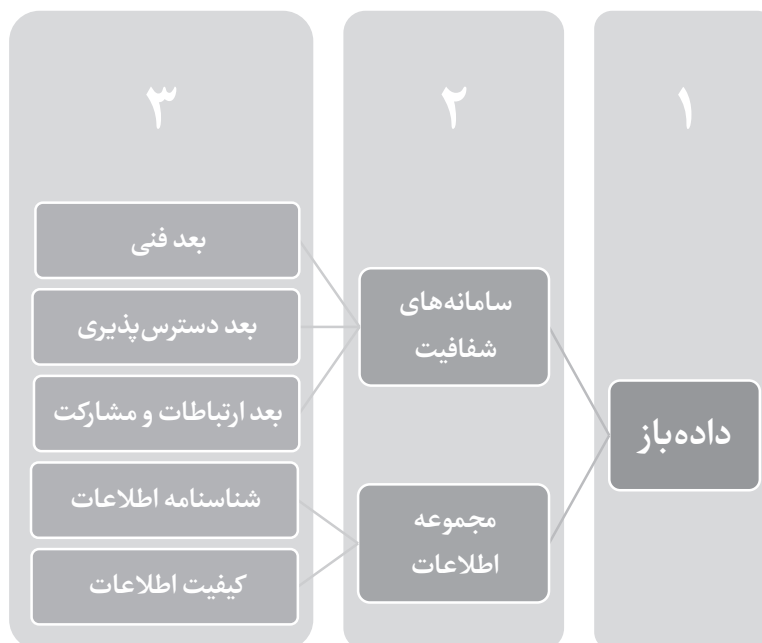
۲-۷- ارزیابی وضعیت سامانه‌ها بر اساس مدل ارزیابی پرتال‌های داده باز

گزارش ارائه شده از وضعیت سامانه‌های داخل در طرح ارزیابی در بخش پیشین مبتنی بر یک مدل ساده و خوش‌بینانه بوده است. یک ارزیابی پیشرفته از سامانه‌های شفافیت نیازمند توجه به ابعاد مختلفی از موضوع شامل بعد فنی، دسترس پذیری، ارتباطات مشارکت و غیره با سنجه‌های پیچیده است. نکته قابل توجه آن است که در صورت استفاده از مدل ارزیابی پرتال‌های داده باز بخش قابل توجهی از سامانه‌های مشارکت‌کننده در طرح از ارزیابی خارج می‌شوند. دلیل این موضوع همان طور که بارها اشاره شد، آن است که این سامانه‌ها را نمی‌توان مصداق سامانه شفافیت دانست و از بنیاد این سامانه‌ها «داده باز» نیستند. بنابراین در این بخش از گزارش سامانه‌های زیر از ارزیابی خارج می‌شوند:

- سامانه یکپارچه نظارت و ارزیابی عملکرد شستا؛
- سامانه جامع اطلاعات هلدینگ‌ها و شرکت‌های زیرمجموعه صندوق کشوری؛
- سامانه املاک و اطلاعات صندوق بازنشستگی کشوری؛
- سامانه جامع و هوشمند بخش تعاونی کشور؛
- سامانه جامع روابط کار و زیرسامانه بیمه بیکاری؛
- سامانه شفافیت، مدیریت، کنترل و نگهداری اطلاعات شرکت‌های تابعه بانک رفاه.

برای ارزیابی هر یک از سنجه‌ها و معیارهای مورد بررسی در این مدل ارزیابی جدول شماره (۲) لیست معیارها و شرح الزامات ارزیابی کیفیت را به صورت دقیق مشخص کرده است. ارقام داخل پرانتز رو به روی هر معیار دامنه نمرات معیار از ۱۰ نمره است. برای مثال در صورتی که یک سامانه، افراد صاحب امتیاز مجری سامانه را معرفی نماید، ۰٫۳ نمره دریافت می‌کند. مجموع نمرات معیارها عدد ۱۰ است.

شکل ۵- مدل ارزیابی پرتال‌های داده باز

توجه به این نکته حائز اهمیت است که نمرات این معیارها وزن هرکدام از معیارها را نیز نشان می‌دهد. در تعیین وزن معیارها بافت حکمرانی ایران و سطح سامانه‌های شفافیت در ایران در نظر گرفته شده است. به عنوان مثال، به عنوان یک استاندارد پیشنهاد می‌شود برای دسترس پذیری بیشتر سامانه، زبان‌های بیشتری باید پوشش داده شود. این استاندارد بخصوص برای کشورهایی به کار می‌رود که زبان‌های متنوع در آن شیوع دارد. در ایران نیز در شرایط توسعه یافته انتظار می‌رود زبان اقلیت‌ها همچون ترکی، کردی، عربی و غیره در سامانه‌های شفافیت مدنظر قرار گیرد تا شهروندان بیشتری به مزیت‌های سامانه‌ها دسترسی پیدا کنند. اما در حال حاضر این معیار نمره‌ای در مدل ارزیابی ما ندارد.

از طرف دیگر ویژگی‌های بسیار مهمی چون رابط برنامه نویسی کاربردی، امکان ایجاد حساب کاربری می‌توانند وزن بسیار بیشتری در ارزیابی مدل داشته باشند. اما این در صورتی امکان دارد که استانداردهای مهم‌تر چون «پروانه داده باز»، فرم درخواست اطلاعات، خوانا بودن برای کامپیوتر و غیره به عنوان ویژگی‌های بدیهی سامانه‌های شفافیت با مشکل مواجه نباشد. در چنین شرایطی ضرایب این موارد بیشتر است.

جدول ۴- معیارهای مورداستفاده در مدل ارزیابی پرتال‌های داده باز

الف. ویژگی‌های کلی سامانه‌های شفافیت	
لیست معیارها	شرح الزامات ارزیابی کیفیت
۱. بُعد فنی	
۱-۱. اختیار و مسئولیت (۵،۳)	سامانه‌ها بایستی اطلاعاتی را درباره فرد صاحب‌اختیاری که مجری سامانه است و نیز درباره مدل حکمرانی یا چهارچوب نهادی که از مدل تدارک داده‌ها پشتیبانی می‌کند، ارائه دهند.
۲-۱. سیستم مدیریت داده (۵،۳)	سامانه‌ها بایستی اطلاعاتی را درباره سیستم مدیریت داده‌ها که برای قدرت بخشیدن به سامانه به کار می‌رود، ارائه دهند.
۳-۱. زبان (۵)	سامانه‌ها بایستی زبان‌های بیش‌تری را پوشش دهند تا بتوانند کاربران (توجه) بیش‌تری جلب کنند و کیفیت کلی سامانه را تقویت کنند.
۴-۱. رایگان بودن (۵،۵)	مطابق با پروانه باز، سامانه‌ها بایستی تمامی مجموعه داده‌ها و خدمات را به‌طور رایگان و بدون هیچ محدودیتی در دسترس قرار دهند.
۲. بُعد دسترس پذیری	
۱-۲. تعداد مجموعه داده‌ها (۵،۵)	سامانه‌ها بایستی تعداد مجموعه داده‌هایی را که در اختیار دارند، اعلام کنند.
۲-۲. تعداد اپلیکیشن‌ها (استفاده مجدد) (۵،۱)	سامانه‌ها بایستی تعداد اپلیکیشن‌هایی را که با استفاده مجدد از داده‌های باز ایجاد شده‌اند، اعلام کنند.
۳-۲. موتور جست‌وجو (فیلتر) (۵،۵)	سامانه‌ها باید ساختار شفاف و روشنی داشته باشند. هم‌چنین بایستی قابلیت‌های جست‌وجو و ابزارهای انتخاب قوی تعریف کنند. برای این منظور آن‌ها بایستی ضوابط مختلفی برای جست‌وجو بر اساس دسته‌بندی و با فیلترهای مختلف تعریف کنند.
۴-۲. رابط برنامه نویسی کاربردی (API) (۵،۵)	سامانه‌ها باید برای ذی‌نفعان رابط برنامه نویسی کاربردی (API) عرضه کنند تا بتوانند با استفاده از داده‌های باز اپلیکیشن ایجاد کنند.
۵-۲. حساب کاربری (۵،۳)	سامانه‌ها باید از امکان ایجاد حساب کاربری پشتیبانی کنند تا صفحات و اطلاعات مشاهده شده قابل شخصی‌سازی باشند.
۶-۲. دسته‌بندی‌های موضوعی (۵،۵)	سامانه‌ها باید مجموعه داده‌هایشان را دسته‌بندی موضوعی کنند. دسته‌بندی (موضوعی) بایستی متمایز از برچسب‌ها (کلیدواژه‌ها) باشد. باید برای نشان دادن داده‌های هم‌نوع و متعلق به دسته‌های مشابه از برچسب‌های مشابه استفاده کرد.
۷-۲. برچسب‌ها (کلیدواژه‌ها)	

۳. بُعد ارتباطات و مشارکت	
سامانه‌ها باید به کاربران امکان ارسال بازخورد در مورد داده‌هایشان را بدهند. هم‌چنین تالار گفت‌وگو ایجاد کنند تا کاربران بتوانند در آن‌ها بحث کرده و ایده‌هایشان را به اشتراک بگذارند.	۱-۳. تالار گفت‌وگو (بازخورد) (۰,۲)
سامانه‌ها باید فرم درخواستی ارائه بدهند که بتوان از طریق آن‌ها نوع یا قالب دیگری از داده‌ها را درخواست داد.	۲-۳. فرم درخواست (۰,۵)
سامانه‌ها باید یک قسمت راهنمای سایت با کیفیت داشته باشند تا بتوان به کمک آن به خوبی از سامانه استفاده کرد و قابلیت استفاده از آن افزایش یابد.	۳-۳. راهنما (قابلیت استفاده) (۰,۵)
سامانه‌ها باید یک قسمت سؤالات متداول داشته باشند تا از طریق آن هر نوع مشکل احتمالی ای حل شود.	۴-۳. سؤالات متداول (۰,۳)
سامانه‌ها باید به پلتفرم رسانه‌های اجتماعی متصل باشند تا از این طریق یک کانال توزیعی برای داده‌های باز شکل بگیرد. کاربران و تأمین‌کنندگان داده‌های باز می‌توانند یکدیگر را از فعالیت‌هایشان و از آن‌چه به واسطه یک مجموعه داده آموخته‌اند یا با آن انجام داده‌اند، مطلع سازند.	۵-۳. رسانه اجتماعی (۰,۳)
ب. ویژگی‌های کلی مجموعه داده‌ها	
مجموعه داده‌ها باید همراه با یک شرح در مورد چگونگی گردآوری و هدف گردآوری‌شان، ارائه شوند.	۱. عنوان و شرح (۰,۵)
بایستی نشر دهنده مجموعه داده مشخص باشد تا بتوان اصالت منبع آن را به تأیید رساند.	۲. نشر دهنده (۰,۵)
مجموعه داده‌ها باید یک برجسب تاریخ یا دوره زمانی داشته باشند. تمامی اطلاعات موجود در مجموعه داده‌ها بایستی به روزرسانی شده باشد.	۳. تاریخ نشر و به‌روزرسانی آن (۰,۵)
بایستی اطلاعات پروانه استفاده از داده‌های منتشرشده همراه با یک مجموعه داده بیاید. مجموعه داده‌هایی که پروانه باز نداشته باشند، داده‌ها باز محسوب نخواهند شد.	۴. پروانه (۰,۳)
بایستی مشخص شود که پوشش جغرافیایی یک مجموعه داده در سطح ملی، محلی یا منطقه‌ای است.	۵. پوشش جغرافیایی (۰,۵)
بایستی URL هر مجموعه داده در دسترس باشد.	۶. نشانی وب (URL) مجموعه داده‌ها (۰,۳)
حجم (فایل) هر مجموعه داده باید مشخص شده باشد.	۷. اندازه مجموعه داده‌ها (۰,۴)
تعداد دفعات مشاهده هر مجموعه داده باید در دسترس باشد.	۸. تعداد دفعات مشاهده داده‌ها (۰,۲)
تعداد دفعات بارگیری هر مجموعه داده باید در دسترس باشد.	۹. تعداد دفعات بارگیری داده‌ها (۰,۲)
مجموعه داده‌ها بایستی در فرمت‌های ارائه شوند که تحلیل و ویرایششان همچون قالب‌های شناخته‌شده قابل بارگیری آسان باشد (مانند اکسل).	۱۰. فرمت خوانا برای رایانه (۱)
قابلیت بصری سازی برای داده‌ها باید تعبیه شده باشد. (برای مثال بصری سازی در قالب نمودار یا نقشه).	۱۱. بصری سازی (۰,۲)
بایستی قابلیت گردآوری نمره‌دهی و نظرات کاربران در مورد هر مجموعه داده وجود داشته باشد یا بتوان در مورد نتایج استفاده از داده بحث کرد.	۱۲. نمره‌بندی از جانب کاربران و پیام‌های گفت‌وگو (۰,۲)

در ادامه این بخش سامانه‌های شفافیت زیر در ارزیابی پرتال‌های داده باز وارد و نتایج آن به شرح جداول ارائه می‌شود.

۲-۷-۱- سامانه شفافیت بهزیستی

ارزیابی وضعیت سامانه شفافیت بهزیستی بر اساس مدل ارزیابی پرتال‌های داده باز نشان دهنده ضعف‌های جدی در سامانه است. بر اساس این ارزیابی سامانه شفافیت بهزیستی نمره ۳,۴ از ۱۰ می‌گیرد. البته لازم به ذکر است که این ارزیابی به بررسی ویژگی‌های سامانه می‌پردازد و فارغ از نفس انتشار اطلاعات است. به صورت ضمنی می‌توان گفت ارزیابی «ویژگی‌های سامانه» ۲۰ درصد از کل نمره مربوط به افشای اطلاعات را شامل می‌شود و افشای اقلام اطلاعاتی مناسب ۸۰ درصد اصلی است.

جدول ۵- ارزیابی سامانه شفافیت بهزیستی

نمره سایت	معیارها	وضعیت سایت
بعد فنی		
۰	۱ اختیار و مسئولیت	در سایت مشخص نشده است
۰	۲ سیستم مدیریت داده	در سایت مشخص نشده است
۰	۳ زبان	فارسی
۰٫۵	۴ رایگان بودن	رایگان است
بعد دسترسی پذیری		
۰	۵ تعداد مجموعه داده‌ها	تعداد مجموعه داده‌ها مشخص نشده است
۰	۶ تعداد اپلیکیشن‌ها (استفاده مجدد)	تعداد اپلیکیشن‌ها مشخص نیست
۰٫۵	۷ موتور جست‌وجو (فیلتر)	قابلیت فیلتر کردن برای اقلام اطلاعاتی وجود دارد
۰٫۳	۸ رابط برنامه‌نویسی کاربردی (API)	امکان ایجاد رابط وجود دارد، اما چنین خدمتی ارائه نشده است.
۰	۹ حساب کاربری	امکان ایجاد حساب کاربری وجود ندارد
۰٫۵	۱۰ دسته‌بندی‌های موضوعی برچسب‌ها (کلیدواژه‌ها)	دسته‌بندی موضوعی در ۸ بخش ایجاد شده است
بُعد ارتباطات و مشارکت		
۰	۱۱ تالار گفت‌وگو (بازخورد)	تالار گفت‌وگو وجود ندارد
۰	۱۲ فرم درخواست	فرم درخواست اطلاعات وجود ندارد
۰	۱۳ راهنما (قابلیت استفاده)	راهنمای استفاده از سامانه وجود ندارد
۰	۱۴ سؤالات متداول	سؤالات متداول وجود ندارد
۰	۱۵ رسانه اجتماعی	رسانه‌های اجتماعی وجود ندارد
ویژگی‌های کلی مجموعه داده‌ها		
۰٫۳	۱۶ عنوان و شرح	عناوین مشخص است، اما داده‌ها تشریح نشده است
۰٫۵	۱۷ نشردهنده	نشردهنده به صورت مشخص سازمان بهزیستی است
۰	۱۸ تاریخ نشر و به‌روزرسانی آن	تاریخ نشر و به‌روزرسانی ارقام در سایت مشخص نیست
۰	۱۹ پروانه	پروانه داده باز برای داده‌ها منتشر نشده است
۰٫۵	۲۰ پوشش جغرافیایی	پوشش جغرافیایی سامانه در سایت مشخص نیست، اما فیلتر بر اساس استان ممکن است.
۰	۲۱ نشانی وب (URL) مجموعه داده‌ها	اساساً امکان دریافت مجموعه داده‌ها در قالب فایل وجود ندارد.
۰	۲۲ اندازه مجموعه داده‌ها	اندازه مجموعه داده‌ها مشخص نشده است
۰	۲۳ تعداد دفعات مشاهده داده‌ها	تعداد دفعات مشاهده مشخص نشده است
۰	۲۴ تعداد دفعات بازگیری داده‌ها	تعداد دفعات بازگیری برای اطلاعات قابل بازگیری مشخص نشده است
۰٫۳	۲۵ فرمت خوانا برای رایانه	هر دو نوع غیرقابل خوانا و خوانا برای کامپیوتر وجود دارد، اما نکته مهم آن است که سایت امکان بازگیری و یا فراخوان داده در اپلیکیشن دوم را نمی‌دهد
۰	۲۶ بصری سازی	امکان بصری سازی در سامانه وجود ندارد
۰	۲۷ نمره بندی از جانب کاربران و پیام‌های گفت‌وگو	هیچ نوع نظام ارزشیابی مشارکتی در سایت وجود ندارد

۲-۷-۲- سامانه شفافیت سازمان تأمین اجتماعی

سامانه شفافیت سازمان تأمین اجتماعی بر اساس مدل ارزیابی پرتال‌های داده باز نمره ۲ از ۱۰ دریافت می‌کند.

جدول ۶- ارزیابی سامانه شفافیت سازمان تأمین اجتماعی

نمره سایت	معیارها	وضعیت سایت
بعد فنی		
۱	اختیار و مسئولیت	در سایت مشخص نشده است
۲	سیستم مدیریت داده	در سایت مشخص نشده است
۳	زبان	فارسی
۴	رایگان بودن	رایگان است
بعد دسترس پذیری		
۵	تعداد مجموعه داده‌ها	مشخص نیست
۶	تعداد اپلیکیشن‌ها (استفاده مجدد)	وجود ندارد
۷	موتور جست‌وجو (فیلتر)	امکان فیلتر داده‌ها وجود ندارد
۸	رابط برنامه‌نویسی کاربردی (API)	نوع ارائه اطلاعات چنین امکانی را فراهم نمی‌سازد
۹	حساب کاربری	امکان ایجاد حساب کاربری وجود ندارد
۱۰	دسته‌بندی‌های موضوعی برچسب‌ها (کلیدواژه‌ها)	اطلاعات دارای دسته‌بندی موضوعی و برچسب است
بُعد ارتباطات و مشارکت		
۱۱	تالار گفت‌وگو (بازخورد)	تالار گفتگو ندارد
۱۲	فرم درخواست	فرم درخواست اطلاعات ندارد
۱۳	راهنما (قابلیت استفاده)	راهنمای استفاده از اطلاعات ندارد
۱۴	سؤالات متداول	بخش سؤالات متداول وجود ندارد
۱۵	رسانه اجتماعی	سازمان دارای رسانه اجتماعی است، اما موضوع سامانه شفافیت در دستور کار آن نیست
ویژگی‌های کلی مجموعه داده‌ها		
۱۶	عنوان و شرح	اطلاعات دارای عنوان و شرح است
۱۷	نشر دهنده	نشر دهنده اطلاعات به صورت مشخص سازمان تأمین اجتماعی است.
۱۸	تاریخ نشر و به‌روزرسانی آن	تاریخ نشر و به‌روزرسانی اطلاعات مشخص نیست
۱۹	پروانه	پروانه باز برای داده‌ها وجود ندارد
۲۰	پوشش جغرافیایی	پوشش جغرافیای اطلاعات مشخص نیست و اساساً چنین تفکیکی وجود ندارد
۲۱	نشانی وب (URL) مجموعه داده‌ها	مجموعه داده‌های اکسل قابل دانلود نبوده و اساساً نشانی وب فعال ندارند
۲۲	اندازه مجموعه داده‌ها	اندازه مجموعه داده‌ها مشخص نیست
۲۳	تعداد دفعات مشاهده داده‌ها	تعداد دفعات مشاهده داده‌ها مشخص نیست
۲۴	تعداد دفعات بارگیری داده‌ها	تعداد دفعات بارگیری داده‌ها مشخص نیست
۲۵	فرمت خوانا برای رایانه	فرمت اطلاعات برای رایانه خوانا نبوده (فایل‌های اکسل بارگذاری نشده‌اند)
۲۶	بصری سازی	امکان بصری سازی داده‌ها وجود ندارد
۲۷	نمره بندی از جانب کاربران و پیام‌های گفت‌وگو	هیچ نوع سامانه تعاملی برای ارزیابی و نمره‌بندی سامانه‌ها وجود ندارد/

۲-۷-۳- پرتال سازمانی (عملکرد شفافیت) شستا
پرتال سازمانی شستا بر اساس مدل ارزیابی پرتال‌های داده باز شماره ۲,۲ از ۱۰ را به خود اختصاص داده است.

جدول ۷- ارزیابی پرتال سازمانی (عملکرد شفافیت) شستا

نمره سایت	معیارها	وضعیت سایت
بعد فنی		
۱	اختیار و مسئولیت	در سایت مشخص نشده است
۲	سیستم مدیریت داده	در سایت مشخص نشده است
۳	زبان	فارسی
۴	رایگان بودن	رایگان است
بعد دسترس پذیری		
۵	تعداد مجموعه داده‌ها	نامشخص است /
۶	تعداد اپلیکیشن‌ها (استفاده مجدد)	امکان اپلیکیشن سازی وجود ندارد
۷	موتور جست و جو (فیلتر)	امکان فیلتر کردن اطلاعات وجود ندارد
۸	رابط برنامه نویسی کاربردی (API)	امکان ایجاد رابط برنامه نویسی کاربردی وجود ندارد
۹	حساب کاربری	امکان ایجاد حساب کاربری وجود ندارد
۱۰	دسته بندی های موضوعی برچسب‌ها (کلیدواژه‌ها)	دسته بندی موضوعی وجود دارد
بعد ارتباطات و مشارکت		
۱۱	تالار گفت و گو (بازخورد)	تالار گفتگو وجود ندارد
۱۲	فرم درخواست	فرم درخواست اطلاعات وجود ندارد
۱۳	راهنما (قابلیت استفاده)	راهنمای استفاده از سامانه وجود ندارد
۱۴	سؤالات متداول	سؤالات متداول در سایت وجود ندارد
۱۵	رسانه اجتماعی	سامانه دارای رسانه های اجتماعی نیست
ویژگی های کلی مجموعه داده‌ها		
۱۶	عنوان و شرح	عنوان اطلاعات مشخص اما شرحی برای آن نیامده است
۱۷	نشر دهنده	نشر دهنده اطلاعات به طور مشخص شستا است
۱۸	تاریخ نشر و به روز رسانی آن	تاریخ نشر مشخص اما تاریخ به روز رسانی اطلاعات وجود ندارد
۱۹	پروانه	پروانه باز داده‌ها در سایت موجود نیست
۲۰	پوشش جغرافیایی	سامانه فاقد پوشش جغرافیایی تعیین شده است
۲۱	نشانی وب (URL) مجموعه داده‌ها	نشانی وب داده‌ها برای داده‌ها وجود دارد، اما داده‌ها مجموعه شده نیستند.
۲۲	اندازه مجموعه داده‌ها	اندازه مجموعه داده‌ها در سایت مشخص نیست
۲۳	تعداد دفعات مشاهده داده‌ها	مشخص نشده است
۲۴	تعداد دفعات بارگیری داده‌ها	مشخص نشده است
۲۵	فرمت خوانا برای رایانه	فرمت برای رایانه خوانا نیست
۲۶	بصری سازی	امکان بصری سازی داده‌ها وجود ندارد
۲۷	نمره بندی از جانب کاربران و پیام های گفت و گو	فرایند نمره بندی از جانب کاربران مهیا نشده است

۲-۷-۴- گواهی تائید صلاحیت ایمنی پیمانکاران

سامانه براساس مدل ارزیابی پرتال‌های داده باز شماره ۳,۲ از ۱۰ را دریافت می‌کند. مکرراً باید تأکید شود که این نمره مربوط به ویژگی‌های سامانه است و در یک ارزشیابی از موضوع شفاف‌سازی تنها ۲۰ درصد از نمره را به خود اختصاص می‌دهد. این موضوع از آن جهت اهمیت دارد که در ارزیابی براساس مدل پرتال‌های داده باز رتبه این سامانه بالا قرار دارد. این در حالی است که اساساً تنها یک قلم داده در این سامانه منتشر می‌شود که خدمت محسوب شده و نمی‌توان به آن افشای اطلاعات اطلاق کرد.

جدول ۸- ارزیابی سامانه گواهی تائید صلاحیت ایمنی پیمانکاران

نمبره سایت	معیارها	وضعیت سایت
بعد فنی		
۱	اختیار و مسئولیت	در سایت مشخص نشده است
۲	سیستم مدیریت داده	در سایت مشخص نشده است
۳	زبان	فارسی
۴	رایگان بودن	رایگان است
بعد دسترسی پذیری		
۵	تعداد مجموعه داده‌ها	این داده جزو حداقل چهار قلم داده دیگر است، اما تصریح نشده است /
۶	تعداد اپلیکیشن‌ها (استفاده مجدد)	امکان دریافت اپلیکیشن وجود دارد، اما تعداد استفاده مجدد مشخص نیست
۷	موتور جست و جو (فیلتر)	امکان جستجو و فیلتر در سامانه وجود دارد
۸	رابط برنامه نویسی کاربردی (API)	امکان ایجاد رابط کاربری برای سامانه وجود دارد، اما چنین چیزی قید نشده است و در معرفی نیز به اینکه استفاده شده یا خیر اشاره‌ای نشده است
۹	حساب کاربری	به عنوان تک قلم داده حساب کاربری بدون معنا است /
۱۰	دسته بندی‌های موضوعی برچسب‌ها (کلیدواژه‌ها)	چهار قلم داده (مجزای از تائید صلاحیت) در کنار یکدیگر هستند و دسته بندی وجود ندارد.
بعد ارتباطات و مشارکت		
۱۱	تالار گفت و گو (بازخورد)	تالار گفتگو موجود نیست
۱۲	فرم درخواست	فرم درخواست اطلاعات موجود نیست
۱۳	راهنما (قابلیت استفاده)	راهنما از کل سامانه (دریافت گواهی تائید صلاحیت) وجود دارد، اما راهنما به استفاده از سامانه شفافیت نمی‌پردازد.
۱۴	سؤالات متداول	سؤالات متداول در کل سامانه وجود دارد اما به موضوع شفافیت نمی‌پردازد
۱۵	رسانه اجتماعی	سامانه فاقد رسانه اجتماعی است
ویژگی‌های کلی مجموعه داده‌ها		
۱۶	عنوان و شرح	عنوان سامانه وجود دارد، اما شرح خیر
۱۷	نشردهنده	نشردهنده اطلاعات مشخصاً معاونت روابط کار است
۱۸	تاریخ نشر و به روزرسانی آن	تاریخ نشر به روزرسانی وجود ندارد
۱۹	پروانه	پروانه باز داده‌ها موجود نیست
۲۰	پوشش جغرافیایی	پوشش جغرافیای داده‌ها شفاف و تا سطح شهرستان است

نمبره سایت	وضعیت سایت	معیارها
۰,۳	نشانی وب مجموعه داده‌ها موجود است	نشانی وب (URL) مجموعه داده‌ها
۰	اندازه مجموعه داده‌ها مشخص نیست	اندازه مجموعه داده‌ها
۰	تعداد دفعات مشاهده داده‌ها مشخص نیست	تعداد دفعات مشاهده داده‌ها
۰	تعداد دفعات بارگیری داده‌ها مشخص نیست	تعداد دفعات بارگیری داده‌ها
۰,۲	فرمت برای کامپیوتر خوانا است اما امکان بارگیری و یا فراخوان وجود ندارد.	فرمت خوانا برای رایانه
۰	امکان بصری سازی داده‌ها وجود ندارد	بصری سازی
۰	چنین ظرفیتی دیده نشده است	نمبره بندی از جانب کاربران و پیام‌های گفت‌وگو

۲-۷-۵- دریافت‌کنندگان تسهیلات اشتغال پایدار روستایی و مشاغل خانگی

سامانه دریافت‌کنندگان تسهیلات اشتغال پایدار روستایی و مشاغل خانگی نمرة ۳,۸ از ۱۰ را به خود اختصاص داده است.

جدول ۹- سامانه دریافت‌کنندگان تسهیلات اشتغال پایدار روستایی و مشاغل خانگی

نمبره سایت	وضعیت سایت	معیارها
بعد فنی		
۰,۱	در سامانه قید شده است که اطلاعات به دستور وزیر افشا می‌شود، اما مدل نهادی تهیه اطلاعات مشخص نیست	اختیار و مسئولیت
۰	در سایت مشخص نشده است	سیستم مدیریت داده
۰	فارسی	زبان
۰,۵	رایگان است	رایگان بودن
بعد دسترسی پذیری		
۰,۲	تعداد به صورت شفاف مشخص نیست، اما فیلدهای یک قلم داده در اختیار مخاطب قرار دارد و این موضوع شفاف است	تعداد مجموعه داده‌ها
۰	مشخص نیست	تعداد اپلیکیشن‌ها (استفاده مجدد)
۰,۵	امکان جستجو و فیلتر اطلاعات وجود دارد	موتور جست و جو (فیلتر)
۰,۳	امکان ایجاد رابط برنامه نویسی وجود دارد، اما بعید به نظر می‌رسد فراهم شده باشد	رابط برنامه نویسی کاربردی (API)
۰	امکان ایجاد حساب کاربری وجود ندارد	حساب کاربری
۰	دسته بندی موضوعی، موضوعیت ندارد اما با توجه به اینکه اطلاعات معاونت توسعه کار می‌تواند در یک سامانه تجمیع شود، نمرة ای دریافت نمی‌کند	دسته بندی های موضوعی برچسب‌ها (کلیدواژه‌ها)
بعد ارتباطات و مشارکت		
۰	تالار گفتگو ندارد	تالار گفت‌وگو (بازخورد)
۰	فرم درخواست اطلاعات ندارد	فرم درخواست
۰	راهنمای استفاده از سامانه ندارد	راهنما (قابلیت استفاده)
۰	سؤالات متداول ندارد	سؤالات متداول
۰	رسانه های اجتماعی ندارد	رسانه اجتماعی

نمره سایت	وضعیت سایت	معیارها
ویژگی‌های کلی مجموعه داده‌ها		
۰,۲	عنوان وجود دارد، اما شرح اطلاعات موجود نیست	عنوان و شرح
۰,۵	نشردهنده مشخصاً معاونت توسعه کار است	نشردهنده
۰	تاریخ نشر و به‌روزرسانی مشخص نیست	تاریخ نشر و به‌روزرسانی آن
۰	پروانه باز داده در سایت موجود نیست	پروانه
۰,۲	پوشش جغرافیای تا سطح شهرستان وجود دارد، اما داده تجمیعی برای کل کشور نمی‌دهد	پوشش جغرافیایی
۰,۳	نشانی وب مجموعه داده وجود دارد	نشانی وب (URL) مجموعه داده‌ها
۰	اندازه مجموعه داده‌ها مشخص نیست	اندازه مجموعه داده‌ها
۰	مشخص نیست	تعداد دفعات مشاهده داده‌ها
۰	مشخص نیست	تعداد دفعات بارگیری داده‌ها
۱	فرمت برای رایانه خوانا است	فرمت خوانا برای رایانه
۰	امکان بصری سازی داده‌ها وجود ندارد	بصری سازی
۰	امکان نمره‌دهی به داده‌ها از منظر کاربران وجود ندارد	نمره‌بندی از جانب کاربران و پیام‌های گفت‌وگو

۲-۶- دریافت‌کنندگان تسهیلات کسب‌وکارهای آسیب‌دیده از کرونا

سامانه دریافت‌کنندگان تسهیلات کسب‌وکارهای آسیب‌دیده از کرونا نمره ۳,۸ از ۱۰ را به خود اختصاص داده است.

جدول ۱۰- ارزیابی سامانه دریافت‌کنندگان تسهیلات کسب‌وکارهای آسیب‌دیده از کرونا

نمره سایت	وضعیت سایت	معیارها
بعد فنی		
۰,۱	در سامانه قید شده است که اطلاعات به دستور وزیر افشا می‌شود، اما مدل نهادی تهیه اطلاعات مشخص نیست	اختیار و مسئولیت
۰	در سایت مشخص نشده است	سیستم مدیریت داده
۰	فارسی	زبان
۰,۵	رایگان است	رایگان بودن
بعد دسترسی پذیری		
۰,۲	تعداد به صورت شفاف مشخص نیست، اما فیلدهای یک قلم داده در اختیار مخاطب قرار دارد و این موضوع شفاف است	تعداد مجموعه داده‌ها
۰	مشخص نیست	تعداد اپلیکیشن‌ها (استفاده مجدد)
۰,۵	امکان جستجو و فیلتر اطلاعات وجود دارد	موتور جست و جو (فیلتر)
۰,۳	امکان ایجاد رابط برنامه نویسی وجود دارد، اما بعید به نظر می‌رسد فراهم شده باشد	رابط برنامه نویسی کاربردی (API)
۰	امکان ایجاد حساب کاربری وجود ندارد	حساب کاربری
۰	دسته بندی موضوعی، موضوعیت ندارد اما با توجه به اینکه اطلاعات معاونت توسعه کار می‌تواند در یک سامانه تجمیع شود، نمره‌ای دریافت نمی‌کند	دسته بندی‌های موضوعی برچسب‌ها (کلیدواژه‌ها)

نمره سایت	وضعیت سایت	معیارها
بُعد ارتباطات و مشارکت		
۰	تالار گفتگو ندارد	۱۱ تالار گفت وگو (باز خورد)
۰	فرم درخواست اطلاعات ندارد	۱۲ فرم درخواست
۰	راهنمای استفاده از سامانه ندارد	۱۳ راهنما (قابلیت استفاده)
۰	سؤالات متداول ندارد	۱۴ سؤالات متداول
۰	رسانه های اجتماعی ندارد	۱۵ رسانه اجتماعی
ویژگی های کلی مجموعه داده ها		
۰,۲	عنوان وجود دارد، اما شرح اطلاعات موجود نیست	۱۶ عنوان و شرح
۰,۵	نشر دهنده مشخصاً معاونت توسعه کار است	۱۷ نشر دهنده
۰	تاریخ نشر و به روزرسانی مشخص نیست	۱۸ تاریخ نشر و به روزرسانی آن
۰	پروانه باز داده در سایت موجود نیست	۱۹ پروانه
۰,۲	پوشش جغرافیای تا سطح شهرستان وجود دارد، اما داده تجمیعی برای کل کشور نمی دهد	۲۰ پوشش جغرافیایی
۰,۳	نشانی وب مجموعه داده وجود دارد	۲۱ نشانی وب (URL) مجموعه داده ها
۰	اندازه مجموعه داده ها مشخص نیست	۲۲ اندازه مجموعه داده ها
۰	مشخص نیست	۲۳ تعداد دفعات مشاهده داده ها
۰	مشخص نیست	۲۴ تعداد دفعات باگیری داده ها
۱	فرمت برای رایانه خوانا است	۲۵ فرمت خوانا برای رایانه
۰	امکان بصری سازی داده ها وجود ندارد	۲۶ بصری سازی
۰	امکان نمره دهی به داده ها از منظر کاربران وجود ندارد	۲۷ نمره بندی از جانب کاربران و پیام های گفت وگو

۲-۷-۷- سامانه شفافیت صندوق بیمه اجتماعی روستاییان، عشایر و کشاورزان

سامانه شفافیت صندوق بیمه اجتماعی روستاییان، عشایر و کشاورزان نمره ۳,۷ از ۱۰ دریافت می کند. عمده مشکل این سامانه در رقابت با سامانه های معاونت توسعه کار مربوط به ناخوانا بودن اطلاعات توسط کامپیوتر است.

جدول ۱۱- ارزیابی سامانه شفافیت صندوق بیمه اجتماعی روستاییان، عشایر و کشاورزان

نمره سایت	وضعیت سایت	معیارها
بعد فنی		
۰	در سایت مشخص نشده است	۱ اختیار و مسئولیت
۰	در سایت مشخص نشده است	۲ سیستم مدیریت داده
۰	فارسی	۳ زبان
۰,۵	رایگان است	۴ رایگان بودن

نمبره سایت	معیارها	وضعیت سایت
بعد دسترسی پذیری		
۵	تعداد مجموعه داده‌ها	به تفکیک دسته بندی مشخص است ۰٫۵
۶	تعداد اپلیکیشن‌ها (استفاده مجدد)	مشخص نیست ۰
۷	موتور جست و جو (فیلتر)	چنین امکانی فراهم نشده است ۰
۸	رابط برنامه نویسی کاربردی (API)	برای برخی اطلاعات این امکان وجود دارد، اما اکثر داده‌ها مبتنی بر pdf بوده و چنین شرایطی ندارد ۰٫۱
۹	حساب کاربری	امکان ایجاد حساب کاربری وجود ندارد ۰
۱۰	دسته بندی های موضوعی برچسب‌ها (کلیدواژه‌ها)	اطلاعات در دسته‌های مختلف مشخص شده است ۰٫۵
بُعد ارتباطات و مشارکت		
۱۱	تالار گفت و گو (بازخورد)	تالار گفتگو برای سامانه ایجاد نشده است ۰
۱۲	فرم درخواست	فرم درخواست اطلاعات فراهم نشده است ۰
۱۳	راهنما (قابلیت استفاده)	راهنمای استفاده از سایت فراهم نشده است ۰
۱۴	سؤالات متداول	بخش سؤالات متداول دیده نشده است ۰
۱۵	رسانه اجتماعی	سامانه رسانه اجتماعی ندارد ۰
ویژگی های کلی مجموعه داده‌ها		
۱۶	عنوان و شرح	عنوان و شرح داده‌ها در سامانه وجود دارد ۰٫۵
۱۷	نشردهنده	نشردهنده به صورت مشخص صندوق است ۰٫۵
۱۸	تاریخ نشر و به روزرسانی آن	تاریخ نشر و به روزرسانی داده‌ها مشخص است ۰٫۵
۱۹	پروانه	پروانه باز داده برای مجموعه داده‌ها صادر نشده است ۰
۲۰	پوشش جغرافیایی	پوشش جغرافیای مشخص نیست ۰
۲۱	نشانی وب (URL) مجموعه داده‌ها	نشانی وب برای داده‌ها وجود دارد، اما مجموعه داده خیر ۰٫۱
۲۲	اندازه مجموعه داده‌ها	اندازه داده‌ها مشخص شده است ۰٫۴
۲۳	تعداد دفعات مشاهده داده‌ها	تعداد دفعات مشاهده مشخص نیست ۰
۲۴	تعداد دفعات بارگیری داده‌ها	تعداد دفعات بارگیری مشخص نیست ۰
۲۵	فرمت خوانا برای رایانه	فرمت در اکثر داده‌ها برای رایانه خوانا نیست، اما برخی داده‌ها می‌تواند در صورت امکان فراخوانی خوانا شود. ۰٫۱
۲۶	بصری سازی	امکان بصری سازی داده‌ها در سامانه وجود ندارد ۰
۲۷	نمبره بندی از جانب کاربران و پیام های گفت و گو	امکان رتبه بندی و نظردهی درباره سامانه وجود ندارد ۰

۲-۷-۸- سامانه شفافیت و انتشار اطلاعات مالی بانک رفاه
سامانه شفافیت و انتشار اطلاعات مالی بانک رفاه نمره ۲ از ۱۰ دریافت می‌کند.

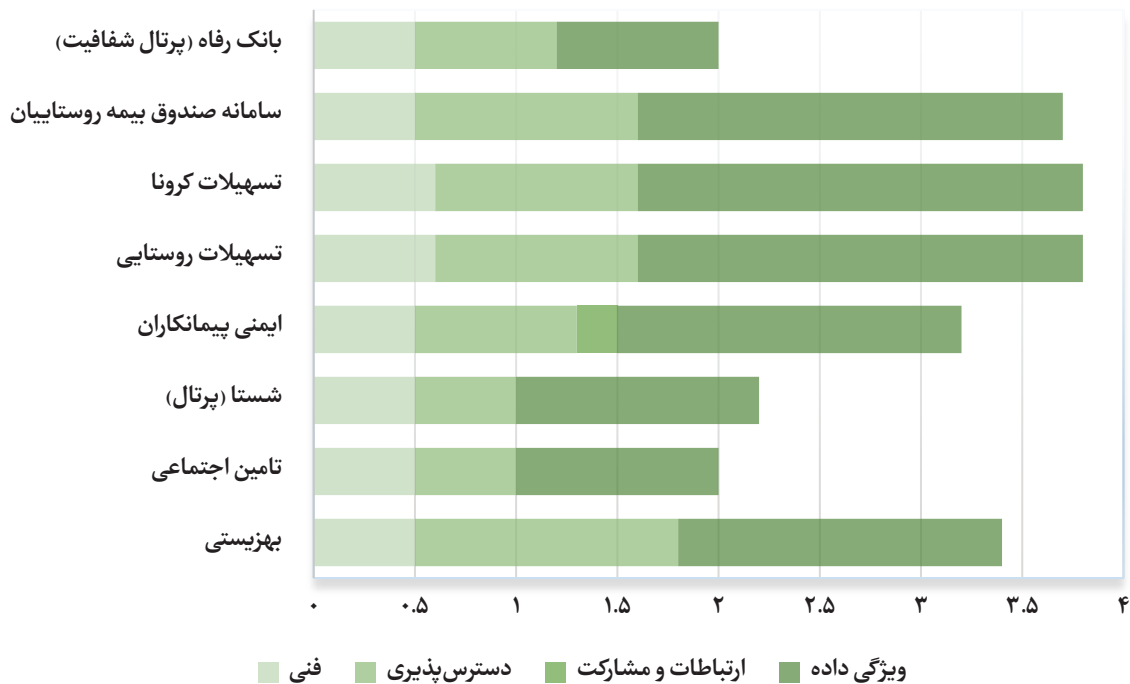
جدول ۱۲- ارزیابی سامانه شفافیت و انتشار اطلاعات مالی بانک رفاه

نمره سایت	معیارها	وضعیت سایت
بعد فنی		
۱	اختیار و مسئولیت	در سایت مشخص نشده است
۲	سیستم مدیریت داده	در سایت مشخص نشده است
۳	زبان	فارسی
۴	رایگان بودن	رایگان است
بعد دسترسی پذیری		
۵	تعداد مجموعه داده‌ها	تصریح نشده اما با توجه به طراحی سریع قابل محاسبه است
۶	تعداد اپلیکیشن‌ها (استفاده مجدد)	مشخص نیست
۷	موتور جست‌وجو (فیلتر)	چنین امکانی فراهم نشده است
۸	رابط برنامه نویسی کاربردی (API)	چنین امکانی فراهم نشده است
۹	حساب کاربری	امکان ایجاد حساب کاربری وجود ندارد
۱۰	دسته بندی‌های موضوعی برچسب‌ها (کلیدواژه‌ها)	اطلاعات در دسته‌های مختلف مشخص شده است
بعد ارتباطات و مشارکت		
۱۱	تالار گفت‌وگو (بازخورد)	تالار گفت‌وگو برای سامانه ایجاد نشده است
۱۲	فرم درخواست	فرم درخواست اطلاعات فراهم نشده است
۱۳	راهنما (قابلیت استفاده)	راهنمای استفاده از سایت فراهم نشده است
۱۴	سؤالات متداول	بخش سؤالات متداول دیده نشده است
۱۵	رسانه اجتماعی	سامانه رسانه اجتماعی ندارد
ویژگی‌های کلی مجموعه داده‌ها		
۱۶	عنوان و شرح	عنوان مشخص اما شرح اطلاعات نیامده است
۱۷	نشردهنده	نشردهنده به صورت مشخص بانک رفاه کارگران است
۱۸	تاریخ نشر و به‌روزرسانی آن	نامشخص
۱۹	پروانه	پروانه باز داده برای مجموعه داده‌ها صادر نشده است
۲۰	پوشش جغرافیایی	پوشش جغرافیایی مشخص نیست
۲۱	نشانی وب (URL) مجموعه داده‌ها	نشانی وب برای داده‌ها وجود دارد، اما مجموعه داده خیر
۲۲	اندازه مجموعه داده‌ها	مشخص نشده است
۲۳	تعداد دفعات مشاهده داده‌ها	تعداد دفعات مشاهده مشخص نیست
۲۴	تعداد دفعات بارگیری داده‌ها	تعداد دفعات بارگیری مشخص نیست
۲۵	فرمت خوانا برای رایانه	فرمت برای رایانه خوانا نیست
۲۶	بصری سازی	امکان بصری سازی داده‌ها در سامانه وجود ندارد
۲۷	نمره بندی از جانب کاربران و پیام‌های گفت‌وگو	امکان رتبه بندی و نظردهی درباره سامانه وجود ندارد

۲-۷-۹- خلاصه وضعیت سامانه‌ها بر اساس مدل ارزیابی پرتال‌های داده باز

برای مقایسه سریع سامانه‌ها با یکدیگر شکل شماره (۳) وضعیت هر یک از سامانه‌ها را از چهار بعد فنی، دسترس پذیری، ارتباطات و مشارکت و ویژگی داده نشان می‌دهد.

شکل ۶- خلاصه وضعیت سامانه‌ها بر اساس مدل ارزیابی پرتال داده باز

آن‌چنان‌که از شکل شماره (۳) برمی‌آید سامانه‌های مربوط به معاونت توسعه کار با نمره ۳٫۸ از ۱۰ بیشترین نمره را در مدل ارزیابی پرتال‌های داده باز دریافت کرده است. سامانه‌های تأمین اجتماعی و بانک رفاه نیز در این دسته بندی حائز کمترین رتبه شده‌اند.

۲-۸- سیاست‌های پیشنهادی

بر اساس ارزیابی انجام شده توسط مرکز توانمندسازی حاکمیت و جامعه، می‌توان نقاط ضعف عمده این سامانه‌ها را معرفی و بر این اساس سیاست‌های پیشنهادی برای بهبود این سامانه‌ها را ارائه کرد. تلاش شده است سیاست‌های پیشنهادی کاربردی بوده و امکان استفاده از آن به عنوان راهنمای مسیر فراهم باشد.

۲-۸-۱- ایجاد نظام ارتباطات و مشارکت

بیشترین ضعف سامانه‌های شفافیت وزارت تعاون، کار و رفاه اجتماعی در مدل ارزیابی پرتال‌های داده باز مربوط به بعد ارتباطات و مشارکت است. تا جایی که تقریباً تمام سامانه‌ها هیچ نمره‌ای از این بعد کسب نکرده‌اند. این مسئله دلیل عدم موفقیت پروژه شفاف سازی وزارت تعاون، کار و رفاه اجتماعی در فضای عمومی را به روشنی مشخص می‌کند. پیشنهاد می‌شود در شبکه‌های اجتماعی اینستاگرام و توییتر صفحه اختصاصی «شفافیت در وزارت تکاور» ایجاد و به صورت روزانه

محتوای مناسب بارگذاری شود. با توجه به گستردگی سامانه‌های شفافیت و این نکته که برخی از آن‌ها تنها یک قلم داده را شفاف کرده‌اند، به هیچ وجه توصیه نمی‌شود صفحات مستقل ایجاد شود و محتوای تمام سامانه‌ها به صورت متمرکز از طریق کمیته شفافیت وزارتخانه منتشر شود.

علاوه بر محتوایی شامل ایجاد سامانه، مزایای سامانه و تعداد نفراتی که از سامانه استفاده کرده‌اند، رسانه اجتماعی باید محتوای شفاف کننده نیز تولید کند، در غیر این صورت به عنوان رپیورتاژ آگهی شناخته شده و افراد زیادی را جذب نمی‌کند. توصیه می‌شود یک گروه حرفه‌ای اطلاعات منتشر شده در سامانه‌ها را مصورسازی و در اختیار مخاطب قرار دهد. مثلاً در یک اینفوگرافی توزیع تسهیلات کسب و کارهای آسیب دیده از کرونا در استان‌ها را نشان دهند. یا در ویدئویی عملکرد مالی شرکت‌های زیرمجموعه شستا را نشان دهد. این محتواها علاوه بر اینکه مخاطبان بسیاری را به رسانه اجتماعی سامانه‌های شفافیت جذب کرده و آن‌ها را نسبت به شفافیت ایجاد شده در وزارتخانه خوش بین می‌کند، بلکه موجب درک بیشتر مخاطبان از اهمیت داده‌های افشاشده و آموزش نحوه استفاده از آن‌ها می‌کند. این موضوع در میان مدت تعداد کاربران استفاده کننده از سامانه را افزایش و به شفافیت عمق می‌بخشد.

۲-۸-۲- حذف سامانه‌های هوش تجاری و داشبوردهای مدیریتی از سامانه‌های شفافیت

خوشبختانه سامانه‌های هوش تجاری و داشبوردهای مدیریتی در ۱۴ سامانه شفافیت لیست شده در پرتال وزارتخانه قرار ندارد. با این حال قرار دادن آن‌ها در لیست سامانه‌های شفافیت بیشتر موجب ناامیدی سازمان‌های غیردولتی و ذی نفعان وزارتخانه خواهد شد، چراکه تمام آن‌ها درک می‌کنند این سامانه‌ها به عنوان سامانه شفافیت شناخته نمی‌شوند. بنابراین توصیه می‌شود در هیچ کدام از برنامه‌های معرفی سامانه‌ها اشاره‌ای به سامانه‌های هوش تجاری و داشبورد مدیریتی نشود و تنها سامانه‌های باز برای عموم مردم به عنوان سامانه شفافیت معرفی شود.

۳-۸-۲- تجمیع سامانه‌های مرتبط

سامانه یک نظام ارائه اطلاعات داده باز به شهروندان است. ارائه انواعی از سامانه‌های تک قلمی داده نه تنها این سوءظن را پدید می‌آورد که وزارتخانه به دنبال افزایش کمی سامانه‌های خود است، بلکه موجب افزایش هزینه از یک طرف و عدم دسترسی مناسب از سوی دیگر می‌شود. برای مثال تمام اطلاعات مربوط به تسهیلاتی که معاونت کسب و کار ارائه می‌کند را می‌توان در یک سامانه واحد ارائه کرد.

علاوه بر تجمیع حوزه‌ای سامانه‌ها به عنوان یک پیشنهاد سیاستی توصیه می‌شود «سامانه یکپارچه افشای اطلاعات وزارت تعاون، کار و رفاه اجتماعی» با استانداردهای کامل یک پرتال داده باز ساخته شده و تمام اطلاعات ستادی و سازمان‌های تابعه را فراخوان کند.

۴-۸-۲- فراخوان داده از هوش تجاری

در حال حاضر بیشتر سامانه‌های شفافیت وزارت تعاون به صورت مستقل از هوش تجاری و بارگذاری دستی اسناد و مدارک استوار است و تنها تعداد محدودی از سامانه‌ها همچون سامانه‌های معاونت توسعه کارمبنتی بر فراخوان داده از منبع (که در اکثر موارد سامانه هوش تجاری است) است. چنین شیوه‌ای جدای از آنکه خطای انسانی را بالا برده و سلیقه شخصی را در زمان به روزرسانی اطلاعات وارد می‌کند، امکان مقایسه و بهره‌برداری مناسب از اطلاعات را کاهش داده و تنها گروه‌های تخصصی با صرف زمان و هزینه امکان ارزیابی‌های کارشناسی از اقدامات وزارتخانه را به دست می‌آورند.

همان طور که در مورد قبلی گفته شد، پیشنهاد می‌شود سامانه یکپارچه افشای اطلاعات وزارت تعاون، کار و رفاه اجتماعی ایجاد و بر اساس سند مادر اطلاعات دارای مجوز افشا را به صورت مستقیم از سامانه‌های هوش تجاری معاونت‌ها و سازمان‌های تابعه فراخوانی کند. این سامانه علاوه بر اینکه امکانات وزارتخانه برای سیاست‌گذاری را ارتقاء خواهد بخشید. امکانات فراوانی در اختیار کاربران خواهد گذاشت.

برای مثال کاربر می‌تواند به صورت هم‌زمان داده‌های مربوط به تعداد مستمری‌پردازان سازمان تأمین اجتماعی را با داده‌های تسهیلات اشتغال روستایی و مشاغل خانگی فراخوان کرده و تأثیر این تسهیلات بر اشتغال را ارزیابی کند. یا کاربری دیگری می‌تواند به طور هم‌زمان اطلاعات مربوط به نسبت کفایت سرمایه بانک رفاه را از هوش تجاری آن بانک و میزان بدهی سازمان تأمین اجتماعی به بانک رفاه را از هوش تجاری سازمان تأمین اجتماعی دریافت و رابطه این دو را با یکدیگر مورد بررسی قرار دهد.

گردآوری اطلاعات در یک سامانه یکپارچه علاوه بر تمام مزایایی که در بالا گفته شد، اشتباهات حاضر در سامانه‌های مختلف را تقلیل می‌دهد. ایجاد شبکه اجتماعی و نظرسنجی برای سامانه، ارائه آموزش و همچنین لیست سؤالات متداول، تهیه شناسنامه برای تمام مجموعه داده‌های حاضر در سامانه و غیره تنها بخشی از این مزایا است.

۲-۸-۵- تدوین سند افشای اطلاعات وزارت تعاون، کار و رفاه اجتماعی

در صورت نبود یک سند پایه برای افشای اطلاعات، دستگاه‌های تابعه امکان نافرمانی و عدم التزام به انتشار اطلاعات بیشتری خواهند داشت. پیشنهاد می‌شود کمیته شفافیت وزارتخانه لیست تمام اطلاعات و داده‌های موجود در وزارتخانه را احصا و یک برنامه زمانی مشخص برای افشای اطلاعات تعیین کند. بر این اساس اطلاعات محرمانه مشخص و سایر اطلاعات قابل افشا در یک بازه زمانی مشخص برنامه‌ریزی شده افشا خواهد شد.

علاوه بر این سند باید شامل ارزیابی سالانه وضعیت افشای اطلاعات و در صورت نیاز اصلاح آن باشد. به زبان ساده به صورت دوره‌ای عملکرد سامانه مورد ارزیابی قرار گرفته و به صلاحدید تغییرات لازم انجام خواهد شد. صورت جلسات این ارزیابی‌ها باید در لیست افشای اطلاعات قرار گرفته در اختیار عموم قرار گیرد.

۲-۸-۶- پیشنهاد صدور پروانه باز برای داده‌های باز

تمام داده‌های باز به صرف انتشار عمومی به عنوان داده باز اطلاق نمی‌شود. داده‌های باز باید دارای پروانه باز باشند. پروانه باز به معنای آن است که مجموعه داده در کارگروه خاص به عنوان داده باز شناخته شده و سازمان‌های متولی مکلف به انتشار عمومی آن اطلاعات به صورت مناسب هستند.

در سازوکار دولت جمهوری اسلامی ایران «پروانه باز» شناسایی نشده است. پیشنهاد می‌شود وزارت تعاون، کار و رفاه اجتماعی به عنوان پیشرو در ایجاد شفافیت سیستمی، پیشنهاد ایجاد کارگروه و سازوکار اعطای پروانه باز به مجموعه داده را به هیئت دولت پیشنهاد کند.

۲-۸-۷- نظرسنجی از وضعیت سامانه‌ها

توصیه می‌شود در ذیل پرتال اصلی وزارت تعاون، کار و رفاه اجتماعی و در کنار سامانه‌های ۱۴ گانه شفافیت لینکی برای نظرسنجی درباره وضعیت داده‌ها فراهم شود.

فصل سوم:

هسته پژوهشی سلامت اداری و مبارزه با فساد دانشگاه تهران

داود هاشم‌زاده حسینی

هسته پژوهشی سلامت اداری و مبارزه با فساد

۳-۱- مقدمه

شفافیت^۱: شفافیت توانایی شهروندان، مقامات عمومی، و جامعه‌ی مدنی برای کسب اطلاعاتی است که آنان برای تصمیم‌گیری آگاهانه و پاسخ‌گو نگه داشتن عاملان بخش عمومی بدان نیازمندند.

به‌زعم بسیاری از اندیشمندان حوزه مطالعات فساد و سلامت اداری، بدون شفافیت، دستیابی به اهداف کلان اقتصادی، اجتماعی و سیاسی با مشکل مواجه می‌شود. در عصر ارتباطات، هر فعالیتی اعم از اقتصادی، اجتماعی، فرهنگی و سیاسی در معرض نقد و بررسی افکار عمومی جامعه قرار دارد. در واقع با شفافیت و اطلاع‌رسانی به روز، عملکرد افراد و نهادهای مختلف به صورت دقیق مورد کنکاش و ارزیابی مردم قرار می‌گیرد. ارزیابی عملکرد نهادهای مختلف دولتی و عمومی از طریق ایجاد شفافیت، علاوه بر ایجاد بستر توسعه همه جانبه، خود عاملی برای بازدارندگی از فساد است.

«شفافیت اطلاعات کالای عمومی است...» «شفافیت برای همه است یا برای هیچ کس نیست.» نمی‌شود اطلاعات را از مردم پنهان کرد اما برای صاحبان قدرت شفاف باشد. شفافیت اطلاعات عین هوا، امنیت و صلح است؛ برای همه یا برای هیچ کس. اطلاعات اقتصادی یا شفاف روی پایگاه‌های اینترنتی و گزارش‌های معتبر به صورت دوره‌ای در اختیار همه قرار می‌گیرد، یا منع، انحصار و سانسورهای ایجاد می‌شود که این اطلاعات در اختیار مردم قرار نگیرد. اطلاعات وقتی در اختیار مردم قرار نمی‌گیرد، یعنی در اختیار آدم‌ها و گروه‌های خاصی است... نظام داده و آمار کشور باید طوری متحول شود که غیر از اطلاعات سرّی نظامی و امنیتی، بقیه داده و اطلاعات مرتبط با حکمرانی در اختیار همه جامعه باشد و جامعه به نیابت از حکمران، آن‌ها را راستی‌آزمایی کند، و به تدریج شفافیت برای جامعه و حکمرانان توأمان شکل بگیرد.» (فاضلی، ۱۳۹۹).

بر اساس اهمیت حیاتی شفافیت، و مبانی قانونی متعدد، مانند ماده ۲ قانون انتشار و دسترسی آزاد به اطلاعات، مصوب ۱۳۸۷/۱۱/۶ مبنی بر این که «هر شخص ایرانی حق دسترسی به اطلاعات عمومی را دارد، مگر آنکه قانون منع کرده باشد» و ماده ۷ این قانون «موسسه عمومی نمی‌تواند از متقاضی دسترسی به اطلاعات هیچ‌گونه دلیل یا توجیهی جهت تقاضایش مطالبه نماید.» و سایر قوانین و لوایح در دست بررسی مانند لایحه‌ی شفافیت، طی یک سال گذشته، تعدادی از سازمانها و نهادهای عمومی گام‌هایی برای ایجاد شفافیت برداشته‌اند. وزارت تعاون، کار و رفاه اجتماعی نیز بر اساس دستور مورخ ۱۳۹۹/۴/۲ وزیر تعاون، کار و رفاه اجتماعی سامانه شفافیت وزارتخانه که دارای تعدادی زیرمجموعه است راه‌اندازی کرد. دستور وزیر در راستای اجرایی کردن برنامه هشتم دوره دوم برنامه جامع اصلاح نظام اداری «ارتقای پاسخگویی، شفافیت و مقابله با فساد در نظام اداری» عنوان شده است.

در واقع به زعم مسئولین سامانه‌های شفافیت به منظور آگاهی بخشی از عملکردها و تصمیمات و برنامه‌های وزارتخانه و مسئولان و برای مبارزه با فساد، رانت و تقویت اعتماد عمومی راه‌اندازی شده است.

بی‌تردید وزارتخانه تعاون، کار و رفاه اجتماعی به واسطه طیف گسترده خدماتی که ارائه می‌کند و ذی‌نفعان متعدد و متکثری که دارد، یکی از مهم‌ترین وزارتخانه‌های اثرگذار در کشور است که ارتقای شفافیت در آن موجبات کاهش فساد و افزایش اعتماد عمومی خواهد بود، بنابراین در یک نگاه کلی راه‌اندازی سامانه‌ای تحت عنوان «شفافیت» مثبت ارزیابی می‌شود و نقد و ارزیابی آن به منظور بهبود سامانه‌های شفافیت و افزایش قابلیت بهره‌برداری عمومی از آن و تقویت نظارت مردمی است.

۳-۲- مروری بر کلیات ادبیات سنجش شفافیت

ادبیات مفصلی برای سنجش شفافیت در حوزه‌های مختلف وجود دارد. برای مثال شاخص شفافیت بودجه یکی از شاخص‌های مهم بین‌المللی است. پیمایش شفافیت بودجه طبق ادعای مؤسسه‌ای که شاخص شفافیت بودجه را تهیه می‌کند، تنها پیمایش مستقل

و مقایسه‌ای است که به صورت دوره‌ای شفافیت، مشارکت، و نظارت بر بودجه را در کشورها ارزیابی می‌کند. این شاخص مجموعه تحلیل‌هایی است که توسط شبکه‌ای جهانی از صدها محقق در دوره‌های زمانی دوساله تدوین شده، انجام می‌گیرد. ابزار سنجش این شاخص شامل ۱۲۵ سؤال است که توسط محققان مستقل در کشورهای هدف ارزیابی و پاسخ داده می‌شود. ۹۵ پرسش مستقیماً مرتبط با در دسترس بودن هشت نوع سندی است که دولت‌ها باید در مواقع مختلف چرخه بودجه منتشر کنند. بقیه ۳۰ سؤال نیز درباره‌ی فرصت‌های مشارکت عمومی در تنظیم بودجه، نقش‌هایی است که قانون‌گذاران و سازمان‌های حسابرسی در صورت‌بندی و نظارت بر بودجه ایفا می‌کنند. هشت نوع سند بودجه‌ای که انتشار آن‌ها در این شاخص مدنظر است عبارتند از: سند پیش از بودجه، سند بودجه پیشنهادی، بودجه مصوب، بودجه شهروندان، گزارش‌های در طول سال، گزارش بررسی بودجه نیم‌سال، گزارش بودجه پایان سال، گزارش حسابرسی. این شاخص بیانگر دیدگاه‌های عمومی نیست. لذا این شاخص داده‌های قابل مشاهده درباره شفافیت، پاسخ‌گویی و مشارکت در زمینه بودجه را ارزیابی می‌کند (IBP, ۲۰۱۲).

دبیرخانه شورای دستگاه‌های نظارتی کشور با ارایه نه دسته از «شاخص‌های اندازه‌گیری میزان سلامت اداری» فهرستی از معیارها را ارایه کرده است که بخشی از آن به طور مستقیم مرتبط با سنجش شفافیت است و برخی از معیارهای سنجش در سایر شاخص‌ها نیز مرتبط با بحث است که به شرح زیر قابل ارایه و استفاده است.

محور الف) شفافیت قوانین و مقررات:

۱. شفاف‌سازی کلیه تصویب‌نامه‌ها، دستورالعمل‌ها، بخشنامه‌ها و آئین‌نامه‌های قابل بهره‌برداری برای ذی‌نفعان
۲. اطلاع‌رسانی در خصوص حقوق و تکالیف مراجعه‌کنندگان
۳. در دسترس قرار دادن کلیه قوانین و مقررات معتبر و حاکم بر دستگاه

محور ب) شفاف‌سازی مراحل انجام کار و فعالیت:

۱. در دسترس عموم قرار دادن اطلاعات مربوط به نوع خدمات قابل ارائه به ارباب رجوع به صورت مناسب
۲. اعلام اطلاعات مربوط به صدور مجوزها، اعطای امتیازات، معافیت‌های قانونی، موافقت‌های اصولی، مفاصا

حساب‌ها و تسهیلات اعطایی

۳. شفاف و مستندسازی فرایند فعالیت‌ها و نیز تصمیم‌گیری‌ها در شوراها، کمیسیون‌ها، کمیته‌ها و کارگروه‌های درون سازمانی
۴. ثبت و ضبط شفاف کلیه عملیات اداری در درگاه داخلی دستگاه
۵. اطلاع‌رسانی از فرآیندهای کاری و زمان‌بندی انجام کارها و مدارک مورد نیاز و فرم‌های مورد عمل
۶. تبیین استانداردها، معیارها و شاخص‌های مورد عمل دستگاه‌ها
۷. درج مأموریت‌ها، شرح وظایف دستگاه‌ها و واحدهای مربوط در دیدارگاه‌های عمومی

محور ج) شفاف‌سازی معاملات:

۱. مستندسازی مراحل انجام معاملات
۲. اطلاع‌رسانی لازم در خصوص مناقصات، مزایده‌ها و ترک تشریفات از طریق پایگاه ملی اطلاع‌رسانی مناقصات و درج آن در سامانه معاملاتی سازمان بازرسی کل کشور
۳. فراخوان معاملات بزرگ و برگزاری مناقصه و مزایده عمومی در روزنامه‌های کثیرالانتشار
۴. تحویل تمامی اسناد مناقصه و مزایده به طور یکسان به همه داوطلبان در معاملات بزرگ
۵. وارد کردن متن قراردادهای مربوط به معاملات متوسط و بالاتر و اسناد و ضوابط آنها در پایگاه اطلاع‌رسانی قراردادهای
۶. نظام‌مندسازی فرآیند تهیه و تشخیص موارد عدم الزام به برگزاری مناقصه (موضوع ماده ۲۹ قانون مناقصات)

محور ۵) شفاف سازی امور اداری و استخدامی:

۱. وجود دستور العمل و فرایند شفاف مسیر ارتقای شغلی
 ۲. اطلاع رسانی و ابلاغ مناسب دستور العمل در خصوص مسیر ارتقای شغلی به کارکنان دستگاه
 ۳. وجود دستور العمل در خصوص نحوه اعطای امتیازات قانونی و امور رفاهی به کارکنان
 ۴. اطلاع رسانی مناسب و به هنگام در خصوص امتیازات قانونی و امور رفاهی به کارکنان
 ۵. اطلاع رسانی مناسب در خصوص شرایط انتصاب مدیران و نحوه تحصیل آن
 ۶. شفاف سازی مراحل جذب و به کارگیری و استخدام کارکنان
- در شاخص قانونگرایی: درج کلیه قوانین و مقررات، رویه‌ها و تصمیمات مرتبط با حقوق شهروندی در دیدارگاه‌های الکترونیک برای اطلاع عموم یا اطلاع رسانی به روشهای دیگر.
- در شاخص استقرار و توسعه سامانه های الکترونیک و فناوری های نوین:
- اتصال به شبکه ملی اطلاعات و اشتراك اطلاعات؛ داشتن سامانه مزایده ها، مناقصه ها و معاملات و ثبت آنها در سامانه های ملی و نظارتی در شاخص نظام نظارت و کنترل داخلی؛ وجود نظام رسیدگی به شکایات در راستای انجام وظایف و به کارگیری آن؛ وجود نظام جمع آوری انتقادات و پیشنهادهای و به کارگیری آن؛ بررسی به موقع شکایات و اعلامات در شاخص پاسخگویی:
- نظر سنجی نمونه ای در راستای سنجش سطح رضایتمندی و نحوه پاسخگویی به خواسته مراجعہ کنندگان؛ توسعه سامانه مکانیزه پاسخگویی در جهت پی گیری پاسخ به نامه ها به منظور کاهش زمان پاسخگویی؛ ارائه گزارش فعالیت ها و عملکردها و میزان تحقق برنامه ها حسب درخواست رسانه ها؛ پاسخ به موقع و مناسب به افکار عمومی در وقایع مبتلا به و امور جاری؛ ارائه پاسخ به سئوالات رسانه ها؛ مطبوعات و خبرگزاری ها با توجه به نیاز و درخواست آنها در حیطة وظائف و تکالیف محوله در ماده ۳ فصل اول، بخش دوم پیش نویس لایحه ی شفافیت، در ارتباط با شفافیت سازمانی معیارهایی به شرح زیر ارائه شده است.
- اشخاص مشمول این قانون باید اطلاعات سازمانی زیر را جز در مواردی که طبق قانون نحوه طبقه بندی اسناد سری و محرمانه دولتی مصوب ۱۳۵۳ طبقه بندی شده باشند در پایگاه اطلاع رسانی خود منتشر کرده و در دسترس عموم قرار دهند
- سند مؤسس، اساسنامه قانونی، چارت تشکیلات سازمانی و شرح وظایف و اختیارات،
 - عین احکام انتصاب و سوابق تحصیلی و اجرایی رؤسا و مدیران،
 - روش انتخاب یا انتصاب و عزل و استعفای رئیس و مدیران ارشد،
 - مشخصات و شرح وظایف کارکنان،
 - اطلاعات راجع به مؤسسات و شرکتهای زیرمجموعه اعم از تابع یا وابسته،
 - اطلاعات راجع به املاک و ساختمان های تحت تملک یا در تصرف یا مورد بهره برداری،
 - اطلاعات راجع به منابع و محل های تأمین بودجه و اعتبارات، میزان بودجه های سالانه، گزارش های حسابرسی و بازرسی و گزارش های تفریغ بودجه سالانه،
 - اطلاعات راجع به فرآیندهای محاسبه هزینه های ارائه خدمات، محاسبه تعرفه ها، جذب نیرو، ترفیع و ارتقا و تشویق کارکنان، استفاده از تسهیلات و امکانات رفاهی و رسیدگی به گزارشها و تخلفات،
 - برنامه های مصوب و گزارش های پیشرفت مربوط،

- طرق قانونی گزارش دهی، پاسخگویی و نظارت پذیری عمومی و درونی،
- عناوین جرایم و مجازات ها و تخلفات مربوط به حوزه صلاحیت مؤسسه و آیین تعقیب آنها،
- گزارش های عملکرد سالانه و ادواری

در سامانه ی رصد شفافیت شهرداری ها نیز شاخص هایی به تفکیک برای سنجش شفافیت در حوزه های مختلف ارایه شده است. برای مثال یک دسته از شاخص ها برای سنجش شفافیت در حوزه ی شفافیت مالی (شفافیت معاملات: شاخص انتشار قراردادهای هزینه ای)

- آیا درگاهی برای انتشار اطلاعات وجود دارد؟
- آیا آئین نامه و قوانین مربوطه منتشر شده است؟
- آیا روش انتخاب طرف قرارداد (مناقصه عمومی، مناقصه محدود، استعلام قیمت، ترک تشریفات) منتشر شده است؟
- در صورت ترک تشریفات آیا علت ترک تشریفات منتشر شده است؟
- در صورت مناقصه عمومی، مناقصه محدود و استعلام قیمت، آیا کل متن صورت جلسات کمیسیون معاملات منتشر شده است؟
- آیا رتبه ی برنده منتشر شده است؟
- آیا نام طرفین قرارداد منتشر شده است؟
- آیا مبلغ نهایی قرارداد منتشر شده است؟
- آیا تاریخ عقد قرارداد منتشر شده است؟
- آیا تاریخ شروع قرارداد منتشر شده است؟
- آیا تاریخ پایان قرارداد منتشر شده است؟
- آیا الحاقیه (مبلغی و زمانی) یا تمدید (تجدید) قراردادها منتشر شده است؟
- آیا قابلیت جست و جو دارد؟
- آیا قابلیت گزارش گیری همه اطلاعات در قالب یک فایل اکسل را دارد؟
- آیا قابلیت دانلود یک جا (اطلاعات همه ی قراردادهای و ضمایم) دارد؟
- آیا کل متن شرح خدمات قرارداد منتشر شده است؟
- آیا نام ناظر قرارداد منتشر شده است؟
- آیا از درگاه انتشار اطلاعات می توان اطمینان حاصل کرد که همه اطلاعات منتشر شده است؟
- آیا به روز است؟

در یک جمع بندی کلی، در ارزیابی سامانه های شفافیت باید به ادبیات این حوزه بیشتر توجه کرد و از شاخص های مورد استفاده در سایر پژوهش ها بهره ی بیشتری گرفت. در همین راستا می توان به شاخص های مورد بحث در بالا توجه و ضمن بهره مندی از تلاش ارزنده ی «مرکز توانمندسازی حاکمیت و جامعه» در طراحی شاخص های رتبه بندی سامانه ها، با ساخت یک دستگاه شاخص سنجش شفافیت عمومی و اختصاصی به ارزیابی سامانه ها اقدام کرد. در اینجا با توجه به محدودیت شرح خدمات و زمان، مبنای ارزیابی سامانه ها بیشتر بر اساس معیارهای «مرکز توانمندسازی حاکمیت و جامعه» و یک ارزیابی عمومی بر اساس شاخص های عمومی تر و مباحث مطرح شده در جلسات خواهد بود.

۳-۳- نقد و ارزیابی کلی

- اندیشکده شفافیت برای ایران در سه محور به شرح زیر سامانه های وزارت تعاون، کار و رفاه اجتماعی را مورد نقد و ارزیابی قراردادده است.
- نداشتن نقشه راه شفافیت، عدم شناسایی شاخص های شفافیت و معلوم نبودن داده هایی که باید منتشر شوند،

- ضعف در برخورداری از سامانه‌ای منظم، مرتب، با دسترسی‌های آسان و تجربه کاربری مناسب،
- ضعف در طراحی استاندارد انتشار داده‌ها.

بررسی بیشتر سامانه‌های وزارت تعاون، کار و رفاه اجتماعی و همچنین مباحثی که در جلسات سه روزه مطرح شد، سه محور نقدهای مطرح شده در بالا را مورد تأیید قرار می‌دهد.

افزون بر این در یک نگاه کلی تر سامانه‌های وزارت تعاون، کار و رفاه اجتماعی که تحت عنوان سامانه‌های شفافیت معرفی شده‌اند بیشتر در راستای توسعه‌ی دولت الکترونیک و اجرایی کردن ماده ۶۷ قانون برنامه ششم توسعه است، که بر اساس آن تمام دستگاه‌های اجرایی موظف به فراهم کردن امکان الکترونیک تبادل اطلاعات و پاسخ‌گویی به استعلام دستگاه‌های اجرایی و الکترونیکی کردن کلیه خدمات و فرایندهای اداری به ترتیب تا پایان سال دوم و سوم اجرای این برنامه شده‌اند.

تعاریف متعددی از دولت الکترونیک ارائه شده است. در یک تعریف کلی، «دولت الکترونیکی به استفاده از فناوری اطلاعات برای تحقق سیاست‌های نظام اداری اطلاق می‌شود. برای تحقق این سیاست‌ها دولت از فناوری اطلاعات برای جابه‌جایی اطلاعات بین مردم، سازمان‌ها، بازار و ارکان دیگر دولتی استفاده می‌کند. دولت الکترونیک ممکن است توسط قوه مقننه، قوه قضائیه یا قوه مجریه به کار برده شود تا بهره‌وری داخلی را بهبود بخشد، خدمات عمومی را ارائه دهد یا روندهای دولتی مردم‌گرا را برای مردم فراهم کند.»

بر مبنای این تعریف، این سامانه‌ها بیشتر به مثابه گام‌هایی برای توسعه‌ی دولت الکترونیک محسوب می‌شوند تا سامانه‌های شفافیت، هر چند بی‌تردید سامانه‌های جامع و الکترونیکی کردن خدمات، نقش بارزی در شفافیت عملکرد وزارت تعاون، کار و رفاه خواهد داشت. گذشته از این برای ارزیابی دقیق تر سامانه‌های وزارت تعاون، کار و رفاه اجتماعی با توجه به تفاوت‌هایی که هر یک از سامانه‌ها از ابعاد مختلف با یکدیگر دارند، هم نیازمند شاخص‌های عمومی ارزیابی و هم نیازمند شاخص‌های اختصاصی مربوط به هر یک از این سامانه‌ها هستیم. در واقع شناسایی شاخص‌های اختصاصی شفافیت هر دستگاه، می‌تواند به سنجش دقیق تر شفافیت و ارزیابی عملکرد واحدها و شرکت‌ها زیرمجموعه آن دستگاه کمک کرده و در بازه‌های زمانی متناوب تاثیر سامانه‌ها بر کاهش فساد را مورد بررسی قرار داد. شاخص‌های طراحی شده (۲۸ شاخص) برای ارزیابی و رتبه بندی سامانه‌های شفافیت وزارت از سوی «مرکز توانمندسازی حاکمیت و جامعه» تا حد زیادی امکان ارزیابی و مقایسه‌ی کلی سامانه‌ها را فراهم می‌کند، اما به واسطه‌ی تفاوت‌های سامانه‌ها و ذی‌نفعان و بهره‌برداران از سامانه‌ها و ... نیاز به شاخص‌های اختصاصی برای ارزیابی هر سامانه نیز وجود دارد که در آینده باید به صورت تخصصی به آن پرداخت. در این گزارش اشاراتی به این بحث خواهد شد.

بنابراین ضمن حفظ شاخص‌های عمومی برای ارزیابی کلی سامانه‌ها، باید شاخص‌های اختصاصی ارزیابی هر سامانه نیز شناسایی شود. ممکن است یک سامانه با ۱۰ شاخص اختصاصی قابل ارزیابی باشد و سامانه‌ی دیگر با ۳۰ شاخص و ... در چنین حالتی برای مقایسه و رتبه بندی سامانه‌ها نیازمند ساخت مقیاس‌های وزنی یا بدون وزن (با وزن‌های مساوی) و تبدیل آن‌ها به مقیاس صفر تا صد برای ممکن شدن مقایسه‌ی سامانه‌ها خواهیم بود.

شکل دیگر ارزیابی می‌تواند همانند ارزیابی وبسایت‌ها و سامانه‌های شهرداری‌ها و شوراهای کشور برای رصد، شفافیت مدیریت‌های شهری سطح کشور باشد که شاخص‌های مشترک و اختصاصی سنجش شفافیت برای هر بخش تدوین شده است.

۳-۴- ارزیابی سامانه‌ی شستا

شستا از مهم‌ترین زیرمجموعه‌های وزارت، همواره در معرض فساد گسترده و اتهامات عدم شفافیت، عدم پاسخگویی، رانت خواری و ... بوده و به مثابه حیات خلوت وزارت به آن نگریسته می‌شده است. اما با ورود به بورس که ۹۱ درصد پرتفوی آن بورسی شده و ۹ درصد غیر بورسی است، گام مهمی در راستای شفافیت برداشته شده است. بنا به اظهارات کارشناسان شستا، این مجموعه بیش از ۳۰ سامانه دارد که اکثر آنها اطلاعات مالی مجموعه شستا را نمایش می‌دهند، در حوزه‌ی مسائل مالی نیز شستا موفق به دریافت تأییدیه از سوی

سازمان حسابرسی شده است که گام مهمی در راستای صحت‌گذاری صورت‌های مالی محسوب می‌شود. در واقع ورود حداکثری به بورس و قابلیت نظارت‌پذیری از سوی سازمان بورس و ...؛ دسته‌بندی نسبتاً خوب اطلاعات در سامانه‌ها؛ شفافیت درون سازمانی نسبی و حرکت در راستای توسعه‌ی دولت الکترونیک، از نقاط قوت سامانه‌های شستا است. همچنین مشخصات کامل اعضای هیئت مدیره، مدیرعامل و مدیران شرکتها در سامانه وجود دارد اما اطلاعات سهامداران و اینکه اعضای هیئت مدیره، مدیرعامل و مدیران شرکتها و ... به جز این شرکت در چه شرکت‌ها و سازمان‌هایی نام‌شان ثبت شده، مشخص نیست. به این ترتیب اگر تعارض منافی برای مدیران وجود داشته باشد، قابل شناسایی نیست. از دیگر نقاط قوت سامانه‌های شستا ارایه گزارش‌های عملکرد و صورت‌های مالی است. البته در اینجا نیز چند اشکال اساسی به چشم می‌خورد، گزارش‌های مالی، مالیاتی و درآمدهایی که در سال‌های گذشته داشته به صورت کامل ارایه نشده است و اطلاعات ارایه شده نیز به شکل pdf است.

از سوی دیگر می‌توان نقاط ضعف متعددی برای این سامانه‌ها به شرح زیر برشمرد:

- در پرتال سازمانی (عملکرد شفافیت) شستا، اطلاعات ارایه شده به صورت فایل‌های pdf است. به بیان دیگر معیار بسیار مهم «قابل استفاده بودن اطلاعات» (اطلاعات در فرمت‌های قابل دسترس و مناسبی همچون اکسل منتشر شده و قابل فهم، باز استفاده و بازنشر برای شهروندان باشد). در آن وجود ندارد.
- عدم دسترسی به بخش قابل توجهی از سامانه‌ها و اطلاعات مانند «سما» و «سامان». در واقع اطلاعات به صورت کامل در این سامانه‌ها بارگذاری نشده است و استراتژی داده‌ها به صورت بهره‌برداری درون سازمانی است و مشخص نیست که چگونه باید از دسترسی اشخاص حقوقی به سمت دسترسی بیشتر عمومی حرکت کرد، در واقع به نظر می‌رسد شستا بخش قابل توجهی از اطلاعات را محرمانه تلقی کرده و از افشای آن‌ها پرهیز کرده است. بی‌تردید منشاء بسیاری از فسادها از جایی آغاز می‌شود که اطلاعات برچسب محرمانه می‌خورند و در اختیار عموم قرار نمی‌گیرد.
- مکانیسم کنترل اطلاعات مشخص نشده است. اگر اطلاعاتی ناقص یا اشتباه بارگذاری شده باشد، قابل تشخیص نیست. هر چند بخش بورسی شده‌ی آن تا حد زیادی قابل راستی‌آزمایی است.
- سامانه فاقد بسیاری از شاخص‌های ارزیابی تعیین شده است، برای مثال فاقد تالار گفتگو، پرسش و پاسخ و نظرسنجی و موتور جستجو ... است.

مشکلات سامانه‌ی یکپارچه نظارت و ارزیابی عملکرد شستا قدری بیشتر از پرتال سازمانی (عملکرد شفافیت) شستا است، ضمن تشابه با ضعف‌های سامانه‌ی پیشین، آنچه در این سامانه برجسته‌تر به نظر می‌رسد،

- فقدان دسترسی عمومی (شاخص شفافیت عمومی) است.
- همچنین اطلاعات این سامانه از عدم امکان راستی‌آزمایی داده‌ها و اطلاعات رنج می‌برد.
- اطلاعات ارایه شده در سامانه به روز نیست.
- همچنین اطلاعات به صورت برخط (آنلاین) نیست تا تمام ذی‌نفعان در هر مکان و زمانی به راحتی بتوانند به اطلاعات دست یابند.
- و مانند مورد پیشین، سامانه فاقد بسیاری از شاخص‌های ارزیابی تعیین شده است، برای مثال فاقد تالار گفتگو، پرسش و پاسخ و نظرسنجی و موتور جستجو ... است.

از سوی دیگر با توجه به اینکه بخش اعظم فعالیت‌ها و اطلاعات سامانه‌های شستا جنبه مالی دارد، می‌توان شاخص‌های اختصاصی برای ارزیابی این سامانه‌ها طراحی کرد. یوسفی اصل و دیگران (۱۳۹۳) در مقاله‌ی «تبیین مدل شفافیت گزارشگری مالی» معیارهایی برای سنجش شفافیت مالی به شرح زیر ارایه کرده‌اند که با توجه به پنج مارک گسترده و بومی کردن شاخص‌ها، می‌تواند مورد بهره‌برداری قرار گیرد.

آگاهی از چشم‌انداز و مأموریت شرکت ۲- استراتژی‌های شرکت ۳- توصیف نوع کسب و کار شرکت ۴- روند تغییرات صنعت ۵- عنوان بخش‌های تجاری به تفکیک خطوط کسب و کار ۶- گزارش سهم بازار شرکت ۷- گزارش مقدار فیزیکی محصولات تولید شده و فروش رفته ۸- گزارش مشخصات دارایی‌های به کار گرفته شده ۹- افشای شاخص‌های کارایی ۱۰- جزئیات طرح‌های سرمایه‌گذاری سال آتی ۱۱- نقش کلیدی ذینفعان ۱۲- انتشار گزارش‌های میان دوره‌ای شرکت ۱۳- آگاهی از رویه‌ی ارزیابی دارایی‌ها ۱۴- گزارش استهلاک دارایی‌های ثابت ۱۵- تهیه صورت‌های مالی تلفیقی ۱۶- ارزیابی کیفیت گزارش سالیانه هیئت مدیره ۱۷- آگاهی از بندهای شرط مرتبط با عدم اطمینان ۱۸- آگاهی از ساختار مالکیت شرکت‌های وابسته ۱۹- افشای لیستی از معاملات با اشخاص وابسته ۲۰- افشای نام موسسه حسابرسی ۲۱- افشای گزارش حسابرس اطلاعات ۲۲- افشای حق الزحمه حسابرسان ۲۳- افشای حق الزحمه خدمات غیر حسابرسی ۲۴- افشای اطلاعات عمومی شرکت ۲۵- ارائه توضیحات در رابطه با انواع سهام و انواع سهامداران ۲۶- ارائه اطلاعات در مورد سهامداران عمده ۲۷- ارائه اطلاعاتی در مورد ترکیب و ساختار هیئت مدیره ۲۸- تعداد جلسات برگزار شده هیئت مدیره ۲۹- مسائلی که در صلاحیت هیئت مدیره است ۳۰- پی‌گیری تصمیمات جلسات پیشین هیئت مدیره ۳۱- ارائه فهرست کمیته‌ها و اعضای کمیته‌های هیئت مدیره ۳۲- آموزش و جبران خدمات اعضای هیئت مدیره ۳۳- ارزیابی و جبران خدمات مدیران و کارمندان شرکت ۳۴- انواع ریسک مرتبط با شرکت و برنامه‌های شرکت برای مقابله با آن ۳۵- به موقع بودن گزارشگری شرکت ۳۶- قابلیت اعتماد حسابرس ۳۷- کیفیت سود ۳۸- دقت پیش‌بینی سود مدیران ۳۹- میزان مالکیت سرمایه‌گذاران نهادی ۴۰- میزان تأمین منابع شرکت از محل بدهی‌ها

جدول ۱۳- ارزیابی سامانه‌ی شستا

ردیف	معیار	دارد	میزان	ندارد
۱	در دسترس عموم بودن اطلاعات	د	کم	
۲	در دسترس قرار دادن کلیه قوانین و مقررات معتبر و حاکم بردستگاه			ن
۳	کلیه تصویب‌نامه‌ها، دستورالعمل‌ها، بخشنامه‌ها و آئین‌نامه‌های برای ذی‌نفعان			ن
۴	اطلاع رسانی در خصوص حقوق و تکالیف مراجع کنندگان	د	کم	
۵	در دسترس عموم قرار دادن اطلاعات مربوط به نوع خدمات قابل ارائه به ارباب رجوع به صورت مناسب			
۶	شفاف و مستند سازی فرایند فعالیت‌ها و نیز تصمیم‌گیری‌ها			ن
۷	درج مأموریتها، شرح وظایف دستگاه‌ها و واحدهای مربوط در دیدارگاه‌های عمومی	د		
۸	عین احکام انتصاب و سوابق تحصیلی و اجرایی رؤسا و مدیران،	د	کم	
۹	روش انتخاب یا انتصاب و عزل و استعفای رئیس و مدیران ارشد،			ن
۱۰	مشخصات و شرح وظایف کارکنان،			ن
۱۱	اطلاعات راجع به املاک و ساختمانهای تحت تملک یا در تصرف یا مورد بهره بردای،	د	کم	
۱۲	اطلاعات راجع به منابع و محلهای تأمین بودجه و اعتبارات، میزان بودجه‌های سالانه، گزارشهای حسابرسی و بازرسی و گزارشهای تفریغ بودجه سالانه، مالیات و ...	د	متوسط	
۱۳	گزارشهای عملکرد سالانه و ادواری	د	زیاد	
۱۴	وارد کردن متن قراردادهای مربوط به معاملات متوسط و بالاتر و اسناد و ضمیمه آنها در پایگاه اطلاعات قراردادها			ن
۱۵	فرمت خوانا برای رایانه			ن
۱۶	امکان راستی‌آزمایی اطلاعات			ن
۱۷	سهولت کاربرد			ن
۱۸	عنوان و شرح			ن
۱۹	تاریخ نشر و به‌روزرسانی آن			ن

ردیف	معیار	دارد	میزان	ندارد
۲۰	پوشش جغرافیایی			ن
۲۱	بصری سازی	د		
۲۲	نمره بندی از جانب کاربران و پیامهای گفت وگو			ن
۲۳	تالار گفتگو (بازخورد)			ن
۲۴	فرم درخواست			ن
۲۵	راهنما (قابلیت استفاده)			ن
۲۶	سؤالات متداول			ن
۲۷	دسته بندیهای موضوعی	د	متوسط	
۲۸	موتور جست و جو (فیلتر)	د	متوسط	
۲۹	زبان (چندزبانه)			ن
۳۰	رایگان بودن	د		
۳۱	پیوندهای مناسب و کاربردی	د	کم	
۳۲	اپلیکیشن موبایل			ن
۳۳	وجود نظام جمع آوری انتقادها و پیشنهادهای و به کارگیری آن			ن
۳۴	وجود نظام رسیدگی به شکایات در راستای انجام وظایف و به کارگیری آن			ن
۳۵	شفاف سازی مراحل جذب بکارگیری و استخدام کارکنان			ن
۳۶	نظر سنجی نمونه ای در راستای سنجش سطح رضایتمندی و نحوه پاسخگویی به خواسته مراجعہ کنندگان			ن

۳-۵- سامانه ی شفافیت سازمان بهزیستی کشور

این سامانه دارای نقاط قوتی به شرح زیر است:

- سامانه گام موثری در راستای توسعه ی دولت الکترونیک است، از این رو زیربنای شفافیت فراهم شده و شفافیت درون سازمانی و تاحدی برون سازمانی و عمومی در بخش هایی از آن قابل مشاهده است.
- دسته بندی نسبتاً مناسبی از اطلاعات ارایه شده در سامانه وجود دارد که به همراه امکان جستجو، دسترسی به اطلاعات بارگذاری شده را آسان می کند.
- بخشی از اطلاعات در قالب فایل های قابل دانلود و پردازش، ارایه شده و دسترس پذیری مناسبی دارد.
- از سوی دیگر این سامانه دارای نقاط ضعفی به شرح زیر است:
- جزئیات قراردادهای منتشر نشده
- اطلاعات مدیران و کارکنان و شرح وظایف و فرایندهای کاری منتشر نشده
- فرمت اطلاعات مالی ارایه شده به صورت نمودار است و داده ها خام یا pdf است و یا ناقص
- امکان راستی آزمایی اطلاعات وجود ندارد.
- اطلاعات به روز نیست.
- سامانه به سامانه های مرتبط لینک ندارد.
- تالار گفتگو، پرسش های متداول، نظرسنجی ندارد.
- به نظرمی رسد برای بخشی از جامعه ی هدف (مددجویان) کار با سامانه خیلی راحت نباشد.

جدول ۱۴- ارزیابی سامانه‌ی شفافیت سازمان بهزیستی کشور

ردیف	معیار	دارد	میزان	ندارد
۱	در دسترس عموم بودن اطلاعات	د	متوسط	
۲	در دسترس قرار دادن کلیه قوانین و مقررات معتبر و حاکم بردستگاه			ن
۳	کلیه تصویب‌نامه‌ها، دستورالعمل‌ها، بخشنامه‌ها و آیین‌نامه‌های برای ذی‌نفعان			ن
۴	اطلاع‌رسانی در خصوص حقوق و تکالیف مراجعه‌کنندگان			ن
۵	در دسترس عموم قرار دادن اطلاعات مربوط به نوع خدمات قابل ارائه به ارباب رجوع به صورت مناسب			ن
۶	شفاف و مستند سازی فرایند فعالیت‌ها و نیز تصمیم‌گیری‌ها			ن
۷	درج مأموریتها، شرح وظایف دستگاه‌ها و واحدهای مربوط در دیدارگاه‌های عمومی			ن
۸	عین احکام انتصاب و سوابق تحصیلی و اجرایی رؤسا و مدیران،			ن
۹	رونش انتخاب یا انتصاب و عزل و استعفاى رئیس و مدیران ارشد،			ن
۱۰	مشخصات و شرح وظایف کارکنان،			ن
۱۱	اطلاعات راجع به املاک و ساختمانهای تحت تملک یا در تصرف یا مورد بهره‌برداری،	د	متوسط	
۱۲	اطلاعات راجع به منابع و محل‌های تأمین بودجه و اعتبارات، میزان بودجه‌های سالانه، گزارشهای حسابرسی و بازرسی و گزارشهای تفریغ بودجه سالانه، مالیات و ...	د	متوسط	
۱۳	گزارشهای عملکرد سالانه و ادواری	د	متوسط	
۱۴	وارد کردن متن قراردادها مربوط به معاملات متوسط و بالاتر و اسناد و ضمانت آنها در پایگاه اطلاعات قراردادها			ن
۱۵	فرمت خوانا برای رایانه	د	متوسط	
۱۶	امکان راستی‌آزمایی اطلاعات			ن
۱۷	سهولت کاربرد	د		
۱۸	عنوان و شرح			ن
۱۹	تاریخ نشر و به‌روزرسانی آن			ن
۲۰	پوشش جغرافیایی	د		
۲۱	بصری سازی	د		
۲۲	نمره بندی از جانب کاربران و پیامهای گفت‌وگو			ن
۲۳	تالار گفتگو (بازخورد)			ن
۲۴	فرم درخواست			ن
۲۵	راهنما (قابلیت استفاده)			ن
۲۶	سؤالات متداول			ن
۲۷	دسته بندیهای موضوعی	د	متوسط	
۲۸	موتور جست‌وجو (فیلتر)	د	متوسط	
۲۹	زبان (چندزبانه)			ن
۳۰	رایگان بودن	د		
۳۱	پیوندهای مناسب و کاربردی			ن
۳۲	اپلیکیشن موبایل			ن
۳۳	وجود نظام جمع‌آوری انتقادها و پیشنهادهای و به‌کارگیری آن			ن
۳۴	وجود نظام رسیدگی به شکایات در راستای انجام وظایف و به‌کارگیری آن			ن
۳۵	شفاف سازی مراحل جذب بکارگیری و استخدام کارکنان			ن
۳۶	نظر سنجی نمونه‌ای در راستای سنجش سطح رضایتمندی و نحوه پاسخگویی به خواسته مراجعه‌کنندگان			ن

۳-۶- سامانه‌ی شفافیت سازمان تأمین اجتماعی

این سامانه دارای نقاط قوتی به شرح زیر است:

- سامانه‌ی این سازمان با توجه به ذی نفعان متکثر و متنوع آن گام موثری در راستای توسعه‌ی دولت الکترونیک محسوب می‌شود، از این رو زیربنای شفافیت فراهم شده و شفافیت درون سازمانی و تاحدی برون سازمانی و عمومی در بخش‌هایی از آن قابل مشاهده است.
- دسته بندی نسبتاً مناسبی از اطلاعات ارائه شده در سامانه وجود دارد (به همراه امکان جستجو)
- دسترسی نسبی به بخشی از اطلاعات وجود دارد. (البته در قالب فایل‌های pdf و غیر قابل پردازش)
- اطلاعات هیئت مدیره و معاونین و مدیران و شرح وظایف و فرایندهای کاری سازمان نسبتاً خوب منتشر شده ولی اطلاعات مدیران شرکتهای زیر مجموعه در حد نام و نام خانوادگی منتشر شده برای مثال نگاه کنید به: موسسه املاک و مستغلات سازمان تأمین اجتماعی
- ارائه گزارشهای تحلیلی نسبتاً مفید
- موتور جستجوی نسبتاً کاربردی
- امکان پرسش و پاسخ و نظرسنجی از کاربران
- دارای اپلیکیشن موبایل
- دارای بخش پیوندها
- از سوی دیگر این سامانه دارای نقاط ضعفی به شرح زیر است:
- فرمت اطلاعات ارائه شده اغلب به صورت گزارش‌های pdf، نمودار و... است. بنابراین دسترسی به اطلاعات برای عموم به صورت کاربردی فراهم نیست.
- گزارش‌های مالی، مالیاتی و درآمدهای سال‌های گذشته ناقص است.
- امکان راستی‌آزمایی اطلاعات ارائه شده وجود ندارد.
- ضعف در سهولت کاربری: ذی نفعان به راحتی نمی‌توانند از سامانه استفاده کنند. برای مثال در پاییز ۱۳۹۹ برای دریافت مفاصاحساب اقدام و پس از اتمام کارها در مرحله‌ی صدور مفاصاحساب، کارشناس مربوطه گفت از امروز مفاصا دستی صادر نمی‌شود! باید بروید از خدمات الکترونیک سازمان (۳۰۷۰) تقاضای مفاصاحساب ثبت کنید، جستجوی من و تلاشم بی‌فایده بود... هر چه از ایشان و رئیس درآمد، معاون شعبه و دیگران راهنمایی خواستم، کسی آشنایی به سیستم نداشت و... (تجربه‌ی زیسته)
- اطلاعاتی در باب املاک و مستغلات سازمان تأمین اجتماعی ندارد.
- قراردادهای منتشر نشده.
- اطلاعات مبسوطی از اکثر مدیران و کارکنان و شرح وظایف و فرایندهای کاری زیرمجموعه‌های سازمان منتشر نشده.
- اطلاعات به روز نیست.

جدول ۱۵- ارزیابی سامانه‌ی شفافیت سازمان تأمین اجتماعی

ردیف	معیار	دارد	میزان	ندارد
۱	در دسترس عموم بودن اطلاعات	د	متوسط	
۲	در دسترس قرار دادن کلیه قوانین و مقررات معتبر و حاکم بردستگاه	د	متوسط	
۳	کلیه تصویب‌نامه‌ها، دستورالعمل‌ها، بخشنامه‌ها و آئین‌نامه‌های برای ذی نفعان	د	متوسط	

ردیف	معیار	دارد	میزان	ندارد
۴	اطلاع‌رسانی در خصوص حقوق و تکالیف مراجعہ‌کنندگان	د	متوسط	
۵	در دسترس عموم قرار دادن اطلاعات مربوط به نوع خدمات قابل ارائه به ارباب رجوع به صورت مناسب	د	متوسط	
۶	شفاف و مستند سازی فرایند فعالیت‌ها و نیز تصمیم‌گیری‌ها	ن		
۷	درج مأموریتها، شرح وظایف دستگاه‌ها و واحدهای مربوط در دیدارگاه‌های عمومی	د	متوسط	
۸	عین احکام انتصاب و سوابق تحصیلی و اجرایی رؤسا و مدیران،	د	ناقص/کم	
۹	روش انتخاب یا انتصاب و عزل و استعفای رئیس و مدیران ارشد،	ن		
۱۰	مشخصات و شرح وظایف کارکنان،	ن		
۱۱	اطلاعات راجع به املاک و ساختمانهای تحت تملک یا در تصرف یا مورد بهره‌برداری،	ن		
۱۲	اطلاعات راجع به منابع و محللهای تأمین بودجه و اعتبارات، میزان بودجه‌های سالانه، گزارشهای حسابرسی و بازرسی و گزارشهای تفریح بودجه سالانه، مالیات و ...	د	ناقص/کم	
۱۳	گزارشهای عملکرد سالانه و ادواری	د	متوسط	
۱۴	وارد کردن متن قراردادها مربوط به معاملات متوسط و بالاتر و اسناد و ضمانت آنها در پایگاه اطلاعات قراردادها	ن		
۱۵	فرمت خوانا برای رایانه	ن		
۱۶	امکان راستی‌آزمایی اطلاعات	ن		
۱۷	سهولت کاربرد	ن		
۱۸	عنوان و شرح	د		
۱۹	تاریخ نشر و به‌روزرسانی آن	ن		
۲۰	پوشش جغرافیایی	د		
۲۱	بصری سازی	د		
۲۲	نمره بندی از جانب کاربران و پیامهای گفت‌وگو	ن		
۲۳	تالار گفتگو (بازخورد)	د	کم	
۲۴	فرم درخواست	ن		
۲۵	راهنما (قابلیت استفاده)	د		
۲۶	سؤالات متداول	ن		
۲۷	دسته بندیهای موضوعی	د		
۲۸	موتور جست‌وجو (فیلتر)	د		
۲۹	زبان (چندزبانه)	د	ناقص/کم	
۳۰	رایگان بودن	د		
۳۱	پیوندهای مناسب و کاربردی	د		
۳۲	اپلیکیشن موبایل	د		
۳۳	وجود نظام جمع‌آوری انتقادها و پیشنهادهای و به‌کارگیری آن	د	متوسط	
۳۴	وجود نظام رسیدگی به شکایات در راستای انجام وظایف و به‌کارگیری آن	د		
۳۵	شفاف سازی مراحل جذب بکارگیری و استخدام کارکنان	ن		
۳۶	نظرسنجی نمونه‌ای در راستای سنجش سطح رضایتمندی و نحوه پاسخگویی به خواسته‌های مراجعہ‌کنندگان	د		

۳-۷- سامانه‌ی جامع اطلاعات هلدینگ‌ها و شرکت‌های زیر مجموعه‌ی صندوق بازنشستگی کشور

این سامانه از طریق آدرس bi.csf.ir که در فرم‌ها اعلام شده در دسترس نبود، بنابراین به سامانه شفافیت صندوق بازنشستگی کشور مراجعه و ارزیابی صورت گرفت لازم به ذکر است بخشی از اطلاعات در سامانه اصلی صندوق بازنشستگی کشور وجود دارد، اما اینجا سامانه شفافیت مورد ارزیابی قرار می‌گیرد. این سامانه دارای نقاط قوتی به شرح زیر است:

- گامی ابتدایی در راستای توسعه‌ی دولت الکترونیک محسوب می‌شود، از این رو زیربنای شفافیت درون سازمانی ایجاد شده است.
- اطلاعات از شرکت‌های زیر مجموعه، به صورت کلی در سامانه وجود دارد (البته در قالب فایل‌های pdf و غیر قابل پردازش)
- اطلاعات هیئت مدیره و ... به صورت کلی منتشر شده.
- ارائه گزارش‌های تحلیلی نسبتاً مفید
- از سوی دیگر این سامانه دارای نقاط ضعف متعددی به شرح زیر است:
- فرمت اطلاعات ارائه شده اغلب به صورت گزارش‌های pdf، نمودار و ... است. بنابراین دسترسی به اطلاعات برای عموم به صورت کاربردی فراهم نیست.
- گزارش‌های مالی، مالیاتی و درآمدهای سال‌های گذشته ناقص است.
- امکان راستی‌آزمایی اطلاعات ارائه شده وجود ندارد.
- ضعف در سهولت کاربری: ذی‌نفعان به راحتی نمی‌توانند از سامانه استفاده کنند.
- قراردادهای منتشر نشده
- اطلاعات مبسوطی از اکثر مدیران و کارکنان و شرح وظایف و فرایندهای کاری زیرمجموعه‌های صندوق منتشر نشده
- اطلاعات به روز نیست.
- فاقد موتور جستجو در صفحه سامانه شفافیت است.
- امکان پرسش و پاسخ و نظرسنجی از کاربران وجود ندارد.
- اپلیکیشن موبایل ندارد.
- بخش پیوندها در صفحه سامانه شفافیت ندارد.
- از طریق آدرس bi.csf.ir در دسترس نبود
- ...

جدول ۱۶- ارزیابی سامانه‌ی جامع اطلاعات هلدینگ‌ها و شرکت‌های زیر مجموعه‌ی صندوق بازنشستگی کشور

ردیف	معیار	دارد	میزان	ندارد
۱	در دسترس عموم بودن اطلاعات	د	کم	
۲	در دسترس قرار دادن کلیه قوانین و مقررات معتبر و حاکم بردستگاه	د	صفحه اصلی	
۳	کلیه تصویب‌نامه‌ها، دستورالعمل‌ها، بخشنامه‌ها و آئین‌نامه‌های برای ذی‌نفعان			ن
۴	اطلاع‌رسانی در خصوص حقوق و تکالیف مراجعه‌کنندگان			ن
۵	در دسترس عموم قرار دادن اطلاعات مربوط به نوع خدمات قابل ارائه به ارباب رجوع به صورت مناسب			ن
۶	شفاف و مستند سازی فرایند فعالیت‌ها و نیز تصمیم‌گیری‌ها			ن
۷	درج مأموریتها، شرح وظایف دستگاه‌ها و واحدهای مربوط در دیدارگاه‌های عمومی			ن

ردیف	معیار	دارد	میزان	ندارد
۸	عین احکام انتصاب و سوابق تحصیلی و اجرایی رؤسا و مدیران،			ن
۹	روش انتخاب یا انتصاب و عزل و استعفای رئیس و مدیران ارشد،			ن
۱۰	مشخصات و شرح وظایف کارکنان،			ن
۱۱	اطلاعات راجع به املاک و ساختمانهای تحت تملک یا در تصرف یا مورد بهره برداری،			ن
۱۲	اطلاعات راجع به منابع و محل‌های تأمین بودجه و اعتبارات، میزان بودجه‌های سالانه، گزارش‌های حسابرسی و بازرسی و گزارش‌های تفریح بودجه سالانه، مالیات و ...	د	ناقص	
۱۳	گزارش‌های عملکرد سالانه و ادواری	د	کم	
۱۴	وارد کردن متن قراردادها مربوط به معاملات متوسط و بالاتر و اسناد و ضمیمه آنها در پایگاه اطلاعات قراردادها			ن
۱۵	فرمت خوانا برای رایانه			ن
۱۶	امکان راستی‌آزمایی اطلاعات			ن
۱۷	سهولت کاربرد			ن
۱۸	عنوان و شرح			ن
۱۹	تاریخ نشر و به‌روزرسانی آن			ن
۲۰	پوشش جغرافیایی			ن
۲۱	بصری سازی	د	متوسط	
۲۲	نمره بندی از جانب کاربران و پیام‌های گفت‌وگو			ن
۲۳	تالار گفتگو (بازخورد)			ن
۲۴	فرم درخواست			ن
۲۵	راهنما (قابلیت استفاده)			ن
۲۶	سؤالات متداول			ن
۲۷	دسته بندی‌های موضوعی	د	کم	
۲۸	موتور جست‌وجو (فیلتر)	د	کم	
۲۹	زبان (چندزبانه)			ن
۳۰	رایگان بودن	د		
۳۱	پیوندهای مناسب و کاربردی	د	صفحه اصلی	
۳۲	اپلیکیشن موبایل			ن
۳۳	وجود نظام جمع‌آوری انتقادها و پیشنهادهای و به‌کارگیری آن			ن
۳۴	وجود نظام رسیدگی به شکایات در راستای انجام وظایف و به‌کارگیری آن			ن
۳۵	شفاف سازی مراحل جذب بکارگیری و استخدام کارکنان			ن
۳۶	نظر سنجی نمونه ای در راستای سنجش سطح رضایتمندی و نحوه پاسخگویی به خواسته مراجعه کنندگان	د		

۳-۸- سامانه اداره کل حقوقی و املاک صندوق بازنشستگی کشوری (اصلاح نمره به ۱)

این سامانه دارای نقاط قوتی به شرح زیر است:

- با توجه به توضیحات در جلسه، گامی ابتدایی در راستای توسعه‌ی دولت الکترونیک محسوب می‌شود، از این رو زیربنای شفافیت درون سازمانی ایجاد شده است.

از سوی دیگر هیچ اطلاعات قابل رصدی در این سامانه برای کاربران عمومی مشاهده نمی‌شود بنابراین تمام نقاط ضعفی که پیشتر برای سامانه‌ها ذکر شد و فراتر از آنها درباره‌ی این به اصطلاح سامانه صدق خواهد کرد.

جدول ۱۷-ارزیابی سامانه‌ی اداره کل حقوقی و املاک صندوق بازنشستگی کشوری

ردیف	معیار	دارد	میزان	ندارد
۱	در دسترس عموم بودن اطلاعات	ن		ن
۲	در دسترس قرار دادن کلیه قوانین و مقررات معتبر و حاکم بردستگاه	ن		ن
۳	کلیه تصویب نامه‌ها، دستورالعمل‌ها، بخشنامه‌ها و آئین نامه‌های برای ذی نفعان	ن		ن
۴	اطلاع رسانی در خصوص حقوق و تکالیف مراجعین	ن		ن
۵	در دسترس عموم قرار دادن اطلاعات مربوط به نوع خدمات قابل ارائه به ارباب رجوع به صورت مناسب	ن		ن
۶	شفاف و مستند سازی فرایند فعالیت‌ها و نیز تصمیم گیری‌ها	ن		ن
۷	درج مأموریتها، شرح وظایف دستگاه‌ها و واحدهای مربوط در دیدارگاه‌های عمومی	ن		ن
۸	عین احکام انتصاب و سوابق تحصیلی و اجرایی رؤسا و مدیران،	ن		ن
۹	روش انتخاب یا انتصاب و عزل و استعفای رئیس و مدیران ارشد،	ن		ن
۱۰	مشخصات و شرح وظایف کارکنان،	ن		ن
۱۱	اطلاعات راجع به املاک و ساختمانهای تحت تملک یا در تصرف یا مورد بهره برداری،	ن		ن
۱۲	اطلاعات راجع به منابع و محللهای تأمین بودجه و اعتبارات، میزان بودجه‌های سالانه، گزارشهای حسابرسی و بازرسی و گزارشهای تفریح بودجه سالانه، مالیات و ...	ن		ن
۱۳	گزارشهای عملکرد سالانه و ادواری	ن		ن
۱۴	وارد کردن متن قراردادهای مربوط به معاملات متوسط و بالاتر و اسناد و ضوابط آنها در پایگاه اطلاعات قراردادها	ن		ن
۱۵	فرمت خوانا برای رایانه	ن		ن
۱۶	امکان راستی آزمایی اطلاعات	ن		ن
۱۷	سهولت کاربرد	ن		ن
۱۸	عنوان و شرح	ن		ن
۱۹	تاریخ نشرو به روزرسانی آن	ن		ن
۲۰	پوشش جغرافیایی	ن		ن
۲۱	بصری سازی	ن		ن
۲۲	نمره بندی از جانب کاربران و پیامهای گفت و گو	ن		ن
۲۳	تالار گفتگو (بازخورد)	ن		ن

ردیف	معیار	دارد	میزان	ندارد
۲۴	فرم درخواست			ن
۲۵	راهنما (قابلیت استفاده)			ن
۲۶	سؤالات متداول			ن
۲۷	دسته بندیهای موضوعی			ن
۲۸	موتور جست و جو (فیلتر)			ن
۲۹	زبان (چندزبانه)			ن
۳۰	رایگان بودن			ن
۳۱	پیوندهای مناسب و کاربردی			ن
۳۲	اپلیکیشن موبایل			ن
۳۳	وجود نظام جمع آوری انتقادها و پیشنهادهای و به کارگیری آن			ن
۳۴	وجود نظام رسیدگی به شکایات در راستای انجام وظایف و به کارگیری آن			ن
۳۵	شفاف سازی مراحل جذب بکارگیری و استخدام کارکنان			ن
۳۶	نظرسنجی نمونه ای در راستای سنجش سطح رضایتمندی و نحوه پاسخگویی به خواسته مراجعه کنندگان			ن

۳-۹- سامانه ی جامع و هوشمند بخش تعاونی کشور (اصلاح نمره به ۳)

این سامانه دارای نقاط قوتی به شرح زیر است:

- گامی مثبت در راستای توسعه ی دولت الکترونیک محسوب می شود، از این رو زیربنای شفافیت درون سازمانی ایجاد شده است و ذی نفعان تعاونی ها می توانند به بخش اندکی از نیازهای شان از طریق این سامانه دسترسی داشته باشند. (البته شخصا به عنوان عضو تعاونی مسکن شماره ۲ دانشگاه تهران به رغم تلاش، نتوانستم از آن بهره مند شوم!)
- پرسش های متداول را نسبتا خوب مطرح و پاسخ داده است.
- دارای اپلیکیشن موبایل است.
- از سوی دیگر این سامانه تقریبا هیچ اطلاعاتی به اشتراک نگذاشته است و ارزیابی آن در قالب یک سامانه را با مشکل مواجه می کند با این وجود تعدادی از نقاط ضعف را که در جلسه یادداشت شده بود در اینجا ذکر می کنم.
- اطلاعات در دسترس عموم نیست.
- گزارش های مالی، مالیاتی و درآمدها و... وجود ندارد.
- ضعف در سهولت کاربری: ذی نفعان به راحتی نمی توانند از سامانه استفاده کنند.
- اطلاعات از مدیران و کارکنان و شرح وظایف و فرایندهای کاری منتشر نشده
- نظرسنجی از کاربران خیلی طولانی است.
- بخش پیوندها ندارد.

جدول ۱۸- ارزیابی سامانه ی جامع و هوشمند بخش تعاونی کشور

ردیف	معیار	دارد	میزان	ندارد
۱	در دسترس عموم بودن اطلاعات			ن
۲	در دسترس قرار دادن کلیه قوانین و مقررات معتبر و حاکم بردستگاه			ن
۳	کلیه تصویب نامه ها، دستورالعمل ها، بخشنامه ها و آئین نامه های برای ذی نفعان			ن
۴	اطلاع رسانی در خصوص حقوق و تکالیف مراجعه کنندگان			ن
۵	در دسترس عموم قرار دادن اطلاعات مربوط به نوع خدمات قابل ارائه به ارباب رجوع به صورت مناسب			ن
۶	شفاف و مستند سازی فرایند فعالیت ها و نیز تصمیم گیری ها			ن
۷	درج مأموریتها، شرح وظایف دستگاه ها و واحدهای مربوط در دیدارگاه های عمومی			ن
۸	عین احکام انتصاب و سوابق تحصیلی و اجرایی رؤسا و مدیران،			ن
۹	روش انتخاب یا انتصاب و عزل و استعفای رئیس و مدیران ارشد،			ن
۱۰	مشخصات و شرح وظایف کارکنان،			ن
۱۱	اطلاعات راجع به املاک و ساختمانهای تحت تملک یا در تصرف یا مورد بهره بردای،			ن
۱۲	اطلاعات راجع به منابع و محللهای تأمین بودجه و اعتبارات، میزان بودجه های سالانه، گزارشهای حسابرسی و بازرسی و گزارشهای تفریح بودجه سالانه، مالیات و ...			ن
۱۳	گزارشهای عملکرد سالانه و ادواری			ن
۱۴	وارد کردن متن قراردادها مربوط به معاملات متوسط و بالاتر و اسناد و ضمیمه آنها در پایگاه اطلاعات قراردادها			ن
۱۵	فرمت خوانا برای رایانه			ن
۱۶	امکان راستی آزمایی اطلاعات			ن
۱۷	سهولت کاربرد			ن
۱۸	عنوان و شرح			ن
۱۹	تاریخ نشر و به روزرسانی آن			ن
۲۰	پوشش جغرافیایی			ن
۲۱	بصری سازی			ن
۲۲	نمره بندی از جانب کاربران و پیامهای گفت وگو			ن
۲۳	تالار گفتگو (باز خورد)			ن
۲۴	فرم درخواست			ن
۲۵	راهنما (قابلیت استفاده)			ن
۲۶	سؤالات متداول	د		
۲۷	دسته بندیهای موضوعی			ن
۲۸	موتور جست و جو (فیلتر)			ن
۲۹	زبان (چندزبانه)			ن
۳۰	رایگان بودن			ن
۳۱	پیوندهای مناسب و کاربردی			ن
۳۲	اپلیکیشن موبایل	د		
۳۳	وجود نظام جمع آوری انتقاد ها و پیشنهادهای و به کارگیری آن			ن
۳۴	وجود نظام رسیدگی به شکایات در راستای انجام وظایف و به کارگیری آن			ن
۳۵	شفاف سازی مراحل جذب بکارگیری و استخدام کارکنان			ن
۳۶	نظر سنجی نمونه ای در راستای سنجش سطح رضایتمندی و نحوه پاسخگویی به خواسته مراجعه کنندگان	د		

۱۰-۳- سامانه‌ی گواهی تأیید صلاحیت ایمنی پیمانکاران

این سامانه دارای نقاط قوتی به شرح زیر است:

- این سامانه با توجه به ذی نفعان متکثر و متنوع آن گام موثری در راستای توسعه‌ی دولت الکترونیک محسوب می‌شود، از این رو زیربنای شفافیت فراهم شده و شفافیت درون سازمانی و تاحدی برون سازمانی و مورد نیاز پیمانکاران در آن قابل مشاهده است.
- سیر تکاملی ۶ ساله‌ی سامانه (در جلسه گزارش شد).
- اطلاعات نسبتاً جامع درباره‌ی فرایند صدور مجوز
- دسته‌بندی نسبتاً مناسبی از اطلاعات ارائه شده در سامانه وجود دارد
- دسترسی کم به بخشی از اطلاعات وجود دارد. (البته بیشتر در قالب فایل‌های pdf و غیر قابل پردازش)
- امکان پرسش و پاسخ و نظرسنجی از کاربران در سامانه اصلی
- از سوی دیگر این سامانه دارای نقاط ضعفی به شرح زیر است:
- فقدان دسترسی عمومی به اطلاعات
- فرمت اطلاعات ارائه شده اغلب به صورت pdf، است. بنابراین دسترسی به اطلاعات برای عموم به صورت کاربردی فراهم نیست.
- امکان راستی‌آزمایی اطلاعات ارائه شده وجود ندارد.
- گزارش‌های مالی، و... ندارد.
- ضعف در سهولت کاربری: ذی نفعان به راحتی نمی‌توانند از سامانه استفاده کنند.
- اطلاعات از مدیران و کارکنان و شرح وظایف و فرایندهای کاری زیرمجموعه‌ها وجود ندارد.
- اطلاعات به روز نیست.
- امکان جستجو وجود ندارد.
- اپلیکیشن موبایل ندارد.
- بخش پیوندها ندارد.

جدول ۱۹- ارزیابی سامانه‌ی گواهی تأیید صلاحیت ایمنی پیمانکاران

ردیف	معیار	دارد	میزان	ندارد
۱	در دسترس عموم بودن اطلاعات	د	کم	
۲	در دسترس قرار دادن کلیه قوانین و مقررات معتبر و حاکم بردستگاه	د	کم	
۳	کلیه تصویب‌نامه‌ها، دستورالعمل‌ها، بخشنامه‌ها و آئین‌نامه‌های برای ذی نفعان			ن
۴	اطلاع‌رسانی در خصوص حقوق و تکالیف مراجعه‌کنندگان			ن
۵	در دسترس عموم قرار دادن اطلاعات مربوط به نوع خدمات قابل ارائه به ارباب رجوع به صورت مناسب	د	متوسط	
۶	شفاف و مستند سازی فرایند فعالیت‌ها و نیز تصمیم‌گیری‌ها			ن
۷	درج مأموریتها، شرح وظایف دستگاه‌ها و واحدهای مربوط در دیدگاه‌های عمومی			ن
۸	عین احکام انتصاب و سوابق تحصیلی و اجرایی رؤسا و مدیران،			ن
۹	روش انتخاب یا انتصاب و عزل و استعفای رئیس و مدیران ارشد،			ن
۱۰	مشخصات و شرح وظایف کارکنان،			ن

ردیف	معیار	دارد	میزان	ندارد
۱۱	اطلاعات راجع به املاک و ساختمانهای تحت تسلک یا در تصرف یا مورد بهره بردای،			ن
۱۲	اطلاعات راجع به منابع و محللهای تأمین بودجه و اعتبارات، میزان بودجه های سالانه، گزارشهای حسابرسی و بازرسی و گزارشهای تفریح بودجه سالانه، مالیات و ...			ن
۱۳	گزارشهای عملکرد سالانه و ادواری			ن
۱۴	وارد کردن متن قراردادها مربوط به معاملات متوسط و بالاتر و اسناد و ضمائم آنها در پایگاه اطلاعات قراردادها			ن
۱۵	فرمت خوانا برای رایانه			ن
۱۶	امکان راستی آزمایی اطلاعات			ن
۱۷	سهولت کاربرد			ن
۱۸	عنوان و شرح			ن
۱۹	تاریخ نشر و به روزرسانی آن			ن
۲۰	پوشش جغرافیایی			ن
۲۱	بصری سازی			ن
۲۲	نمره بندی از جانب کاربران و پیامهای گفت وگو			ن
۲۳	تالار گفتگو (باز خورد)			ن
۲۴	فرم درخواست			ن
۲۵	راهنما (قابلیت استفاده)			ن
۲۶	سؤالات متداول			ن
۲۷	دسته بندیهای موضوعی	د		
۲۸	موتور جست و جو (فیلتر)			ن
۲۹	زبان (چندزبانه)			ن
۳۰	رایگان بودن	د		
۳۱	پیوندهای مناسب و کاربردی			ن
۳۲	اپلیکیشن موبایل			ن
۳۳	وجود نظام جمع آوری انتقادها و پیشنهادهای و به کارگیری آن	د	کم	
۳۴	وجود نظام رسیدگی به شکایات در راستای انجام وظایف و به کارگیری آن			ن
۳۵	شفاف سازی مراحل جذب بکارگیری و استخدام کارکنان			ن
۳۶	نظر سنجی نمونه ای در راستای سنجش سطح رضایتمندی و نحوه پاسخگویی به خواسته مراجعہ کنندگان	د		صفحه اصلی

۳-۱۱- سامانه ی جامع روابط کار و زیر سامانه بیمه بیکاری

این سامانه دارای نقاط قوتی به شرح زیر است:

- این سامانه نیز گام موثری در راستای توسعه ی دولت الکترونیک محسوب می شود، از این رو زیربنای شفافیت فراهم شده و شفافیت درون سازمانی تا حدی وجود دارد.
- این سامانه جامع تر و کاربردی تر از سامانه ی ثنای قوه ی قضائیه است.

- دسته‌بندی نسبتاً مناسبی از اطلاعات ارائه شده در سامانه وجود دارد.
- دارای ظرفیت کاربردی مناسب برای سیاستگذاری در رابطه‌ی کارگرو کارفرما است.
- دارای راهنما و امکان پرسش و پاسخ و نظرسنجی از کاربران
- از سوی دیگر این سامانه دارای نقاط ضعفی به شرح زیر است:
- فقدان دسترسی عمومی به اطلاعات، ورود به هر بخش نیاز به نام کاربری و گذرواژه است. برای استفاده از خدمات سامانه جامع روابط کار نیاز به طی مراحل مختلف از جمله مراجعه به دفاتر پیشخوان دولت و احراز هویت است. به همین دلیل امکان ارزیابی دقیق سامانه وجود ندارد. اما با توجه به ارائه کارشناسان در جلسه، سایر نقاط ضعف به شرح زیر است.
- امکان راستی‌آزمایی اطلاعات ارائه شده وجود ندارد.
- کامل نبودن اطلاعات بارگذاری شده در سامانه
- ضعف در سهولت کاربری: ذی‌نفعان به راحتی نمی‌توانند از سامانه استفاده کنند.
- اطلاعات از مدیران و کارکنان و شرح وظایف و فرایندهای کاری زیرمجموعه‌ها وجود ندارد.
- اطلاعات به روز نیست.
- امکان جستجو وجود ندارد.
- اپلیکیشن موبایل ندارد.
- بخش پیوندها ندارد.

جدول ۲۰- ارزیابی سامانه‌ی جامع روابط کار و زیر سامانه بیمه بیکاری

ردیف	معیار	دارد	میزان	ندارد
۱	در دسترس عموم بودن اطلاعات			ن
۲	در دسترس قرار دادن کلیه قوانین و مقررات معتبر و حاکم بردستگاه			ن
۳	کلیه تصویب‌نامه‌ها، دستورالعمل‌ها، بخشنامه‌ها و آئین‌نامه‌های برای ذی‌نفعان			ن
۴	اطلاع‌رسانی در خصوص حقوق و تکالیف مراجع کنندگان	د		
۵	در دسترس عموم قرار دادن اطلاعات مربوط به نوع خدمات قابل ارائه به ارباب رجوع به صورت مناسب	د		
۶	شفاف و مستند سازی فرایند فعالیت‌ها و نیز تصمیم‌گیری‌ها	د		
۷	درج مأموریتها، شرح وظایف دستگاه‌ها و واحدهای مربوط در دیدارگاه‌های عمومی			ن
۸	عین احکام انتصاب و سوابق تحصیلی و اجرایی رؤسا و مدیران،			ن
۹	روش انتخاب یا انتصاب و عزل و استعفای رئیس و مدیران ارشد،			ن
۱۰	مشخصات و شرح وظایف کارکنان،			ن
۱۱	اطلاعات راجع به املاک و ساختمانهای تحت تملک یا در تصرف یا مورد بهره برداری،			ن
۱۲	اطلاعات راجع به منابع و محللهای تأمین بودجه و اعتبارات، میزان بودجه‌های سالانه، گزارشهای حسابرسی و بازرسی و گزارشهای تفریح بودجه سالانه، مالیات و ...			ن
۱۳	گزارشهای عملکرد سالانه و ادواری			ن
۱۴	وارد کردن متن قراردادهای مربوط به معاملات متوسط و بالاتر و اسناد و ضمانت آنها در پایگاه اطلاعات قراردادها			ن
۱۵	فرمت خوانا برای رایانه			ن
۱۶	امکان راستی‌آزمایی اطلاعات			ن
۱۷	سهولت کاربرد			ن
۱۸	عنوان و شرح			ن

ردیف	معیار	دارد	میزان	ندارد
۱۹	تاریخ نشر و به روزرسانی آن			ن
۲۰	پوشش جغرافیایی			ن
۲۱	بصری سازی			ن
۲۲	نمره بندی از جانب کاربران و پیامهای گفت و گو			ن
۲۳	تالار گفتگو (بازخورد)			ن
۲۴	فرم درخواست			ن
۲۵	راهنما (قابلیت استفاده)	د		
۲۶	سوالات متداول			ن
۲۷	دسته بندیهای موضوعی	د		
۲۸	موتور جست و جو (فیلتر)			ن
۲۹	زبان (چندزبانه)			ن
۳۰	رایگان بودن	د		
۳۱	پیوندهای مناسب و کاربردی			ن
۳۲	اپلیکیشن موبایل			ن
۳۳	وجود نظام جمع آوری انتقادها و پیشنهادهای و به کارگیری آن			ن
۳۴	وجود نظام رسیدگی به شکایات در راستای انجام وظایف و به کارگیری آن			ن
۳۵	شفاف سازی مراحل جذب بکارگیری و استخدام کارکنان			ن
۳۶	نظرسنجی نمونه ای در راستای سنجش سطح رضایتمندی و نحوه پاسخگویی به خواسته مراجعہ کنندگان	د		

۳-۱۲- سامانه ی دریافت کنندگان تسهیلات اشتغال پایدار روستایی و مشاغل خانگی

این سامانه دارای نقاط قوتی به شرح زیر است:

- سامانه گام موثری در راستای توسعه ی دولت الکترونیک است، از این رو زیربنای شفافیت فراهم شده و شفافیت درون سازمانی و تاحدی برون سازمانی و عمومی فراهم شده است.
- فرمت داده ها excel مناسب و کاربردی است.
- فراهم شدن زمینه ی شناسایی بخشی از مشاغل خانگی و امکان پژوهش و سیاستگذاری در این زمینه
- قوانین و مقررات و... در سامانه دبیرخانه ستاد به صورت ناقص وجود دارد (در سامانه ی شفافیت نیست).
- از سوی دیگر این سامانه دارای نقاط ضعفی به شرح زیر است:
- اطلاعات جامع و کامل نیست.
- امکان راستی آزمایی اطلاعات ارایه شده وجود ندارد. همچنین لینک به سامانه های مرتبط برای راستی آزمایی ندارد.
- اطلاعات از مدیران و کارکنان و شرح وظایف و فرایندهای کاری زیرمجموعه وجود ندارد.
- اطلاعات به روز نیست.
- موتور جستجو ندارد.
- پرسش و پاسخ و نظرسنجی از کاربران ندارد.
- اپلیکیشن موبایل ندارد.
- بخش پیوندها ندارد.

جدول ۲۱- ارزیابی سامانه ی دریافت کنندگان تسهیلات اشتغال پایدار روستایی و مشاغل خانگی

ردیف	معیار	دارد	میزان	ندارد
۱	در دسترس عموم بودن اطلاعات	د	متوسط	
۲	در دسترس قرار دادن کلیه قوانین و مقررات معتبر و حاکم بردستگاه	د	ص اصلی / ناقص	
۳	کلیه تصویب نامه ها، دستورالعمل ها، بخشنامه ها و آئین نامه های برای ذی نفعان	د	ص اصلی / ناقص	
۴	اطلاع رسانی در خصوص حقوق و تکالیف مراجعہ کنندگان			ن
۵	در دسترس عموم قرار دادن اطلاعات مربوط به نوع خدمات قابل ارائه به ارباب رجوع به صورت مناسب			ن
۶	شفاف و مستند سازی فرایند فعالیت ها و نیز تصمیم گیری ها			ن
۷	درج مأموریتها، شرح وظایف دستگاه ها و واحدهای مربوط در دیدارگاه های عمومی			ن
۸	عین احکام انتصاب و سوابق تحصیلی و اجرایی رؤسا و مدیران،			ن
۹	روش انتخاب یا انتصاب و عزل و استعفای رئیس و مدیران ارشد،			ن
۱۰	مشخصات و شرح وظایف کارکنان،			ن
۱۱	اطلاعات راجع به املاک و ساختمانهای تحت تملک یا در تصرف یا مورد بهره بردای،			ن
۱۲	اطلاعات راجع به منابع و محللهای تأمین بودجه و اعتبارات، میزان بودجه های سالانه، گزارشهای حسابرسی و بازرسی و گزارشهای تفریغ بودجه سالانه، مالیات و ...			ن
۱۳	گزارشهای عملکرد سالانه و ادواری			ن
۱۴	وارد کردن متن قراردادها مربوط به معاملات متوسط و بالاتر و اسناد و ضمانت آنها در پایگاه اطلاعات قراردادها			ن
۱۵	فرمت خوانا برای رایانه	د		
۱۶	امکان راستی آزمایی اطلاعات			ن
۱۷	سهولت کاربرد	د	متوسط	
۱۸	عنوان و شرح			ن
۱۹	تاریخ نشر و به روزرسانی آن			ن
۲۰	پوشش جغرافیایی	د		
۲۱	بصری سازی			ن
۲۲	نمره بندی از جانب کاربران و پیامهای گفت وگو			ن
۲۳	تالار گفتگو (بازخورد)			ن
۲۴	فرم درخواست			ن
۲۵	راهنما (قابلیت استفاده)			ن
۲۶	سؤالات متداول			ن
۲۷	دسته بندیهای موضوعی	د		
۲۸	موتور جست و جو (فیلتر)	د	ضعیف	
۲۹	زبان (چندزبانه)			ن
۳۰	رایگان بودن	د		
۳۱	پیوندهای مناسب و کاربردی			ن
۳۲	اپلیکیشن موبایل			ن
۳۳	وجود نظام جمع آوری انتقادها و پیشنهادهای و به کارگیری آن			ن
۳۴	وجود نظام رسیدگی به شکایات در راستای انجام وظایف و به کارگیری آن			ن
۳۵	شفاف سازی مراحل جذب بکارگیری و استخدام کارکنان			ن
۳۶	نظر سنجی نمونه ای در راستای سنجش سطح رضایتمندی و نحوه پاسخگویی به خواسته مراجعہ کنندگان			ن

۳-۱۳- سامانه‌ی دریافت کنندگان تسهیلات کسب و کارهای آسیب دیده از کرونا

این سامانه دارای نقاط قوتی به شرح زیر است:

- سامانه به رغم جدید بودن، گام موثری در راستای توسعه‌ی دولت الکترونیک است، از این رو زیربنای شفافیت فراهم شده و شفافیت درون سازمانی و تاحدی برون سازمانی و عمومی فراهم شده است.
- فرمت داده‌ها excel مناسب و کاربردی است.

از سوی دیگر این سامانه دارای نقاط ضعفی به شرح زیر است:

- اطلاعات جامع و کامل نیست.
- امکان راستی‌آزمایی اطلاعات ارایه شده وجود ندارد. همچنین لینک به سامانه‌های مرتبط برای راستی‌آزمایی ندارد.
- اطلاعات از مدیران و کارکنان و شرح وظایف و فرایندهای کاری زیرمجموعه وجود ندارد.
- اطلاعات به روز نیست.
- موتور جستجو ندارد.
- پرسش و پاسخ و نظرسنجی از کاربران ندارد.
- اپلیکیشن موبایل ندارد.
- بخش پیوندها ندارد.

جدول ۲۲- ارزیابی سامانه‌ی دریافت کنندگان تسهیلات کسب و کارهای آسیب دیده از کرونا

ردیف	معیار	دارد	میزان	ندارد
۱	در دسترس عموم بودن اطلاعات	د	متوسط	ندارد
۲	در دسترس قرار دادن کلیه قوانین و مقررات معتبر و حاکم بردستگاه	ن		ن
۳	کلیه تصویب‌نامه‌ها، دستورالعمل‌ها، بخشنامه‌ها و آئین‌نامه‌های برای ذی‌نفعان	ن		ن
۴	اطلاع‌رسانی در خصوص حقوق و تکالیف مراجعه کنندگان	ن		ن
۵	در دسترس عموم قرار دادن اطلاعات مربوط به نوع خدمات قابل ارائه به ارباب رجوع به صورت مناسب	ن		ن
۶	شفاف و مستند سازی فرایند فعالیت‌ها و نیز تصمیم‌گیری‌ها	ن		ن
۷	درج مأموریتها، شرح وظایف دستگاه‌ها و واحدهای مربوط در دیدارگاه‌های عمومی	ن		ن
۸	عین احکام انتصاب و سوابق تحصیلی و اجرایی رؤسا و مدیران،	ن		ن
۹	روش انتخاب یا انتصاب و عزل و استعفای رئیس و مدیران ارشد،	ن		ن
۱۰	مشخصات و شرح وظایف کارکنان،	ن		ن
۱۱	اطلاعات راجع به املاک و ساختمانهای تحت تملک یا در تصرف یا مورد بهره‌برداری،	ن		ن
۱۲	اطلاعات راجع به منابع و محللهای تأمین بودجه و اعتبارات، میزان بودجه‌های سالانه، گزارشهای حسابرسی و بازرسی و گزارشهای تفریغ بودجه سالانه، مالیات و ...	ن		ن
۱۳	گزارشهای عملکرد سالانه و ادواری	ن		ن
۱۴	وارد کردن متن قراردادهای مربوط به معاملات متوسط و بالاتر و اسناد و ضمانت آنها در پایگاه اطلاعات قراردادها	ن		ن
۱۵	فرمت خوانا برای رایانه	د	متوسط	ندارد
۱۶	امکان راستی‌آزمایی اطلاعات	ن		ن
۱۷	سهولت کاربرد	د	متوسط	ندارد
۱۸	عنوان و شرح	ن		ن
۱۹	تاریخ نشر و به‌روزرسانی آن	ن		ن

ردیف	معیار	دارد	میزان	ندارد
۲۰	پوشش جغرافیایی	د		
۲۱	بصری سازی	ن		
۲۲	نمره بندی از جانب کاربران و پیامهای گفت وگو	ن		
۲۳	تالار گفتگو (بازخورد)	ن		
۲۴	فرم درخواست	ن		
۲۵	راهنما (قابلیت استفاده)	ن		
۲۶	سؤالات متداول	ن		
۲۷	دسته بندیهای موضوعی	ن		
۲۸	موتور جست و جو (فیلتر)	ن		
۲۹	زبان (چندزبانه)	ن		
۳۰	رایگان بودن	د		
۳۱	پیوندهای مناسب و کاربردی	ن		
۳۲	اپلیکیشن موبایل	ن		
۳۳	وجود نظام جمع آوری انتقادها و پیشنهادهای و به کارگیری آن	ن		
۳۴	وجود نظام رسیدگی به شکایات در راستای انجام وظایف و به کارگیری آن	ن		
۳۵	شفاف سازی مراحل جذب بکارگیری و استخدام کارکنان	ن		
۳۶	نظر سنجی نمونه ای در راستای سنجش سطح رضایتمندی و نحوه پاسخگویی به خواسته مراجعه کنندگان	ن		

۳-۱۴- سامانه‌ی شفافیت صندوق بیمه اجتماعی روستائیان، کشاورزان و عشایر

این سامانه دارای نقاط قوتی به شرح زیر است:

- سامانه‌ی شفافیت نسبتاً خوبی است.
- با توجه به اینکه ۹۴ درصد بررسی شده امکان راستی آزمایی اطلاعات ارایه شده تا حد زیادی وجود دارد.
- دسته بندی نسبتاً مناسبی از اطلاعات ارایه شده در سامانه وجود دارد.
- فرمت اطلاعات مناسب است.
- اطلاعات و داده‌ها بر خط و نظام آماری مناسبی دیده می شود.
- اطلاعات هیئت مدیره، مدیران و مشاوران و... برای پیش گیری از تعارض منافع وجود دارد.
- در سامانه بخشی برای گزارش دهی (سوت زنی) و پیگیری نتیجه‌ی گزارش وجود دارد.
- اطلاعات جغرافیایی مناسبی بر روی نقشه ارایه شده است.
- ارایه گزارش‌های تحلیلی مفید
- موتور جستجوی کاربردی
- امکان پرسش و پاسخ و نظرسنجی از کاربران
- از سوی دیگر این سامانه دارای نقاط ضعفی به شرح زیر است:
- اطلاعات قراردادها مشاهده نشد.
- گزارش‌های مالی، مالیاتی و درآمدهای سال‌های گذشته ناقص است. (سری‌های زمانی کامل شود بهتر است)
- نسخه‌ی اپلیکیشن موبایل ندارد.

جدول ۲۳- ارزیابی سامانه ی شفافیت صندوق بیمه اجتماعی روستائیان، کشاورزان و عشایر

ردیف	معیار	دارد	میزان	ندارد
۱	در دسترس عموم بودن اطلاعات	د		
۲	در دسترس قرار دادن کلیه قوانین و مقررات معتبر و حاکم بردستگاه	د		
۳	کلیه تصویب نامه ها، دستورالعمل ها، بخشنامه ها و آئین نامه های برای ذی نفعان	د		
۴	اطلاع رسانی در خصوص حقوق و تکالیف مراجعه کنندگان	د		
۵	در دسترس عموم قرار دادن اطلاعات مربوط به نوع خدمات قابل ارائه به ارباب رجوع به صورت مناسب	د		
۶	شفاف و مستند سازی فرایند فعالیت ها و نیز تصمیم گیری ها	د		
۷	درج مأموریتها، شرح وظایف دستگاه ها و واحدهای مربوط در دیدارگاه های عمومی	د		
۸	عین احکام انتصاب و سوابق تحصیلی و اجرایی رؤسا و مدیران،	د	ناقص	
۹	روش انتخاب یا انتصاب و عزل و استعفای رئیس و مدیران ارشد،			ن
۱۰	مشخصات و شرح وظایف کارکنان،			ن
۱۱	اطلاعات راجع به املاک و ساختمانهای تحت تملک یا در تصرف یا مورد بهره بردای،	د		
۱۲	اطلاعات راجع به منابع و محللهای تأمین بودجه و اعتبارات، میزان بودجه های سالانه، گزارشهای حسابرسی و بازرسی و گزارشهای تفریح بودجه سالانه، مالیات و ...	د	ناقص	
۱۳	گزارشهای عملکرد سالانه و ادواری	د		
۱۴	وارد کردن متن قراردادها مربوط به معاملات متوسط و بالاتر و اسناد و ضمانت آنها در پایگاه اطلاعات قراردادها			ن
۱۵	فرمت خوانا برای رایانه	د		
۱۶	امکان راستی آزمایی اطلاعات	د	متوسط	
۱۷	سهولت کاربرد	د		
۱۸	عنوان و شرح	د		
۱۹	تاریخ نشر و به روزرسانی آن	د		
۲۰	پوشش جغرافیایی	د		
۲۱	بصری سازی	د		
۲۲	نمره بندی از جانب کاربران و پیامهای گفت وگو			ن
۲۳	تالار گفتگو (باز خورد)	د		
۲۴	فرم درخواست			ن
۲۵	راهنما (قابلیت استفاده)	د		
۲۶	سؤالات متداول			ن
۲۷	دسته بندیهای موضوعی	د		
۲۸	موتور جست و جو (فیلتر)	د		
۲۹	زبان (چندزبانه)			ن
۳۰	رایگان بودن	د		
۳۱	پیوندهای مناسب و کاربردی	د		
۳۲	اپلیکیشن موبایل			ن
۳۳	وجود نظام جمع آوری انتقادها و پیشنهادهای و به کارگیری آن	د		
۳۴	وجود نظام رسیدگی به شکایات در راستای انجام وظایف و به کارگیری آن	د		
۳۵	شفاف سازی مراحل جذب بکارگیری و استخدام کارکنان	د		
۳۶	نظر سنجی نمونه ای در راستای سنجش سطح رضایتمندی و نحوه پاسخگویی به خواسته مراجعه کنندگان	د		

۳-۱۵- سامانه‌ی شفافیت و انتشار اطلاعات مالی بانک رفاه

این سامانه دارای نقاط قوتی به شرح زیر است:

- به طور طبیعی در دنیای رقابتی کنونی بانک‌ها نیازمند بهره‌مندی از خدمات الکترونیک هستند. بنابراین سامانه در راستای توسعه‌ی خدمات بانکی و دولت الکترونیک است، از این رو زیربنای شفافیت فراهم شده، اما شفافیت بیشتر درون سازمانی است.
- دسته‌بندی نسبتاً مناسبی از اطلاعات ارائه شده در سامانه وجود دارد که به همراه امکان جستجو، دسترسی به اطلاعات بازگذاری شده را آسان می‌کند.
- ارائه گزارش‌های تحلیلی نسبتاً مفید
- سامانه دارای نظرسنجی و رسیدگی به شکایات است.

از سوی دیگر این سامانه دارای نقاط ضعفی به شرح زیر است:

- فرمت اطلاعات ارائه شده به شکل pdf است و قابل بهره‌برداری مناسب نیست.
- فقدان دسترسی عمومی به بخشی از اطلاعات
- امکان راستی‌آزمایی اطلاعات ارائه شده وجود ندارد.
- اطلاعات به روز نیست.

سامانه‌ی شفافیت، مدیریت، کنترل و نگهداری اطلاعات شرکتهای تابعه بانک رفاه

این سامانه دارای نقاط قوتی به شرح زیر است:

- این سامانه داخلی است و امکان اتصال از خارج از مجموعه و بدون رمز ورود وجود ندارد. بنابراین در بهترین حالت شفافیت درون سازمانی است.
- از سوی دیگر بر مبنای مباحث مطرح شده در جلسه و نمایش سامانه توسط کارشناسان این سامانه دارای نقاط ضعفی به شرح زیر است:
- فرمت اطلاعات ارائه شده به شکل pdf است و قابل بهره‌برداری مناسب نیست.
- فقدان دسترسی عمومی
- امکان راستی‌آزمایی اطلاعات ارائه شده وجود ندارد.
- اطلاعات به روز نیست.

جدول ۲۴- ارزیابی سامانه‌ی شفافیت و انتشار اطلاعات مالی بانک رفاه

ردیف	معیار	دارد	میزان	ندارد
۱	در دسترس عموم بودن اطلاعات	د	کم	
۲	در دسترس قرار دادن کلیه قوانین و مقررات معتبر و حاکم بردستگاه	د		
۳	کلیه تصویب‌نامه‌ها، دستورالعمل‌ها، بخشنامه‌ها و آئین‌نامه‌های برای ذی‌نفعان	د		
۴	اطلاع‌رسانی در خصوص حقوق و تکالیف مراجعه‌کنندگان	ن		
۵	در دسترس عموم قرار دادن اطلاعات مربوط به نوع خدمات قابل ارائه به ارباب رجوع به صورت مناسب	د		
۶	شفاف و مستند سازی فرایند فعالیت‌ها و نیز تصمیم‌گیری‌ها	ن		
۷	درج مأموریتها، شرح وظایف دستگاه‌ها و واحدهای مربوط در دیدارگاه‌های عمومی	د		

ردیف	معیار	دارد	میزان	ندارد
۸	عین احکام انتصاب و سوابق تحصیلی و اجرایی رؤسا و مدیران،			ن
۹	روش انتخاب یا انتصاب و عزل و استعفای رئیس و مدیران ارشد،			ن
۱۰	مشخصات و شرح وظایف کارکنان،			ن
۱۱	اطلاعات راجع به املاک و ساختمانهای تحت تملک یا در تصرف یا مورد بهره برداری،			ن
۱۲	اطلاعات راجع به منابع و محلهای تأمین بودجه و اعتبارات، میزان بودجه های سالانه، گزارشهای حسابرسی و بازرسی و گزارشهای تفریح بودجه سالانه، مالیات و ...	د	متوسط	
۱۳	گزارشهای عملکرد سالانه و ادواری	د		
۱۴	وارد کردن متن قراردادها مربوط به معاملات متوسط و بالاتر و اسناد و ضمیمات آنها در پایگاه اطلاعات قراردادها			ن
۱۵	فرمت خوانا برای رایانه			ن
۱۶	امکان راستی آزمایی اطلاعات			ن
۱۷	سهولت کاربرد			ن
۱۸	عنوان و شرح	د		
۱۹	تاریخ نشر و به روزرسانی آن			ن
۲۰	پوشش جغرافیایی	د		
۲۱	بصری سازی	د		
۲۲	نمره بندی از جانب کاربران و پیامهای گفت و گو			ن
۲۳	تالار گفتگو (باز خورد)			ن
۲۴	فرم درخواست	د		
۲۵	راهنما (قابلیت استفاده)	د		
۲۶	سؤالات متداول	د		
۲۷	دسته بندیهای موضوعی	د		
۲۸	موتور جست و جو (فیلتر)	د		
۲۹	زبان (چند زبانه)	د		
۳۰	رایگان بودن	د		
۳۱	پیوندهای مناسب و کاربردی	د		
۳۲	اپلیکیشن موبایل	د		
۳۳	وجود نظام جمع آوری انتقادها و پیشنهادهای و به کارگیری آن	د		
۳۴	وجود نظام رسیدگی به شکایات در راستای انجام وظایف و به کارگیری آن	د		
۳۵	شفاف سازی مراحل جذب بکارگیری و استخدام کارکنان	د		
۳۶	نظر سنجی نمونه ای در راستای سنجش سطح رضایتمندی و نحوه پاسخگویی به خواسته مراجعہ کنندگان	د		

جدول ۲۵- امتیاز نهایی سامانه‌های شفافیت وزارت تعاون، کار و رفاه اجتماعی

ردیف	نام سامانه	امتیاز
۱	سامانه‌ی شفافیت سازمان بهزیستی کشور	۵
۲	سامانه‌ی شفافیت سازمان تأمین اجتماعی	۶
۳	سامانه‌ی شستا	۵
۴	سامانه‌ی یکپارچه نظارت و ارزیابی عملکرد شستا	۳
۵	سامانه‌ی جامع اطلاعات هلدینگ‌ها و شرکت‌های زیرمجموعه‌ی صندوق بازنشستگی کشور	۲
۶	سامانه اداره کل حقوقی و املاک صندوق بازنشستگی کشوری	۱
۷	سامانه‌ی جامع و هوشمند بخش تعاونی کشور	۳
۸	سامانه‌ی گواهی تأیید صلاحیت ایمنی پیمانکاران	۵
۹	سامانه‌ی جامع روابط کار و زیر سامانه بیمه بیکاری	۴
۱۰	سامانه‌ی دریافت کنندگان تسهیلات اشتغال پایدار روستایی و مشاغل خانگی	۶
۱۱	سامانه‌ی دریافت کنندگان تسهیلات کسب و کارهای آسیب دیده از کرونا	۵
۱۲	سامانه‌ی شفافیت صندوق بیمه اجتماعی روستائیان، کشاورزان و عشایر	۸
۱۳	سامانه‌ی شفافیت و انتشار اطلاعات مالی بانک رفاه	۵
۱۴	سامانه‌ی شفافیت، مدیریت، کنترل و نگهداری اطلاعات شرکتهای تابعه بانک رفاه	۳

فصل چهارم:

جمعیت هم اندیشان دادخواه

الهه فلاطونی

جمعیت هم اندیشان
دادخواه

۴-۱- مقدمه

شفافیت، تعاریف بسیاری دارد که در این جا به چند مورد اشاره می‌کنیم:

- اعطای حق اطلاعاتی به مردم
- ارائه اطلاعات مناسب در زمان مناسب، با کیفیت مناسب و به افراد مناسب
- ارائه اطلاعاتی از حاکمیت که آگاهی از آنها، حق مردم است.

مؤلفه‌هایی نیز دارد:

- ۱- محتوای مشخص: در گذشته صرفاً انتشار اطلاعات به معنای شفافیت بود ولی امروزه استفاده‌پذیری اطلاعات مصداق آن است. انتشار همه اطلاعات به معنی شفافیت نیست. هدف از منتشر کردن اطلاعات باید مشخص باشد.
- ۲- توسط فرد/ نهاد مشخص
- ۳- در زمان مشخص: عموماً در اولین فرصت اطلاعات باید منتشر شود.
- ۴- در مکان مشخص: در گذشته اطلاعاتی که در روزنامه رسمی منتشر می‌شد مصداق شفافیت بود اما در حال حاضر اینگونه نیست. سازمان‌ها و نهادها معمولاً در سامانه یا وبسایت خود اطلاعات مورد نظرشان را منتشر می‌کنند. هم‌چنین امکان اینکه همه سازمان‌ها به صورت یکپارچه در یک سامانه به انتشار اطلاعات بپردازند نیز وجود دارد.

البته در شرایطی که یک سازمان یا نهاد خود اطلاعات کافی از زیرمجموعه‌های خود در دست ندارد، اقدام برای به دست آوردن این اطلاعات با ایجاد زیرساخت‌های مناسب به نوعی شفافیت محسوب می‌شود. در واقع داده‌ها و اطلاعات در هر مجموعه‌ای ذی‌نفعانی در سطوح مختلف دارند که قائل شدن حق اطلاعاتی برای ذی‌نفعان در هر سطحی اقدامی شفافیت‌بخش است. پس از اینکه برای بخشی از حاکمیت ضرورت شفافیت و انتشار اطلاعات محرز گشت، مانند هر اقدام نوپای دیگری قدم بعدی و البته به صورت موازی، رصد، مقایسه و ارزیابی اقدامات صورت‌گرفته است. هم‌چنین ارزیابی و رصد به تداوم، تشویق و اثربخش تر شدن هر اقدامی کمک می‌کند. تحقق این اهداف نیازمند شاخص‌های سنجش‌پذیر و عینی است. شایان ذکر است که در تدوین این سند، از ادبیات موضوع مندرج در وبسایت اندیشکده شفافیت برای ایران و پژوهش انجام شده توسط خانم مهندس سمیه فروغی با عنوان تدوین و طراحی شاخص شفافیت در شهرداری تهران در مرکز مطالعات و برنامه‌ریزی شهر تهران نیز بهره‌گرفته شده است.

۴-۲- شاخص‌ها

شاخص‌های سنجش سامانه‌ها و وبسایت‌های انتشار اطلاعات را می‌توان به دو دسته کلی تقسیم کرد:

- ۱- شاخص‌های سنجش بعد محتوایی
- ۲- شاخص‌های سنجش بعد شکلی و فنی

شاخص‌های ارائه شده در این سند، شاخص‌های عمومی هستند که برای هر نهاد، مجموعه و سازمانی قابل سنجش هستند. بدیهی است که می‌توان برای هر کدام از سازمان‌ها بسته به حوزه‌مأموریتی آن شاخص‌های تخصصی تعریف کرد اما با توجه به اینکه در این طرح، هدف، مقایسه عملکرد سامانه‌ها و وبسایت‌های انتشار اطلاعات سازمان‌ها و مجموعه‌های مختلف با وظایف و کارکردهای گوناگون است، به بیان شاخص‌های عمومی پرداخته‌ایم.

لازم به ذکر است که شاخص‌های طرح شده در این سند، از دست‌آوردهای پژوهش‌های انجام شده در حوزه شاخص‌سازی برای شفافیت در کمیته شفافیت و شهر هوشمند شورای شهر تهران است. سامانه رصد شفافیت شوراها و شهرداری‌ها نیز از دست‌آوردهای دیگر این پژوهش بوده است.

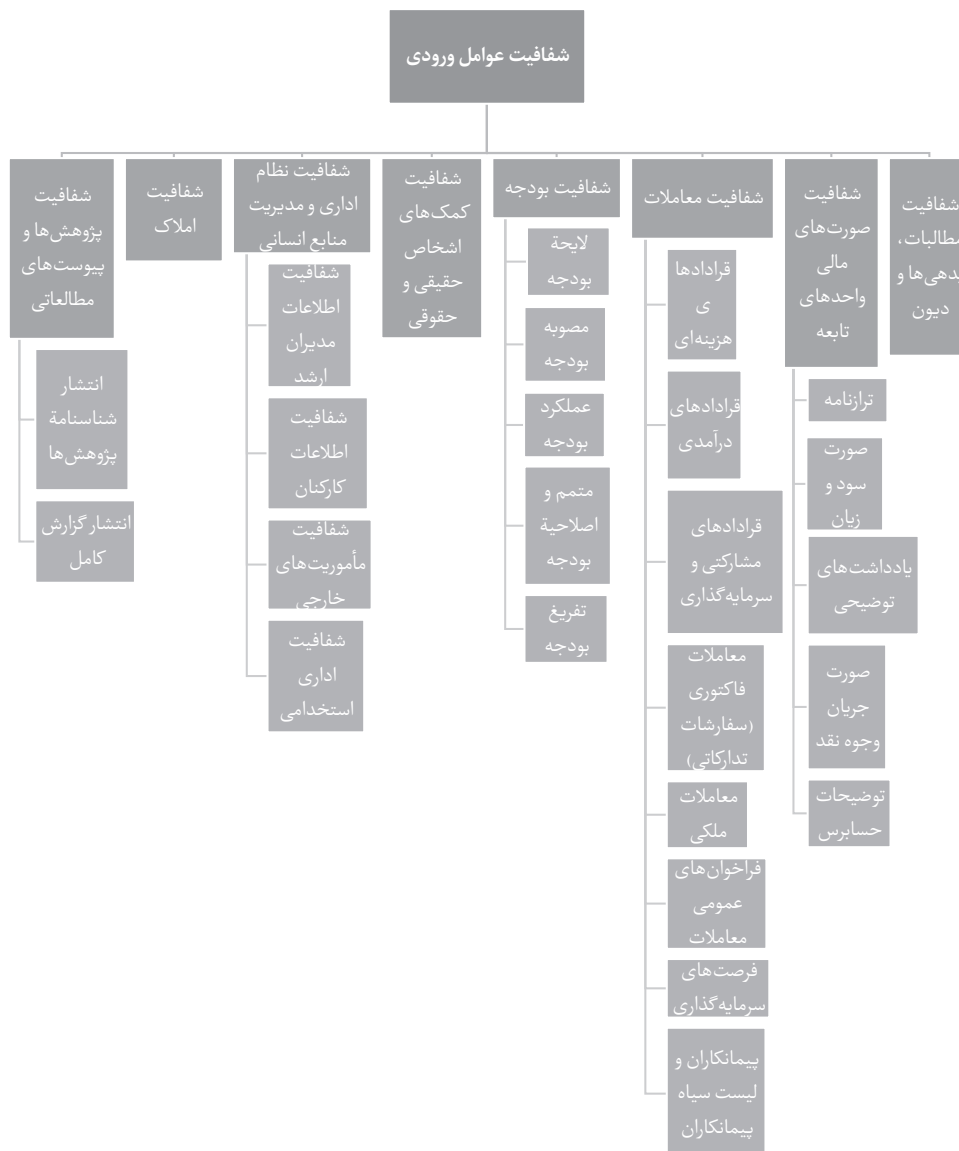
۴-۲-۱- شاخص‌های سنجش بعد محتوایی

اگر هر مجموعه یا سازمان را یک سیستم اجتماعی در نظر بگیریم، می‌توان گفت که فارغ از حوزه مأموریتی، آن را می‌توان شامل سه بخش ورودی، فرآیند و خروجی دانست. در هر کدام از این سه بخش مجموعه، اطلاعات و داده‌هایی وجود دارد که برای ذی‌نفعان آن مجموعه حائز اهمیت است.

۴-۲-۱-۱- ورودی

منظور از ورودی‌های یک سازمان یا مجموعه منابع مالی و بودجه، دارایی‌ها (مثل املاک، زمین‌ها و ...)، منابع انسانی و درآمد است. با توجه به این تعریف می‌توان شاخص‌های شفافیت عوامل ورودی را به این ترتیب نمایش داد:

شکل ۷- شاخص‌های شفافیت عوامل ورودی

۴-۲-۱-۱- تعاریف و مؤلفه‌ها

جدول ۲۶- شاخص‌های محتوایی- شفافیت عوامل ورودی

ردیف	شاخص	تعریف	مؤلفه	تعریف
۱	شفافیت مطالبات، بدهی‌ها و دیون	بدهی: در حسابداری به معنای میزان پولی است که یک نهاد می‌بایست به نهادهای دیگر پرداخت کند. مطالبات: از جمله حساب‌های دارایی جاری است و شامل کلیه حساب‌های دریافتی است که مجموعه باید در آینده دریافت نماید.	آئین‌نامه‌ها و قوانین	-
۲			گزارش مطالبات و بدهی‌ها به تفکیک نهادهای و پیمان‌کاران	-
۳			گزارش مطالبات و بدهی‌ها به تفکیک ردیف درآمدی و هزینه‌ای بودجه	-
۴			ترازنامه	گزارشی است که وضعیت دارایی‌ها، بدهی‌ها و حقوق مالکان یک شرکت (حقوق صاحبان سهام) را در یک تاریخ معین نشان می‌دهد.
۵	شفافیت صورت‌های مالی واحدهای تابعه	مجموعه‌ای از گزارش‌های خلاصه شده در مورد نتایج مالی، وضعیت مالی و جریان‌های نقدی یک نهاد است که تصویری دقیق از امور مالی یک شرکت در یک سال (بازه) معین را نشان می‌دهد. این گزارش‌ها باید با پیروی از اصول حسابداری مجاز و استاندارد شده تهیه و ارائه شود تا گزارشات در تمام سطوح هماهنگ باشند.	صورت سود و زیان	در صورت سود و زیان، مواردی مانند میزان فروش شرکت‌ها، میزان هزینه‌های آن‌ها و سایر اطلاعات با اهمیت مربوط به عملکرد شرکت قابل مشاهده است.
۶			یادداشت‌های توضیحی	اطلاعات تکمیلی درباره حساب‌های مندرج در صورت‌های مالی مانند ریز دارایی‌های ثابت و جدول خرید یا فروش آن‌ها، روش حسابداری محاسبه استهلاک دارایی‌ها، رویه‌های حسابداری، ریز تعهدات و دیون شرکت و ... است.
۷			صورت جریان وجوه نقد	گردش نقدینگی در شرکت در طول یک سال به وسیله صورت جریان وجوه نقد اندازه‌گیری می‌شود.
۸			توضیحات حسابرس	اظهار نظر حسابرس مستقل شرکت را درباره منصفانه بودن صورت‌های مالی شرکت نشان می‌دهد.

جدول ۲۷- شاخص‌های محتوایی- شفافیت عوامل ورودی

ردیف	شاخص	تعریف	مؤلفه	تعریف	مواردی باید منتشر شود
۱				هرگونه قراردادی که طرف قرارداد به یکی از روش‌های مناقصه عمومی، مناقصه محدود، استعمال قیمت و یا ترک تشریفات انتخاب شده است و مجموعه بابت آن هزینه‌ای (نقد یا غیر نقد) پرداخت می‌کند.	آئین نامه‌ها و قوانین مربوطه، روش انتخاب طرف قرارداد، در صورت ترک تشریفات علت آن، متن صورت جلسات، رتبه برنده، طرفین، مبلغ نهایی، تاریخ عقد، تاریخ پایان، الحاقیه (مبلغی و زمانی) یا تمدید (تجدید)، کل متن شرح خدمات و نام ناظر
۲			قرادادهای هزینه‌ای	هرگونه قراردادی که طرف قرارداد آن به یکی از روش‌های مزایده، حراج یا ترک تشریفات انتخاب شده است و مجموعه از آن کسب درآمد (نقد یا غیر نقد) می‌کند.	آئین نامه‌ها و قوانین مربوطه، روش انتخاب طرف قرارداد، در صورت ترک تشریفات علت آن، متن صورت جلسات، رتبه برنده، طرفین، مبلغ نهایی، تاریخ عقد، تاریخ پایان، الحاقیه (مبلغی و زمانی) یا تمدید (تجدید)، کل متن شرح خدمات و نام ناظر
۳			قراردادهای درآمدی قرادادهای مشارکتی و سرمایه‌گذاری	قراردادی است که از طریق آن اشخاص حقیقی یا حقوقی سرمایه (مادی یا معنوی) خود را به صورت سهم‌الشرکه نقدی یا غیر نقدی، تقویم کرده و به صورت مشاع و برای انجام کار معین در زمینه فعالیت‌های تولیدی، بازرگانی و خدماتی برای مدت محدود و به قصد انتفاع بکار می‌گیرند.	آئین نامه‌ها و قوانین مربوطه، روش انتخاب طرف قرارداد، در صورت ترک تشریفات علت آن، متن صورت جلسات، رتبه برنده، طرفین، مبلغ نهایی، تاریخ عقد، تاریخ پایان، الحاقیه (مبلغی و زمانی) یا تمدید (تجدید)، کل متن شرح خدمات، نام ناظر، آورده طرفین و درصد مشارکت
۴	شفافیت معاملات	-	معاملات فاکتوری (سفارشات تدارکاتی)	هرگونه معامله‌ای که بدون عقد قرارداد انجام می‌شود.	آئین نامه‌ها و قوانین مربوطه، طرفین، مبلغ نهایی، تاریخ فاکتور، شرح کالا یا خدمات و کد ملی- شناسه ملی یا کد اقتصادی طرف معامله
۵			معاملات ملکی فراخوان‌های عمومی معاملات (پیش از انقضا)	هرگونه معامله شامل اجاره، فروش، خرید و یا تهاتر که روی یک ملک انجام می‌شود.	آئین نامه‌ها و قوانین مربوطه، معاملات اجاره، فروش، خرید، تهاتر، روش انتخاب طرف معامله، در صورت ترک تشریفات علت آن، طرفین، مبلغ نهایی، تاریخ عقد، صورت جلسات، شرح خدمات، نام ناظر و مورد معوضه در صورت تهاتر
۶			فرصت‌های سرمایه‌گذاری پیمانکاران و لیست سیاه پیمانکاران	شامل همه فراخوان‌های مناقصه، مزایده، حراج، سرمایه‌گذاری و مشارکت است.	-
۷				پتانسیل‌های شناسایی شده و تعریف پروژه‌های متناسب با آن برای جلب مشارکت سرمایه‌گذاران.	-
۸				لیست سیاه: پیمانکارانی که از ایفای تعهدات و تکالیف قراردادی خود، عدول یا تخلف نمایند و کارفرما به منظور صیانت از منافع خود، از معامله با آن‌ها صرف نظر می‌کند.	-

جدول ۲۸- شاخص‌های محتوایی- شفافیت عوامل ورودی

ردیف	شاخص	تعریف	مؤلفه	تعریف
۱			لایحه بودجه (در سطح کدهای ۹ رقمی)	این سند، شامل پارامترهای وسیع سیاست‌های مالی پیش از تصویب بودجه اجرایی است؛ پیش‌بینی‌های اقتصادی مجری و همین‌طور درآمد، مخارج و بدهی برآورد شده را مشخص می‌کند. این سند با مجموعه اسناد، توسط مجری برای تأیید به قانون‌گذار تحویل داده می‌شود؛ و منبع درآمد، تخصیص بودجه به واحدهای اجرایی، تغییرات سیاستی پیشنهادی و سایر اطلاعات مهم برای درک شرایط مالی را به تفصیل داراست.
۲	شفافیت بودجه	-	مصوبه بودجه (در سطح کدهای ۹ رقمی)	سند بودجه که توسط قانون‌گذار تأیید، تصویب و ابلاغ شده است.
۳			عملکرد بودجه (در سطح کدهای ۹ رقمی و به صورت ۶ ماهه)	اطلاعات در مورد درآمدهای حقیقی، مخارج حقیقی (تخصیص و تعهد و پرداخت) و بدهی‌های به وجود آمده واقعی.
۴			متمم و اصلاحیه بودجه	این سند حاوی به روزرسانی جامعی در مورد پیاده‌سازی بودجه در وسط سال مالی است که شامل بازنگری در فرضیات اقتصادی و پیش‌بینی به روزرسانی شده پیامدهای بودجه می‌شود.
۵			تفریح بودجه	توسط نهاد ممیزی بالاسری واحد اجرایی تهیه می‌شود و صحت و کامل بودن حساب‌های پایان سال را بررسی می‌کند.
۶	شفافیت کمک‌های اشخاص حقیقی و حقوقی	شامل اطلاعات کمک‌ها به تفکیک مبلغ، موضوع و دریافت‌کننده / پرداخت‌کننده و هم‌چنین آئین نامه‌ها و قوانین مربوطه.	-	-

جدول ۲۹- شاخص‌های محتوایی- شفافیت عوامل ورودی

ردیف	شاخص	تعریف	مؤلفه	تعریف
۱			شفافیت اطلاعات مدیران ارشد	کارنامه (اسم، سمت، سوابق تحصیلی و کاری، تاریخ انتصاب) حقوق مندرج در حکم و مزایا
۲			شفافیت اطلاعات کارکنان	اسامی و سمت کارکنان
۳	شفافیت نظام اداری و مدیریت منابع انسانی	-	لیست سیاه	لیست کسانی که از نظر قانونی نمی‌توانند با سازمان همکاری کنند.
۴			شفافیت مأموریت‌های خارجی	اطلاعاتی شامل آئین نامه‌ها و قوانین مربوطه، مقصد سفر، تعداد و اسامی اشخاص، مدت سفر، مبلغ و محل تأمین هزینه سفر و دستاورد مأموریت است.
۵			شفافیت اداری استخدامی	شامل ساختار سازمانی، شرح وظایف مدیران ارشد و کارکنان، اطلاعات استخدامی و اعلام موقعیت‌های خالی شغلی، آئین نامه‌ها و قوانین مربوطه و نتایج مصاحبه‌ها و آزمون‌های ورودی است.

ردیف	شاخص	تعریف	مؤلفه	تعریف
۶	شفافیت املاک	هر گونه ملک یا زمین که تحت کاربری سازمان یا مجموعه‌ای دیگر است. اطلاعاتی شامل آیین نامه‌ها و قوانین مربوطه، نشانی، اطلاعات کاربری، اطلاعات مکان محور و نام بهره‌بردار.	-	-
۷	شفافیت پژوهش‌ها و پیوست‌های مطالعاتی	-	انتشار شناسنامه پژوهش‌ها	اطلاعاتی شامل نام مجری، تاریخ انجام، مبلغ قرارداد و نام ناظر است.
۸	پیوست‌های مطالعاتی	-	انتشار گزارش کامل	گزارش کامل پژوهش به همراه داده‌های خام پژوهش.

۴-۲-۱- فرآیند

به مجموعه فعالیت‌هایی که صورت می‌گیرد تا منابع ورودی به خروجی (خدمات درون سازمانی یا برون سازمانی) تبدیل شوند فرآیند گفته می‌شود. فرآیندها را می‌توان از منظر کارکرد به سه دسته تقسیم کرد:

- فرآیندهای ماموریتی (بدنه اصلی سازمان): آن دسته از فرآیندها که به صورت مستقیم ارزش‌آفرینی می‌نمایند و مبین فلسفه وجودی سازمان می‌باشد. این نوع فرآیندها معمولاً با مشتری سازمان در ارتباط بوده و به صورت End to End می‌باشد؛ مانند فرآیندهای تولید.
- فرآیندهای پشتیبانی: فرآیندهایی که به منظور حمایت و پشتیبانی از فرآیندهای ماموریتی در سازمان جاری و ساری هستند و بدون آن‌ها فرآیندهای ماموریتی امکان فعالیت ندارند؛ مانند فرآیند تأمین مواد اولیه.
- فرآیندهای مدیریتی (کنترلی): آن دسته از فرآیندها که به منظور هر چه بهتر شکل گرفتن دو دسته دیگر فرآیندی محقق می‌شوند. ارزش‌آفرینی این دسته از فرآیندها به صورت مستقیم نبوده و بلکه به صورت غیرمستقیم بر کیفیت دسته‌های دیگر موثر است؛ مانند فرآیندهای نظارت و ارزیابی.

شاخص‌های شفافیت فرآیندی به ترتیب زیر هستند:

شکل ۸- شاخص‌های شفافیت فرآیندی

۴-۲-۱-۲-۱- تعاریف و مؤلفه‌ها

جدول ۳۰- شاخص‌های محتوایی- شفافیت فرآیندی

ردیف	شاخص	تعریف	مؤلفه	تعریف
۱			انتشار دستور جلسات	عناوین مباحثی که قرار است در جلسه طرح شود و راجع به آن تصمیم‌گیری شود، با ذکر تاریخ و زمان جلسه.
۲	شفافیت فرآیندهای تصمیم‌گیری	-	انتشار صورت جلسات	تمامی مباحث مطرح شده و تصمیمات گرفته شده در جلسات.
۳			انتشار مصوبات	هرگونه تصمیم‌گیری در جلسات.
۴	شفافیت فرآیندهای مرتبط با ذی‌نفعان داخلی سازمانی	-	شفافیت فرآیند عزل و ارتقا و صدور حکم	-
۵			شفافیت فرآیندهای رسیدگی حقوقی به شکایات	-
۶			شفافیت فرآیند جذب و استخدام	-
۷			شفافیت فرآیند خدمات	-
۸			شفافیت فرآیندهای رسیدگی حقوقی به شکایات	-
۹	شفافیت فرآیندهای مرتبط با ذی‌نفعان خارج سازمانی	-	شفافیت فرآیندهای نحوه عقد انواع قراردادها با پیمانکاران	-
۱۰			شفافیت فرآیند کمک‌اشخاص حقیقی و حقوقی	انتشار نحوه و فرآیندهای کمک‌های اشخاص حقیقی و حقوقی. (کمک به سازمان و از سازمان)
۱۱	شفافیت تعرفه و بهای خدمات	انتشار بهای کلیه خدماتی که توسط سازمان به ذی‌نفعان داخلی و خارج سازمانی ارائه می‌شود.	-	-

۴-۲-۱-۳- خروجی

این خروجی‌ها می‌تواند به صورت محصول اعم از کالا و خدمت، اطلاعات و داده‌ها و یا یک تصمیم مدیریتی باشند. همچنین از یک منظر می‌توان این خروجی‌ها را با توجه به ذی‌نفعان آن (درونی و بیرونی) تقسیم‌بندی کرد. قوانین بالادستی و حوزه‌های مأموریتی پیش‌بینی شده برای هر مجموعه یا سازمان به نوعی این خروجی‌ها را مشخص می‌کند. شاخص‌های شفافیت عوامل خروجی یک سازمان به این ترتیب است:

شکل ۹- شاخص‌های شفافیت عوامل خروجی

۴-۲-۱-۳-۱- تعاریف و مؤلفه‌ها

جدول ۳۱- شاخص‌های محتوایی- شفافیت عوامل خروجی

ردیف	شاخص	تعریف	مؤلفه	تعریف
۱	انتشار گزارش‌های ارزیابی عملکرد دوره‌ای	ارائه مجموعه‌ای از شاخص‌ها در رابطه با نحوه انجام وظایف سازمانی و ارزیابی عملکرد کارکنان، مدیران و نهادها در یک دوره زمانی معین بر مبنای این شاخص‌ها.	انتشار شاخص‌های سنجش	شاخص‌هایی که بر اساس آن‌ها عملکرد سازمان در سطوح مختلف ارزیابی و بررسی می‌شود.
۲			انتشار شیوه سنجش	-
۳	انتشار آمارنامه در حوزه‌های مختلف	ارائه مجموعه اطلاعاتی در ارتباط با حوزه‌های مختلف مأموریتی.	-	-
۴	انتشار خدمات‌های ارائه شده	ارائه لیست خدمات‌های ارائه شده (با واسطه یا مستقیم) همراه با شناسنامه خدمت.	-	-
۵	انتشار آمار مربوط به بهره‌وری	ارائه شاخص‌ها، شیوه سنجش و نتایج مربوط به بهره‌وری سازمان.	-	-

۴-۲-۲- شاخص‌های سنجش بعد شکلی و فنی

جدول ۳۲- شاخص‌های شکلی فنی

ردیف	شاخص	تعریف	قابل قبول	غیرقابل قبول
۱	نحوه تولید اطلاعات	-	فرآیند سیستمی	ورود دستی
۲	سطح ریزدانی اطلاعات	-	در دسترس بودن اطلاعات تا ریزترین سطح	وجود اطلاعات تجمیعی
۳	فرمت استاندارد اطلاعات*	-	رعایت استانداردهای داده متصل (پنج ستاره)	قالب‌های تصویری، JPG و PDF
۴	URL مجموعه داده‌ها	در دسترس بودن URL هر کدام از مجموعه داده‌ها	در دسترس باشد.	در دسترس نباشد.
۵	بازه زمانی انتشار (ارائه اطلاعات)		انتشار برخط	انتشار در پایان سال
۶	اطلاعات بصری سازی شده و خوانا برای مخاطب	-	اطلاعات بصری سازی شده (استفاده از جدول، نمودار، اینفوگرافیک و ...)	اطلاعات ناخوانا برای عموم
۷	زبان	-	بیش از یک زبان	یک زبان
۸	شفافیت گردش کار انتشار اطلاعات	انتشار اطلاعات مربوط به فرآیند و بوروکراسی انتشار اطلاعات و نشردهنده و مسئول به روزرسانی اطلاعات. در واقع مشخص شده باشد که مسئولیت داده‌ها یا چه شخص حقیقی یا حقوقی است.	منتشر شده باشد.	منتشر نشده باشد.
۹	کاربرپسند بودن وبسایت	آسان و راحت بودن کار با سایت، ساده و جذاب بودن گرافیک. در دسترس بودن اطلاعات مختلف سایت در هر لحظه در حین استفاده.	باشد	نباشد
۱۰	معرفی اپلیکیشن‌های مرتبط با وبسایت	-	منتشر شده باشد.	منتشر نشده باشد.
۱۱	امکان جست و جوی داده‌ها	در مواردی که داده‌های مربوط به یک موضوع به صورت دسته بندی شده نمایش داده می شود باید امکان جست و جو به ازای تمام دسته ها وجود داشته باشد.	دارد	ندارد

- ۱- قالب‌های تصویری. صرفاً قابلیت خوانش انسانی میسر است یعنی داده یک ستاره. مانند فایل‌های JPEG، PDF و PNG.
- ۲- قالب‌های متنی. ویژگی این قالب‌ها این است که می‌توان از اطلاعات آن کپی برداری و همچنین در آن اطلاعات را جستجو کرد یعنی داده دو ستاره. مانند فایل‌های HTML و DOC.
- ۳- قالب‌های مشترک. قابلیت خوانش و پردازش اطلاعات بین انسان و ماشین یعنی داده سه ستاره. مانند فایل‌های XML، XL و CSV.
- ۴- فراخوان ماشینی. قابلیت فراخوانی و پردازش ماشینی یعنی داده چهار ستاره. مانند API (JSON).
- ۵- رعایت استانداردهای داده متصل. تکمیل جورچین دادگان در ارتباط با داده‌های دیگر یعنی داده پنج ستاره. مانند API + Linked Data.

شکل ۱۲- شاخص‌های شکلی فنی

ردیف	شاخص	تعریف	قابل قبول	غیر قابل قبول
۱	تعداد دفعات مشاهده	-	نمایش می‌دهد	نمایش نمی‌دهد
۲	راهنما	راهنمای دست‌یابی به اطلاعات مختلف سایت. مثلاً در صورتی که جدولی با ویژگی‌های منحصر به فرد وجود دارد، راهنمای استفاده از آن وجود داشته باشد.	دارد	ندارد
۳	سؤالات متداول	-	دارد	ندارد
۴	دسته‌بندی‌های موضوعی و استفاده از برچسب‌ها و کلیدواژه‌ها	داده‌های موجود در وب‌سایت باید دسته‌بندی شده باشند. تا یافتن اطلاعات مدنظر ساده و سریع رخ دهد. هم‌چنین از برچسب‌های مشابه برای دسته‌های مشابه استفاده شود.	دسته‌بندی موضوعی و برچسب داشته باشد.	دسته‌بندی موضوعی و برچسب نداشته باشد.
۵	یکپارچگی	تعامل و ارتباط بین سامانه‌های مربوط به یک حوزه مأموریتی مشخص.	دارد	ندارد
۶	انتقاد/ شکایت	بخشی که در آن کاربران بتوانند انتقاد و یا شکایات خود را نسبت به محتوای منتشر شده ثبت کنند.	دارد	ندارد

۳-۴- سازمان بهزیستی

در شکل‌های ۱ تا ۳ و جدول‌های ۱ تا ۶ شاخص‌های محتوایی سنجش شفافیت سامانه‌ها و وب‌سایت‌های انتشار عمومی اطلاعات ارائه شده است. این شاخص‌ها به نوعی مواردی هستند که هر مجموعه یا سازمانی می‌تواند نسبت به انتشار اطلاعات مرتبط با آن‌ها اقدام کند. تعدادی از این موارد در سامانه شفافیت سازمان بهزیستی منتشر نشده است که پیشنهاد می‌کنیم با مراجعه به این جدول‌ها و آگاهی از آن‌ها این موارد منتشر شود. هم‌چنین شاخص‌های ارائه شده در جدول‌های ۷ و ۸ می‌توانند در چگونگی و کیفیت انتشار این موارد کمک کنند. تعدادی از این موارد نیز منتشر شده‌اند که در ادامه به بررسی کیفیت انتشار این اطلاعات می‌پردازیم:

تفاهم‌نامه‌ها و قراردادهای پیمانکاران

- اطلاعات مربوط به قراردادها طبق شاخص‌های محتوایی جدول ۲ ناقص هستند. پیشنهاد می‌کنیم طبق مؤلفه‌های جدول ۲ امکان جست‌وجو بر اساس نوع قراردادها (درآمدی، هزینه‌ای، ...) نیز وجود داشته باشد.
- طبق شاخص‌های ردیف‌های ۲، ۳ و ۱۱ جدول ۷:
 - امکان بازیگری اطلاعات در قالب استاندارد وجود ندارد. پیشنهاد می‌کنیم در قدم اول قابلیت بازیگری داده‌ها با سطح ریزدانگی قابل قبول (موارد گفته شده در جدول ۲) در قالب فایل اکسل فراهم شود. این قابلیت باید هم برای یک دسته داده جست‌وجو شده و هم برای کل داده‌ها به صورت یک‌جا فراهم شود.
 - امکان جست‌وجو و فیلتر برای تمامی مجموعه داده‌های نمایش داده شده وجود ندارد.

عملکرد مالی سال ۱۳۹۸ / عملکرد مشارکت سال ۱۳۹۸

- طبق شاخص‌های ردیف‌های ۲ و ۳ جدول ۷:
 - قالب فایل جزئیات منتشر شده در بخش «عملکرد مالی سال ۱۳۹۸» نامناسب است. پیشنهاد می‌کنیم در قدم اول

داده‌های مربوط به برای هر دو بخش « عملکرد مالی سال ۱۳۹۸ » و « عملکرد مشارکت سال ۱۳۹۸ » با سطح ریزدانگی قابل قبول، در قالب فایل اکسل منتشر شود.

املاک

- طبق شاخص ردیف ۶ جدول ۴ اطلاعات مربوط به این بخش ناقص است.
- طبق شاخص‌های ردیف‌های ۲، ۳ و ۱۱ جدول ۷:
- امکان بارگیری اطلاعات در قالب استاندارد وجود ندارد. پیشنهاد می‌کنیم در قدم اول، قابلیت بارگیری داده‌ها با سطح ریزدانگی قابل قبول (موارد گفته شده در ردیف ۶ جدول ۴) در قالب فایل اکسل فراهم شود. این قابلیت باید هم برای یک دسته داده جست‌وجو شده و هم برای کل داده‌ها به صورت یک جا فراهم شود.
- امکان جست‌وجو و فیلتر برای تمامی مجموعه داده‌های نمایش داده شده وجود ندارد.

مشارکت‌ها

- اطلاعات بخش مشارکت‌ها چه از دسته گفته شده در جدول ۲ یعنی به صورت قرارداد و چه از دسته موجود در ردیف ۶ جدول ۳ یعنی کمک‌های اشخاص حقیقی و حقوقی به سازمان باشد، ناقص است.
- طبق شاخص‌های ردیف‌های ۳ و ۱۱ جدول ۷:
- امکان بارگیری اطلاعات در قالب استاندارد وجود ندارد. پیشنهاد می‌کنیم در قدم اول، قابلیت بارگیری اطلاعات در قالب فایل اکسل با سطح ریزدانگی قابل قبول فراهم شود. این قابلیت باید هم برای یک دسته داده جست‌وجو شده و هم برای کل داده‌ها به صورت یک جا فراهم شود.
- امکان جست‌وجو و فیلتر برای تمامی مجموعه داده‌های نمایش داده شده وجود ندارد.

نقشه مراکز

- طبق شاخص‌های ردیف‌های ۳ و ۱۱ جدول ۷:
- امکان بارگیری اطلاعات در قالب استاندارد وجود ندارد. پیشنهاد می‌کنیم در قدم اول، قابلیت بارگیری اطلاعات در قالب فایل اکسل با سطح ریزدانگی قابل قبول فراهم شود. این قابلیت باید هم برای یک دسته داده جست‌وجو شده و هم برای کل داده‌ها به صورت یک جا فراهم شود.
- امکان جست‌وجو و فیلتر برای تمامی مجموعه داده‌های نمایش داده شده وجود ندارد.

نکات کلی وبسایت

- هنگام استفاده از صفحه‌هایی که فیلترهای جست‌وجو دارند مانند «املاک» یا «پیمانکاران» هر از گاهی پیامی با محتوای « کلمه شناسایی و رمز خود را بررسی کنید / شما مجاز به دیدن این بخش نیستید » نمایش داده می‌شود. پس از نمایش این پیام، امکان هر گونه جست‌وجو و استفاده از این صفحات به خصوص وجود ندارد.
- اطلاعات بسیار خوبی در سایت منتشر شده است. اگر این اطلاعات بصری سازی شود، با سهولت بیشتری در اختیار کاربر قرار می‌گیرد. در واقع داده‌ها معنی دار خواهند شد. همان‌طور که در بخش‌های «عملکرد مالی» و «عملکرد مشارکت» تا حدی این اتفاق افتاده است.
- پیشنهاد می‌کنیم با توجه به شاخص‌های شکلی ارائه شده در جدول‌های ۷ و ۸ که شامل چگونگی انتشار اطلاعات، اطلاعاتی که باید درباره خود وبسایت در اختیار کاربر قرار داده شود و بخش‌هایی که باید به وبسایت اضافه شود، سایر اصلاحات نیز صورت گیرد.

۴-۴- سازمان تأمین اجتماعی

در شکل‌های ۱ تا ۳ و جدول‌های ۱ تا ۶ شاخص‌های محتوایی سنجش شفافیت سامانه‌ها و وب‌سایت‌های انتشار عمومی اطلاعات ارائه شده است. این شاخص‌ها به نوعی مواردی هستند که هر مجموعه یا سازمانی می‌تواند نسبت به انتشار اطلاعات مرتبط با آن‌ها اقدام کند. تعدادی از این موارد در سامانه سازمان تأمین اجتماعی منتشر نشده است که پیشنهاد می‌کنیم با مراجعه به این جدول‌ها و آگاهی از آن‌ها، این موارد منتشر شود. همچنین شاخص‌های ارائه شده در جدول‌های ۷ و ۸ می‌توانند در چگونگی و کیفیت انتشار این موارد کمک کنند. تعدادی از این موارد نیز منتشر شده‌اند که در ادامه به بررسی کیفیت انتشار این اطلاعات می‌پردازیم:

دسترسی آزاد به قوانین، مقررات و بخشنامه‌ها

- امکان جست‌وجو بر اساس محتوای قوانین وجود ندارد. در واقع در صورتی که که کاربر از عنوان اصلی قانون، مقرر و بخشنامه اطلاع نداشته باشد، به سختی می‌تواند متن مورد نظر خود را بیابد.
- طبق شاخص ردیف ۳ جدول ۷:
- امکان بارگیری اطلاعات در قالب استاندارد وجود ندارد. پیشنهاد می‌کنیم در قدم اول، قابلیت بارگیری اطلاعات در قالب فایل اکسل با سطح ریزدانگی قابل قبول فراهم شود. این قابلیت باید هم برای یک دسته داده جست‌وجو شده و هم برای کل داده‌ها به صورت یک جا فراهم شود.

اطلاعات مرکز

- طبق شاخص ردیف ۳ جدول ۷:
- امکان بارگیری اطلاعات در قالب استاندارد وجود ندارد. پیشنهاد می‌کنیم در قدم اول، قابلیت بارگیری اطلاعات در قالب فایل اکسل با سطح ریزدانگی قابل قبول فراهم شود. این قابلیت باید هم برای یک دسته داده جست‌وجو شده و هم برای کل داده‌ها به صورت یک جا فراهم شود.

آمار، اطلاعات و محاسبات

- طبق شاخص ردیف ۳ جدول ۷:
- داده‌های این بخش باید در قالب‌های استاندارد و قابل استفاده منتشر شوند.

مدیران

- طبق شاخص ردیف ۱ جدول ۴ اطلاعات مربوط به این بخش ناقص است. «سوابق تحصیلی» و «سوابق اجرایی» بعضی از مدیران به صورت ناقص منتشر شده است.
- طبق شاخص ردیف ۳ جدول ۷:
- امکان بارگیری اطلاعات در قالب استاندارد وجود ندارد. پیشنهاد می‌کنیم در قدم اول، قابلیت بارگیری اطلاعات در قالب فایل اکسل با سطح ریزدانگی قابل قبول (موارد گفته شده در ردیف ۱ جدول ۴) فراهم شود. این قابلیت باید هم برای یک دسته داده جست‌وجو شده و هم برای کل داده‌ها به صورت یک جا فراهم شود.

مؤسسات و شرکت‌های تابعه

- طبق شاخص ردیف ۳ جدول ۷:
- امکان بارگیری اطلاعات در قالب استاندارد وجود ندارد. پیشنهاد می‌کنیم در قدم اول، قابلیت بارگیری اطلاعات در

قالب فایل اکسل با سطح ریزدانگی قابل قبول فراهم شود. این قابلیت باید هم برای یک دسته داده جست و جو شده و هم برای کل داده‌ها به صورت یک جا فراهم شود.

نکات کلی وبسایت

● پیشنهاد می‌کنیم با توجه به شاخص‌های شکلی ارائه شده در جدول‌های ۷ و ۸ که شامل چگونگی انتشار اطلاعات، اطلاعاتی که باید درباره خود وبسایت در اختیار کاربر قرار داده شود و بخش‌هایی که باید به وبسایت اضافه شود، سایر اصلاحات نیز صورت گیرد.

۴-۵- شرکت سرمایه‌گذاری تأمین اجتماعی (شستا)

در شکل‌های ۱ تا ۳ و جدول‌های ۱ تا ۶ شاخص‌های محتوایی سنجش شفافیت سامانه‌ها و وبسایت‌های انتشار عمومی اطلاعات ارائه شده است. این شاخص‌ها به نوعی مواردی هستند که هر مجموعه یا سازمانی می‌تواند نسبت به انتشار اطلاعات مرتبط با آن‌ها اقدام کند. تعدادی از این موارد در سامانه شرکت سرمایه‌گذاری تأمین اجتماعی (شستا) منتشر نشده است که پیشنهاد می‌کنیم با مراجعه به این جدول‌ها و آگاهی از آن‌ها، این موارد منتشر شود. هم‌چنین شاخص‌های ارائه شده در جدول‌های ۷ و ۸ می‌توانند در چگونگی و کیفیت انتشار این موارد کمک کنند. تعدادی از این موارد نیز منتشر شده‌اند که در ادامه به بررسی کیفیت انتشار این اطلاعات می‌پردازیم:

صورت‌های مالی سال‌های ۹۷ و ۹۸

● طبق مؤلفه‌های ارائه شده در ردیف‌های ۴ تا ۸ جدول ۱ اطلاعات این بخش ناقص است. هم‌چنین این اطلاعات برای بعضی از شرکت‌ها و هلدینگ‌ها منتشر نشده است.

● طبق شاخص ردیف ۳ جدول ۷:

○ این اطلاعات باید با سطح ریزدانگی بیشتر (ردیف‌های ۴ تا ۸ جدول ۱) در قالب استاندارد نیز منتشر شود.

گزارش هیئت‌مدیره به مجمع هلدینگ‌ها/ گزارش افزایش سرمایه شرکت‌های گروه

● طبق شاخص‌های ردیف‌های ۳ جدول ۷:

○ این اطلاعات باید با سطح ریزدانگی بیشتر در قالب استاندارد نیز منتشر شود.

اعضای هیئت‌مدیره شرکت‌های گروه

● طبق مؤلفه ردیف ۱ جدول ۴ اطلاعات مربوط به این بخش ناقص است.

● طبق شاخص‌های ردیف‌های ۳ جدول ۷:

○ فرمت اطلاعات منتشر شده استاندارد نیست. پیشنهاد می‌کنیم در قدم اول، قابلیت بارگیری اطلاعات در قالب فایل اکسل با سطح ریزدانگی قابل قبول (موارد گفته شده در مؤلفه ردیف ۱ جدول ۴) فراهم شود. این قابلیت باید هم برای یک دسته داده جست و جو شده و هم برای کل داده‌ها به صورت یک جا فراهم شود.

نکات کلی وبسایت

● پیشنهاد می‌کنیم با توجه به شاخص‌های شکلی ارائه شده در جدول‌های ۷ و ۸ که شامل چگونگی انتشار اطلاعات، اطلاعاتی که باید درباره خود وبسایت در اختیار کاربر قرار داده شود و بخش‌هایی که باید به وبسایت اضافه شود، است، سایر اصلاحات نیز صورت گیرد.

۴-۶- صندوق بازنشستگی کشوری

در شکل‌های ۱ تا ۳ و جدول‌های ۱ تا ۶ شاخص‌های محتوایی سنجش شفافیت سامانه‌ها و وب‌سایت‌های انتشار عمومی اطلاعات ارائه شده است. این شاخص‌ها به نوعی مواردی هستند که هر مجموعه یا سازمانی می‌تواند نسبت به انتشار اطلاعات مرتبط با آن‌ها اقدام کند. تعدادی از این موارد در سامانه جامع اطلاعات هلدینگها و شرکتهای زیرمجموعه صندوق بازنشستگی کشوری منتشر نشده است که پیشنهاد می‌کنیم با مراجعه به این جدول‌ها و آگاهی از آن‌ها، این موارد منتشر شود. هم‌چنین شاخص‌های ارائه شده در جدول‌های ۷ و ۸ می‌توانند در چگونگی و کیفیت انتشار این موارد کمک کنند. تعدادی از این موارد نیز منتشر شده‌اند که در ادامه به بررسی کیفیت انتشار این اطلاعات می‌پردازیم:

مشخصات اعضای هیئت مدیره

- طبق شاخص ردیف ۱ جدول ۴ اطلاعات مربوط به این بخش ناقص است.
- طبق شاخص ردیف ۳ جدول ۷:
- قالب اطلاعات منتشر شده استاندارد نیست. پیشنهاد می‌کنیم در قدم اول، قابلیت بارگیری اطلاعات در قالب فایل اکسل با سطح ریزدانگی قابل قبول (موارد گفته شده در مؤلفه ردیف ۱ جدول ۴) فراهم شود.

خلاصه وضعیت مالی شرکت

- طبق شاخص‌های ردیف‌های ۲ و ۳ جدول ۷:
- قالب اطلاعات منتشر شده استاندارد نیست. پیشنهاد می‌کنیم در قدم اول قابلیت بارگیری اطلاعات در قالب فایل اکسل فراهم شود. این قابلیت باید هم برای یک دسته داده جست‌وجو شده و هم برای کل داده‌ها به صورت یک جا فراهم شود.

صورت‌های مالی

- طبق مؤلفه‌های ارائه شده در ردیف‌های ۴ تا ۸ جدول ۱ اطلاعات این بخش ناقص است.
- طبق شاخص‌های ردیف‌های ۲ و ۳ جدول ۷:
- سطح ریزدانگی اطلاعات قابل قبول نیست.
- امکان جست‌وجو در فایل‌های موجود وجود ندارد. قالب فایل منتشر شده نامناسب است. داده‌های مربوط به مؤلفه‌های «ترازنامه»، «صورت سود و زیان» و «صورت جریان وجوه نقد» باید در قدم اول، در قالب فایل اکسل منتشر شوند و امکان بارگیری این داده‌ها در قالب گفته شده وجود داشته باشد.

نکات کلی وب‌سایت

- پیشنهاد می‌کنیم با توجه به شاخص‌های شکلی ارائه شده در جدول‌های ۷ و ۸ که شامل چگونگی انتشار اطلاعات، اطلاعاتی که باید درباره خود وب‌سایت در اختیار کاربر قرار داده شود و بخش‌هایی که باید به وب‌سایت اضافه شود، سایر اصلاحات نیز صورت گیرد.

۴-۷- صندوق بیمه اجتماعی روستائیان و عشایر

در شکل‌های ۱ تا ۳ و جدول‌های ۱ تا ۶ شاخص‌های محتوایی سنجش شفافیت سامانه‌ها و وب‌سایت‌های انتشار عمومی اطلاعات ارائه شده است. این شاخص‌ها به نوعی مواردی هستند که هر مجموعه یا سازمانی می‌تواند نسبت به انتشار اطلاعات مرتبط با آن‌ها اقدام کند. تعدادی از این موارد در سامانه صندوق بیمه اجتماعی کشاورزان، روستائیان و عشایر منتشر نشده است که پیشنهاد می‌کنیم با مراجعه به این جدول‌ها و آگاهی از آن‌ها، این موارد منتشر شود. هم‌چنین شاخص‌های ارائه شده در جدول‌های ۷ و ۸ می‌توانند در چگونگی و کیفیت انتشار این موارد کمک کنند. تعدادی از این موارد نیز منتشر شده‌اند که در ادامه به بررسی کیفیت انتشار این اطلاعات می‌پردازیم:

اطلاعات مالی و سرمایه‌گذاری

صورت‌های مالی

- طبق مؤلفه‌های گفته شده در جدول ۱ اطلاعات این بخش ناقص است.
- طبق شاخص ردیف ۳ جدول ۷:
 - امکان جست‌وجو در فایل‌های موجود وجود ندارد. قالب فایل منتشر شده استاندارد نیست. پیشنهاد می‌کنیم داده‌های مربوط به مؤلفه‌های «ترازنامه»، «صورت سود و زیان» و «صورت جریان وجوه نقد» در قدم اول در قالب فایل اکسل منتشر شوند و امکان بارگیری این داده‌ها در قالب گفته شده وجود داشته باشد.

بودجه مصوب و تفریغ شده

- طبق مؤلفه‌های گفته شده در ردیف‌های ۱ تا ۵ جدول ۳ اطلاعات این بخش ناقص است. هم‌چنین اطلاعات منتشر شده در سطح کدهای ۹ رقمی ارائه نشده است.
- طبق شاخص‌های ردیف‌های ۲ و ۳ جدول ۷:
 - سطح ریزدانگی اطلاعات قابل قبول نیست.
 - امکان جست‌وجو در فایل‌های موجود وجود ندارد. قالب فایل منتشر شده استاندارد نیست. پیشنهاد می‌کنیم داده‌ها در قدم اول در قالب فایل اکسل با سطح ریزدانگی قابل قبول (موارد گفته شده در ردیف‌های ۱ تا ۵ جدول ۳) منتشر شوند و امکان بارگیری آن‌ها در قالب گفته شده وجود داشته باشد.

مناقضه‌ها و مزایده‌ها

- اطلاعات در این بخش ناقص است. نحوه انتشار نیز نامناسب است. عکس‌های منتشر شده از آگهی‌ها بسیار ناخوانا هستند.
- طبق شاخص‌های ردیف‌های ۲ و ۳ جدول ۷:
 - سطح ریزدانگی اطلاعات قابل قبول نیست.
 - پیشنهاد می‌کنیم اطلاعات همه آگهی‌ها در قالب یک فایل اکسل و قابل بارگیری منتشر شود.

اطلاعات املاک و سرمایه‌گذاری

- طبق تعریف ارائه شده در ردیف ۶ جدول ۴ اطلاعات بخش املاک ناقص است.
- طبق شاخص‌های ردیف‌های ۲ و ۳ جدول ۷:
 - سطح ریزدانگی اطلاعات قابل قبول نیست.

○ پیشنهاد می‌کنیم اطلاعات همهٔ املاک با سطح ریزدانگی قابل قبول (موارد گفته شده در ردیف ۶ جدول ۴) در قالب یک فایل اکسل و قابل بارگیری منتشر شود.

معرفی شرکت‌های تابعه

تیم مدیریتی

- طبق شاخص ردیف ۱ جدول ۴ اطلاعات مربوط به این بخش ناقص است.
- طبق شاخص‌های ردیف‌های ۳ جدول ۷ :
- قالب اطلاعات منتشر شده استاندارد نیست. پیشنهاد می‌کنیم در قدم اول قابلیت بارگیری اطلاعات در قالب فایل اکسل فراهم شود.

صورت‌های مالی

به نکات مربوط به ۱-۱- صورت‌های مالی مراجعه شود.

۲- ارزیابی عملکرد و داده‌های آماری

- پیشنهاد می‌کنیم فایل اکسل تمامی داده‌های قابل ارائه در قالب اکسل مانند اطلاعات منتشر شده در بخش «ماهنامه آماری» منتشر شود.

۳- دربارهٔ صندوق

- طبق شاخص ردیف ۱ جدول ۴ اطلاعات مربوط به این بخش ناقص است.
- طبق شاخص ردیف ۳ جدول ۷ :
- قالب اطلاعات منتشر شده استاندارد نیست. پیشنهاد می‌کنیم در قدم اول، قابلیت بارگیری اطلاعات در قالب فایل اکسل فراهم شود.

نکات کلی وبسایت

- پیشنهاد می‌کنیم با توجه به شاخص‌های شکلی ارائه شده در جدول‌های ۷ و ۸ که شامل چگونگی انتشار اطلاعات، اطلاعاتی که باید دربارهٔ خود وبسایت در اختیار کاربر قرار داده شود و بخش‌هایی که باید به وبسایت اضافه شود، سایر اصلاحات نیز صورت گیرد.

۴-۸- بانک رفاه کارگران

در شکل‌های ۱ تا ۳ و جدول‌های ۱ تا ۶ شاخص‌های محتوایی سنجش شفافیت سامانه‌ها و وبسایت‌های انتشار عمومی اطلاعات ارائه شده است. این شاخص‌ها به نوعی مواردی هستند که هر مجموعه یا سازمانی می‌تواند نسبت به انتشار اطلاعات مرتبط با آن‌ها اقدام کند. تعدادی از این موارد در سامانهٔ بانک رفاه کارگران منتشر نشده است که پیشنهاد می‌کنیم با مراجعه به این جدول‌ها و آگاهی از آن‌ها، این موارد منتشر شود. هم‌چنین شاخص‌های ارائه شده در جدول‌های ۷ و ۸ می‌توانند در چگونگی و کیفیت انتشار این موارد کمک کنند. تعدادی از این موارد نیز منتشر شده‌اند که در ادامه به بررسی کیفیت انتشار این اطلاعات می‌پردازیم:

- طبق شاخص ردیف ۳ جدول ۷ :
- فایل اکسل داده‌هایی که در بخش «صورت‌های مالی»، «نسبت‌ها» و سایر داده‌هایی که قابلیت ارائه در قالب فایل اکسل دارند با سطح ریزدانگی قابل قبول منتشر شوند.

- اطلاعات بسیار خوبی در سایت منتشر شده است. اگر این اطلاعات بصری سازی شود، با سهولت بیشتری در اختیار کاربر قرار می‌گیرد. در واقع، داده‌ها معنی‌دار خواهند شد.

نکات کلی وبسایت

- پیشنهاد می‌کنیم با توجه به شاخص‌های شکلی ارائه شده در جدول‌های ۷ و ۸ که شامل چگونگی انتشار اطلاعات، اطلاعاتی که باید درباره خود وبسایت در اختیار کاربر قرار داده شود و بخش‌هایی که باید به وبسایت اضافه شود، سایر اصلاحات نیز صورت گیرد.

۴-۹- معاونت توسعه کارآفرینی و اشتغال

در شکل‌های ۱ تا ۳ و جدول‌های ۱ تا ۶ شاخص‌های محتوایی سنجش شفافیت سامانه‌ها و وبسایت‌های انتشار عمومی اطلاعات ارائه شده است. این شاخص‌ها به نوعی مواردی هستند که هر مجموعه یا سازمانی می‌تواند نسبت به انتشار اطلاعات مرتبط با آن‌ها اقدام کند. از میان این موارد اطلاعات مربوط به سه خدمت ارائه شده در سه سامانه زیرمجموعه معاونت توسعه کارآفرینی و اشتغال منتشر شده است که در ادامه به بررسی این سه سامانه می‌پردازیم:

دریافت‌کنندگان تسهیلات اشتغال پایدار روستایی

دریافت‌کنندگان تسهیلات بالای ۵۰ میلیون ریال مشاغل خانگی

دریافت‌کنندگان تسهیلات کسب و کارهای آسیب‌دیده از کرونا

- طبق شاخص ردیف ۱۱ جدول ۷:

○ امکان جست‌وجو و فیلتر برای بعضی از مجموعه داده‌های نمایش داده شده وجود ندارد. به عنوان مثال امکان

جست‌وجو و فیلتر اطلاعات بر اساس «مبلغ پرداختی» وجود ندارد.

- هم‌چنین امکان بارگیری تمامی اطلاعات به صورت یک‌جا در قالب فایل اکسل وجود ندارد.
- پیشنهاد می‌کنیم با توجه به شاخص‌های شکلی ارائه شده در جدول‌های ۷ و ۸ که شامل چگونگی انتشار اطلاعات، اطلاعاتی که باید درباره خود وبسایت در اختیار کاربر قرار داده شود و بخش‌هایی که باید به وبسایت اضافه شود، است، سایر اصلاحات نیز صورت گیرد.

هم‌چنین پیشنهاد می‌کنیم با مراجعه به جدول‌های پیش‌گفته (۱ تا ۶) و آگاهی از آن‌ها، مواردی که در سایر بخش‌های مأموریتی این معاونت وجود دارد و هنوز اقدام به شفافیت بخشی به آن‌ها نشده است، منتشر شود. شاخص‌های ارائه شده در جدول‌های ۷ و ۸ نیز می‌توانند در چگونگی و کیفیت انتشار این موارد کمک کنند.

فصل پنجم:

موسسه مردم نهاد توسعه

فراگیر شفافیت

مهدی کرمی

۵-۱- مقدمه

آنچه مسلم است در عصر اطلاعات و ارتباطات، داده‌ها نقش اصلی را در حکمرانی خوب دارند و دیگر هیچ حکومتی نمی‌تواند بدون اتکاء به داده‌ها و اطلاعات حجیمی که در هر لحظه در حال تولید و انتشار است، به اهداف عملیاتی و استراتژیک خود دست یابد و مسئولیت اصلی خود در قبال یک سرزمین و شهروندان آن ایفا کند. همانطور که می‌دانیم برخلاف گذشته دیگر حکومت‌ها به تنهایی و بدون مشارکت مردم، توانایی تولید و ارائه خدمات را ندارند و می‌بایست نقش آن‌ها از جایگاه عملیاتی به جایگاه عملکردی ارتقاء یابد. لیکن تا زمانی که مردم به صورت حداکثری به همان داده و اطلاعات نزد حاکمیت دسترسی نداشته باشند - البته ضمن رعایت ضوابط مرتبط از جمله حفظ حریم خصوصی اشخاص و اسرار حاکمیتی و یا امنیتی کشور که می‌بایست طبق قانون حدود و ثغور آن‌ها نیز مشخص شود - قطعاً نمی‌توانند نقشی اثربخش داشته باشند. این دسترسی حداکثری به اطلاعات که می‌بایست به صورت انتشار داده درست، باکیفیت و به موقع از طرف حاکمیت باشد نه فقط براساس درخواست مردم، را می‌توان تعریفی نزدیک به شفافیت اطلاعات قلمداد کرد. وزارت تعاون، کار و رفاه اجتماعی که نقشی کلیدی در مدیریت و ساماندهی خدمات و رفاه اجتماعی شهروندان دارد، بدون شک رکن اساسی ایجاد و افزایش آسایش شهروندان و اعتماد ایشان به حاکمیت است. بر همین اساس این وزارتخانه می‌بایست عنایت ویژه‌ای به موضوع ارتقاء سطح خدمات خود داشته باشد و در این راستا خود را ملزم و متعهد به شفافیت اطلاعات کند.

اقدام اخیر این وزارتخانه در خصوص ارزیابی میزان شفافیت سامانه‌های خویش، شایسته تقدیر است و می‌بایست از دست‌اندرکاران در همه سطوح تصمیم‌گیری، مدیریتی و کارشناسی قدردانی شود. با توجه به شرایط ویژه کشور در تمامی ابعاد اقتصادی، اجتماعی و ... به نظر می‌رسد سایر دستگاه‌ها و نهادهای کشور نیز می‌بایست قبل از قرار گرفتن در شرایط بحرانی و تنگنای برون‌رفت از آن با الگو قرار دادن این وزارتخانه، اقدامی اساسی در خصوص تحقق شفافیت اطلاعات داشته باشند.

همچنین شایسته است رویکرد صحیح این وزارتخانه در دریافت نظرات جامعه مدنی به ویژه تشکل‌های مردم‌نهاد که در جایگاه نماینده مردم یعنی صاحبان اصلی منابع و منافع کشور می‌باشند را ارج نهاد.

با این وجود، در این گزارش برای حمایت و ایجاد هم‌افزایی در جهت تحقق هرچه سریع‌تر و بهتر شفافیت اطلاعات در این وزارتخانه، نکات قابل توجه و نارسایی‌های مشاهده شده طی جلسات سه روزه در آن وزارتخانه در قالب مسائل و موارد کلی نارسایی‌ها و ابهامات مشترک در همه سامانه‌ها و موارد تکمیلی به ازای هر سامانه ارائه می‌شود.

ضمن آرزوی موفقیت و سلامتی برای همه مدیران و کارشناسان آن وزارتخانه، مراتب قدردانی از ایشان و آمادگی خود برای همکاری و حمایت لازم را اعلام می‌داریم.

مؤسسه مردم‌نهاد توسعه فراگیر شفافیت

مهدی کرمی

عضو هیئت مدیره

۵-۲- نارسایی‌ها و ابهامات مشترک سامانه‌ها در راستای شفافیت اطلاعات

نارسایی‌ها:

- به طور کلی سامانه‌ها برای جمع‌آوری اطلاعات و مدیریت فناوری خود سازمان‌ها است؛ در واقع گردش کارهای داخلی الکترونیکی شده است ولی برای شفافیت اقدامی صورت نگرفته است و نقشه راه شفافیت وجود ندارد.
- با فرض مشخص بودن داده‌های قابل انتشار و منتشر شدن آن‌ها، داده‌ها بایستی قابل خوانش توسط ماشین باشند و ساختار و شمای صحیح و قابل پردازشی داشته باشند. لازم به ذکر است انتشار فایل‌ها با فرمت PDF نمی‌تواند بیانگر شفافیت اطلاعات باشد.

ابهامات:

- هر سامانه‌ای برای جمع‌آوری داده، فرآیندهای خاص خود را دارد. آیا این فرآیندها برای اینکه اطلاعات غیر لازم جمع‌آوری نشود و اطلاعات لازم نادیده گرفته نشود، جامعیت و مانعیت لازم و کافی را دارند؟ چه داده‌هایی بر اساس مأموریت سازمان جمع‌آوری می‌شود؟ داده‌های تحت پوشش، خدمات ارائه شده و بودجه‌ای که در اختیار دارند کدامند؟
- مکانیزم صحت‌سنجی داده‌ها و اعتبار اطلاعات جمع‌آوری شده مشخص نیست. چگونه می‌توان میزان صحت داده را پس از انتشار متوجه شد؟
- اگر داده نادرست باشد، نتیجه‌گیری و تصمیم‌گیری مبتنی بر آن ممکن است انحراف از واقعیت ایجاد کند و نتوان بر اساس آن سیاست‌گذاری درستی انجام داد. برای صحت‌سنجی و درستی‌آزمایی داده‌ها، روش‌های گوناگونی وجود دارد. به عنوان مثال می‌توان از API برای انتقال داده و به‌روزرسانی آن به صورت سیستماتیک استفاده کرد.
- یکی از دغدغه‌های مطرح شده در این جلسات ارزیابی سامانه‌ها، محدودیت‌ها و مجوزهای اجرای شفافیت توسط مجموعه‌های مختلف بود. پیشنهاد می‌شود حتی خود این محدودیت‌ها که برخی جنبه قانونی دارد و برخی صرفاً ناشی از تعارض منافع می‌باشد نیز به صورت شفاف در سامانه‌ها اطلاع‌رسانی شود. این اقدام باعث می‌شود هم فشارهای ناشی از مطالبه‌گری مردم در مسیر درست قرارگیرد و هم مانعی برای رانت‌خواری افراد داخل مجموعه‌ها باشد که از همین ابهامات به نفع خود بهره می‌برند.
- مکانیزم رویداد نگاری و ثبت سوابق اطلاعات چگونه است؟ آیا سوابق صرفاً در اختیار وزارت است یا در جایی برای بررسی و نظارت ارائه می‌شود؟

۵-۳- نارسایی‌ها و ابهامات تکمیلی به تفکیک سامانه‌ها

۵-۳-۱- سامانه شفافیت سازمان بهزیستی کشور

امتیاز سامانه: ۳

موارد این سامانه همان موارد شرح مندرج در قسمت نارسایی‌ها و ابهامات مشترک سامانه هاست.

۵-۳-۲- سامانه شفافیت و انتشار اطلاعات مالی بانک رفاه

امتیاز سامانه: ۴

موارد تکمیلی: با عنایت به ماهیت این سامانه که در راستای مأموریت‌های بانک رفاه پیاده‌سازی شده است، داده و اطلاعات به طور کلی

از غنای لازم برخوردار است لیکن به دلیل نارسایی یا فقدان قوانین و مقررات ناظر بر طبقه‌بندی و سطوح دسترسی به اطلاعات که فقط منحصر به این بانک نیست، برخی از شاخص‌های شفافیت در حال حاضر محقق نشده‌اند. البته این سامانه پتانسیل خوبی برای شفافیت دارد.

۵-۳-۳- سامانه جامع روابط کار و زیرسامانه بیمه بیکاری، معاونت روابط کار

امتیاز سامانه: ۱

موارد تکمیلی: همین که این سازمان به سمت اتوماسیون و الکترونیکی کردن فرآیندها حرکت کرده‌است قابل تقدیر است، لیکن پس از شفافیت (انتشار عمومی) اطلاعات است که بازخوردهای ارزشمندی در راستای بهبود فرآیندها و خدمات محقق می‌شود. از نکات قابل توجه در این سامانه وجود امکان ارسال بازخورد توسط کاربران است.

۵-۳-۴- سامانه دریافت کنندگان تسهیلات اشتغال پایدار روستایی و مشاغل خانگی، معاونت توسعه کارآفرینی و اشتغال

امتیاز سامانه: ۱

موارد تکمیلی:

- در شرایط و فضای کنونی حاکم بر مجموعه‌های عهده دار خدمات دولتی و عمومی که متأسفانه پنهان‌کاری دارای منفعت است! تولید چنین سامانه‌هایی شایسته تقدیر است ولی همراه با این حرکت درست و ارزشمند می‌بایست قواعد و اصول مرتبط رعایت شود تا هم دستاورد بهتری داشته باشیم و هم از واقعیت منحرف نشویم.
- فرآیند اعطای تسهیلات، شاخص‌های ارزیابی، دلایل پذیرش یا رد هر درخواست، کل درخواست‌ها در کجا معرفی شده‌است؟
- آیا خود فرآیندها شفافند؟
- آیا تحلیل داده و داده‌کاوی روی داده‌ها صورت می‌گیرد؟ به عنوان مثال آیا می‌توان فهمید نوع تقاضای کار در حوزه‌ها و محدوده‌های جغرافیایی کشور چگونه است؟
- آیا اقلام کلیدی برای پیگیری و اعتبارسنجی داده‌ها در بانک‌های اطلاعاتی وجود دارد؟

۵-۳-۵- سامانه جامع اطلاعات هلدینگ‌ها و شرکت‌های زیرمجموعه صندوق بازنشستگی کشور

امتیاز سامانه: ۳

موارد تکمیلی: پیشنهاد می‌شود در این سامانه اصول و قواعد تولید داده رعایت شود؛ به طور مثال در برخی از اقلام اطلاعاتی به جای متن، از کدینگ استفاده شود.

۵-۳-۶- سامانه املاک و اطلاعات صندوق بازنشستگی کشوری

امتیاز سامانه: ۳

موارد تکمیلی:

- سامانه هوش تجاری این مجموعه قابل توجه می‌باشد. اما در خصوص خود داده‌ها و دسترسی به آن‌ها، ابهاماتی وجود دارد (موارد بعد).
- در خصوص داده‌های املاک، آیا اقلام اطلاعاتی مهم نظیر مختصات جغرافیایی و کد پستی جمع‌آوری می‌شود؟
- آیا صحت داده‌هایی که با فرمت اکسل دریافت می‌شود قابل ارزیابی است؟

- میزان دسترسی عمومی به داده‌ها چقدر است؟
- آیا مکانیزم نظارت و راستی آزمایی داده‌های منتشر شده مشخص است؟

۵-۳-۷- سامانه شفافیت سازمان تأمین اجتماعی

امتیاز سامانه: ۵

موارد تکمیلی:

- انتشار بخش نامه‌ها و دستورالعمل‌های سازمان جهت اطلاع‌رسانی عموم مزیت‌های زیادی دارد. لیکن با توجه به تخصصی بودن محتوای مطالب پیشنهاد می‌شود پیشخوان‌های تخصصی برای راهنمایی شهروندان در نظر گرفته شود و مکانیزمی برای ارزیابی بازخورد مردم لحاظ شود تا بتوان سطح و نوع خدمات را بهبود بخشید.
- همچنین پیشنهاد می‌شود برای کاربردهای مختلف (مثلاً برای استفاده استارت‌آپ‌ها) جانمایی اطلاعات مراکز روی نقشه انجام شود.
- چرا صرفاً داده‌های آماری که معمولاً تجمیع شده‌اند ارائه می‌شود؟
- اطلاعات منابع و دارایی‌های در اختیار سازمان می‌بایست اطلاع‌رسانی عمومی شود.

۵-۳-۸- پرتال سازمانی شستا و سینا (سامانه یکپارچه نظارت و ارزیابی عملکرد شستا)

امتیاز سامانه: ۴

موارد تکمیلی:

- به نظر می‌رسد سامانه‌های ارائه شده کیفیت لازم برای مدیریت داخلی مجموعه شستا را دارد ولی چگونه می‌توان از این پرتال برای تحقق امر شفافیت اطلاعات بهره برد در حالی که امکان دسترسی عموم به خود داده‌ها وجود ندارد؟ (رجوع شود به نارسایی‌ها و ابهامات مشترک سامانه‌ها). هرچند که این موضوع از ارزش تلاش و کوشش این مجموعه نخواهد کاست.
- اینکه مجموعه شستا وارد بورس شده است نکته‌ای بسیار مهم و قابل توجه است و گام مهمی در راستای شفافیت است لیکن امر شفافیت اطلاعات می‌بایست به صورت جامع و مانع رعایت شود. زمانی با اطمینان می‌توان حضور در بورس را نشانه‌ای از شفافیت قلمداد کرد که داده و اطلاعات کامل، درست، به موقع و با کیفیت در اختیار عموم قرار گیرد و نتایج حاصل از پردازش آن داده‌ها با گزارش‌های ارائه شده به بورس یکسان باشد. شعار این سازمان عبارت است از «شفافیت ابزاریست برای نظارت و ارزیابی». آیا عموم مردم نیز امکان نظارت و ارزیابی درست را دارند؟ تا زمانی که آن‌ها به همان اطلاعات در اختیار مجموعه مزبور دسترسی ندارند چگونه این امر محقق می‌شود؟
- همانطور که در نارسایی‌ها و ابهامات مشترک سامانه‌ها اشاره شده است، انتشار حداکثری داده می‌بایست همراه با رعایت حریم خصوصی، اسرار حاکمیتی و اسرار شغلی صورت گیرد لیکن اگر خود این محدودیت‌ها به صورت کامل تبیین و شفاف نشود خودداری از انتشار هر داده‌ای به دلیل حفظ محرمانگی نه تنها مفید نخواهد بود بلکه حساسیت عموم به نهادها و مؤسسات را نیز افزایش خواهد داد.
- پیشنهاد می‌شود دستاوردهای حاصل از حرکت این سازمان در جهت شفافیت اطلاعات نیز شفاف شود. سیاست‌گذاری‌های این سازمان جریان‌ساز است و به نوعی زندگی مردم با تصمیمات این سازمان گره خورده است. آیا تاکنون به اثر دستاوردهای شفافیت بر چالش‌های اقتصادی و سیاسی و اجتماعی کشور پرداخته شده است؟
- آیا شیوه انتشار عمومی داده‌ها و سطح دسترسی به آن‌ها با معیارهای شفافیت همسواست؟
- شیوه نظارت بر تصمیمات چیست و تعارض منافع را چگونه مدیریت می‌کنند؟

۵-۳-۹- سامانه جامع و هوشمند بخش تعاونی کشور، معاونت امور تعاون

امتیاز سامانه: ۲

موارد تکمیلی:

- آیا اگر کسی در بخش مردمی ثبت نام کند احراز هویت می‌شود؟
- آیا همین مشکلات که نهادها و مؤسسات در انتشار داده‌ها و اطلاعات مقاومت می‌کنند، شفاف می‌شود؟

۵-۳-۱۰- سامانه اخذ گواهی تأیید صلاحیت ایمنی پیمانکاران، معاونت روابط کار

امتیاز سامانه: ۱

موارد تکمیلی: این سامانه بیشتر برای استفاده داخلی کاربران خود مجموعه مناسب است.

۵-۳-۱۱- سامانه شفافیت صندوق بیمه اجتماعی روستاییان، کشاورزان و عشایر

امتیاز سامانه: ۸

موارد تکمیلی: عملکرد این سامانه در مقام مقایسه با سایر سامانه‌ها بسیار عالی است و شایسته تقدیر است. به امید توفیق روزافزون تیم مربوطه و استمرار کار.

فصل ششم:

آزمایشگاه داده و حکمرانی-

اندیشکده حکمرانی شریف

عمادالدین پاینده

۶-۱- مقدمه

چرا ادبیات کنونی مدیریت عمومی^۱ و سیاست عمومی^۲ معاصر مانند فیلم یا برنامه‌های تلویزیونی است که زندگی اداری و نظام حکمرانی پیش از اواخر دهه ۱۹۸۰ را نشان می‌دهد؟ در پاسخ به این انعکاس گذشته نگر باید گفت اصلاً فناوری اطلاعات قابل مشاهده نیست؛ یا به تعبیر بهتر، با وجود رشد فناوری‌های اطلاعاتی و ارتباطی نوین عمل‌سهم و نقش آن در زندگی روزمره افراد (تعامل با نهادهای عمومی و دولتی) همچنان در حاله‌ای از ابهام است. تصمیم‌سازان دولتی در حال تفکر استراتژیک در مورد موضوعات مختلف، کشف مشکلات، تعیین اولویت‌ها، ایجاد انتخاب‌هایی برای سیاست‌گذاری، مدیریت روابط انسانی و رفتار برابر و عادلانه در مقابل شهروندان به تصویر کشیده می‌شوند، اما توگویی آن‌ها همگی از اطلاعاتی استفاده می‌کنند که به طور مرموز و در عین حال با سهولت در اختیار خود دارند! واقعیت این است که فناوری اطلاعات در کانون تغییرات منطقی و مدرنیته‌ی معاصر در طیف گسترده‌ای از سیستم‌های ارائه خدمات عمومی قرار دارد. چهار مؤلفه اساسی در اینجا قابل بررسی است:

- اهمیت سیستم‌های اطلاعاتی مبتنی بر کاغذ و بعدها، سیستم الکترونیکی، در تشکیل بروکراسی‌های مدرن به عنوان یک سیستم اجتماعی و فنی؛
- تأثیر فناوری اطلاعات بر ساختار سازمانی به ویژه «بوروکراسی‌های ماشینی»^۳.
- اهمیت فراگیر فناوری اطلاعات برای کارهای هم‌زمان دولت؛ و
- برخی از تغییرات سیاست‌ها و اصلاحات مدیریت عمومی اکنون در زمان بندی و دامنه خود بر روی تغییر در زیرساخت‌های فناوری اطلاعات و اطلاعات تمرکز دارند.

دانشنامه معروف آلمانی بروکهاوس^۴ در ۱۸۱۹ می‌گوید:

شکل مدرن سیاست عمومی هر آن‌چه را که قبلاً شفاهی انجام می‌شد با قلم اجرا می‌کند. از این رو بسیاری از قلم‌ها در حال حرکت هستند. در هر شعبه‌ای از حکومت، اداره‌ها یا دفاتر چندین برابر شده‌اند و چنان سلطه‌ای بر شهروندان به وجود آورده‌اند که در بسیاری از کشورها یک بوروکراسی واقعی، حاکم بر دفاتر، توسعه یافته‌اند. این بوروکراسی به طور فزاینده‌ای خطرناک می‌شود چرا که روال مرسوم قبلی انجام تجارت از طریق هیئت‌های مشاوره‌ای یا اداری در معرض سوء استفاده قرار می‌گیرد. مدیران دفاتر اداری علاوه بر اقتدار در برابر پرسنل خود، قدرت بی‌اندازه‌ای را بر شهروندان به دست آورده‌اند. (آلبرو ۱۹۷۰: ۲۸).

برخلاف این دایره‌المعارف، و بر به درستی دید که سازمان‌ها سیستم‌های اجتماعی-فنی^۵ هستند که مستندسازی تصمیمات و ملاحظات نقش اساسی در سه جنبه اساسی دارد:

(الف) پرونده‌ها و اسناد رسمی (پوشش قوانین، یادداشت‌ها، نامه‌ها، تصمیم‌گیری‌ها و پرونده‌های موردی) یک کلید اساسی برای هویت و سازگاری حکومت مدرن فراهم می‌کند.

(ب) دفاتر ثبت^۶ پرونده کاملاً توسعه یافته و منظم، آن‌چه که مونتاژکن^۷ از آن به عنوان «حافظه کاغذی»^۸ یاد می‌کند را فراهم می‌آورد؛ که در واقع قابلیت جمعی است که بسیار برابر بزرگتر و کمتر از هر ظرفیت فردی است.

1- public management
 2- public administration
 3- machine bureaucracies
 4- The German Brockhaus encyclopedia
 5- Socio-technical Systems
 6- Registries
 7- Montaigne
 8- Paper memory

(ج) توسعه مشترک دفاتر ثبت پرونده‌ها در کنار حرفه {ماهیت} غیرشخصی^۱ دفاتر و تقویت آموزش و جامعه‌پذیری بوروکراتیک، اساساً به سازمان‌های بوروکراتیک ظرفیت فعالیت مداوم در طول زمان را داد. در اصل سیستم‌های مبتنی بر کاغذ که از اواخر قرن نوزدهم تا دهه ۱۹۲۰ کامل می‌شدند، شش دهه دیگر تا ۱۹۸۰ ادامه داشتند، هنگامی که اولین شکل‌های جستجوی متن آزاد به طور گسترده‌ای امکان پذیر شد. هر بوروکراسی مدرن، کنترل اطلاعات را در هسته خود دارد. اما این واقعیت بدان معنی نیست که کنترل اطلاعات توسط مقامات در سازمان‌های دولتی به ویژه تصمیم‌سازان برتر به عنوان یک فعالیت اصلی شناخته می‌شود. پیش‌تر خاطرنشان کردیم که تولید سیستماتیک سوابق و بایگانی‌های ثبت شده به همراه ذخیره دائمی آن‌ها با روشی در دسترس و قابل استفاده مجدد و توانایی اپراتورهای ماهر برای ارجاع متقابل^۲ و ایجاد ارتباط بین پرونده‌های مختلف، همچنان به عنوان ظرفیت‌های اساسی برای سازمان‌های دولتی مطرح است. اما در هر سازمان، بسیاری از کارکردهای مهم اقتصادی، به محض به رسمیت شناخته شدن و به عنوان روال معمول مطرح شدن، به سادگی می‌توانند به عنوان کارهای کسل‌کننده، غیرمعمول، روزمره و تکراری به نظر برسند که باید برای رسیدن به انواع کارهای جالب‌تر و کارهای غیر قابل پیش‌بینی کنار گذاشته شوند. تأثیرات حاکمیتی، بوروکراتیک فرهنگی و نهادی و که ما در اینجا آن‌ها را مورد توجه قرار می‌دهیم، اکثراً از مجموعه‌ای تعاملی از خصوصیات حاکمیتی تکنولوژیکی کلی و نسبتاً خاصی تشکیل شده است. با این همه، انتظار می‌رود سه محور در خصوص عملکرد شاخص و متمایز فناوری اطلاعات در دولت و نظام اداری در سراسر جهان مطرح باشد (مارگتزو دیگران، ۲۰۰۸):

- مؤسسات حاکمیتی زیربنایی یک کشور، سازوکارهای مروری و کنترل کلی سیاسی اندک و ضعیفی را که در معرض دید عموم قرار دارند، ارائه می‌دهند؛ بنابراین، به طور معمول، دستگاه اجرایی نسبت به سایر شاخه‌های دولت مسلط‌تر خواهد بود.
- فرهنگ بوروکراتیک^۳ سیستم دولتی برای رسیدگی به توسعه سیاست‌ها و پروژه‌های فنی اولویت بالایی در نظر نمی‌گیرد. این مساله، سبب ایجاد سازوکارهای نهادی ضعیف برای دستیابی به توسعه فناوری می‌شود. اگر کشوری در این دسته قرار گیرد، انتظار داریم عملکرد فناوری اطلاعات دولتی در آن با موفقیت کمتری همراه باشد.

از زمان ظهور اینترنت در اواسط دهه ۱۹۹۰، یا هیچ ابتکار متمرکزی در حوزه‌ی دولت الکترونیک وجود نداشته است که به شدت و با قوت از سوی رهبران سیاسی مورد حمایت قرار گرفته باشد و یا اگر طرح ابتکاری وجود داشته، برای مدت مدیدی به تأخیر افتاده است. به طور کلی، انتظار می‌رود چنین ابتکارهایی برای تقویت عملکرد فناوری اطلاعات دولتی، به ویژه در صورت تمرکز بر افزایش منابع در بهبود مدرن‌سازی نسبی سیستم‌های دولتی (نظام اداری) موثر باشد.

۶-۲- مسئله شفافیت و شاخص‌های آن

۶-۱-۲- مقدمه

ایده شفافیت دولت و نظام اداری در حال حاضر به صورت گسترده به عنوان یک استاندارد و هنجار مطلوب دموکراتیک پذیرفته شده است. این ایده به طور خلاصه در نگاه کلی بیانگر یک اصل و یک فعالیت است؛ اصلی توانمندسازی عموم برای نظارت بر نحوه رفتار

1 - Impersonal occupation

2 - cross-reference

3 - bureaucratic culture

عاملیت‌های حقوقی و پیامدهای عمل آن‌ها در طول زمان. و فعالیتی که برای تحقق اصل مذکور به نحوی صورت بندی می‌شود که پاسخگویی نهادی را بهبود بخشد و به نوبه خود از این رهگذر منافع افراد درگیر در اصل شفافیت را هم‌راستا قرار دهد. محققان هدف غایی از شفافیت را از منظرهای مختلف مدنظر داشته‌اند؛ از جلوگیری از فساد گرفته تا ساختن جوامع توانگر و دموکراتیک، افزایش تاب‌آوری اجتماعی و بازار و حتی در مواردی به عنوان یک خیر مطلق (پدیده‌ای برای توجیه آن نیاز به هدف دیگر نیست). بر این اساس، می‌توان ایده‌هایی نظیر آزادی اطلاعات و حکمرانی باز را تماماً زاده دوران سیاست مدرن دانست که عقلانیت ابزاری به دقیق‌ترین اشکال و ابعاد خود در دسترس قرار می‌گیرد. به همین سبب شاهد رشد انفجاری پژوهش‌های انجام شده در زمینه شفافیت و نظام اداری طی سال‌های ۱۹۹۰ تا ۲۰۱۵ هستیم که به واقع نمود تحولات اجتماعی سیاسی در حوزه آکادمیک محسوب می‌شود.

۶-۲-۲- تعاریف و شاخص‌ها

دامت (۲۰۲۰) بر این باور است که در شرایطی نسل‌های مختلف فناوری‌های اطلاعاتی و ارتباطی (فاوا) دائماً در حال ظهور و بروز هستند و به دنبال آن ظرفیت‌های شفاف‌سازی و پاسخگویی سیستماتیک نظام‌های اداری به طرز شگرفی از سالی به سال دیگر توسعه پیدا می‌کند، ضروری است همواره در هر تلاشی جهت مطالبه شفافیت دو نکته را از یکدیگر تمییز دهیم؛ نخست، گونه‌شناسی شفافیت و دوم نحوه و شکل تحقق شفافیت و آزادسازی اطلاعات. علیرغم استفاده از فناوری‌های مرسوم، مطالبه شفافیت در سطوح، لایه‌ها و اجزاء مختلف نظام حکمرانی در اصل متضمن افشای گونه‌های اطلاعاتی است که کاملاً می‌توانند از هر نظر با هم تفاوت کنند. برای مثال، افشای اطلاعات مالی شرکت‌های دولتی برای مخاطبان، سهم-بران و ذی‌نفعان مستقیم آن در عمل حساسیت بسیار کمتری برمی‌انگیزد نسبت به افشای عمومی میزان دریافتی کلیه مدیران در بخش‌های مختلف نظام اداری. ولو اینکه به لحاظ فنی و تخصصی مورد اول امری به مراتب دشوارتر و دقیق‌تر به نظر می‌رسد. در درجه دوم اهمیت اما این مسئله وجود دارد که افشاسازی اطلاعات به چه شکل و صورتی تحقق می‌پذیرد. با تکیه بر ادبیات پژوهشی، می‌توان در این بحث-دست‌کم- پنج مؤلفه (پرسش بنیادین) را در رابطه با نحوه و چگونگی شفافیت شناخت (همان: ۵):

- مخاطب؛ هدف از شفافیت، افشای اطلاعات برای چه جامعه هدفی است؟
- قابلیت اکتشاف و دسترس‌پذیری؛ اطلاعات مورد نظر چگونه از سوی مخاطبان مورد مواجهه قرار می‌گیرد؟ مسیر شفاف‌سازی به چه شکل است؟
- قابلیت فهم و درک؛ آیا داده افشاشده به سادگی برای مخاطب احتمالی قابل فهم است؟
- اعتبار و قابل اتکا بودن؛ چه سازوکارها یا بینش‌هایی برای تضمین کامل و سالم بودن اطلاعات افشاشده استفاده می‌شود.
- تأثیر؛ چه خروجی یا برآیندی برای فرایند شفاف‌سازی مذکور مطلوبیت دارد؟

در این میان، از نظر نگارنده این امکان وجود دارد که در تناسب میان روند پیشرفت و توسعه فناوری و مطالبه شفافیت، حداقل سه دوره را شناسایی کنیم که ارتباط آن‌ها با یکدیگر تا حدی خطی و از جنس لازم و ملزوم به نظر می‌رسد. دولت الکترونیک و اتوماسیون‌سازی (نسل اول)، دیجیتالی‌سازی اسناد و فرایندها (نسل دوم همگام به فراگیری وب ۲.۰) و دفاتر کل توزیع شده و توزیع‌شدگی (نسل سوم همگام با توسعه فناوری زنجیره بلوکی). مطابق با این چارچوب مفهومی، عملاً در رابطه شفاف‌سازی برای مثال اسناد متعلق به تملیک، اجاره و ... یک نهاد عمومی این سه مرحله به صورت سلسله‌مراتبی نمود می‌یابد: ۱. الکترونیکی کردن فرایندها و امکان ثبت و ذخیره‌سازی رایانه‌ای، ۲. دیجیتالی شدن اسناد و امکان انجام تحلیل‌های رایانشی بر روی آن (از حیث ذخیره‌سازی نیز مثلاً استفاده از فضای ابری یا سرورهای مرکزی)، ۳. توسعه سامانه ثبت سند و استعلام آن بر پایه فناوری زنجیره بلوکی به طور کاملاً غیرمتمرکز و غیرقابل دستکاری. در این میان، شاید بد نباشد تعریف اولیه خود از شفافیت در عصر دیجیتالی را به تأسی از مایجر (۲۰۱۳) و شائر (۲۰۱۱) در چند ویژگی اساسی خلاصه کنیم: فراهم بودن اطلاعات با کیفیت، جامعیت مخاطبان، دسترس‌پذیری حداکثری، رابط کاربری دوست‌دار کاربر،

روزآمدسازی بهنگام و وجود پروتکل‌های قابل اطمینان اشتراک‌گذاری (انتقال)، صیانت و امنیت داده. گذشته از این، نباید از نظر دور داشت که ابتکارات نهادهای دولتی و به طور کلی بخش عمومی در زمینه شفافیت به لحاظ سیاستی تابع مشوق و انگیزه‌هایی است که در صورت شناسایی و تقویت آن‌ها می‌توان به طراحی نوعی بازی برد-برد مبادرت ورزید؛ بازی‌ای که رقابت بین نهادها (بخش‌های مختلف دولت و حاکمیت) را بر سر شفافیت بالا می‌برد و از سوی دیگر هزینه عدم افشاگری یا استتکاف از شفافیت را به واسطه مطالبه‌گری عمومی و پیوند زدن آن با کارزارهای سیاسی و رسانه‌ای شدیداً مسئله‌ساز می‌کند. برخورداری از منابع دولتی، رقابت‌های سیاسی و حزبی، اثبات حرفه‌ای‌گری اداری، تقاضای عمومی (ایجاد حساسیت مدنی) و شبکه‌های سازمانی (ارتباطات درون سازمانی، بین‌دستگاهی و یا بین‌المللی و ایجاد حس مقایسه شدن) در زمره مهمترین پيشران‌های شفافیت پایدار در نظام‌های اداری تلقی می‌شوند (بارفیلد و باومن، ۲۰۱۷: ۱۷۷-۱۷۵).

۶-۳- مروری اجمالی بر سامانه‌های شفافیت وزارت تعاون، کار و رفاه اجتماعی

آنچه در نگاه نخست موضوع ارزیابی سامانه‌های شفافیت وزارت تعاون، کار و رفاه اجتماعی را پیچیده می‌سازد این است که اساساً سامانه‌های ارائه شده در سلسله جلسات مذکور عملاً حتی به یک نسل واحد از گفتمان شفافیت در جهان نیز تعلق نداشتند. برای مثال، مسئله استفاده از رابط کاربردی اطلاعات به عنوان یکی از جدیدترین راه‌های انتقال شفاف و بهنگام داده از مبدأ به مقصد و دیجیتالی بودن اسناد و خروجی‌های بارگذاری شده بر روی سامانه‌ها که به جز سامانه متعلق به صندوق بیمه روستائیان و عشایر کشور و سامانه شستا در هیچ سامانه‌ای به شکل واقعی تجلی پیدا نکرده است، تفاوت نسلی بین گزینه‌های ارائه شده را به خوبی نمایندگی می‌کند. در این بخش که در حکم جمع‌بندی کار محسوب می‌شود بهتر است به صورت موردی برخی از مهمترین جوانب رؤیت شده در جلسات ارائه سامانه‌های شفافیت اشاره گردد تا برای سیاست‌گذاران این حوزه واقعا راه‌گشا و مورد استفاده باشد:

- مسئله سطح دسترسی یا به عبارت درست‌تر، دسترس‌پذیری که پیش‌تر نیز به عنوان یکی از ارکان بنیادین شفافیت در عصر دیجیتال از آن یاد شد، در حکم کلید یا دروازه ورود به چیزی است که نامش را «سامانه شفافیت» می‌گذاریم؛ نیم‌نگاهی بر برخی از تجارب جهانی و داخلی در حوزه سامانه‌های شفافیت و پاسخگویی عمومی مؤید این نکته است که اساساً اشکال تعامل الکترونیکی (اتوماسیون) و هوش تجاری هرگز نمی‌تواند ایفای نقش سامانه شفافیت-ولو در خفیف‌ترین استنباط از مفهوم شفافیت در نظام اداری- کند. پیچیدگی‌های گرافیکی و فنی داشبوردهای مذکور اتفاقاً در مقام شروع هوشمندسازی شفافیت در کشورهای در حال توسعه- که به طور سنتی به فساد اداری و لختی ساختارهای سازمانی شناخته می‌شوند- نمی‌تواند گره‌گشای مسیر شفافیت و پاسخگویی مدنی باشد. شاهد این امر در شکل‌گیری اعتماد عمومی شهروندان کشورهای در حال توسعه از جمله ایران به افشاگران منفرد- که در سنتی‌ترین روش‌های ممکن مبادرت به شفاف‌سازی اطلاعات حساس به صورت خام می‌کنند- تجلی یافته است.
- انتظار می‌رود موضوعاتی از قبیل توسعه محصول (PD)، طراحی تجربه کاربری (UX) و رابط کاربری (UI) در ارزیابی و شکل دادن ادامه مسیر نهادهای زیرمجموعه وزارت تعاون، کار و رفاه اجتماعی در زمینه سامانه‌های شفافیت به طور جدی مورد بازنگری قرار گیرد. کشور ایران به لحاظ ضریب نفوذ تلفن و اینترنت همراه نسبت به میزان استفاده از اینترنت خانگی در زمره کشورهای Mobile first قرار می‌گیرد. همچنین، آمارهای وزارت فاوا در زمینه نحوه دسترسی مردم عادی و کم‌برخوردار به اینترنت حاکی از غلبه جدی استفاده از دستگاه تلفن همراه است. بر این اساس، چنانچه ادامه مسیر سامانه‌های مورد بررسی به سمت توسعه اپلیکیشن‌ها و فرم‌های قابل استفاده کامل از طریق تلفن همراه هوشمند رقم بخورد. این موضوع تقریباً در هیچ‌یک از سامانه‌ها در حال حاضر وجود ندارد، جز اینکه صرفاً امکان دسترسی به سامانه صندوق بیمه روستائیان و عشایر از طریق تلفن همراه نیز میسر است (البته با کیفیت کمتر نسبت به استفاده از مرورگر در رایانه شخصی).

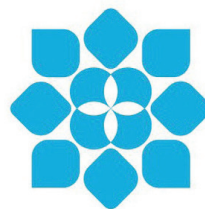
● امکان تصویرسازی بهنگام و برخط داده بر بسترو ب، توسعه جعبه شنی‌ها جهت توسعه محصولات دیجیتال جانبی در زمینه خدمات حمایتی (توسعه کسب و کارهای دانش بنیان در این زمینه) و امکان اخذ رابط کاربردی اطلاعات به صورت لحظه‌ای توسط اشخاص حقیقی نخبه (نظیر پژوهشگران، دانش‌آزمایان و...) با هدف تحقق منافع عمومی و مسئولیت اجتماعی سازمان‌های رفاهی و حمایتی مذکور از جمله تازه‌ترین تحولات در سامانه‌های شفافیت جهانی به شمار می‌رود. اگرچه سامانه‌های موردارجاع هیچ‌یک به طور خاص در زمینه رفاه و حمایت‌های اجتماعی فعالیت ندارند، لکن انتظار می‌رود وزارت تعاون، کار و رفاه اجتماعی به عنوان پیشگام این تغییر بزرگ در کشور برای نخستین بار ظرفیت قرار گرفتن سامانه‌های منتخب در کلاس و استاندارد جهانی این حوزه را فراهم نماید. گروه حکمرانی عصر دیجیتال اندیشکده حکمرانی شریف (آزمایشگاه داده و حکمرانی) آمادگی دارد تا کلیه خدمات مشاوره‌ای و فنی موردنیاز برای توسعه اکوسیستم فناوری‌های سیاست‌یار (GovTech) را در همکاری با مرکز توانمندسازی حاکمیت و جامعه برای ذی نفعان و متقاضیان این حوزه فراهم آورد. چه اینکه به واقع برجسته‌ترین نمود ارزیابی و نظارت مدنی در عصر حاضر در بستری در حال نضج یافتن است که به طور همزمان و غیرمتمرکز اجازه می‌دهد بخش خصوصی، پژوهشگران و فعالان مدنی بر جعبه سیاه اطلاعات و فرایندهای سازمان‌های دولتی اشراف پیدا کرده، از آن بهره‌برداری کنند که کمترین پیامد آن ارتقاء کارآمدی نظام اداری خواهد بود.

۶-۴- مراجع

- Albrow, M. (1970). *Bureaucracy*. London: Pall Mall.
- Bearfield, D. A., & Bowman, A. O. M. (2017). Can you find it on the web? An assessment of municipal e-government transparency. *The American Review of Public Administration*, 47(2), 172-188.
- Dommett, K. (2020), *Regulating Digital Campaigning: The Need for Precision in Calls for Transparency*. *Policy & Internet*, 12: 432-449.
- Dunleavy, P., Margetts, H., Tinkler, J., & Bastow, S. (2006). *Digital era governance: IT corporations, the state, and e-government*. Oxford University Press.
- Meijer, A. 2013. "Understanding the Complex Dynamics of Transparency." *Public Administration Review* 73 (3): 429-39.
- Schauer, F. 2011. "Transparency in Three Dimensions." *University of Illinois Law Review* 4: 1339-58.

فصل هفتم:
اندیشکده سیاستگذاری
اقتصادی تهران

مهدی نادری

اندیشکده سیاستگذاری
اقتصادی تهران

۷-۱- مقدمه

وزارت تعاون، کار و رفاه اجتماعی در اقدامی قابل تقدیر به شعار شفافیت جامعه عمل پوشانده و در این راه گام برداشته است. در راستای این اقدامات و با هدف ارزیابی سامانه‌های این وزارت خانه، از تعدادی از سازمان‌های مردم‌نهاد و اندیشکده‌های فعال در حوزه سیاست‌گذاری و حکمرانی دعوت به عمل آمده است. برای ارزیابی این سامانه‌ها اندیشکده سیاست‌گذاری اقتصادی دانشگاه تهران، شاخصی را مرکب از دو شاخص پوشش داده‌ها و کیفیت ارایه داده‌ها درست کرده و براساس آن سامانه‌ها را ارزیابی و رتبه بندی کرده است.

در ادامه این گزارش در پنج بخش تهیه شده است: روش شناسی، نتایج ارزیابی و رتبه بندی، معرفی شاخص‌ها، نتایج شاخص کیفیت داده‌ها، نتایج شاخص کیفیت ارایه داده‌ها.

۷-۲- روش شناسی

معمولاً برای ارزیابی و رتبه بندی مسایل چند بعدی باید از روش‌های تصمیم‌گیری چند معیاره استفاده کرد. اما در این روش‌ها معمولاً شاخص‌های مورد ارزیابی ویژگی‌های یکسانی دارند، اما سامانه‌های موجود با توجه به کارکرد و مراحل بلوغ یکسان نیستند و این ارزیابی آن‌ها را دشوار می‌کند. تعدادی از این سامانه‌ها برای سازمان‌های دولتی ارایه دهنده خدمت هستند و تعدادی هم بنگاه‌ها و شرکت‌های تولیدی هستند که از لحاظ کارکرد بسیار متفاوت هستند. بعضی از آن‌ها مربوط به یک برنامه از سازمان بوده، در حالی که بعضی مربوط به عملکرد کل سازمان هستند.

برای ارزیابی این سامانه‌ها دو شاخص کلی پوشش و کیفیت ارایه داده‌ها در نظر گرفته شده است که میانگین آن‌ها برای ارزیابی شاخص‌های شفافیت لحاظ شده است. بنا بر تعریف داده باز در بخش عمومی، اگر داده‌ها با توجه به یک سری اصول در دسترس مردم قرار دهند، داده حکومتی باز تعریف می‌شود. به نظر نگارنده برای تحقق داده حکومتی باز و شفافیت بخش عمومی، و براساس سامانه‌های موجود باید دو بعد را در نظر داشت: ۱- پوشش داده‌ها ۲- کیفیت ارایه داده‌ها، پوشش داده‌ها در دسترس بودن اطلاعات در یک چرخه سیاست‌گذاری را ارزیابی می‌کند. کیفیت ارایه داده‌ها نحوه ارایه اطلاعات را ارزیابی می‌کند. شاخص شفافیت میانگین ساده دو شاخص معرفی شده است.

نکته حایز اهمیت در این ارزیابی این است که بسیاری از سازمان‌هایی که در این رتبه بندی امتیاز پایینی دارند، گام‌های بلندی را آغاز کرده‌اند. برای ارزیابی ساده و راحت‌تر، فقط اطلاعاتی که ارایه عمومی شده بودند لحاظ شدند. بنابراین مطمئناً این ارزیابی انعکاس ارزش تلاش‌های صورت گرفته در بسیاری از این سازمان‌ها نیست.

۷-۳- نتایج ارزیابی و رتبه بندی سامانه‌ها

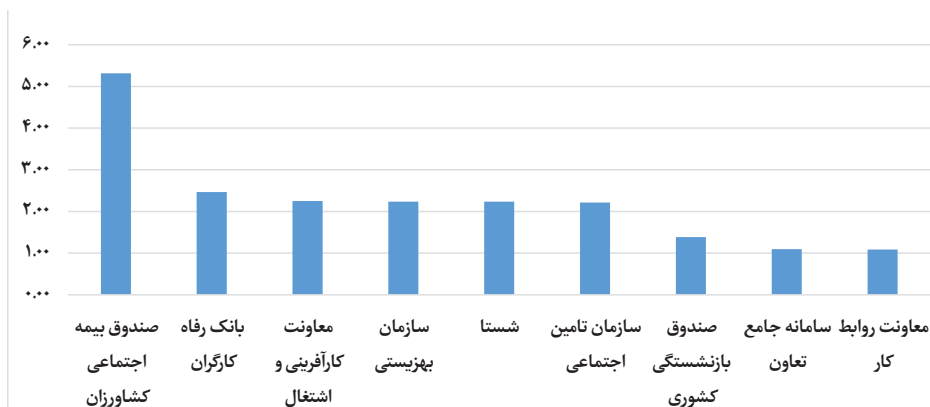
شاخص شفافیت براساس میانگین دو شاخص کیفیت ارایه داده‌ها و پوشش داده‌ها محاسبه شده است. براین اساس ۹ سامانه مربوطه رتبه بندی شده‌اند. در بین این سازمان‌ها صندوق بیمه اجتماعی کشاورزان، روستاییان و عشایر عملکرد قابل قبول‌تری را نسبت به سایر سازمان‌ها داشته است.

نام سازمان	کیفیت ارایه داده ها	پوشش داده ها	شاخص شفافیت میانگین
۱ صندوق بیمه اجتماعی کشاورزان	۲,۶۳	۸	۵,۳۲
۲ بانک رفاه کارگران	۱,۹۳	۳	۲,۴۷
۳ معاونت کارآفرینی و اشتغال	۲,۰۰	۲,۵	۲,۲۵
۴ سازمان بهزیستی	۱,۹۷	۲,۵	۲,۲۴
۵ شستا	۱,۹۷	۲,۵	۲,۲۴
۶ سازمان تأمین اجتماعی	۱,۹۳	۲,۵	۲,۲۲
۷ صندوق بازنشستگی کشوری	۱,۲۷	۱,۵	۱,۳۹
۸ سامانه جامع تعاون	۰,۶۹	۱,۵	۱,۱۰
۹ معاونت روابط کار	۰,۶۷	۱,۵	۱,۰۹

توضیحات: امتیاز هر شاخص از ۰ تا ۱۰ است.

رتبه بندی سامانه های شفافیت

۷-۴- معرفی شاخص ها

۷-۴-۱- پوشش داده ها

پوشش داده بدین معناست که باید تمام فرآیند اجرایی برنامه های دستگاه های عمومی شامل ۳ بخش برنامه ریزی، پایش و ارزیابی مشخص باشند. رویکرد مورد نظر در این گزارش رویکرد مدیریت نتیجه گرا است. در بخش برنامه ریزی باید وضع موجود و اهداف سازمانی به همراه برنامه های رسیدن به آن براساس استانداردهای مشخصی (مانند مدل SMART مشخص شده باشند. در بخش پایش و ارزیابی باید چهار بخش ورودی، فرآیند، خروجی و دستاوردها شفاف و مشخص ارایه شوند. در ادامه هر کدام از این چهار بخش توضیح داده می شود، در این بخش وزن هر کدام از این شاخص ها برابر لحاظ می شود.

نام مرحله	تعریف
۱- ورودی	منابع مالی، انسانی، وظایف و ساختار اداری، اموال منقول و غیر منقول (زمین، ساختمان، تجهیزات و ...) به تفکیک هر واحد سازمانی و در زمان مناسب ارزیابی شوند. برنامه‌های جاری سازمان و اهداف آن‌ها مشخص شود.
۲- فرآیند	زمان بندی اجرای فعالیت‌ها، ذی نفعان اصلی و خدمت گیرندگان بر اساس تفکیک جنسیتی، جغرافیایی، تحصیلی و ... مشخص شود معیارهای انتخاب رویه جاری و فرآیندهای ارزیابی خدمات شامل قوانین و مقررات و بخشنامه‌ها، قرار دادها، پژوهش‌ها، طرح‌های توجیهی، رد یا پذیرفتن افراد و ... ارزیابی شود.
۳- خروجی	درصد تحقق خروجی‌ها به تفکیک افرادی که خدمت گرفته و نگرفته اند. تفریح بودجه مشخص باشد.
۴- دستاوردها	میزان تحقق اهداف باید مشخص باشند. روش شناسی طرح (پیمایش، آزمایش و ...) مشخص باشد. منابع لازم برای انجام طرح ارزیابی اثر بخشی مشخص باشد.

۲-۴-۷- کیفیت ارزیابی داده‌ها

بر اساس چارچوب ارزیابی شده توسط باتینی و همکاران (امجدی، ۱۳۹۹) و اعمال تعدادی تغییرات، برای ارزیابی کیفیت زیر ساختی ارزیابی داده‌ها باید ۴ بعد را در نظر گرفت: ۱- فنی ۲- دسترس پذیری، ۳- ارتباط و مشارکت، ۴- ویژگی‌های کلی داده. در ادامه هر کدام از این ابعاد و سنججه‌ها مورد نظر آن‌ها ارزیابی می‌شود. در این بخش وزن این شاخص‌ها برابر در نظر گرفته می‌شود.

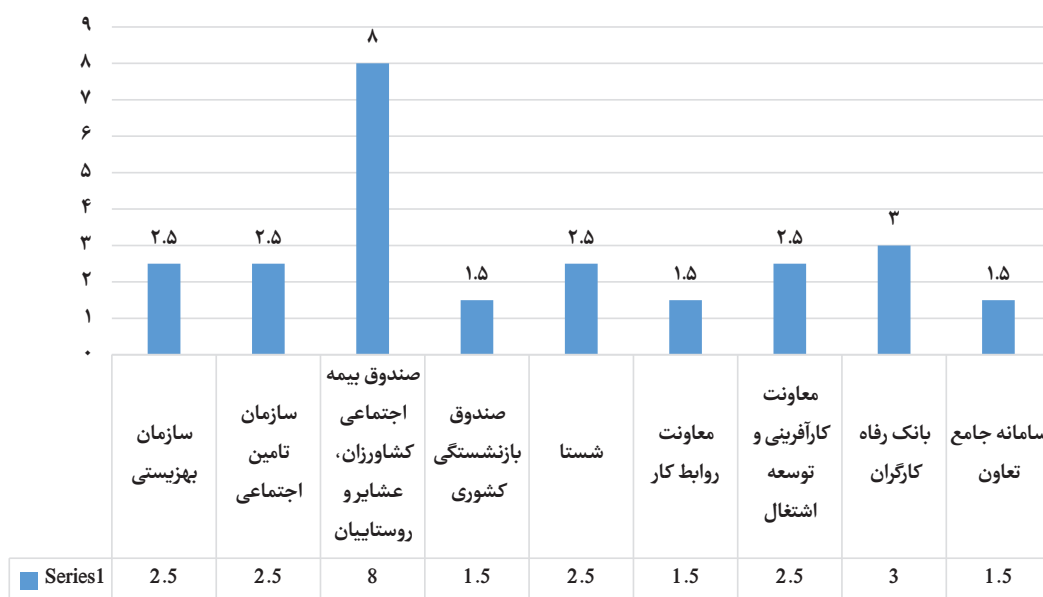
شاخص‌های کیفیت ارزیابی داده‌ها

لیست معیارها	شرح الزامات ارزیابی کیفیت
۱. بُعد فنی	
۱-۱. اختیار و مسئولیت	سامانه‌ها بایستی اطلاعاتی را درباره فرد صاحب اختیاری که مجری سامانه است و نیز درباره مدل حکمرانی یا چهارچوب نهادی که از مدل تدارک داده‌ها پشتیبانی می‌کند، ارائه دهند.
۲-۱. سیستم مدیریت داده	سامانه‌ها بایستی اطلاعاتی را درباره سیستم مدیریت داده‌ها که برای قدرت بخشیدن به سامانه به کار می‌رود، ارائه دهند.
۴-۱. رایگان بودن	مطابق با پروانه باز، سامانه‌ها بایستی تمامی مجموعه داده‌ها و خدمات را به طور رایگان و بدون هیچ محدودیتی در دسترس قرار دهند.
۲. بُعد دسترس پذیری	
۱-۲. تعداد مجموعه داده‌ها	سامانه‌ها بایستی تعداد مجموعه داده‌هایی را که در اختیار دارند، اعلام کنند.
۲-۲. تعداد اپلیکیشن‌ها (استفاده مجدد)	سامانه‌ها بایستی تعداد اپلیکیشن‌هایی را که با استفاده مجدد از داده‌های باز ایجاد شده‌اند، اعلام کنند.
۳-۲. موتور جستجو (فیلتر)	سامانه‌ها باید ساختار شفاف و روشنی داشته باشند. هم چنین بایستی قابلیت‌های جستجو و ابزارهای انتخاب قوی تعریف کنند. برای این منظور آن‌ها بایستی ضوابط مختلفی برای جستجو بر اساس دسته بندی و با فیلترهای مختلف تعریف کنند.
۴-۲. رابط برنامه نویسی کاربردی (API)	سامانه‌ها باید برای ذی نفعان رابط برنامه نویسی کاربردی (API) عرضه کنند تا بتوانند با استفاده از داده‌های باز اپلیکیشن ایجاد کنند.
۵-۲. حساب کاربری	سامانه‌ها باید از امکان ایجاد حساب کاربری پشتیبانی کنند تا صفحات و اطلاعات مشاهده شده قابل شخصی سازی باشند.
۶-۲. دسته بندی‌های موضوعی	سامانه‌ها باید مجموعه داده‌های شان را دسته بندی موضوعی کنند. دسته بندی (موضوعی) بایستی متمایز از برچسب‌ها (کلیدواژه‌ها) باشد. باید برای نشان دادن داده‌های هم نوع و متعلق به دسته‌های مشابه از برچسب‌های مشابه استفاده کرد.
۷-۲. برچسب‌ها (کلیدواژه‌ها)	

لیست معیارها	شرح الزامات ارزیابی کیفیت
۳. بُعد ارتباطات و مشارکت	
۱-۳. تالار گفت‌وگو (بازخورد)	سامانه‌ها باید به کاربران امکان ارسال بازخورد در مورد داده‌های شان را بدهند. هم چنین تالار گفت‌وگو ایجاد کنند تا کاربران بتوانند در آن‌ها بحث کرده و ایده‌های شان را به اشتراک بگذارند.
۲-۳. فرم درخواست	سامانه‌ها باید فرم درخواستی ارائه بدهند که بتوان از طریق آن‌ها نوع یا قالب دیگری از داده‌ها را درخواست داد.
۳-۳. راهنما (قابلیت استفاده)	سامانه‌ها باید یک قسمت راهنمای سایت با کیفیت داشته باشند تا بتوان به کمک آن به خوبی از سامانه استفاده کرد و قابلیت استفاده از آن افزایش یابد.
۴-۳. سؤالات متداول	سامانه‌ها باید یک قسمت سؤالات متداول داشته باشند تا از طریق آن هر نوع مشکل احتمالی ای حل شود.
۵-۳. رسانه اجتماعی	سامانه‌ها باید به پلتفرم رسانه‌های اجتماعی متصل باشند تا از این طریق یک کانال توزیعی برای داده‌های باز شکل بگیرد. کاربران و تأمین‌کنندگان داده‌های باز می‌توانند یک دیگر را از فعالیت‌های شان و از آن چه به واسطه یک مجموعه داده آموخته‌اند یا با آن انجام داده‌اند، مطلع سازند.
ب. ویژگی‌های کلی مجموعه داده‌ها	
۱. عنوان و شرح	مجموعه داده‌ها باید همراه با یک شرح در مورد چگونگی گردآوری و هدف گردآوری شان، ارائه شوند.
۲. نشردهنده	بایستی نشردهنده مجموعه داده مشخص باشد تا بتوان اصالت منبع آن را به تأیید رساند.
۳. تاریخ نشر و به‌روزرسانی آن	مجموعه داده‌ها باید یک برچسب تاریخ یا دوره زمانی داشته باشند. تمامی اطلاعات موجود در مجموعه داده‌ها بایستی به‌روزرسانی شده باشد.
۴. پروانه	بایستی اطلاعات پروانه استفاده از داده‌های منتشرشده همراه با یک مجموعه داده بیاید. مجموعه داده‌هایی که پروانه باز نداشته باشند، داده‌ها باز محسوب نخواهند شد.
۵. پوشش جغرافیایی	بایستی مشخص شود که پوشش جغرافیایی یک مجموعه داده در سطح ملی، محلی یا منطقه‌ای است.
۶. نشانی وب (URL) مجموعه داده‌ها	بایستی URL هر مجموعه داده در دسترس باشد.
۷. اندازه مجموعه داده‌ها	حجم (فایل) هر مجموعه داده باید مشخص شده باشد.
۸. تعداد دفعات مشاهده داده‌ها	تعداد دفعات مشاهده هر مجموعه داده باید در دسترس باشد.
۹. تعداد دفعات بارگیری داده‌ها	تعداد دفعات بارگیری هر مجموعه داده باید در دسترس باشد.
۱۰. فرمت خوانا برای رایانه	مجموعه داده‌ها بایستی در فرمت‌های ارائه شوند که تحلیل و ویرایش شان هم چون قالب‌های شناخته شده قابل بارگیری آسان باشد (مانند اکسل).
۱۱. بصری سازی	قابلیت بصری سازی برای داده‌ها باید تعبیه شده باشد. (برای مثال بصری سازی در قالب نمودار یا نقشه).
۱۲. نمره بندی از جانب کاربران و پیام‌های گفت‌وگو	بایستی قابلیت گردآوری نمره‌دهی و نظرات کاربران در مورد هر مجموعه داده وجود داشته باشد یا بتوان در مورد نتایج استفاده از داده بحث کرد.
۱۳. طبقه بندی داده‌ها	برای ارزیابی و مقایسه پذیر کردن داده‌ها، باید در قالب‌های استاندارد ملی یا بین‌المللی آرایه شوند. به عنوان مثال COFOG، ISIC، ISCO استانداردهایی مثل

۷-۵- نتایج ارزیابی عملکرد سامانه‌ها در بخش پوشش داده‌ها

از منظر پوشش داده‌ها، عملکرد سازمانی و داده‌های آرایه شده در ۴ بخش ورودی، فرآیند، خروجی و دستاوردها ارزیابی شده‌اند. در بین سامانه‌ها، صندوق بیمه اجتماعی کشاورزان، روستاییان و عشایر بالا ترین امتیاز را دارد.

جدول ۳۳- سازمان بهزیستی

امتیاز (۱-۱۰)	تعریف	نام مرحله
۶	منابع و مصارف در حد کلیات مشخص است و سری زمانی منابع و مصارف مالی مشخص نیست. منابع انسانی مشخص نیست. وظایف و ساختار اداری هر واحد سازمانی مشخص نیست. بخشی از اموال منقول و غیر منقول مشخص است.	۱- ورودی
۵	بخشی از خدمات ارائه شده در سامانه خود سازمان بهزیستی معرفی شده است. اطلاعات خدمت گیرندگان به عنوان ذی نفع کلیدی مشخص نیستند. قراردادها مشخص است. پژوهش‌ها ارائه نشده است. قوانین و بخشنامه‌ها مشخص نیستند. برنامه‌های سالانه ارائه نشده‌اند.	۲- فرآیند
.	خروجی‌ها مشخص نیست.	۳- خروجی
.	هیچ طرحی ارزیابی اثر بخشی نشده است.	۴- دستاوردها
۲.۷		

جدول ۳۴- سازمان تأمین اجتماعی

نام مرحله	تعریف	امتیاز (۱-۱۰)
۱- ورودی	منابع و مصارف به همراه سری زمانی مشخص است، اما نه با جزئیات کامل، به عنوان درآمد ناشی از سرمایه گذاری با جزئیات مشخص نیست. منابع انسانی به تفکیک هر واحد سازمانی و شرح وظایف مشخص نیستند. اموال منقول و غیر منقول به طور دقیق مشخص نیست، فقط اطلاعات مراکز درمانی به صورت کلی ارائه شده است.	۳
۲- فرآیند	اطلاعات خدمت گیرندگان درمانی به صورت کلی مشخص است. اطلاعات افراد بیمه شده هم به صورت کلی مشخص است. بخشنامه ها مشخص است. رویه های بیمه ای مشخص نیستند. قراردادها و بیمانکاران مشخص نیستند. پژوهش ها مشخص نیست. طرح های توجیهی ارائه نشده اند. برنامه های سالانه مشخص نیستند. سازو کار انتصاب افراد مشخص نیست.	۲
۳- خروجی	خدمات درمانی ارائه شده در سطح کلی و نه با ارائه جزئیات مشخص است. تفریح بودجه مشخص نیست.	۳
۴- دستاوردها	هیچ طرحی ارزیابی اثر بخشی نشده است.	۰
		۲

جدول ۳۵- صندوق بیمه اجتماعی کشاورزان، روستاییان و عشایر

نام مرحله	تعریف	امتیاز (۱-۱۰)
۱- ورودی	منابع و مصارف به همراه جزئیات در دسترس است. اطلاعات کارگزاری در حد کلیات است و ساختار اداری در سطح کلیات مشخص است اما واحد سازمانی و جزئیات مشخص نیست. اموال منقول و غیر منقول مشخص است.	۹
۲- فرآیند	خدمات ارائه شده و فرآیندهای آن (بخشنامه ها، رویه ها و...) آن ها مشخص است. اطلاعات خدمت گیرندگان به عنوان ذی نفع کلیدی مشخص است. قراردادها مشخص است. پژوهش های مرتبط ارائه نشده است. قوانین و بخشنامه ها مشخص است. برنامه های بلند مدت ارائه شده اند.	۹
۳- خروجی	تفریح بودجه ارائه شده است. خروجی ها بیمه ای و مستمری بگیران ارائه شده است. صورت های مالی ارائه شده است.	۱۰
۴- دستاوردها	تعدادی از طرح های سرمایه گذاری اجرا شده است. سایر برنامه ها اجرایی نشده است.	۵
		۸

جدول ۳۶- معاونت کار آفرینی و توسعه اشتغال (سه برنامه مربوط به تسهیلات)

نام مرحله	تعریف	امتیاز (۱-۱۰)
۱- ورودی	منابع و مصارف مشخص نیست. منابع انسانی مشخص نیست. اموال منقول و غیر منقول مشخص نیست. ساختار و تشکیلات اداری مشخص نیست.	۰
۲- فرآیند	فرآیند ارایه تسهیلات و اعتبار سنجی ارایه نشده است. اطلاعات خدمت گیرندگان به عنوان ذی نفع کلیدی مشخص است. قوانین و بخشنامه ها مشخص نیست. برنامه ها و اهداف آن مشخص نیست.	۲
۳- خروجی	تفریح بودجه ارایه نشده است. اطلاعات افرادی که تسهیلات را دریافت کرده اند ارایه شده است.	۸
۴- دستاوردها	هیچ اطلاعاتی از ارزیابی اثر بخشی برنامه ها ارایه نشده است.	۰
		۲/۵

جدول ۳۷- صندوق بازنشستگی کشوری

نام مرحله	تعریف	امتیاز (۱-۱۰)
۱- ورودی	بودجه مشخص نیست. بخش جزئی از منابع انسانی مشخص است. اموال منقول و غیر منقول مشخص نیست (اطلاعات املاک و مستغلات به صورت داخلی آماده شده است اما هنوز به صورت عمومی ارایه نشده است). بخشی کمی از ساختار، وظایف و تشکیلات اداری مشخص است.	۳
۲- فرآیند	اطلاعات خدمت گیرندگان به عنوان ذی نفع کلیدی بسیار محدود ارایه شده است. قوانین و بخشنامه ها مشخص نیست. برنامه ها و اهداف آن مشخص نیست. قراردادها ارایه نشده است. طرح های توجیهی ارایه نشده است. پژوهش های مربوطه و سازو کار ارایه آن ارایه نشده است. البته سامانه هوش تجاری اطلاعات ارزشمندی دارد که انتشار عمومی داده نشده است.	۱
۳- خروجی	تفریح بودجه ارایه نشده است. بخش بسیار محدودی از خروجی ها ارایه شده است.	۲
۴- دستاوردها	هیچ اطلاعاتی از ارزیابی اثر بخشی برنامه ها ارایه نشده است.	۰
		۱/۵

جدول ۳۸- بانک رفاه کارگران

نام مرحله	تعریف	امتیاز (۱-۱۰)
۱- ورودی	منابع و مصارف و صورت های مالی ارایه شده است. جزیی از منابع انسانی مشخص است. اموال منقول و غیر منقول مشخص نیست (اطلاعات املاک و مستغلات به صورت داخلی آماده شده است اما هنوز به صورت عمومی ارایه نشده است).	۳
۲- فرآیند	سازو کارهای مدیریتی ریسک ارایه شده است. اطلاعات حاکمیت شرکتی ارایه شده است. برنامه ها و اهداف آن مشخص نیست. قراردادها ارایه نشده است. طرح های توجیهی ارایه نشده است. پژوهش های مربوطه و سازو کار ارایه آن ارایه نشده است. البته سامانه هوش تجاری اطلاعات ارزشمندی دارد که انتشار عمومی داده نشده است.	۲
۳- خروجی	صورت های مالی حسابرسی شده ارایه شده است. گزارش عملکرد شرکت ها و بانک ارایه شده است.	۷
۴- دستاوردها	هیچ اطلاعاتی از ارزیابی اثر بخشی برنامه ها ارایه نشده است.	۰
		۳

جدول ۳۹- شرکت سرمایه گذاری تأمین اجتماعی (شستا)

نام مرحله	تعریف	امتیاز (۱-۱۰)
۱- ورودی	منابع و مصارف و صورت های مالی ارایه شده است. بخشی از منابع انسانی مشخص است. اموال منقول و غیر منقول مشخص نیست (اطلاعات املاک و مستغلات به صورت داخلی آماده شده است اما هنوز به صورت عمومی ارایه نشده است).	۳
۲- فرآیند	سازو کارهای مدیریتی ریسک ارایه شده است. اطلاعات حاکمیت شرکتی ارایه شده است. برنامه ها و اهداف آن مشخص است. قراردادها ارایه عمومی نشده است. بخش زیادی از اسناد در سامانه سناد وجود دارد ولی انتشار عمومی پیدا نکرده است. طرح های توجیهی ارایه عمومی نشده است. پژوهش های مربوطه و سازو کار ارایه آن ارایه نشده است. البته سامانه هوش تجاری اطلاعات ارزشمندی دارد که انتشار عمومی داده نشده است.	۵
۳- خروجی	صورت های مالی حسابرسی شده ارایه شده است. گزارش شرکت ها ارایه شده است. اطلاعات شرکت های غیر بورسی ارایه نشده است.	۷
۴- دستاوردها	هیچ اطلاعاتی از ارزیابی اثر بخشی برنامه ها ارایه نشده است.	۰
		۳,۲

جدول ۴۰- سامانه جامع روابط کار

نام مرحله	تعریف	امتیاز (۱-۱۰)
۱- ورودی	اطلاعات ورودی برنامه‌ها به صورت عمومی ارایه نشده است.	
۲- فرآیند	این سامانه به شفافیت و سهولت تعدادی از فرآیندهای داخلی کمک کرده است. البته این اطلاعات هنوز عمومی نیست.	۴
۳- خروجی	خروجی ارایه عمومی نشده است.	
۴- دستاوردها	هیچ اطلاعاتی از ارزیابی اثر بخشی برنامه‌ها ارایه نشده است.	۰
		۱

این سامانه علی‌رغم اطلاعات ارزشمندی که داشت، این اطلاعات انتشار عمومی پیدا نکردند.

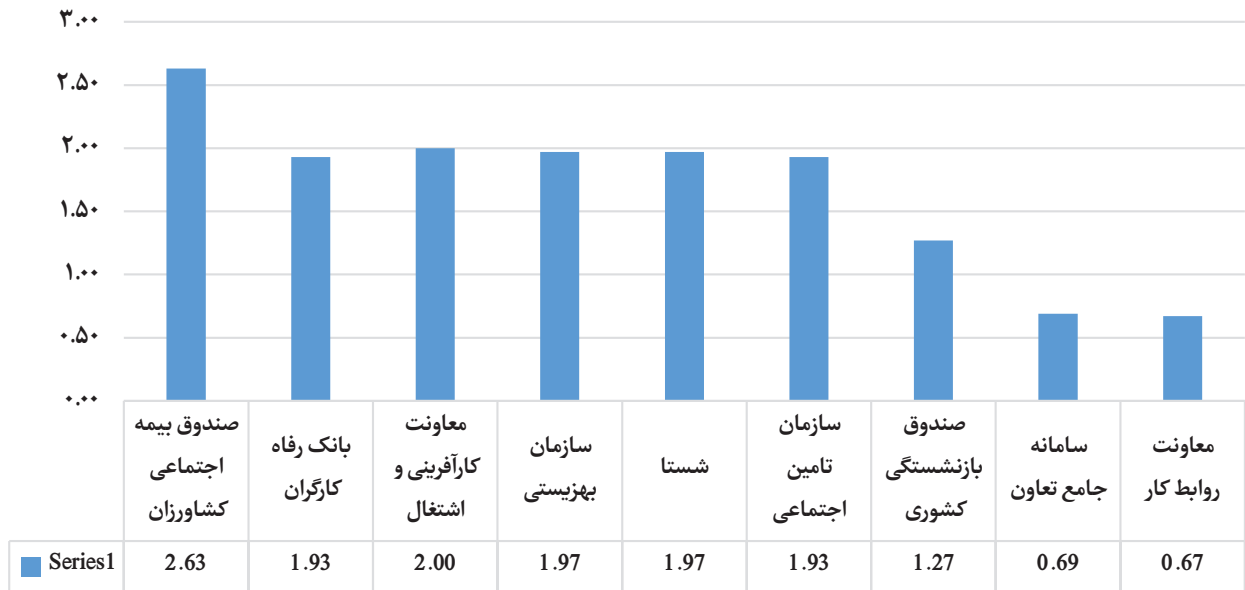
جدول ۴۱- سامانه جامع تعاون

نام مرحله	تعریف	امتیاز (۱-۱۰)
۱- ورودی	اطلاعات ورودی برنامه‌ها به صورت عمومی ارایه نشده است.	
۲- فرآیند	این سامانه به شفافیت و سهولت تعدادی از فرآیندهای داخلی کمک کرده است. البته این اطلاعات هنوز عمومی نیست.	۴
۳- خروجی	خروجی ارایه عمومی نشده است.	
۴- دستاوردها	هیچ اطلاعاتی از ارزیابی اثر بخشی برنامه‌ها ارایه نشده است.	۰
		۱

این سامانه علی‌رغم اطلاعات ارزشمندی که داشت، این اطلاعات انتشار عمومی پیدا نکردند.

۶-۷- ارزیابی شاخص کیفیت ارایه داده‌ها

با در نظر گرفتن میانگین ساده شاخص کیفیت ارایه داده‌ها در این بخش، سامانه‌های مربوطه به ترتیب ارزیابی و رتبه بندی شده‌اند. در ادامه ارزیابی هر کدام از سامانه‌ها به صورت مجزا ارایه شده است.

جدول ۴۲- سازمان بهزیستی

امتیاز	لیست معیارها	شرح الزامات ارزیابی کیفیت	کیفیت ارایه داده ها
۱. بُعد فنی			
۰	۱-۱. اختیار و مسئولیت	این بخش در سامانه بهزیستی معرفی نشده است.	
۰	۲-۱. سیستم مدیریت داده	سیستم مدیریت داده ها مشخص نیست.	
۱۰	۴-۱. رایگان بودن	تمامی اطلاعات موجود رایگان است.	
۲. بُعد دسترس پذیری			
۰	۱-۲. تعداد مجموعه داده ها	تعداد مجموعه داده ها اعلام نشده است.	
۰	۲-۲. تعداد اپلیکیشن ها (استفاده مجدد)	از هیچ اپلیکیشنی در این سامانه استفاده نشده است.	
۱۰	۳-۲. موتور جست و جو (فیلتر)	داده ها فیلتر دارد.	
۰	۴-۲. رابط برنامه نویسی کاربردی (API)	رابط برنامه نویسی API عرضه نشده است.	
۰	۵-۲. حساب کاربری	امکان ایجاد حساب کاربری نمی دهد.	
۰	۶-۲. دسته بندی های موضوعی	امکان دسته بندی موضوعی نمی دهد.	
۰	۷-۲. برچسب ها (کلیدواژه ها)	براساس کلید واژه دسته بندی نمی شوند	
۳. بُعد ارتباطات و مشارکت			

کیفیت آرایه داده‌ها		
امتیاز	شرح الزامات ارزیابی کیفیت	لیست معیارها
۰	ندارد.	۱-۳. تالار گفت‌وگو (بازخورد)
۰	ندارد.	۲-۳. فرم درخواست
۰	ندارد.	۳-۳. راهنما (قابلیت استفاده)
۰	ندارد.	۴-۳. سؤالات متداول
۰	به هیچ رسانه اجتماعی متصل نیست.	۵-۳. رسانه اجتماعی
ب. ویژگی‌های کلی مجموعه داده‌ها		
۰	داده شرحی ندارند.	۱. عنوان و شرح
۴	داده‌ها قابل دانلود نیست و نشردهنده داده مشخص نیست.	۲. نشردهنده
۸	تاریخ نشر بعضی از داده‌ها مشخص است، اما تاریخ بروزرسانی مشخص نیست.	۳. تاریخ نشر و به‌روزرسانی آن
۰	داده‌ها پرونده ندارند.	۴. پروانه
۱۰	پوشش جغرافیایی داده‌ها مشخص است.	۵. پوشش جغرافیایی
۱۰	بایستی URL هر مجموعه داده در دسترس باشد.	۶. نشانی وب (URL) مجموعه داده‌ها
۰	داده‌ها قابل دسترسی دانلود نیستند و اندازه آن‌ها مشخص نیست.	۷. اندازه مجموعه داده‌ها
۰	تعداد دفعات مشاهده هر مجموعه داده باید در دسترس باشد.	۸. تعداد دفعات مشاهده داده‌ها
۰	مشخص نیست.	۹. تعداد دفعات بارگیری داده‌ها
۰	داده‌ها قابل دانلود نیست.	۱۰. فرمت خوانا برای رایانه
۶	بعضی از داده‌ها بصری سازی شده‌اند اما کیفیت مناسبی ندارند.	۱۱. بصری سازی
۰	کاربران این امکان را ندارند.	۱۲. نمره بندی از جانب کاربران و پیام‌های گفت‌وگو
۳	بعضی از داده‌ها مانند بودجه طبقه بندی دارند، البته داده‌ها قابل دانلود نیستند.	۱۳. طبقه بندی داده‌ها
۰	مکانیزمی برای این کار وجود ندارد.	۱۴. صحت سنجی اطلاعات
۰	تعریف نشده است.	۱۵. چارچوب امنیت داده و حفظ حریم خصوصی افراد

جدول ۴۳- سازمان تأمین اجتماعی

کیفیت آرایه داده‌ها		
امتیاز	شرح الزامات ارزیابی کیفیت	لیست معیارها
۱. بُعد فنی		
۰	این بخش در سامانه تأمین اجتماعی معرفی نشده است.	۱-۱. اختیار و مسئولیت
۰	سیستم مدیریت داده‌ها مشخص نیست.	۲-۱. سیستم مدیریت داده
۱۰	تمامی اطلاعات موجود رایگان است.	۴-۱. رایگان بودن

امتیاز	لیست معیارها	کیفیت ارایه داده ها	شرح الزامات ارزیابی کیفیت
۲. بُعد دسترسی پذیری			
۰	۱-۲. تعداد مجموعه داده ها	تعداد مجموعه داده ها اعلام نشده است.	تعداد مجموعه داده ها اعلام نشده است.
۰	۲-۲. تعداد اپلیکیشن ها (استفاده مجدد)	از هیچ اپلیکیشنی در این سامانه استفاده نشده است.	از هیچ اپلیکیشنی در این سامانه استفاده نشده است.
۰	۳-۲. موتور جست و جو (فیلتر)	ندارد.	ندارد.
۰	۴-۲. رابط برنامه نویسی کاربردی (API)	رابط برنامه نویسی API عرضه نشده است.	رابط برنامه نویسی API عرضه نشده است.
۰	۵-۲. حساب کاربری	امکان ایجاد حساب کاربری نمی دهد.	امکان ایجاد حساب کاربری نمی دهد.
۰	۶-۲. دسته بندی های موضوعی	امکان دسته بندی موضوعی نمی دهد.	امکان دسته بندی موضوعی نمی دهد.
۰	۷-۲. برچسب ها (کلیدواژه ها)	بر اساس کلیدواژه دسته بندی نمی شوند	بر اساس کلیدواژه دسته بندی نمی شوند
۳. بُعد ارتباطات و مشارکت			
۰	۱-۳. تالار گفت و گو (بازخورد)	ندارد.	ندارد.
۰	۲-۳. فرم درخواست	ندارد.	ندارد.
۰	۳-۳. راهنما (قابلیت استفاده)	ندارد.	ندارد.
۰	۴-۳. سؤالات متداول	ندارد.	ندارد.
۱۰	۵-۳. رسانه اجتماعی	به رسانه های اجتماعی ارتباط دارد.	به رسانه های اجتماعی ارتباط دارد.
ب. ویژگی های کلی مجموعه داده ها			
۰	۱. عنوان و شرح	داده شرحی ندارند. شرح داده ها در همان فایل داده ها نیست.	داده شرحی ندارند. شرح داده ها در همان فایل داده ها نیست.
۰	۲. نشردهنده	نشردهنده داده مشخص نیست.	نشردهنده داده مشخص نیست.
۸	۳. تاریخ نشر و به روزرسانی آن	تاریخ نشر بعضی از داده ها مشخص است، اما تاریخ به روزرسانی مشخص نیست.	تاریخ نشر بعضی از داده ها مشخص است، اما تاریخ به روزرسانی مشخص نیست.
۰	۴. پروانه	داده ها پروانه ندارند.	داده ها پروانه ندارند.
۱۰	۵. پوشش جغرافیایی	پوشش جغرافیایی داده ها مشخص است.	پوشش جغرافیایی داده ها مشخص است.
۱۰	۶. نشانی وب (URL) مجموعه داده ها	بایستی URL هر مجموعه داده در دسترس باشد.	بایستی URL هر مجموعه داده در دسترس باشد.
۰	۷. اندازه مجموعه داده ها	اندازه آن ها مشخص نیست.	اندازه آن ها مشخص نیست.
۰	۸. تعداد دفعات مشاهده داده ها	تعداد دفعات مشاهده هر مجموعه داده باید در دسترس باشد.	تعداد دفعات مشاهده هر مجموعه داده باید در دسترس باشد.
۰	۹. تعداد دفعات بارگیری داده ها	مشخص نیست.	مشخص نیست.
۷	۱۰. فرمت خوانا برای رایانه	فرمت بعضی از داده ها Xls است.	فرمت بعضی از داده ها Xls است.
۳	۱۱. بصری سازی	بعضی از داده ها بصری سازی شده اند اما کیفیت و ساختار مناسبی ندارند.	بعضی از داده ها بصری سازی شده اند اما کیفیت و ساختار مناسبی ندارند.
۰	۱۲. نمره بندی از جانب کاربران و پیام های گفت و گو	کاربران این امکان را ندارند.	کاربران این امکان را ندارند.

کیفیت رایبه داده‌ها		
امتیاز	شرح الزامات ارزیابی کیفیت	لیست معیارها
۰	طبقه بندی داده‌ها مشخص نیست.	۱۳. طبقه بندی داده‌ها
۰	مکانیزمی برای این کار وجود ندارد.	۱۴. صحت سنجی اطلاعات
۰	تعریف نشده است.	۱۵. چارچوب امنیت داده و حفظ حریم خصوصی افراد

جدول ۴۴- صندوق بیمه اجتماعی کشاورزان روستاییان و عشایر

کیفیت رایبه داده‌ها		
امتیاز	شرح الزامات ارزیابی کیفیت	لیست معیارها
۱. بُعد فنی		
۰	این بخش در سامانه صندوق معرفی نشده است.	۱-۱. اختیار و مسئولیت
۰	سیسم مدیریت داده‌ها مشخص نیست.	۲-۱. سیسم مدیریت داده
۱۰	تمامی اطلاعات موجود رایگان است.	۴-۱. رایگان بودن
		۲. بُعد دسترسی پذیری
۰	تعداد مجموعه داده‌ها اعلام نشده است.	۱-۲. تعداد مجموعه داده‌ها
۰	از هیچ اپلیکیشنی در این سامانه استفاده نشده است.	۲-۲. تعداد اپلیکیشن‌ها (استفاده مجدد)
۰	ندارد.	۳-۲. موتور جست‌وجو (فیلتر)
۰	رابط برنامه نویسی API عرضه نشده است.	۴-۲. رابط برنامه نویسی کاربردی (API)
۰	امکان ایجاد حساب کاربری نمی‌دهد.	۵-۲. حساب کاربری
۰	امکان دسته بندی موضوعی نمی‌دهد.	۶-۲. دسته بندی‌های موضوعی
۰	براساس کلید واژه دسته بندی نمی‌شوند	۷-۲. برچسب‌ها (کلیدواژه‌ها)
۳. بُعد ارتباطات و مشارکت		
۳	امکان باخورد دارد اما امکان گفتگو ندارد.	۱-۳. تالار گفت‌وگو (باخورد)
۰	ندارد.	۲-۳. فرم درخواست
۰	ندارد.	۳-۳. راهنما (قابلیت استفاده)
۰	ندارد.	۴-۳. سؤالات متداول
۰	به رسانه‌های اجتماعی ارتباط ندارد.	۵-۳. رسانه اجتماعی
ب. ویژگی‌های کلی مجموعه داده‌ها		
۵	بعضی از داده‌ها شرح دارد.	۱. عنوان و شرح
۰	نشر دهنده داده مشخص نیست.	۲. نشردهنده
۸	تاریخ نشر بعضی از داده‌ها مشخص است، اما تاریخ بروزرسانی مشخص نیست.	۳. تاریخ نشر و به‌روزرسانی آن

امتیاز	کیفیت ارایه داده ها	لیست معیارها
۵	شرح الزامات ارزیابی کیفیت بعضی داده‌ها دارند.	۴. پروانه
۱۰	پوشش جغرافیایی داده‌ها مشخص است.	۵. پوشش جغرافیایی
۱۰	بایستی URL هر مجموعه داده در دسترس باشد.	۶. نشانی وب (URL) مجموعه داده‌ها
۰	اندازه آن‌ها مشخص نیست.	۷. اندازه مجموعه داده‌ها
۰	تعداد دفعات مشاهده هر مجموعه داده باید در دسترس باشد.	۸. تعداد دفعات مشاهده داده‌ها
۰	مشخص نیست.	۹. تعداد دفعات بارگیری داده‌ها
۷	فرمت بعضی از داده‌ها XLS است.	۱۰. فرمت خوانا برای رایانه
۸	بعضی از داده‌ها بصری سازی شده‌اند اما تعاملی نیست.	۱۱. بصری سازی
۰	کاربران این امکان را ندارند.	۱۲. نمره بندی از جانب کاربران و پیام‌های گفت‌وگو
۰	طبقه بندی داده‌ها مشخص نیست.	۱۳. طبقه بندی داده‌ها
۸	بسیاری از داده‌های برخط بوده، صورت‌های مالی و سایر اسناد مستند سازی شده و صحت سنجی شده‌اند.	۱۴. صحت سنجی اطلاعات
۰	تعریف نشده است.	۱۵. چارچوب امنیت داده و حفظ حریم خصوصی افراد

جدول ۴۵- صندوق بازنشستگی کشوری

امتیاز	کیفیت ارایه داده ها	لیست معیارها
۱. بُعد فنی		
۰	این بخش در سامانه صندوق بازنشستگی معرفی نشده است.	۱-۱. اختیار و مسئولیت
۰	سیستم مدیریت داده‌ها مشخص نیست.	۲-۱. سیستم مدیریت داده
۱۰	تمامی اطلاعات موجود رایگان است.	۴-۱. رایگان بودن
۲. بُعد دسترسی پذیری		
۰	تعداد مجموعه داده ها اعلام نشده است.	۱-۲. تعداد مجموعه داده‌ها
۰	از هیچ اپلیکیشنی در این سامانه استفاده نشده است.	۲-۲. تعداد اپلیکیشن‌ها (استفاده مجدد)
۰	ندارد.	۳-۲. موتور جست‌وجو (فیلتر)
۰	رابط برنامه نویسی API عرضه نشده است.	۴-۲. رابط برنامه نویسی کاربردی (API)
۰	امکان ایجاد حساب کاربری نمی‌دهد.	۵-۲. حساب کاربری

کیفیت رایبه داده‌ها		
امتیاز	شرح الزامات ارزیابی کیفیت	لیست معیارها
۰	امکان دسته بندی موضوعی نمی دهدی.	۶-۲. دسته بندی های موضوعی
۰	براساس کلید واژه دسته بندی نمی شوند	۷-۲. پرچسب ها (کلیدواژه ها)
۳. بُعد ارتباطات و مشارکت		
۰	ندارد.	۱-۳. تالار گفت وگو (بازخورد)
۰	ندارد.	۲-۳. فرم درخواست
۰	ندارد.	۳-۳. راهنما (قابلیت استفاده)
۰	ندارد.	۴-۳. سوالات متداول
۰	به رسانه های اجتماعی ارتباط ندارد.	۵-۳. رسانه اجتماعی
ب. ویژگی های کلی مجموعه داده ها		
۰	داده شرحی ندارند. شرح داده ها در همان فایل داده ها نیست.	۱. عنوان و شرح
۰	نشر دهنده داده مشخص نیست.	۲. نشر دهنده
۴	تاریخ نشر داده ها مشخص است، اما تاریخ بروزرسانی مشخص نیست.	۳. تاریخ نشر و به روزرسانی آن
۰	داده ها پرونده ندارند.	۴. پروانه
۱۰	پوشش جغرافیایی داده ها مشخص است.	۵. پوشش جغرافیایی
۱۰	بایستی URL هر مجموعه داده در دسترس باشد.	۶. نشانی وب (URL) مجموعه داده ها
۰	اندازه آن ها مشخص نیست.	۷. اندازه مجموعه داده ها
۰	تعداد دفعات مشاهده هر مجموعه داده باید در دسترس باشد.	۸. تعداد دفعات مشاهده داده ها
۰	مشخص نیست.	۹. تعداد دفعات بارگیری داده ها
۴	فرمت بعضی از داده ها Xls است.	۱۰. فرمت خوانا برای رایانه
۰	داده بصری سازی نشده اند. البته سامانه های هوش تجاری بصری سازی شده اند که انتشار عمومی پیدا نکردند.	۱۱. بصری سازی
۰	کاربران این امکان را ندارند.	۱۲. نمره بندی از جانب کاربران و پیام های گفت وگو
۰	طبقه بندی داده ها مشخص نیست.	۱۳. طبقه بندی داده ها
۰	مکانیزمی برای این کار وجود ندارد. البته سامانه هوش تجاری این قابلیت را داشت که انتشار عمومی پیدا نکرده است.	۱۴. صحت سنجی اطلاعات
۰	تعریف نشده است.	۱۵. چارچوب امنیت داده و حفظ حریم خصوصی افراد

جدول ۴۶- معاونت کار آفرینی و اشتغال (انواع تسهیلات)

امتیاز	لیست معیارها	شرح الزامات ارزیابی کیفیت	کیفیت ارائه داده ها
۱. بُعد فنی			
۰	۱-۱. اختیار و مسئولیت	این بخش در سامانه تسهیلات معرفی نشده است.	
۰	۲-۱. سیستم مدیریت داده	سیستم مدیریت داده ها مشخص نیست.	
۱۰	۳-۱. رایگان بودن	تمامی اطلاعات موجود رایگان است.	
۲. بُعد دسترسی پذیری			
۰	۱-۲. تعداد مجموعه داده ها	تعداد مجموعه داده ها اعلام نشده است.	
۰	۲-۲. تعداد اپلیکیشن ها (استفاده مجدد)	از هیچ اپلیکیشنی در این سامانه استفاده نشده است.	
۱۰	۳-۲. موتور جست و جو (فیلتر)	دارد.	
۰	۴-۲. رابط برنامه نویسی کاربردی (API)	رابط برنامه نویسی API عرضه نشده است.	
۰	۵-۲. حساب کاربری	امکان ایجاد حساب کاربری نمی دهد.	
۵	۶-۲. دسته بندی های موضوعی	تا حدودی امکان دسته بندی می دهد.	
۰	۷-۲. برچسب ها (کلیدواژه ها)	بر اساس کلید واژه دسته بندی نمی شوند	
۳. بُعد ارتباطات و مشارکت			
۰	۱-۳. تالار گفت و گو (بازخورد)	ندارد.	
۰	۲-۳. فرم درخواست	ندارد.	
۰	۳-۳. راهنما (قابلیت استفاده)	ندارد.	
۰	۴-۳. سؤالات متداول	ندارد.	
۰	۵-۳. رسانه های اجتماعی	به رسانه های اجتماعی ارتباط ندارد.	
ب. ویژگی های کلی مجموعه داده ها			
۰	۱. عنوان و شرح	داده شرحی ندارند.	
۰	۲. نشردهنده	نشردهنده داده مشخص نیست.	
۵	۳. تاریخ نشر و به روزرسانی آن	تاریخ نشر داده ها مشخص است، اما تاریخ بروزرسانی مشخص نیست.	
۰	۴. پروانه	داده ها پروانه ندارند.	
۱۰	۵. پوشش جغرافیایی	پوشش جغرافیایی داده ها مشخص است.	
۱۰	۶. نشانی وب (URL) مجموعه داده ها	بایستی URL هر مجموعه داده در دسترس باشد.	
۰	۷. اندازه مجموعه داده ها	اندازه آن ها مشخص نیست.	
۰	۸. تعداد دفعات مشاهده داده ها	تعداد دفعات مشاهده هر مجموعه داده باید در دسترس باشد.	
۰	۹. تعداد دفعات بارگیری داده ها	مشخص نیست.	

کیفیت رایبه داده‌ها		
امتیاز	شرح الزامات ارزیابی کیفیت	لیست معیارها
۱۰	فرمت داده‌ها خوانا برای رایانه است.	۱۰. فرمت خوانا برای رایانه
۰	داده بصری سازی نشده‌اند.	۱۱. بصری سازی
۰	کاربران این امکان را ندارند.	۱۲. نمره بندی از جانب کاربران و پیام‌های گفت‌وگو
۰	طبقه بندی داده‌ها مشخص نیست.	۱۳. طبقه بندی داده‌ها
۰	مکانیزمی برای این کار وجود ندارد.	۱۴. صحت سنجی اطلاعات
۰	تعریف نشده است.	۱۵. چارچوب امنیت داده و حفظ حریم خصوصی افراد

جدول ۴۷- شرکت سرمایه گذاری تأمین اجتماعی

کیفیت رایبه داده‌ها		
امتیاز	شرح الزامات ارزیابی کیفیت	لیست معیارها
۱. بُعد فنی		
۰	این بخش در سامانه شستا معرفی نشده است.	۱-۱. اختیار و مسئولیت
۰	سیسم مدیریت داده‌ها مشخص نیست.	۲-۱. سیستم مدیریت داده
۱۰	تمامی اطلاعات موجود رایگان است.	۴-۱. رایگان بودن
۲. بُعد دسترسی پذیری		
۰	تعداد مجموعه داده‌ها اعلام نشده است.	۱-۲. تعداد مجموعه داده‌ها
۰	از هیچ اپلیکیشنی در این سامانه استفاده نشده است.	۲-۲. تعداد اپلیکیشن‌ها (استفاده مجدد)
۲	فیلتر روی داده‌ها ندارد. اما وب سایت دارد.	۳-۲. موتور جست‌وجو (فیلتر)
۰	رابط برنامه نویسی API عرضه نشده است.	۴-۲. رابط برنامه نویسی کاربردی (API)
۰	امکان ایجاد حساب کاربری نمی‌دهد.	۵-۲. حساب کاربری
۰	ندارد.	۶-۲. دسته بندی‌های موضوعی
۰	بر اساس کلید واژه دسته بندی نمی‌شوند	۷-۲. برچسب‌ها (کلیدواژه‌ها)
۳. بُعد ارتباطات و مشارکت		
۰	ندارد.	۱-۳. تالار گفت‌وگو (بازخورد)
۰	ندارد.	۲-۳. فرم درخواست
۰	ندارد.	۳-۳. راهنما (قابلیت استفاده)
۰	ندارد.	۴-۳. سؤالات متداول
۴	ارتباط مستقیم ندارد.	۵-۳. رسانه اجتماعی

امتیاز	کیفیت ارایه داده ها	لیست معیارها
	ب. ویژگی های کلی مجموعه داده ها	
۰	داده شرحی ندارند.	۱. عنوان و شرح
۰	نشردهنده داده مشخص نیست.	۲. نشردهنده
۵	تاریخ نشر داده ها مشخص است، اما تاریخ بروزرسانی مشخص نیست.	۳. تاریخ نشر و به روزرسانی آن
۰	داده ها پرونده ندارند.	۴. پروانه
۱۰	پوشش جغرافیایی داده ها مشخص است.	۵. پوشش جغرافیایی
۱۰	بایستی URL هر مجموعه داده در دسترس باشد.	۶. نشانی وب (URL) مجموعه داده ها
۰	اندازه آن ها مشخص نیست.	۷. اندازه مجموعه داده ها
۰	تعداد دفعات مشاهده هر مجموعه داده باید در دسترس باشد.	۸. تعداد دفعات مشاهده داده ها
۰	مشخص نیست.	۹. تعداد دفعات بارگیری داده ها
۵	بعضی از داده ها فرمت خوانا برای رایانه دارد.	۱۰. فرمت خوانا برای رایانه
۴	بعضی از داده ها بصری سازی شده اند.	۱۱. بصری سازی
۰	کاربران این امکان را ندارند.	۱۲. نمره بندی از جانب کاربران و پیام های گفت و گو
۴	بعضی از داده های مالی طبقه بندی مناسب دارد.	۱۳. طبقه بندی داده ها
۵	تعدادی از اطلاعات مانند صورتهای مالی صحت سنجی شده اند. بخشی از اطلاعات هم عمومی منتشر نشده است.	۱۴. صحت سنجی اطلاعات
۰	تعریف نشده است.	۱۵. چارچوب امنیت داده و حفظ حریم خصوصی افراد

جدول ۴۸- معاونت روابط کار

امتیاز	کیفیت ارایه داده ها	لیست معیارها
	۱. بُعد فنی	
۰	این بخش در سامانه تسهیلات معرفی نشده است.	۱-۱. اختیار و مسئولیت
۰	سیستم مدیریت داده ها مشخص نیست.	۲-۱. سیستم مدیریت داده
۱۰	تمامی اطلاعات موجود رایگان است.	۴-۱. رایگان بودن
	۲. بُعد دسترس پذیری	
۰	تعداد مجموعه داده ها اعلام نشده است.	۱-۲. تعداد مجموعه داده ها
۰	از هیچ اپلیکیشنی در این سامانه استفاده نشده است.	۲-۲. تعداد اپلیکیشن ها (استفاده مجدد)
۰	ندارد.	۳-۲. موتور جست و جو (فیلتر)

کیفیت ارزیابی داده‌ها		
امتیاز	شرح الزامات ارزیابی کیفیت	لیست معیارها
۰	رابط برنامه نویسی API عرضه نشده است.	۴-۲. رابط برنامه نویسی کاربردی (API)
۰	امکان ایجاد حساب کاربری نمی دهد.	۵-۲. حساب کاربری
۰	تا حدودی امکان دسته بندی می دهد.	۶-۲. دسته بندی های موضوعی
۰	بر اساس کلید واژه دسته بندی نمی شوند	۷-۲. برچسب ها (کلیدواژه‌ها)
۳. بُعد ارتباطات و مشارکت		
۰	ندارد.	۱-۳. تالار گفت وگو (بازخورد)
۰	ندارد.	۲-۳. فرم درخواست
۰	ندارد.	۳-۳. راهنما (قابلیت استفاده)
۰	ندارد.	۴-۳. سؤالات متداول
۰	به رسانه های اجتماعی ارتباط ندارد.	۵-۳. رسانه اجتماعی
ب. ویژگی های کلی مجموعه داده ها		
۰	داده شرحی ندارند.	۱. عنوان و شرح
۰	نشر دهنده داده مشخص نیست.	۲. نشر دهنده
۰	تاریخ نشر داده ها مشخص است، اما تاریخ بروزرسانی مشخص نیست.	۳. تاریخ نشر و به روزرسانی آن
۰	داده ها پرونده ندارند.	۴. پروانه
۰	پوشش جغرافیایی داده ها مشخص است.	۵. پوشش جغرافیایی
۱۰	بایستی URL هر مجموعه داده در دسترس باشد.	۶. نشانی وب (URL) مجموعه داده ها
۰	اندازه آن ها مشخص نیست.	۷. اندازه مجموعه داده ها
۰	تعداد دفعات مشاهده هر مجموعه داده باید در دسترس باشد.	۸. تعداد دفعات مشاهده داده ها
۰	مشخص نیست.	۹. تعداد دفعات بارگیری داده ها
۰	داده ها انتشار عمومی ندارند.	۱۰. فرمت خوانا برای رایانه
۰	داده بصری سازی نشده اند.	۱۱. بصری سازی
۰	کاربران این امکان را ندارند.	۱۲. نمره بندی از جانب کاربران و پیام های گفت وگو
۰	طبقه بندی داده ها مشخص نیست.	۱۳. طبقه بندی داده ها
۰	مکانیزمی برای این کار وجود ندارد.	۱۴. صحت سنجی اطلاعات
۰	تعریف نشده است.	۱۵. چارچوب امنیت داده و حفظ حریم خصوصی افراد

جدول ۴۹- سامانه جامع تعاون

امتیاز	لیست معیارها	شرح الزامات ارزیابی کیفیت	کیفیت ارایه داده ها
۱. بُعد فنی			
۰	۱-۱. اختیار و مسئولیت	این بخش در سامانه تسهیلات معرفی نشده است.	۰
۰	۲-۱. سیستم مدیریت داده	سیستم مدیریت داده ها مشخص نیست.	۰
۱۰	۴-۱. رایگان بودن	تمامی اطلاعات موجود رایگان است.	۱۰
۲. بُعد دسترسی پذیری			
۰	۱-۲. تعداد مجموعه داده ها	تعداد مجموعه داده ها اعلام نشده است.	۰
۰	۲-۲. تعداد اپلیکیشن ها (استفاده مجدد)	از هیچ اپلیکیشنی در این سامانه استفاده نشده است.	۰
۰	۳-۲. موتور جست و جو (فیلتر)	دارد.	۰
۰	۴-۲. رابط برنامه نویسی کاربردی (API)	رابط برنامه نویسی API عرضه نشده است.	۰
۰	۵-۲. حساب کاربری	امکان ایجاد حساب کاربری نمی دهد.	۰
۰	۶-۲. دسته بندی های موضوعی	تأخوردی امکان دسته بندی می دهد.	۰
۰	۷-۲. برچسب ها (کلیدواژه ها)	بر اساس کلیدواژه دسته بندی نمی شوند	۰
۳. بُعد ارتباطات و مشارکت			
۰	۱-۳. تالار گفت و گو (بازخورد)	ندارد.	۰
۰	۲-۳. فرم درخواست	ندارد.	۰
۰	۳-۳. راهنما (قابلیت استفاده)	ندارد.	۰
۰	۴-۳. سؤالات متداول	ندارد.	۰
۰	۵-۳. رسانه اجتماعی	به رسانه های اجتماعی ارتباط ندارد.	۰
ب. ویژگی های کلی مجموعه داده ها			
۰	۱. عنوان و شرح	داده شرحی ندارند.	۰
۰	۲. نشردهنده	نشردهنده داده مشخص نیست.	۰
۰	۳. تاریخ نشر و به روزرسانی آن	تاریخ نشر داده ها مشخص است، اما تاریخ به روزرسانی مشخص نیست.	۰
۰	۴. پروانه	داده ها پروانه ندارند.	۰
۰	۵. پوشش جغرافیایی	پوشش جغرافیایی داده ها مشخص است.	۰
۱۰	۶. نشانی وب (URL) مجموعه داده ها	بایستی URL هر مجموعه داده در دسترس باشد.	۱۰
۰	۷. اندازه مجموعه داده ها	اندازه آن ها مشخص نیست.	۰

کیفیت ارایه داده‌ها		
امتیاز	شرح الزامات ارزیابی کیفیت	لیست معیارها
۰	تعداد دفعات مشاهده هر مجموعه داده باید در دسترس باشد.	۸. تعداد دفعات مشاهده داده‌ها
۰	مشخص نیست.	۹. تعداد دفعات بارگیری داده‌ها
۰	دسترسی به داده‌ها برای عموم مردم فراهم نشده است.	۱۰. فرمت خوانا برای رایانه
۰	داده بصری سازی نشده‌اند.	۱۱. بصری سازی
۰	کاربران این امکان را ندارند.	۱۲. نمره بندی از جانب کاربران و پیام‌های گفت‌وگو
۰	طبقه بندی داده‌ها مشخص نیست.	۱۳. طبقه بندی داده‌ها
۰	مکانیزی برای این کار وجود ندارد.	۱۴. صحت سنجی اطلاعات
۰	تعریف نشده است.	۱۵. چارچوب امنیت داده و حفظ حریم خصوصی افراد

جدول ۵۰- بانک رفاه کارگران

کیفیت ارایه داده‌ها		
امتیاز	شرح الزامات ارزیابی کیفیت	لیست معیارها
۱. بُعد فنی		
۰	این بخش در سامانه تسهیلات معرفی نشده است.	۱-۱. اختیار و مسئولیت
۰	سیسم مدیریت داده‌ها مشخص نیست.	۲-۱. سیستم مدیریت داده
۱۰	تمامی اطلاعات موجود رایگان است.	۳-۱. رایگان بودن
۲. بُعد دسترسی پذیری		
۰	تعداد مجموعه داده‌ها اعلام نشده است.	۱-۲. تعداد مجموعه داده‌ها
۰	از هیچ اپلیکیشنی در این سامانه استفاده نشده است.	۲-۲. تعداد اپلیکیشن‌ها (استفاده مجدد)
۰	داده‌ها فیلتر ندارند.	۳-۲. موتور جست‌وجو (فیلتر)
۰	رابط برنامه نویسی API عرضه نشده است.	۴-۲. رابط برنامه نویسی کاربردی (API)
۰	امکان ایجاد حساب کاربری نمی‌دهد.	۵-۲. حساب کاربری
۵	تا حدودی امکان دسته بندی می‌دهد.	۶-۲. دسته بندی‌های موضوعی
۰	بر اساس کلید واژه دسته بندی نمی‌شوند	۷-۲. برچسب‌ها (کلیدواژه‌ها)
۳. بُعد ارتباطات و مشارکت		
۰	ندارد.	۱-۳. تالار گفت‌وگو (بازخورد)

کیفیت ارایه داده ها		
امتیاز	شرح الزامات ارزیابی کیفیت	لیست معیارها
۰	ندارد.	۲-۳. فرم درخواست
۰	ندارد.	۳-۳. راهنما (قابلیت استفاده)
۰	ندارد.	۴-۳. سؤالات متداول
۱۰	از طریق اینستاگرام و ایمیل ارتباط دارد.	۳-۵. رسانه اجتماعی
ب. ویژگی های کلی مجموعه داده ها		
۰	داده شرحی ندارند.	۱. عنوان و شرح
۰	نشردهنده داده مشخص نیست.	۲. نشردهنده
۵	تاریخ نشر داده ها مشخص است، اما تاریخ بروز رسانی مشخص نیست.	۳. تاریخ نشر و به روز رسانی آن
۰	داده ها پرونده ندارند.	۴. پروانه
۱۰	پوشش جغرافیایی داده ها مشخص است.	۵. پوشش جغرافیایی
۱۰	بایستی URL هر مجموعه داده در دسترس باشد.	۶. نشانی وب (URL) مجموعه داده ها
۰	اندازه آن ها مشخص نیست.	۷. اندازه مجموعه داده ها
۰	تعداد دفعات مشاهده هر مجموعه داده باید در دسترس باشد.	۸. تعداد دفعات مشاهده داده ها
۰	مشخص نیست.	۹. تعداد دفعات بارگیری داده ها
۰	فرمت داده ها برای رایانه خوانا نیست.	۱۰. فرمت خوانا برای رایانه
۰	داده بصری سازی نشده اند.	۱۱. بصری سازی
۰	کاربران این امکان را ندارند.	۱۲. نمره بندی از جانب کاربران و پیام های گفت و گو
۰	طبقه بندی داده ها مشخص نیست.	۱۳. طبقه بندی داده ها
۴	بعضی از داده ها مانند صورت های مالی حسابرسی شده اند. بخش زیادی از اطلاعات سامانه های هوش تجاری هنوز انتشار عمومی پیدا نکرده اند.	۱۴. صحت سنجی اطلاعات
۰	تعریف نشده است.	۱۵. چارچوب امنیت داده و حفظ حریم خصوصی افراد

منابع

امجدی سیاوش، ۱۳۹۹، ارزیابی کیفیت پرتال های داده باز در سطح ملی، مرکز توانمندسازی حاکمیت و جامعه

فصل هشتم:

کمیسیون حمایت قضایی و مبارزه با فساد اتاق بازرگانی، صنایع، معادن و کشاورزی تهران

حسین فروزان فرد

اتاق بازرگانی، صنایع، معادن و کشاورزی تهران
TEHRAN CHAMBER OF COMMERCE,

۸-۱- مقدمه

در روزهای شنبه، یکشنبه و دوشنبه سیزدهم تا پانزدهم دی ماه جاری به دعوت مرکز توانمندسازی حاکمیت و جامعه جهاد دانشگاهی در محل وزارت تعاون، کار و رفاه اجتماعی، به نمایندگی از اتاق بازرگانی تهران به عنوان رییس کمیسیون حمایت قضایی و مبارزه با فساد با هدف دریافت اطلاعات نمایندگان سازمان‌های مختلف و اظهار نظر و رتبه بندی سامانه‌های ارایه شده همراه با جمعی از نمایندگان تشکل‌های مردمی و دانشگاهی بودیم. اساس توجه به این امر مهم و تلاش برای ایجاد و توسعه سامانه‌های شفافیت در وزارت تعاون، کار و رفاه اجتماعی را به فال نیک می‌گیریم و امیدواریم این حرکت مانا و پایدار باشد و بر دامنه و عمق آن افزوده شود. بی شک بررسی و تصویب لوایح جامع شفافیت و مدیریت تعارض منافع در مجلس شورای اسلامی، می‌تواند به استمرار این گونه از فعالیت‌ها و شکل‌گیری تلاش‌های مشابه در همه دستگاه‌های دولتی و حاکمیتی و حتی خصوصی کمک شایانی کند.

اما اگر قرار باشد چند جمله‌ای در مورد نحوه برگزاری نشست‌ها و شکل ایجاد پیش‌آمادگی لازم برای دسترسی به ستانده‌ها و دستاوردهای ارزشمند نکاتی مهم و قابل اشاره به چشم می‌خورد که شایسته است پیش از ورود به گزارش بازخورد به برخی از آنها اشاره شود.

- هیچ مدل مشخصی که مورد وثوق جمع ارزیابان باشد به عنوان مدل ارزیابی معرفی نشده است.
- هیچ ابزار امتیازدهی روشنی برای فرآیند نمره‌دهی به سامانه‌های مختلف ارایه نشده است.
- ارایه‌دهندگان و نمایندگان سازمان‌ها و دستگاه‌های مختلف از موضوع جلسه و اینکه باید در خلال توضیحات خود به چه مواردی اشاره کنند اغلب کم اطلاع بودند.
- سطح سامانه‌های ارایه شده بسیار متفاوت بود ولی همگی به عنوان سامانه شفافیت ارایه شدند.
- مکان برگزاری نشست شوربختانه اصلاً مناسب ساعت‌های طولانی حضور و ارایه نبود.

به نظر می‌رسد همه مواردی که بدان اشاره شد به علاوه عناوین دیگری که به جهت خلاصه‌گویی از بیان آن چشم‌وشی می‌شود با یک طرح‌ریزی مناسب‌تر و هماهنگی بیشتر در وزارتخانه و مرکز توانمندسازی می‌توانست به نقاط قوت این حرکت ارزشمند تبدیل شود و قابل توجه همه ذی‌نفعان قرارگیرد.

امیدوارم این تجربه فرصتی را برای پرداخت جدی‌تر و حرفه‌ای‌تر به موضوع ایجاد و توسعه سامانه‌های شفافیت در سطح کشور و برای همه دستگاه‌ها و سازمان‌های مرتبط را بیش از پیش فراهم آورد.

در اینجا لازم می‌دانم از عزم موجود و تلاش‌های انجام شده در تک‌تک دستگاه‌ها و سازمان‌های همراه این طرح و وزارت تعاون، کار و رفاه اجتماعی برای ایجاد ابزارها و راه‌حل‌های دولت الکترونیک و راه‌اندازی سامانه‌های شفافیت، مراتب سپاس خود را ابراز نمایم. با توجه به محدودیت‌هایی که به برخی از آنها اشاره شد و با وجود اینکه این محدودیت‌ها امکان ابراز نظر حرفه‌ای و علمی را از ارزیابان می‌گیرد، هم در طول سه روز برگزاری به شکل خلاصه در دفترچه‌های مربوطه به مواردی اشاره داشتیم و هم در ادامه این گزارش کوتاهی از مشاهدات خود را ارایه خواهیم کرد.

حسن فروزان فرد

رییس کمیسیون حمایت قضایی و مبارزه با فساد اتاق بازرگانی، صنایع، معادن و کشاورزی تهران

۸-۲- سامانه شفافیت سازمان بهزیستی کشور

نقاط قوت :

- شواهدی از اطلاع‌رسانی در زمینه‌های مربوط به تفاهم‌نامه‌ها و قراردادهای سازمان، پیمانکاران همکار، عملکرد مالی سال مالی ۱۳۹۸، گزارش بودجه، کمک‌های نقدی و غیرنقدی مردمی، مراکز ارایه خدمات سازمان و نظایر آن در سامانه ارایه شده است و برای عموم قابل دسترس است.
- شواهدی از وجود پنل خدمات گیرندگان به گونه‌ای که هر کدام می‌توانند به پروانه خود در سامانه بصورت برخط دسترسی داشته باشند ارایه شده است. (دولت الکترونیک)
- شواهدی از وجود یک سامانه جامع که اطلاعات کامل املاک مربوط به سازمان در آن جمع‌آوری شده است و در دسترس مدیران ارشد برای اعمال نظر و کنترل عملیات مرتبط با آن قرار دارد ارایه شده است. (دولت الکترونیک)

نواحی قابل بهبود:

- در بیشتر موارد ارایه شده اطلاعات مربوط به سال ۱۳۹۹ است و همه سوابق بارگذاری نشده است.
- شواهدی از ارایه اطلاعات در مواردی چون تعاونی مسکن کارکنان و مسکن مددجویان ارایه نشد.
- امکان دسترسی به برخی از اطلاعات سامانه صرفاً برای مدیران و مسوولین سازمان فراهم است و در مواردی هم اطلاعات در قالب فایل پی‌دی‌اف در سامانه ارایه شده است. به اصطلاح پرتال در مواردی «پرتال داده باز» نیست.

۸-۳- سامانه شفافیت سازمان تأمین اجتماعی

نقاط قوت :

- شواهدی فراوان از دسترسی به مواردی از قبیل آمار، اطلاعات و محاسبات بیمه‌شدگان، مستمری بگیران همراه با گزارش‌های تحلیلی ارایه شده است.
- شواهد قابل توجهی از ارایه اطلاعات در زمینه‌های مربوط به موسسات و سازمان‌های تابعه، اعضای هیات مدیره و مدیران ارشد، ساختار سازمانی فعلی و پیشین، در سامانه ارایه شده است و برای عموم قابل دسترسی می‌باشد.
- شواهد روشنی از مراکز ارایه خدمات به تفکیک در سراسر کشور و راه‌اندازی طرح ۳۰ - ۷۰ که در آن ۳۰ خدمت مختلف سازمان تأمین اجتماعی برای ۷۰ میلیون نفر از مردم ایران به صورت برخط قابل ارایه و استفاده است، مشاهده شد. در این سامانه راهنماهای چندرسانه‌ای مناسبی هم برای دسترسی بهتر و ساده‌تر همه مراجعین در نظر گرفته شده است. (دولت الکترونیک)

نواحی قابل بهبود:

- در برخی موارد ارایه شده اطلاعات مربوط به سال‌های اخیر می‌باشد و همه سوابق بارگذاری نشده است.
- شواهدی از ارایه اطلاعات در مواردی چون املاک و مستغلات متعلق به سازمان و تعاونی مسکن کارکنان ارایه نشد.
- امکان دسترسی به برخی از اطلاعات سامانه صرفاً برای مدیران و مسوولین سازمان فراهم است و در مواردی هم اطلاعات در قالب فایل پی‌دی‌اف در سامانه ارایه شده و یا داده‌ها به صورت تجمیعی عرضه شده‌اند و امکان پردازش برای مراجعه‌کننده را فراهم نمی‌کند. به اصطلاح پرتال در مواردی «پرتال داده باز» نیست.

۸-۴- سامانه شفافیت و سامانه یکپارچه نظارت و ارزیابی عملکرد شستا**نقاط قوت :**

- عرضه اولیه در بازار بورس ایران نمایش قابل توجه‌ایست از عزم جدی و تلاش‌های شستا برای شفافیت
- تأیید سازمان حسابرسی بر عملکرد مالی شستا با ارایه گزارش کلین برای سال مال ۱۳۹۸
- ارایه صورت‌های مالی شرکت‌های بورسی و غیربورسی در کدال و در سامانه شفافیت
- طرح‌ریزی و اجرای سامانه‌های متعدد با دستورکارهای مشخص مانند سامانه سیما، سامانه سما، ...
- شواهدی روشنی از طرح‌ریزی و اجرای سامانه هوش تجاری ارایه شد.

نواحی قابل بهبود:

- در برخی موارد ارایه شده اطلاعات مربوط به سال‌های اخیر است و همه سوابق بارگذاری نشده است.
- امکان دسترسی به برخی از اطلاعات سامانه‌ها صرفاً برای مدیران و مسوولین سازمان فراهم است و در مواردی هم اطلاعات در قالب فایل پی‌دی‌اف در سامانه ارایه شده و یا داده‌ها بصورت تجمیعی عرضه شده‌اند و امکان پردازش برای مراجعه‌کننده را فراهم نمی‌کند. به اصطلاح پرتال در مواردی «پرتال داده باز» نیست.
- شواهدی از داده‌های غیردیجیتال و اطلاعات غیراستاتیک ارایه شد.

۸-۵- سامانه جامع هلدینگ‌ها و شرکت‌های زیرمجموعه و سامانه املاک و اطلاعات صندوق بازنشستگی کشور**نقاط قوت :**

- اطلاعات کامل ۱۵۲۰ ملک متعلق به صندوق بازنشستگی و شرکت‌های زیرمجموعه بصورت کامل و تحت وب با مشخصات دقیق و تصاویر مربوطه در سامانه مربوطه قابل دسترسی برای عموم است و شواهدی از بروزرسانی اطلاعات هم ارایه شده است.
- شواهد قابل توجهی از ارایه اطلاعات در زمینه‌های مربوط به موسسات و سازمان‌های تابعه، اعضای هیات مدیره و مدیران ارشد، ساختار سازمانی فعلی و پیشین، در سامانه ارایه شده است و برای عموم قابل دسترس است.
- شواهد روشنی از حرکت به سمت خروج از منطق بنگاه‌داری و حذف شرکت‌های زیان‌ده و طرح‌ریزی و اجرای سامانه هوش تجاری ارایه شده است.

نواحی قابل بهبود:

- در برخی موارد ارایه شده اطلاعات مربوط به سال‌های اخیر است و همه سوابق بارگذاری نشده است.
- شواهدی از ارایه اطلاعات در مورد ۲۸ شاخص اصلی و ۱۱۴ شاخص فرعی مشاهده شد ولی با وجود اینکه دسترسی برخط برای مشاهده این اطلاعات وجود امکان دسترسی به عمده اطلاعات سامانه صرفاً برای مدیران و مسوولین سازمان فراهم است و در مواردی هم اطلاعات در قالب فایل پی‌دی‌اف در سامانه ارایه شده و یا داده‌ها بصورت تجمیعی عرضه شده‌اند و امکان پردازش برای مراجعه‌کننده را فراهم نمی‌کند. به اصطلاح پرتال «پرتال داده باز» نیست و از آن نمی‌توان به عنوان سامانه شفافیت نام برد.

۸-۶- سامانه جامع و هوشمند بخش تعاون کشور

نقاط قوت :

- شواهدی از فراهم آوردن بستر الکترونیکی برای ارتباط با تعاونی‌های کشور با حذف گلوگاه‌های فسادخیز ارایه شده است.
- شواهد قابل توجهی از ارایه اطلاعات شفاف به شرکت‌های تعاونی و ذی نفعان آنها قابل مشاهده است.
- شواهد روشنی از ارایه خدمات بر اساس کدملی منحصر به فرد و دریافت گذرواژه از طریق تلفن همراه ارایه شده است.

نواحی قابل بهبود:

- شواهد ارایه شده نشان از تلاش برای ارایه خدمات دولت الکترونیک دارد که به نوبه خود قابل توجه است ولی این سامانه امکان دسترسی و پردازش اطلاعات برای مراجعه کننده را فراهم نمی‌کند. به اصطلاح پرتال «پرتال داده باز» نیست و از آن نمی‌توان به عنوان سامانه شفافیت نام برد.

۸-۷- سامانه گواهی تأیید صلاحیت ایمنی پیمانکاران معاونت روابط کار

نقاط قوت :

- اطلاعات کامل در مورد لیست پیمانکاران تأیید صلاحیت شده در سایت مربوطه ارایه شده است.
- هر پیمانکار متقاضی می‌تواند وضعیت خود را در سامانه مشاهده و بررسی نماید.
- شواهدی از امکان برقراری ارتباط با پشتیبانی سایت ارایه شده است.

نواحی قابل بهبود:

- شواهد ارایه شده نشان از تلاش برای ارایه خدمات دولت الکترونیک دارد که به نوبه خود قابل توجه است ولی این سامانه امکان دسترسی و پردازش اطلاعات برای مراجعه کننده را فراهم نمی‌کند. به اصطلاح پرتال «پرتال داده باز» نیست و از آن نمی‌توان به عنوان سامانه شفافیت نام برد.

۸-۸- سامانه دریافت کنندگان تسهیلات اشتغال پایدار روستایی و مشاغل خانگی ، معاونت توسعه کارآفرینی و اشتغال

نقاط قوت :

- شواهد روشنی از فهرست دریافت کنندگان تسهیلات مشاغل خانگی و تسهیلات اشتغال پایدار روستایی از سال ۱۳۹۲ تا کنون قابل مشاهده است.
- امکان استفاده عمومی کاربران از اطلاعات ارایه شده وجود دارد.

نواحی قابل بهبود:

- شواهدی از ارایه اطلاعات همه مراجعین و متقاضیان و سرنوشت درخواست‌های ایشان ارایه نشده است.
- شواهدی از وجود مکانیزم‌های اعتبارسنجی مراجعین و نحوه عمل آن در تصمیم‌گیری برای اعطای تسهیلات ارایه نشده است.
- شواهد ارایه شده نشان از تلاش برای ارایه خدمات دولت الکترونیک دارد که به نوبه خود قابل توجه است ولی این سامانه امکان دسترسی و پردازش اطلاعات برای مراجعه کننده را فراهم نمی‌کند. به اصطلاح پرتال «پرتال داده باز» نیست و از آن نمی‌توان به عنوان سامانه شفافیت نام برد.

۸-۹- سامانه شفافیت صندوق بیمه اجتماعی روستاییان، کشاورزان و عشایر

نقاط قوت :

- شواهدی از فراهم آوردن بستر الکترونیکی برای برقراری ارتباط دو سویه، با جامعیت اطلاعاتی و سطح دسترسی مناسب ارائه شده است.
- شواهد قابل توجهی از رویکرد نظام مند به مقوله شفافیت و امکان ثبت تخلفات و تعارض منافع قابل مشاهده است.

نواحی قابل بهبود:

- شواهدی از عدم به روزرسانی برخی از داده‌ها در سامانه مشاهده می شود.
- شواهدی از ارائه آموزش‌های مناسب و راهنمایی شایسته برای استفاده بهتر از خدمات سامانه ارائه نشده است.
- شواهد ارائه شده نشان از تلاش برای ارائه خدمات دولت الکترونیک دارد که به نوبه خود قابل توجه است ولی این سامانه امکان دسترسی و پردازش اطلاعات برای مراجعه کننده را فراهم نمی‌کند. به اصطلاح پرتال «پرتال داده باز» نیست و از آن نمی‌توان به عنوان سامانه شفافیت نام برد.

۸-۱۰- سامانه شفافیت و انتشار اطلاعات مالی و سامانه شفافیت مدیریت کنترل و نگهداری اطلاعات شرکت‌های تابعه بانک رفاه

نقاط قوت :

- شواهدی از فراهم آوردن بستر الکترونیکی برای اجرای یک نظام خودکنترلی مناسب ارائه شده است.
- شواهد قابل توجهی از رویکرد نظام مند به مقوله تحلیل و مدیریت ریسک ارائه شده است.
- شواهدی از وجود لیست دعاوی مطروحه در سامانه ارائه شده است.

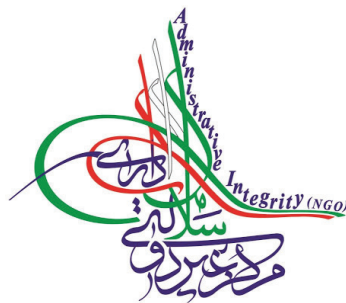
نواحی قابل بهبود:

- شواهدی از عدم به روزرسانی برخی از داده‌ها در سامانه مشاهده می شود.
- شواهد ارائه شده نشان از تلاش برای ارائه خدمات دولت الکترونیک دارد که به نوبه خود قابل توجه است ولی این سامانه امکان دسترسی و پردازش اطلاعات برای مراجعه کننده را فراهم نمی‌کند. به اصطلاح پرتال «پرتال داده باز» نیست و از آن نمی‌توان به عنوان سامانه شفافیت نام برد.

فصل نهم:

مرکز غیر دولتی توسعه فراگیر سلامت اداری

لیلی حبیبی

۹-۱- مقدمه

فساد اداری به عنوان یک مساله عمومی، امروزه نه به عنوان پدیده‌ای اجتناب ناپذیر، بلکه واقعیتی رنج‌آور تقریباً در همه کشورها، اعم از توسعه یافته و یا در حال توسعه و در سطح دولت‌های ملی و محلی مطرح است و نظام‌های اداری در بیشتر کشورها در رأس کانون‌های آسیب‌پذیر و آماج آسیب‌های ناشی از این پدیده بوده و هستند. آثار اجتماعی، فرهنگی و اقتصادی فساد؛ تلاش‌های گسترده در سطح بین‌المللی، منطقه‌ای و ملی از سوی دولت‌ها، مجامع علمی و نهادهای غیردولتی، همه و همه مبین گستردگی ابعاد و ضرورت شناخت علمی و مبارزه جدی و عمیق با ریشه‌ها، مصادیق و مظاهر این پدیده و تلاش همه‌جانبه برای صیانت و ارتقای سلامت نظام اداری، به ویژه در نظامی منبعث از ارزش‌های اسلامی است.

علاوه بر پیامدهای عمومی فساد، برخی مسائل ویژه در خصوص نظام اداری کشور وجود دارد که لزوم انجام طرح حاضر و ضرورت ارزیابی اجرای قانون را پررنگ‌تر می‌کند، مسائلی از قبیل، طولانی شدن زمان تنقیح قانون این حوزه، ساختارهای متشتت برای مبارزه با فساد، عدم هماهنگی میان سه قوه، عدم وجود تقسیم کار در سه بخش پیش‌گیری، مقابله و نظارت، تعریف نشدن جایگاهی برای دانشگاه و دانشگاهیان در مبارزه با فساد، عدم طراحی شاخص‌های بومی سنجش میزان فساد اداری، وجود نداشتن برنامه جهت نهادینه کردن فرهنگ ضد فساد و ارتقاء سلامت اداری در نظام آموزشی کشور، مشخص نبودن راهبرد ویژه‌ای جهت تعامل با بخش خصوصی و نهادهای مدنی در امر مبارزه با فساد و ارتقای سلامت اداری، وجود نداشتن راهبرد و برنامه جهت ارتقای جمهوری اسلامی ایران در رتبه بندی‌های بین‌المللی در زمینه فساد اداری، عدم طراحی مکانیزم‌های تشویقی و تنبیهی مشخص در عرصه مبارزه با فساد و ارتقای سلامت اداری از جمله جایزه ملی ارتقای سلامت اداری و مبارزه با فساد و... و به طور کلی فقدان برنامه راهبردی برای این حوزه. در طرح حاضر روندی علمی و نظام‌مند برای توضیح و تبیین مبانی نظری، ارایه مدل‌ها و شاخص‌های ارزیابی شفافیت طی شده و در نهایت پس از ارزیابی سامانه‌های مربوط به شفافیت در وزارت کار، تعاون و رفاه اجتماعی و نمرات مربوط به سامانه‌ها و نتیجه‌گیری و پیشنهادهای کاربردی لازم‌ارایه شده است.

۹-۲- مبانی نظری شفافیت

کلیات چپستی شفافیت (تعریف و نکات کلی)^۱

کلیدواژه	توضیح
حق اطلاعاتی	شفافیت یعنی ارائه حق اطلاعاتی: داده‌هایی که باید، در زمانی که باید، در قالبی که باید، با کیفیتی که باید، در محلی که باید، و به مخاطبی که باید ارائه شوند. لذا وقتی همه این شروط باشند، شفافیت حاصل شده است. کمتر یا بیشتر از آن می‌شود عدم شفافیت. لذا شفافیت الزاماً به معنای ارائه همه اطلاعات به همه افراد نیست.
نهفته در عمق مصادیق، یا «تعریف با مصداق»	تعریف «حق اطلاعاتی»، تعریفی جامع و البته کلی است. از سوی دیگر تعاریف رایج از این مفهوم هم بسیار جزئی هستند. لذا بهترین روش، شناخت شفافیت به دقت شناخته نمی‌شود، مگر در مصادیق متنوع و متعدد آن. هر موضوعی دارای ابعاد شفافیتی خاص خود است که بایستی به دقت طراحی و تعریف شود. کلی‌گویی در شفافیت (همانند کلی‌گویی در سایر موضوعات) بسیار مخرب و مایه‌ی فساد است. لذا کسی که مایل به شناخت دقیق شفافیت است، باید به طور دقیق و گسترده‌ای در مصادیق آن غور (مطالعه‌ی عمیق) کند.
سهل ممتنع	شفافیت علیرغم سادگی ظاهر، اما دقت‌های حقوقی، سیاسی، اجتماعی، اقتصادی و فنی گسترده‌ای دارد. این مسئله یکی از دلایل غفلت از شفافیت و اکتفا به گزاره‌های کلی در طول ده‌ها سال است.

کلیدواژه	توضیح
معنایی گسترده	هرگونه باز بودن حکومت در ارائه یا کسب اطلاعات، مصداقی از شفافیت (حق اطلاعاتی) است. چنین تعریفی معنایی بسیار گسترده را ایجاد و شفافیت را به یک «کلان پارادایم» مبدل می‌سازد.
معنای متحول	معنای شفافیت در طول سال‌ها (به ویژه در دهه گذشته) تغییر جدی یافته است. این تغییرات عمدتاً ناشی از تحولات مهم در عرصه‌های فناوری و اجتماعی بوده است. ناگفته پیداست که با استمرار این تحولات، معنای شفافیت نیز تکامل می‌یابد. برای نمونه در گذشته «دسترسی به اطلاعات» مترادف شفافیت بود، اما امروزه تنها «استفاده‌پذیری اطلاعات» (با تعریف و دقت‌های حقوقی و فنی زیادی) مصداق آن است.
ابزارهای متحول	تحقق شفافیت از طریق ابزارهای مختلفی حاصل می‌شود که در طول زمان کامل‌تر می‌شوند. برای نمونه اگر یکصد سال پیش «ارائه مذاکرات مجلس شورای اسلامی از طریق رادیو» مصداق شفافیت بود، امروزه تنها «پخش زنده و ارائه آرشیو صوتی و تصویری، و نیز ارائه برخط خلاصه و مشروح مذاکرات از طریق وب، با قابلیت جستجوی موضوعی و فردی» شفافیت است.
زیرساخت حل مسائل	شفافیت راه حل هیچ مسئله‌ای نیست، اما مهمترین و لازم‌ترین زیرساخت حل انبوهی از مسائل است. شفافیت در مقدمه‌ی بسیاری از اقدامات و سیاست‌ها در حل مسائل ملی جای می‌گیرد. لذا نگاه به شفافیت باید اساسی، زیرساختی و دارای اولویت باشد.
مفاهیم مرتبط	انبوهی از مفاهیم وابسته به شفافیت هستند؛ که برخی از مهم‌ترین آنها عبارت‌اند از: مشارکت (مردمی) و همکاری (بین‌دستگاهی)، مسئولیت‌پذیری و پاسخگویی، مبارزه با فساد، افزایش بهینگی و کارآمدی، ارتقاء اعتماد و سرمایه‌ی اجتماعی، داده‌ی باز

۹-۲-۱- دو قلمرو کلی شفافیت

مطالعات نشان می‌دهد که در یک تقسیم‌بندی کلی می‌توان قلمرو شفافیت را به دو حوزه کلی تقسیم کرد: شفافیت سیاسی (حاکمیتی) و شفافیت اطلاعاتی (اقتصادی). البته از نظر نویسنده و نماینده سمن سلامت اداری شفافیت نظام اداری و قضایی و قانونی نیز می‌تواند از جمله قلمروهای شفافیت است.

در شفافیت سیاسی (حاکمیتی) عمده تمرکز بر مبارزه با فساد، مسئولیت‌پذیری و پاسخگو کردن مسئولین یک کشور است. در یک فضای مبهم که مردم از نحوه عملکرد مسئولین خود خبر نداشته و در مسائل مختلفی (همچون نظارت و ارزیابی، همفکری، تصمیم‌گیری و اجرا) مشارکت داده نشوند، اعتماد عمومی نسبت به حاکمیت کاهش می‌یابد. از سوی دیگر در شرایط فقدان شفافیت و نظارت عمومی، مصادیق ناکارآمدی و فساد نیز در حاکمیت افزایش می‌یابد که این نیز به نوبه خود بر پیکره سرمایه اجتماعی ضربه می‌زند. به همین جهت در فضای شفافیت سیاسی (حاکمیتی) از طریق ایجاد شفافیت و مشارکت بخشی به مردم، به دنبال مبارزه با مشکلات مذکور و سلامت بخشیدن به پیکره حاکمیت هستیم.

اما وقتی حاکمیت از نظر پیکره خود سالم شد، برای حسن رفتار و عملکرد، نیازمند شناخت مناسبی از محیط پیرامونی خود است. این شناخت مناسب برای حاکمیت به مثابه نوری است که چپستی، میزان و محل‌های دقیق مشکلات و معضلات را مشخص می‌کند، به وی قدرت دقیق شناخت مسئله، طراحی راه‌کارها، تصمیم‌گیری و سرانجام حسن اجرا و ارزیابی را می‌بخشد. بدین ترتیب «شفافیت اطلاعاتی» یا «شفافیت اقتصادی» یعنی دانش کافی و لازم و در زمان لازم و در محل‌های لازم در اختیار دستگاه‌های مختلف حاکمیت قرار داشته باشد تا بتوانند در سطوح مختلف یک فرایند تصمیم‌گیری حسن عملکرد را از خود نشان دهند. جدول زیر تلاش می‌کند تا به طور خلاصه تفاوت‌های این دو قلمرو مهم از شفافیت را از یکدیگر تمیز بخشد:

شفافیت اطلاعاتی (اقتصادی)	شفافیت سیاسی (حاکمیتی)	هدف اصلی
- توانمندسازی رفتار حاکمیت	- توانمندسازی بدنه حاکمیت	راهبردها
- ارتقاء توان تصمیم‌گیری حاکمیت - ارتقاء توان اجرای حاکمیت - ارتقاء توان نظارت حاکمیت	- مبارزه با فساد - مسئولیت‌پذیری صاحبان مناصب - پاسخگویی صاحبان مناصب - شایسته‌سالاری صاحبان مناصب - مشارکت مردم در نظارت و ارزیابی - مشارکت مردم در فرآیندهای تصمیم‌سازی - افزایش اعتماد مردم و سرمایه اجتماعی	راهبردها
- سامانه‌های کاداسترزمین - سامانه‌های گمرک - سامانه‌های اعتبارسنجی مشتریان بانک - سامانه‌های اطلاعات اقتصادی - کارت سوخت - طرح شب‌نم - اتصال سامانه‌های بانک و بیمه و گمرک - اتصال سامانه‌های مالیات و گمرک	- شفافیت درآمدها و دارایی‌های مسئولین - شفافیت رصد وعده‌های مسئولین - شفافیت مشروح مذاکرات مسئولین - شفافیت آراء مسئولین - شفافیت هزینه‌های اقدامات حاکمیت - شفافیت پروژه‌های حاکمیت - شفافیت مشاغل پیشین مسئولین - شفافیت منافع و تعارض منافع	نمونه‌ها و مصادیق
- تعدد و تداخل قوانین و آیین‌نامه‌های داخلی در کنار ضعف یا خلاء قانونی.	- حدود ۱۵ عدد قانون پایه	قوانین پایه
- هر دستگاه و نهادی به اقتضای فعالیت خود مخاطب قانون یا آیین‌نامه‌ای قرار می‌گیرد.	- قوانین بالادستی بوده و عموم دستگاه‌های حاکمیت ملزم به اجرای آنها می‌باشند	مجریان قانون
- بسیار متعدد، متنوع و اغلب سطحی	- محدود و معدود	سامانه‌های مرتبط
- عمدتاً دستگاه‌های اجرایی و نظارتی	- عمدتاً مردم	مخاطب سامانه‌ها
- زیاد، مخصوص نخبگان	- اندک، عامه فهم	میزان پیچیدگی
- سیاست‌گذاری عمومی	- مدیریت دولتی	قلمرو دانشی

۹-۳- ضرورت، پیامدها و اثرات شفافیت اطلاعاتی و شفافیت سیاسی

هر حکومتی جهت دست‌یابی به اقتصادی با ثبات، کارآمد و پویا بایستی توانایی رصد، برنامه‌ریزی و اجرای برنامه‌های حوزه اقتصادی را داشته باشد. رصد، برنامه‌ریزی و اجرا به انحای مختلف به مقوله‌ی خطیر شفافیت فضای اقتصادی گره خورده است و به عبارتی شفافیت اطلاعات اقتصادی از مقدمات و مقومات حصول هر یک از این سه موضوع می‌باشد. به خاطر همین درهم‌تنیدگی‌هاست که امکان کم‌اهمیت دیدن موضوع شفافیت اطلاعاتی وجود ندارد چه برسد به اغماض از این مقوله. از مهمترین دلایل ناظر بر این اهمیت می‌توان به سیاست‌های کلی اقتصاد مقاومتی که توسط رهبر معظم انقلاب ابلاغ شده اشاره کرد. در بند «۱۹» این سیاست‌ها آمده است: «شفاف‌سازی اقتصاد و سالم‌سازی آن و جلوگیری از اقدامات، فعالیت‌ها و زمینه‌های فسادزا در حوزه‌های پولی، تجاری، ارزی و...». در شکل زیر آثار شفافیت اطلاعاتی (اقتصادی) و سیاسی به اختصار نمایش داده شده است.

۹-۳-۱- ضرورت و آثار شفافیت سیاسی:

خلاصه‌ی مهم‌ترین این فواید در شکل زیر ذکر شده است:

۹-۴- مصادیق شفافیت اطلاعاتی

مصادیق متکثر و متنوعی در باب شفافیت اطلاعات اقتصادی را می‌توان مثال زد. از جمله‌ی آن:

یک‌دست و هم‌خوان سازی کدینگ‌های پایه:

یکی از مشکلات فراگیر در استفاده از اطلاعات نبود زبان مشترک شناسه‌گذاری جامع برای ایجاد یک ارتباط و قابلیت تشخیص افراد، کالاها، اسناد و... در فضای واقعی و نیز مجازی (الکترونیکی) جهت هماهنگی، تشخیص مطابقت و نیز کاهش اشتباهات است. از مهم‌ترین شناسه‌گذاری‌ها برای افزایش سطح کمی و کیفی تبادل، خوانش و پایش اطلاعات (و بالتبع ارتقای سطح شفافیت اطلاعات) موارد زیر است:

- «کدینگ هویت (حقیقی و حقوقی، مانند شماره ملی، شناسه ملی، شماره حساب بانکی یکتا، شماره یکتای سلامت)»،
- «کدینگ نوع کسب و کار مانند شناسه کسب و کار»،
- «کدینگ کالا (تک‌شماری مانند طرح شبنم و قلم‌شماری مانند ایران‌کد)»،
- «کدینگ مکان (مانند کاداستر)»

۹-۵- تدوین و معرفی استانداردهای تولید و تبادل اطلاعات:

به منظور امکان تبادل، مقایسه و تلفیق اطلاعات هم در سطح محتوایی و هم در سطح شکلی.

احراز هویت و انکارناپذیری در فضای مجازی:

با رشد روزافزون تعاملات الکترونیکی و اقبال به توسعه تجارت الکترونیکی، چالش اعتماد به «تعاملات الکترونیکی و صحت اسناد الکترونیکی مبادله شده» به عنوان چالش جدیدی در این عرصه مطرح است. اعتماد و امنیت در فضای مجازی نیازمند برخورداری از زیرساخت مطمئن و قابل اعتماد است که در نظام قانونی کشورهای به کار گیرنده، پذیرفته شده باشد.

شفاف شدن روابط حقوقی جهت تعیین ذی نفع واحد:

از زیرساخت‌های ضروری برای شفافیت روابط اقتصادی افراد، شناسایی و رهگیری روابط حقوقی بین اشخاص حقیقی و حقوقی است.

- «شفافیت روابط وکالتی»،
- «شفافیت روابط سهام‌داری».

شفافیت در صدور مجوز:

به منظور صدور و ثبت مجوزهای مربوط به انواع فعالیت‌های اقتصادی و ثبت وضعیت فعالیت واحدهای اقتصادی مربوطه ایجاد می‌شود. سامانه جواز تأسیس و پروانه بهره‌برداری واحدهای صنعتی، سامانه‌های مرتبط با حوزه اکتشاف و بهره‌برداری از معادن، پرتال کشاورزی، سامانه‌های مرتبط با فعالیت‌های صنفی و... از جمله سامانه‌های صدور مجوز هستند که در سه حوزه زیر کاربرد دارند:

- «حوزه کالا»،
- «حوزه خدمات»،
- «حوزه اموال غیرمنقول».

شفافیت در ورود و خروج کالا به اقتصاد (تولید، بازاریافت، صادرات و واردات):

جهت کسب دیدی جامع و اشراف حداکثری بر میزان و وضعیت کالاهای موجود در کشور.

شفافیت در حوزه ثبت موقعیت جغرافیایی (تردد و انبارش) کالا درون کشور

به منظور پیشگیری از قاچاق کالا.

شفافیت در حوزه ثبت تغییرات مالکیت (و معاملات) کالا، خدمات و دارایی در کشور؛

شفافیت حوزه‌های خدماتی مهم و اثرگذار مانند: سلامت، آموزش عالی، آموزش و پرورش؛

شفافیت حوزه جریانات پولی؛

جریانات وجوه که به عنوان ابزار تسویه معاملات به کار می‌روند، باید به صورت یکپارچه در سراسر کشور مستند شوند تا بتوان برداشت یا واریز وجوه را به یک معامله کالا، خدمت، دارایی و یا استقراض منتسب نموده و جریانات مالی مشکوک به پول شویی را به موقع تشخیص داد (اعم از تعیین مبداء، مقصد، میزان و هدف از جابه‌جایی وجوه).

مصادیق شفافیت سیاسی

شفافیت انتخابات:

- نامزدها
- اعلام عمومی جزئیات و ترکیب منابع مالی انتخاباتی نامزدها (و تعیین محدودیت اخذ کمک مالی از منبع واحد)
- اعلام عمومی جزئیات و ترکیب هزینه‌های انتخابات
- اعلام عمومی درآمدها و دارایی‌های نامزد
- اعلام عمومی دقیق مشاغل و فعالیت‌های پیشین
- ثبت و اعلام عمومی مکتوب وعده‌های انتخاباتی (در قالب‌های دقیق و قابل اندازه‌گیری)
- ثبت و اعلام عمومی مکتوب و جزئیات مواضع نامزد پیرامون مسائل مهم روز
- اعلام عمومی اسامی کابینه پیشنهادی
- انتشار رسمی برنامه مکتوب نامزدها

ستاد انتخابات

- شفافیت کلیه قوانین و آیین‌نامه‌های مرتبط با انتخابات
- تدوین اصول رفتاری انتخابات و نامزدهای انتخابات
- ارائه ترکیب هزینه‌های نظارتی و اجرایی انتخابات
- اسامی مسئولین حاضر پای صندوق‌های رأی
- اعلام عمومی تأییدات کلیه ناظران صندوق‌ها
- ارائه شفاف ادله رد صلاحیت ثبت نام کنندگان
- ارائه آمار انتخابات (در قالب‌های ماشین خوان)
- نمایش آنلاین حوزه‌های انتخاباتی از طریق دوربین

شفافیت مجلس شورای اسلامی

- نمایندگان
- افشای حقوق و مزایای نمایندگی
- افشای سفرها و مزایای مسافرتی
- افشای هزینه‌ها و فعالیت‌های شاخص نمایندگی
- افشای هدایای دریافتی
- افشای منافع و تعارضات منافع احتمالی
- ثبت و اعلام عمومی مواضع، صحبت‌ها، جهت‌گیری‌ها، سخنرانی‌ها، ...
- توصیه‌نامه‌ها (عموما مکتوب)
- پیگیری‌ها (عموما شفاهی)

- مهمانان (به کمیسیون و غیر آن)
- پیشنهاد طرح به مجلس
- حمایت از طرح

کمیسیون‌ها

- اعلام دستور جلسه (پیش از جلسه)
- حضور و غیاب (و تأخیر) اعضا
- فهرست و مشخصات مهمانان جلسه
- امکان حضور عموم مردم در جلسات کمیسیون‌ها (بدون حق صحبت یا رأی، صرفاً در جایگاه ناظر)
- مشروح نطق‌ها
- پخش زنده (تلویزیونی و اینترنتی) و آرشیو ویدئوها
- مشروح آراء نمایندگان
- مصوبات و تصمیمات هر جلسه
- کلیه اطلاعات مربوط به جلسات استماع

صحن علنی مجلس

- اعلام دستور جلسه (پیش از جلسه)
- حضور و غیاب (و تأخیر) نمایندگان
- محل نشستن نمایندگان
- مشروح نطق‌ها
- پخش زنده (تلویزیونی و اینترنتی) و آرشیو ویدئوها
- مشروح آراء
- مشروح مصوبات
- متن و مشخصات تذکرات
- متن و مشخصات سؤالات

بخش اداری

- افشای بودجه، هزینه‌کردها و مسائل مالی مجلس
- افشای کارکنان و حقوق و مزایای آنها
- اعلام عمومی مسیرهای مشخص دسترسی به کارکنان در مجلس
- صفحه شفافیت مجلس
- مسیر و لیست تماس به نمایندگان
- روزنامه مجلس (گزارش مکتوب مهم‌ترین خروجی‌های مجلس)
- تدوین اصول رفتاری نمایندگان مجلس
- معماری مبتنی بر اصول صحن و کمیسیون‌ها (مروج انضباط و کارآمدی یا بالعکس)
- اهداف و برنامه‌های توسعه‌ای مجلس
- برنامه‌های آموزشی مجلس (برای افسار مختلف)، بصورت حضوری و غیرحضوری، پیرامون مجلس، فرایندهای قانون‌گذاری و ...

● مسیرها و برنامه‌های بازدید حضوری از مجلس

مرکز پژوهش‌ها / کتابخانه مجلس

- ارائه صفحه آمار (تعداد طرح‌ها و ترکیب وضعیت آنها، ترکیب جمعیتی مجلس به نسبت سال‌های مختلف / ...)
- صفحه چالش: ارائه مسائل مهم حاکمیتی در قالب مسابقات باز (مبتنی بر عقد جُعاله) / ارائه شفاف نتایج ارزیابی / ارائه شفافیت پیروز مسابقه
- شفافیت کلیه پروژه‌های علمی، هزینه‌های آنان، اطلاعات مرتبط با مجریان، ...
- اطلاعات هزینه‌ای مرتبط با امور اداری این مراکز
- تعداد کارکنان، محققان، حقوق و مزایای آنها
- سامانه ملی قوانین
- وضعیت و زمان بندی سیر قانون + تاریخ‌ها (ارائه به کمیسیون، طرح در کمیسیون، ...)
- پرتال داده باز مجلس
- سرویس‌های ارائه اطلاعات در قالب API
- سرویس‌های بارگیری اطلاعات (xls, csv)
- سرویس‌های Widget
- سرویس‌های RSS
- سرویس‌های اشتراک محتوی (Email, SMS)
- نرم افزارهای نسخه موبایل دریافت این اطلاعات

سازمان‌های مردمی ناظر بر مجلس

- حمایت مجلس و حاکمیت از سازمان‌های ناظر بر مجلس
- آموزش و ترویج نظارت بر مجلس
- بسترهای فرایندی، قانونی و فناورانه لازم برای نظارت بر مجلس

قانون و سیاست‌گذاری

- موضوع اصلی، موضوعات فرعی
- چکیده رسمی قانون
- اسامی کلیه افراد مشارکت کننده در تدوین طرح
- ذکر هزینه‌های جانبی تدوین طرح (مطالعاتی، ...)
- ذکر اهداف و مبانی هر قانون
- ذکر دقیق اسناد بالادستی مرتبط
- ذکر دقیق قوانین مکمل، متعارض در قانون
- ذکر مجریان برای کلیه الزامات در قانون
- ذکر مهلت‌های زمانی انجام قانون
- ذکر جرائم مشخص عدم انجام قانون
- ذکر دستگاه یا فرایندهای نظارتی لازم بر حسن اجرای قانون
- ذکر شاخص‌های ارزیابی مشخص برای الزامات قانون

- ذکر سایر مستندات و ضامم تکمیلی قوانین
- انجام و ذکر کلیه مستندات ناظر به RIA
- درگاه‌های مشارکت مردم در عارضه‌یابی
- درگاه‌های مشارکت مردم در پیشنهاد راه‌کار
- درگاه‌های مشارکت مردم در انتخاب راه‌کار برگزیده
- درگاه‌های مشارکت مجری، مردم و ذی‌نفعان در فرایند تدوین قانون
- درگاه‌های مشارکت مردم در ارائه و ارزیابی شاخص‌های ارزیابی عملکرد
- درگاه‌های مشارکت مردم در ارزیابی مبتنی بر شاخص‌های ارزیابی عملکرد

فرایندهای تقنین تکمیلی

- مشروح مذاکرات شورای نگهبان
- مشروح مذاکرات مجمع تشخیص مصلحت نظام
- مشروح آرای اعضای شورای نگهبان
- مشروح آرای اعضای مجمع تشخیص مصلحت نظام
- مشخصات و مشروح مذاکرات جلسات تدوین آیین‌نامه‌های اجرایی قوانین (اعضاء، هزینه‌های جلسات، کلیه مصوبات، ...)

شوراها و کمیسیون‌ها

- دستور جلسه (پیش از جلسه)
- حضور و غیاب (و تأخیر) اعضا
- فهرست و مشخصات مهمانان جلسه
- امکان حضور عموم مردم در جلسات کمیسیون‌ها (بدون حق صحبت یا رأی، صرفاً در جایگاه ناظر)
- مشروح نطق‌ها
- پخش زنده (تلویزیونی و اینترنتی) و آرشیو ویدئوها
- مشروح آرای نمایندگان
- مصوبات و تصمیمات هر جلسه
- کلیه اطلاعات مربوط به جلسات استماع
- زمان و مکان برگزاری جلسه بعدی
- تعارض منافع اعضا در قبال مصوبات
- جزئیات هزینه‌های برگزاری هر جلسه

۹-۳-۷- سازمان‌ها و نهادهای دولتی

- چارت دقیق و به روز سازمانی
- فرایندهای سازمانی
- اطلاعات همه صاحبان مناصب سازمانی، و مسیرهای ارتباطی آنها

- بودجه سازمان / عملکرد بودجه سازمان
- پیشنهادات مطرح شده برای مزایده‌ها و ادله پیروزی شدن برنده مزایده
- خریدهای دولتی
- فهرست تفصیلی قراردادها
- اطلاعات طرف‌های قراردادها
- هزینه کلیه پروژه‌های و اقدامات سازمان
- ارائه اسناد پشتیبان هر تصمیم یا پروژه
- ذکر دقیق فرایند تصمیم‌گیری و افراد مشارکت کننده در آن
- ارائه مسائل سازمان به مردم از طریق چالش
- درگاه‌های مشخص مشارکت در فرایندهای تصمیم‌سازی سازمانی
- درگاه ثبت گزارش‌های تخلفات سازمانی
- درگاه ثبت پیشنهادات و انتقادات (به صورت فعال با ارائه پاسخ دقیق)
- «پنجره واحد خدمات سازمان»، «درگاه پرسش و پاسخ (به همراه آرشیو دقیق سوالات پرتکرار)»
- وجود صفحه داده باز حاکمیتی سازمان
- بر خط بودن کلیه اطلاعاتی که حسب قانون انتشار و دسترسی آزاد به اطلاعات (مصوب ۱۳۸۸) مصدقی از اطلاعات عمومی می‌باشند (بدون نیاز به درخواست مردم)
- مشخص کردن مصدق کلیه اطلاعاتی که برای دریافت آنها نیازمند درخواست است.
- میزان رضایت مردم از سازمان / نهاد

چالش

- برگزاری مسابقات عمومی و تعیین جایزه برای بهترین راه‌حل‌ها برای مشکلات مختلف

مطالبه‌گری (عریضه‌نویسی)

- ایجاد درگاه واحد برای ثبت درخواست‌های مردمی نسبت به انجام مسائل مختلف
- قابلیت رأی‌دهی به درخواست‌ها از جانب مردم
- ملزم شدن حاکمیت به انجام یا پاسخگویی در برابر درخواست‌هایی که حداقلی از امضای جمع‌آوری کرده باشند.

قوه قضائیه

- انتشار اطلاعات دادگاه‌ها از قبیل اتهامات، دفاعیات، ادله قضات و ... بدون ذکر نام

۹-۶- دلیل اولویت شفافیت سیاسی

افراد بسیاری در حوزه‌های متنوعی در حال تحقیق و پژوهش هستند: سلامت، انرژی، حمل‌ونقل، بورس و بانک و بیمه، مساجد، خانواده و تربیت، کشاورزی، فناوری و نوآوری، کسب‌وکار، و مانند آنها. هر چند محققان این حوزه‌ها بر مسائل بسیار متفاوتی متمرکز هستند، اما دقتی مضاعف نشان می‌دهد که مشکلات و آسیب‌های بسیار مشابهی، قلمرو همه آنها را فرا گرفته است. از جمله این مشکلات می‌توان به:

- وجود ارتباط فکری حداقلی بدنه‌های تصمیم‌گیر کشور، برای انتقال سریع و مؤثر ایده‌ها و افکار جدید و تحول آفرین از سمت مردم و خبرگان به بخش‌های مختلف حاکمیت؛
- عدم شایسته‌سالاری، ناآگاهی، ناتوانی و کم‌انگیزگی افراد در سطوح مختلف حاکمیت با قدرت تصمیم یا اجرای فراوان؛
- عدم مشارکت بخشی حاکمیت به مجموعه‌های مختلف مردمی در امور مختلف حاکمیتی؛
- مسئولیت‌ناپذیری، و پاسخگویی نبودن افراد خرد و کلان حاکمیت نسبت به تصمیمات و اقدامات و حرف‌های خود؛
- وجود فسادهای ریز و درشت و نیز انواع اسراف و تبذیر در بدنه حاکمیت؛
- اعتماد و سرمایه اجتماعی پایین مردم نسبت به حاکمیت، برای همدلی و همراهی در امور مختلف.

مشکلات زیرساختی فوق، مسائلی هستند که انبوه آسیب‌ها و ضعف‌های دیگر از دل آنها زائیده می‌شود. این مشکلات سبب می‌شود تا بزرگترین محققان با بهترین ایده‌ها در رفع مهم‌ترین مشکلات کشور، در عموم تلاش‌های خود ناکام بمانند، چرا که مسیری نظام‌یافته، سهل‌الوصول و اثربخش برای طرح حرف‌ها و ایده‌ها به سمت حاکمیت وجود ندارد، اگر منتقل شود ضمانتی نسبت به پذیرش و اجرای دقیق و صحیح آن وجود ندارد، و سرانجام اگر اجرا شود، مسئولیت‌پذیری نسبت به تصمیمات و پاسخگویی نسبت به اقدامات صورت پذیرفته وجود ندارد. لذا پژوهشگران عرصه‌های مختلف با «مشکلات مشابه و زیرساختی» بسیار مهمی روبرو هستند.

شفافیت سیاسی «سریع‌ترین، کم‌هزینه‌ترین، ساده‌ترین و در نتیجه کارآمدترین» راه حل برای «توانمندسازی حاکمیت، افزایش مشارکت عموم مردم در حل مسائل کشور، افزایش سرمایه اجتماعی حاکمیت، کاهش سریع و کارآمد هزینه‌ها و نیز مبارزه با فساد» است. این ادعا یک کلیشه نیست، بلکه انبوهی از شواهد و مدارک عینی و تجربه شده ملی و بین‌المللی، آن را تأیید می‌کنند. شفافیت، کلان مفهومی است که رفع «مشکلات مشابه و زیرساختی» فوق‌الذکر را هدف گرفته است.

۹-۷- سیاست‌ها، راهبردها و اقدامات پایه شفافیت

راهبردهای اصلی:

کلیدواژه	توضیح
اصول و مبنا	ریشه اصلی بسیاری از مشکلات روز کشور، فقدان شفافیت است. لذا شفافیت بایستی به عنوان اصول و مبنای عموم (و نه الزاماً همه) فعالیت‌های کشور مد نظر قرار گیرد.
رهیافت اصلی مقابله با فساد	لازم است ادبیات مبارزه با فساد، به صورت ادبیات پیش‌گیری از فساد تکامل یابد که در این رابطه، جایگاه شفافیت اصلی و بنیادین است. لذا سرآمد هر مقابله با فساد، باید شفافیت باشد.
رهیافت تحقق مشارکت عمومی	در حال حاضر مهم‌ترین مصادیق مشارکت مردم در امور کشور (اصطلاحاً حضور مردم در صحنه) را انتخابات و راهپیمایی تشکیل می‌دهد. هر چند این موارد مهم هستند، اما ابداً کافی نیستند. مشارکت بخشی به مردم می‌تواند در عرصه‌های مختلفی صورت پذیرد که بسترساز همه‌ی آنها شفافیت است. بطور خاص مشارکت مردم در نظارت بر امور مختلف حکومتی امری حیاتی است.
سیاست کلی در حوزه‌ی شفافیت	بطور کلی اصل بر شفافیت است، مگر آنکه بر حسب اقتضائاتی، برخی موارد از آن مستثنی شود. استثنا کردن باید به صورت جزئی و محدود به همان موارد باشد. قاعده مستثنی نیز باید به دقت در قانون مشخص شده و در صورت محقق شدن، گزارش آماری پیرامون آنها ارائه شود.
مهم‌ترین مانع تحقق شفافیت	مهم‌ترین مانع عدم تحقق شفافیت، عدم شناخت عمومی دقیق نسبت به شفافیت است. لذا شفافیت بایستی همانند «اطلاعات عمومی» به همه مردم و نیز مسئولین آموزش داده شود. به عبارت دقیق‌تر هم عموم مردم باید از حق و تکلیف خود در این زمینه به خوبی و به دقت مطلع باشند، و هم مسئولین.

۹-۸- ریسک‌ها و آسیب‌های شفافیت

شفافیت (همانند هر اقدام و ضرورت و حرکتی دیگر) ریسک‌هایی در دل خود دارد که در صورت «درک و فهم ناقص» و «اجرای ناقص»، به آسیب (بعضاً جدی) تبدیل می‌شود. برخی از مهم‌ترین آنها عبارت‌اند از:

کلیدواژه	توضیح
فهم ناقص و نارس	شفافیت بایستی در مصادیق و تنوع آن و با دقت زیاد فهمیده شود، چرا که فهم کلی و ناقص از شفافیت، اگر مشکل جدیدی ایجاد نکند، گره از کاری باز نخواهد کرد! این مطلب بخصوص در رشته‌هایی که به طور سنتی این مفهوم را داشته‌اند (نظیر علوم سیاسی، حقوق و اقتصاد) دیده می‌شود (به دلیل تحول معنایی و ابزاری شفافیت).
ارائه اطلاعات به خودمان!	بسیار دیده می‌شود وقتی اطلاعاتی (که حق مردم است) در اختیار دستگاه‌ها موجود است، مسئولین آن «وجود اطلاعات» را «شفافیت» می‌دانند. برخی از مصادیق روز این تصور عبارت‌اند از: «وجود اطلاعات برای نظارت صرفاً در اختیار دستگاه‌ها» و «وجود مشروح مذاکرات در اختیار نمایندگان (مجلس)»
افشاگری به جای شفافیت	دیده می‌شود گاهی «افشاگری» و کشف جرم را شفافیت نامگذاری می‌کنند. هر چند افشاگری (در تعبیر دقیق‌ترش «گزارشگری تخلفات» یا Whistle Blower) یکی از مهم‌ترین مفاهیم مکمل شفافیت است، با این مفهوم جدا و به خوبی متمایز است. شفافیت در مقام پیشگیری از فساد (پیشینی) است و افشاگری در مقام کشف متخلف (پسینی). مثلاً رسانه‌ها، مجرای «فیش‌های نجومی» را به ادبیات شفافیت گره زدند، در حالی که نادرست بود.
ارائه‌ی همه اطلاعات	ممکن است برخی اصرار داشته باشند که لازم است همه اطلاعات حکومتی در اختیار همه مردم قرار گیرد. در حالی که این تصور نادرست است. لاقلاً مواردی که شامل یکی از سه‌گانه (۱: امنیت ملی، ۲: اسرار تجاری و ۳) حریم خصوصی باشند، نبایستی منتشر گردند.
شفافیت محل امنیت ملی است	یقیناً ارائه درصد بالایی از اطلاعات محل امنیت ملی نیست. اگر (فرض کنیم) ارائه ۵۰ درصد اطلاعات منافی امنیت ملی باشد، آنگاه ۵۰ درصد مابقی حق مردم است و باید منتشر شود، در حالی که در شرایط کنونی کمتر از نیم درصد اطلاعات حق مردم منتشر می‌شود. ترس بیش از اندازه از انتشار اطلاعات، اگر بهانه‌ای برای جلوگیری از انتشار نباشد، یقیناً ناشی از فهم نادرست است.
اجرای ناقص	هر چند شفافیت مهم و زیرساختی است، اما سرآغاز و زیربناست و برای حصول مطلوب نباید به «ارائه اطلاعات» اکتفا کرد. اطلاعات ارائه شده نیازمند پردازش و تحلیل، ترکیب و توسعه، و بصری‌سازی و خلاصه‌سازی است تا برای بازیگران دیگری قابل فهم شود. این فهم جدید هم بایستی توسط دیگر بازیگران به اقدام (بعضاً مطالبه) منجر شود تا بتواند زمینه تغییر اجتماعی را فراهم کند. وصول شفافیت به هدف مطلوب خود نیازمند فعالیت بازیگران مختلفی است که به مجموعه‌ی آنها و روابط میان‌نشان اصطلاحاً «زیست بوم شفافیت» گفته می‌شود.
بی‌توجهی به قابلیت استفاده	بسیاری از اطلاعاتی که توسط دستگاه‌های دولتی ارائه می‌شوند، از نظر استانداردهای فنی مشکلات زیادی دارند که این مشکلات قابلیت استفاده از آنها را از بین می‌برد.
ارائه انبوه اطلاعات	دیده می‌شود که شفافیت با «ارائه اطلاعات انبوه» اشتباه گرفته می‌شود. شفافیت به مثابه آب برای تشنه است که اگر کم باشد فایده ندارد و اگر زیاد باشد خفگی می‌آورد. و یا همانند میزان متعادل اکسیژن در جو زمین که اگر کم شود حیات منقرض می‌شود و اگر افزایش یابد همه چیز خواهد سوخت. لذا «انفجار اطلاعات» و وجود ده‌های شبکه‌ی تلویزیونی و انبوهی از اخبار و اطلاعات در شبکه‌های مجازی شفافیت نیست.
عدم ارائه‌ی داده‌ی خام	بر مبنای شفافیت لازم است داده‌ها در پردازش نشده‌ترین حالت خود (داده‌ی خام) ارائه شوند. مثلاً به جای اعلام نرخ تورم سالیانه، مرکز آمار بایستی اطلاعات مربوط به سبد قیمتی کالاها و خدمات را منتشر کند.
بی‌توجهی به گزارشگری تخلفات	اصلی‌ترین و ضروری‌ترین مکمل اثربخشی شفافیت، بحث «گزارشگری تخلفات» است. سازوکار گزارشگری، مشارکت مردم در نظارت و ارزیابی (مبتنی بر اطلاعات و دسترسی‌های ایجاد شده) را تضمین می‌کند.
اکتفا به گردآوری	اطلاعات حتی اگر به خوبی گردآوری شود، اما حق مردم از آن منتشر نشود، شفافیت محقق نشده است.
بی‌کیفیتی داده‌ها	بسیار ممکن است اطلاعاتی که منتشر می‌شود، از ویژگی‌های فنی (یا کیفیت) لازم برخوردار نبوده، در نتیجه استفاده از آن‌ها با مشکل روبرو سازد.
«شفافیت نباید» یا «شفافیت اضافه»	ارائه اطلاعات فراتر از آنچه لازم است، سبب سردرگمی مخاطب شده و استفاده از آنرا مختل می‌کند.
دروغ‌گویی با شفافیت	با شفافیت می‌توان دروغ گفت، اما با شفافیت ناقص. در واقع «کم‌گویی و گزیده‌گویی» یا انتخاب مواردی که صرفاً مؤید یا موافق گفتار و رفتار مسئول مربوطه باشد، می‌تواند زمینه فریبکاری با شفافیت را فراهم کند. این مسئله بطور ویژه در مواردی که مبتنی بر خوداظهاری هستند، جدی‌تر خواهد بود. با این حال هر چه مصادیق اطلاعات (شفافیت طولی) و دقت اطلاعات (شفافیت عرضی) بیشتر شود، امکان فریبکاری کمتر می‌شود، چرا که اطلاعات متقاطع، صحت یکدیگر را ارزیابی می‌کنند، لذا هر چند ممکن است دروغ‌گویی مبتنی بر شفافیت در کوتاه مدت ممکن باشد، اما در درازمدت یقیناً گره از مشت متخلف باز خواهد کرد.

۹-۹- الزامات قانونی لازم برای تحقق شفافیت

الزامات قوانین پایه‌ی مورد نیاز برای تحقق شفافیت و مقابله با فساد بدین شرح هستند:

الزامات اولیه	الزامات ثانویه
<ul style="list-style-type: none"> ● قانون دسترسی آزاد به اطلاعات ● قانون گزارشگری تخلفات ● قانون تعارض منافع ● قانون مسابقات حکومتی (چالش) ● قانون سامانه عریضه (درخواست) 	<ul style="list-style-type: none"> ● شفافیت انتخابات ● شفافیت مسئولین ● شفافیت هدایا ● شفافیت نظامات شورایی و کمیسیونی ● شفافیت قراردادهای دولتی ● شفافیت اقدامات و پروژه‌های دولتی ● شفافیت اداری-سازمانی ● شفافیت مناقصات و مزایده‌های دولتی ● شفافیت تدارکات و خریدهای دولتی ● شفافیت و محدودیت لابی‌گری ● شفافیت بودجه و عملکرد آن

کلیدواژه	توضیح / محورهای اصلی
قانون دسترسی به اطلاعات	<p>قانونی که حسب آن، حق دسترسی مردم به عموم اطلاعات به رسمیت شناخته شده، و سازوکارهای تحقق و ضمانت‌های اجرایی آن رسمیت می‌یابد. نکته: در کشور ما نیز این قانون تحت عنوان «قانون انتشار و دسترسی آزاد به اطلاعات» در سال ۱۳۸۸ مصوب مجلس شورای اسلامی گردیده است، اما آن قانون از چند جهت ایراد اساسی داشته و نیازمند اصلاحاتی مهم است:</p> <p>– در آن قانون «قابلیت دسترسی به اطلاعات» حق مردم بر شمرده شده است، در حالی که لازم است با «قابلیت استفاده‌پذیری و ماشین خوان بودن اطلاعات» جایگزین شود.</p> <p>– در آن قانون برای دسترسی به اطلاعات باید تقاضا نوشت، آن تقاضا توسط دستگاه‌ها بررسی می‌شود و اگر مشکلی نبود، اطلاعات منتشر می‌شود، که این فرایند بسیار ناکارآمد بوده و عملاً قانون را به قانون «محرومیت از اطلاعات» مبدل کرده است! به جای این سازوکار ناکارآمد، باید سازوکاری را جایگزین کرد که هر اطلاعاتی که حق عموم است باید به صورت پیش فرض روی وب قرار بگیرد و اگر اطلاعاتی بروب نبود، یعنی آن سازمان آنرا محرمانه در نظر گرفته است.</p>
قانون گزارشگری تخلفات	<p>گزارش‌گری تخلفات (یا افشاگری) و حسب ادبیات بین‌المللی آن سوت‌زنی (Whistleblower) مهم‌ترین ضرورت و مکمل شفافیت محسوب می‌شود. قوانین گزارشگری مشارکت مردم در امر نظارت و کشف تخلف را اقتصادی کرده و از آنها در برابر آسیب‌های احتمالی و انتقام‌جویی محافظت می‌کند. تبدیل کردن مردم به ناظرانی همیشه بیدار (با قراردادن جوایز مادی و غیرمادی) سبب می‌شود تا خود را همه جا در معرض نظارت عمومی دیده و این خطر و ترس از کشف شدن، انگیزه آنها از ارتکاب به جرم را به حداقل برساند.</p> <p>یکی از مهم‌ترین مصادیق گزارش‌گری تخلفات، درخواست از عموم مردم برای گزارش رشوه و تخلفات قانونی (در بدنه حکومتی)، گرانفروشی و تقلب (در کسب و کار) است.</p>
قانون تعارض منافع	<p>تعارض منافع، ریشه و علت بروز تمام مفاسد و تخلفات است. لذا نه تنها آگاهی از چیستی آن برای همه افشاش ضروری است، بلکه لازم است با قوانین، مهم‌ترین مصادیق تعارض منافع را هدف گرفته و اقدامات مناسب را متناسب با هر یک از آن مصادیق در پیش گرفت. صرفاً از باب نمونه:</p> <p>– شفافیت موقعیت‌های در معرض تعارض منافع (پرخطر) نسبت به کلیه جایگاه‌های کشور</p> <p>– شفافیت مشاغل و محدودیت در تصدی همزمان دو شغل، پست یا سمت (برای کلیه مسئولین)</p> <p>– شفافیت درآمدها و دارایی‌های کلیه مسئولین کشور</p> <p>– شفافیت یا محدودیت اخذ و اعطای هدایا</p> <p>– شفافیت کلیه پروژه‌ها و قراردادهای حکومتی</p> <p>– شفافیت بودجه و عملکرد بودجه</p> <p>– شفافیت تصمیمات و اقدامات حکومتی</p> <p>– شفافیت جلسات شورایی و کمیسیونی</p> <p>– شفافیت فرایندها و قوانین</p> <p>– محدودیت ارائه پروژه‌های حکومتی به مسئولین و کارکنان دولتی و وابستگان آنها</p> <p>– شفافیت و محدودیت در فعالیت‌های تجاری (قانون درب‌های چرخان (Revolving Door))</p> <p>– شفافیت و محدودیت در اخذ کمک‌های مالی در انتخابات</p> <p>– ضمانت‌های اجرایی قانون (اعم از گزارش‌گری تخلفات)</p>

۹-۱۰- ابعاد شفافیت و شاخص‌های آن در اسناد بالادستی (مبانی قانونی موضوع) و کنوانسیون بین‌المللی مبارزه با فساد:

قانون ارتقای سلامت نظام اداری و مقابله با فساد به عنوان یکی از قوانین در کنار قانون دسترسی آزاد به اطلاعات و سایر قوانین مرتبط، به شفافیت پرداخته و دارای ۸۴ تکلیف قانونی مجزا برای نهادها و سازمانهای مختلف است که برخی از تکالیف جنبه عمومی داشته و برخی جنبه اختصاصی دارد. فصل دوم قانون به تبیین تکالیف اختصاصی و فصل سوم هم به بیان تکالیف عمومی پرداخته است.

در این قانون شفافیت به عنوان یکی از ابزارهای پیشگیری از فساد و ابعاد سلامت اداری است و دارای ابعاد زیر است .
اقدامات پیشگیرانه و الزامات : شفاف سازی و شفافیت (آزادی اطلاعات)

- شفافیت در قوانین
- شفافیت در سازوکارها و فرآیندهای اداری
- شفافیت مالیاتی
- شفافیت در اموال و دارایی کارکنان عالی رتبه
- شفافیت در امور قضایی

در جداول زیر برای سهولت مطالعه، شاخص‌های مربوط به شفافیت به تفکیک آورده شده است.

نمونه جدول ارزیابی شاخص شفافیت
تعریف شاخص: دسترسی ضابطه مند، روشن و آسان ذی نفعان به قوانین، مقررات، مأموریت‌ها، وظایف، رویه‌های کاری، تصمیمات، اقدامات و فعالیت‌های دستگاه مرتبط با حقوق شهروندی و مفاد قانون
زیرشاخص‌ها و سنججه‌ها:
۱- شفاف سازی قوانین و مقررات (احصاء تصویب نامه‌ها، دستورالعمل‌ها، بخشنامه‌ها و آیین‌نامه‌های قابل بهره‌برداری برای ذینفعان، اطلاع‌رسانی در خصوص حقوق و تکالیف مراجعه‌کنندگان، تصویب نامه‌ها، دستورالعمل‌ها، بخشنامه‌ها و آیین‌نامه‌ها به ذی نفعان)
۲- شفاف سازی مراحل انجام کار و فعالیت (در دسترس عموم قراردادن اطلاعات مربوط به نوع خدمات قابل ارائه به ارباب رجوع، اعلام اطلاعات مربوط به صدور مجوزها و اعطای امتیازات و معافیت‌های قانونی به ذی نفعان، شفاف سازی و اطلاع‌رسانی مراحل مختلف اخذ مجوزها، موافقت‌های اصولی، مفاصاحساب‌ها و تسهیلات اعطائی در دیدارگاه‌های عمومی، اطلاع‌رسانی و در اختیار قرار دادن قوانین و مقررات مورد عمل در فرآیند انجام کار، تبیین استانداردها، معیار و شاخص‌های مورد عمل، اعلام مدت زمان انجام کار و مدارک مورد نیاز و نیز فرم‌های مورد عمل)
شفاف سازی معاملات
نتایج مرتبط با شاخص شفافیت (میزان رضایتمندی ذینفعان از اطلاع‌رسانی، تعداد خدمات استاندارد شده به کل خدمات قابل استاندارد سازی، درصد مزایده‌ها و مناقصات ثبت شده در پایگاه مناقصات به کل موارد برگزار شده)

۹-۸-۱- روش ارزیابی کیفی شاخص شفافیت در قانون ارتقای سلامت اداری با الگوگیری از مدل‌های تعالی کیفیت:

به منظور ارزیابی شفافیت می‌توان از مدل‌های تعالی کیفیت و به ویژه مدل EFQM، الگوبرداری نمود. منطق و روش این مدل مبتنی بر دو محور توانمندسازها و نتایج است که با استفاده از رهیافت خودارزیابی و رویکرد‌های مختلف آن شامل پرسشنامه، کارگاه‌ها، شبیه‌سازی جایزه و استفاده از پروفورما و براساس ماتریس امتیازدهی رادار در دو بخش توانمندسازها و نتایج، ارزیابی صورت می‌گیرد.

خودارزیابی، یک بازنگری منظم، سیستماتیک و جامع از فعالیت‌های سازمان و نتایج آن براساس یک مدل تعالی، مانند EFQM است. فرایند خودارزیابی به سازمان اجازه می‌دهد به طور شفاف نقاط قوت و نیز حوزه‌های نیازمند بهبود را شناسایی کند.

فرآیند خودارزیابی، تشخیص صریح نقاط قوت و زمینه‌هایی که قابل بهبود هستند را برای سازمان ممکن می‌سازد. در ارزیابی و خودارزیابی‌های اولیه، سازمان روند بهبود را طی دوره‌های عملیاتی متوالی در درون خود می‌سنجد و در سطوح بالاتر تعالی، این کار را از طریق مقایسه خود با رقبای محلی، سازمان‌های الگو و سازمان‌های تراز اول در حرفه خود یا حرفه‌های مشابه در جهان صورت می‌دهد.

پنج رویکرد خودارزیابی که سازمان‌ها می‌توانند از آن‌ها یا از ترکیبی از آن‌ها برای ارزیابی عملکرد خود و دستیابی به نقاط قوت و زمینه‌های قابل بهبود استفاده کنند عبارتند از:

- رویکرد پرسشنامه‌ای؛

۹-۸-۲- استفاده از منطق و روش مرور قانون کنوانسیون بین‌المللی مبارزه با فساد و چک لیست های این قانون با توجه به تجربه محقق در مرور و تکمیل چک لیست های کنوانسیون بین‌المللی مبارزه با فساد، می‌توان از روش و منطق این مرور و ارزیابی الگوبرداری نمود.

مراحل ۳ گانه کلی مد نظر در ارزیابی و مرور کنوانسیون مذکور به شرح زیر است:

مرحله اول (انطباق با قانون):

میزان انطباق سازمان شما با این ماده از قانون چقدر است؟

کاملاً منطبق تا حدودی منطبق اصلاً منطبق نیست

در صورتی که پاسخ شما منفی (اصلاً منطبق نیست) است، لطفاً دلایل و موانع اجرای قوانین و رویه‌های مذکور در ماده ۱۰ قسمت ج را بیان نمایید؟

در صورتی که پاسخ شما، مثبت (کاملاً منطبق یا تا حدودی منطبق) است، لطفاً مراحل دوم و سوم را تکمیل نمایید.

مرحله دوم (اقدامات):

توضیح: لطفاً در هر یک از موارد زیر اقدامات و گام‌هایی که سازمان شما در راستای اجرای ماده ... قانون انجام داده است را ابتدا در جلوی هر سؤال علامت زده و سپس توضیح دهید.

۱- انجام داده است

۲- قرار است طبق زمان بندی مشخص انجام دهد،

توضیحات را در پوشه قرار دهید.

مرحله سوم (مستندات):

لطفاً نمونه‌هایی از اجرای این اقدامات مانند آمارهای موجود، پرونده‌های قضایی و غیره را ارائه نمایید. در صورت وجود هر یک از موارد مرتبط با ماده قانونی را در مقابل آن علامت زده و مستندات مربوط را به پیوست آن در پوشه مربوطه ضمیمه نمایید.

جدول شماره ۹- جدول پیشنهادی شاخص های ارزیابی اجرای قانون ارتقای سلامت اداری و مقابله با فساد

محرور کلان	فرآیند فساد	بعد	مولفه	شاخص	سنجه ها / گویه ها	ابزار سنجش	وزن شاخص	امتیاز شاخص	امتیاز کل
سلامت اداری	پیشگیری	شفافیت ۱	شفافیت قوانین و مقررات	شفافیت قوانین و مقررات	بانک اطلاعاتی جامعی از قوانین و مقررات مرتبط با وظایف و ماموریت های دستگاه / سازمان اجرایی طراحی و پیاده سازی شده است. قوانین و مقررات و تصویب نامه ها، دستور العمل ها، بخشنامه ها و آئین نامه های قابل بهره برداری برای ذینفعان که دستگاه های اجرایی بر اساس آن وظیفه دارند و عمل می کنند، مشخص شده و در دسترس مردم عادی قرار دارد.	پرسشنامه / چک لیست شفافیت			

امتیاز کل	امتیاز شاخص	وزن شاخص	ابزار سنجش	سنجه ها / گویه ها	شاخص	مولفه	بعد	فرآیند فساد	محور کلان
			چک لیست شفافیت	دستگاه در خصوص حقوق و تکالیف مراجعہ کنندگان ، تصویب نامه ها ، دستورالعمل ها ، بخشنامه ها و آیین نامه ها به ذینفعان اطلاع رسانی مقتضی و از طریق کانال های مختلف انجام داده است . فرآیندها ، رویه ها و روند امور و آرایه خدمات در سازمان مشخص و بدون ابهام است .	روابط عمومی	اطلاع رسانی حقوق و تکالیف مردم			
			چک لیست شفافیت		وب سایت				
			چک لیست شفافیت	اگر کارکنان سازمان های دولتی بخواهند حقوق شما را رعایت نکنند ، چقدر با قوانین و فرآیندهای انجام کار آشنا هستید تا مانع این کار شوید؟	دفتر مشاوره حقوقی / میز خدمت				
			پرسشنامه / چک لیست شفافیت	اطلاعات مربوط به نوع خدمات قابل ارائه به ارباب رجوع در دسترس عموم قرار داده شده است . اطلاع رسانی در خصوص ماموریت ها و شرح وظایف دستگاه ها در قبال عموم مردم به خوبی صورت می گیرد .	اطلاع رسانی در مورد ماموریت ها ، وظایف و خدمات ارائه شده	شفاف سازی فرآیندها و مراحل انجام کار			
			پرسشنامه / چک لیست شفافیت	ضوابط و اطلاعات مربوط به صدور مجوزها ، اعطای امتیازها و سایر ضوابط خدمات (معافیت های قانونی ، صدور مقاصحساب ها و میزان و نحوه اعطای وام های مختلف و تسهیلات اعطایی ، موافقت اصولی ، مقاصحساب ، نقشه های تفصیلی و ...) به صورت مناسب به ذی نفعان / عموم اعلام می شود .	اطلاع رسانی در خصوص رویه ها ، فرآیندها و نحوه و فلوچارت دریافت مجوزها				
			پرسشنامه / چک لیست شفافیت	مردم از نحوه محاسبه و دریافت عوارض و هرگونه وجه در برابر ارائه خدمات و کالا مطلع هستند .	اطلاع رسانی در خصوص شوراها ، کمیسیون ها و کمیته ها				
			پرسشنامه / چک لیست شفافیت	سازمانهایی که مسئول صدور مجوزهای مختلف هستند ، به صورت روشن و مشخص در خصوص نحوه و شرایط دریافت مجوزها اطلاع رسانی می کنند .	اطلاع رسانی در خصوص عوارض و هزینه ارائه خدمات				
				استانداردها ، معیار و شاخص های مورد عمل ، مدت زمان انجام کار و مدارك مورد نیاز و نیز فرم های مورد عمل خدمات مورد نیاز ذی نفعان توسط دستگاه اعلام شده و در دسترس ذی نفع قرار داده شده است .	تعیین استانداردها ، معیار و شاخص های مورد عمل ، اعلام مدت زمان انجام کار و مدارك مورد نیاز و نیز فرم های مورد عمل				

پیشگیری

سلامت اداری

مخبر کلان	فرآیند فساد	بعد	مولفه	شاخص	سنجه‌ها / گویه‌ها	ابزار سنجش	وزن شاخص	امتیاز شاخص	امتیاز کل
				اطلاع‌رسانی در خصوص پژوهش‌ها و تحقیقات غیرمحرمانه	دستگاه‌ها و سازمان‌های اجرایی به نحو مناسب نسبت به دسترسی اشخاص قرار دادن نسخه‌ای از پژوهش‌ها و تحقیقات غیرمحرمانه که کلاً از محل بودجه عمومی تأمین اعتبار شده است، اقدام نموده‌اند.				
			شفاف سازی معاملات	شفاف سازی معاملات و حقوق مالی دولت	دستگاه‌ها و سازمان‌های اجرایی نسبت به درج اطلاعات قراردادهای و معاملات در پایگاه ذریعته اقدام می‌کنند. دستگاه‌های اجرایی در خصوص مناقصات، مزایده‌ها و ترک تشریفات اطلاع‌رسانی مناسب را دارند. دستگاه‌های اجرایی در خصوص قراردادن محاسبات مربوط به مالیات‌ها، عوارض و حقوق دولت در دیدارگاه‌ها و... اقدام نموده‌اند. دستگاه‌های اجرایی در خصوص فعالیت یا عدم فعالیت اقتصادی در حوزه‌های پیش‌بینی نشده در وظایف و اختیارات قانونی در دوره‌های مختلف دارای نظام نامه بوده و گزارش‌های لازم و مشخصی را ارائه نموده‌اند (ماده ۱۸). دستگاه‌های اجرایی در خصوص معاملات و فروش و خرید فصلی به سازمان امور مالیاتی از طریق سامانه دریافت الکترونیکی اطلاعات معاملات مودیان مرکز فناوری اطلاعات و ارتباطات سازمان امور مالیاتی و... گزارشات کاملی را ارائه داده‌اند (ماده ۱۸). تهیه و تنظیم و ارسال گزارش فعالیت‌های اقتصادی مستقیم و غیرمستقیم دستگاه‌های اجرایی به سازمان امور مالیاتی در دوره‌های منظم ۶ ماهه. تهیه، تبیین و ارسال و اطلاع‌رسانی لازم در خصوص فهرست فعالیت‌های مجاز و غیرمجاز دستگاه‌ها یا سازمان‌های اجرایی (موضوع فعالیت طبق اساسنامه / قانون تأسیس).	پرسشنامه / چک لیست / مشاهده / سایت			

پیشگیری

سلامت اداری

۹-۱۱- تجربه محقق در ارزیابی شهرداری‌ها و شوراهای و الگوگیری از شاخص‌های شفافیت شهرداری‌ها:

در این بخش به شاخص‌ها و مولفه‌ها و گویه‌های مورد استفاده در سامانه‌های شفافیت شهرداری‌ها و شوراهای اسلامی پرداخته شده است. محقق در ارزیابی شهرداری‌ها و شوراهای از این شاخص‌ها استفاده نموده است. نمونه شاخص‌های کاربردی در طرح شهرداری‌ها و شوراهای نمونه قابل استفاده و قابل الگوگیری بسیار مناسبی است و در تدوین نقاط قوت و ضعف و ارزیابی سامانه‌ها از این تجربه استفاده شده است.

۱- آیا درگاهی برای انتشار اطلاعات وجود دارد؟	انتشار قراردادهای هزینه‌ای	شفافیت معاملات	شفافیت مالی
۲- آیا آئین نامه و قوانین مربوطه منتشر شده است؟			
۳- آیا روش انتخاب طرف قرارداد (مناقصه عمومی، مناقصه محدود، استعلام قیمت، ترک تشریفات) منتشر شده است؟			
۴- در صورت ترک تشریفات آیا علت ترک تشریفات منتشر شده است؟			
۵- در صورت مناقصه عمومی، مناقصه محدود و استعلام قیمت، آیا کل متن صورت جلسات کمیسیون معاملات منتشر شده است؟			
۶- آیا رتبه‌ی برنده منتشر شده است؟			
۷- آیا نام طرفین قرارداد منتشر شده است؟			
۸- آیا مبلغ نهایی قرارداد منتشر شده است؟			
۹- آیا تاریخ عقد قرارداد منتشر شده است؟			
۱۰- آیا تاریخ شروع قرارداد منتشر شده است؟			
۱۱- آیا تاریخ پایان قرارداد منتشر شده است؟			
۱۲- آیا الحاقیه (مبلغی و زمانی) یا تمدید (تجدید) قراردادها منتشر شده است؟			
۱۳- آیا قابلیت جست وجود دارد؟			
۱۴- آیا قابلیت گزارش‌گیری همه اطلاعات در قالب یک فایل اکسل را دارد؟			
۱۵- آیا قابلیت دانلود یک جا (اطلاعات همه‌ی قراردادها و ضمیمه) دارد؟			
۱۶- آیا کل متن شرح خدمات قرارداد منتشر شده است؟			
۱۷- آیا نام ناظر قرارداد منتشر شده است؟			
۱۸- آیا از درگاه انتشار اطلاعات می‌توان اطمینان حاصل کرد که همه اطلاعات منتشر شده است؟			
۱۹- آیا به روز است؟			
۱- آیا درگاهی برای انتشار اطلاعات وجود دارد؟	انتشار قراردادهای درآمدی	شفافیت معاملات	شفافیت مالی
۲- آیا آئین نامه و قوانین مربوطه منتشر شده است؟			
۳- آیا روش انتخاب طرف قرارداد (مزایده، حراج، ترک تشریفات) منتشر شده است؟			
۴- در صورت ترک تشریفات آیا علت ترک تشریفات منتشر شده است؟			
۵- در صورت مزایده یا حراج آیا کل متن صورت جلسات کمیسیون معاملات منتشر شده است؟			
۶- آیا رتبه‌ی برنده منتشر شده است؟			
۷- آیا نام طرفین قرارداد منتشر شده است؟			
۸- آیا مبلغ نهایی قرارداد منتشر شده است؟			
۹- آیا تاریخ عقد قرارداد منتشر شده است؟			
۱۰- آیا تاریخ شروع قرارداد منتشر شده است؟			
۱۱- آیا تاریخ پایان قرارداد منتشر شده است؟			
۱۲- آیا قابلیت جست وجود دارد؟			
۱۳- آیا قابلیت گزارش‌گیری همه اطلاعات در قالب یک فایل اکسل را دارد؟			

۱۴- آیا قابلیت دانلود یک جا (اطلاعات همه‌ی قراردادهای و ضمایم) دارد؟	انتشار قراردادهای درآمدی		
۱۵- آیا کل متن شرح خدمات قرارداد منتشر شده است؟			
۱۶- آیا نام ناظر قرارداد منتشر شده است؟			
۱۷- آیا الحاقیه (مبلغی و زمانی) یا تمدید (تجدید) قراردادها منتشر شده است؟			
۱۸- آیا از درگاه انتشار اطلاعات می‌توان اطمینان حاصل کرد که همه اطلاعات منتشر شده است؟			
۱۹- آیا به روز است؟			
۱- آیا درگاهی برای انتشار اطلاعات وجود دارد؟	انتشار قراردادهای مشارکتی و سرمایه‌گذاری	شفافیت معاملات	شفافیت مالی
۲- آیا آئین نامه و قوانین مربوطه منتشر شده است؟			
۳- آیا روش انتخاب طرف قرارداد (مناقصه و مزایده) منتشر شده است؟			
۴- در صورت ترک تشریفات آیا علت ترک تشریفات منتشر شده است؟			
۵- در صورت مناقصه و مزایده آیا کل متن صورت جلسات کمیسیون معاملات منتشر شده است؟			
۶- آیا رتبه‌ی برنده منتشر شده است؟			
۷- آیا نام طرفین قرارداد منتشر شده است؟			
۸- آیا مبلغ نهایی قرارداد منتشر شده است؟			
۹- آیا تاریخ عقد قرارداد منتشر شده است؟			
۱۰- آیا تاریخ شروع قرارداد منتشر شده است؟			
۱۱- آیا تاریخ پایان قرارداد منتشر شده است؟			
۱۲- آیا قابلیت جست و جو دارد؟	انتشار معاملات فاکتوری (سفارشات تدارکاتی)		
۱۳- آیا قابلیت گزارش‌گیری همه اطلاعات در قالب یک فایل اکسل را دارد؟			
۱۴- آیا قابلیت دانلود یک جا (اطلاعات همه‌ی قراردادهای و ضمایم) دارد؟			
۱۵- آیا کل متن شرح خدمات قرارداد منتشر شده است؟			
۱۶- آیا نام ناظر قرارداد منتشر شده است؟			
۱۷- آیا آورده‌ی طرفین قرارداد منتشر شده است؟			
۱۸- آیا درصد مشارکت منتشر شده است؟			
۱۹- آیا الحاقیه (مبلغی و زمانی) یا تمدید (تجدید) قراردادها منتشر شده است؟			
۲۰- آیا از درگاه انتشار اطلاعات می‌توان اطمینان حاصل کرد که همه اطلاعات منتشر شده است؟			
۲۱- آیا به روز است؟			
۱- آیا درگاهی برای انتشار اطلاعات وجود دارد؟*			
۲- آیا آئین نامه و قوانین مربوطه منتشر شده است؟*			
۳- آیا نام طرفین معامله منتشر شده است؟*			
۴- آیا مبلغ نهایی معامله منتشر شده است؟*			
۵- آیا تاریخ فاکتور منتشر شده است؟*			
۶- آیا شرح کالا یا خدمات منتشر شده است؟*			

۷- تعداد کالا یا خدمات منتشر شده است؟*	انتشار معاملات فاکتوری (سفارشات تدارکاتی)		
۸- آیا کد ملی، شناسه ملی یا کد اقتصادی طرف معامله منتشر شده است؟*			
۹- آیا قابلیت جست و جو دارد؟*			
۱۰- آیا قابلیت گزارش گیری همه اطلاعات در قالب یک فایل اکسل را دارد؟*			
۱۱- آیا قابلیت دانلود یک جا (اطلاعات همه ی معاملات و ضمایم) دارد؟*			
۱۲- آیا از درگاه انتشار اطلاعات می توان اطمینان حاصل کرد که همه اطلاعات منتشر شده است؟*			
۱۳- آیا به روز است؟*	انتشار معاملات ملکی	شفافیت معاملات	شفافیت مالی
۱- آیا اطلاعات معاملات اجاره منتشر شده است؟			
۲- آیا اطلاعات معاملات فروش منتشر شده است؟			
۳- آیا اطلاعات خرید منتشر شده است؟			
۴- آیا اطلاعات تهاتر منتشر شده است؟			
۵- آیا آیین نامه و قوانین مربوط به معاملات اجاره، فروش، خرید تهاتر منتشر شده است؟			
۶- آیا روش انتخاب طرف معامله (مناقصه، مزایده، ترک تشریفات) منتشر شده است؟			
۷- در صورت ترک تشریفات آیا علت ترک تشریفات منتشر شده است؟			
۸- آیا نام طرفین معاملات منتشر شده است؟			
۹- آیا مبلغ نهایی معاملات منتشر شده است؟			
۱۰- آیا تاریخ عقد معامله منتشر شده است؟			
۱۱- آیا قابلیت جست و جو دارد؟			
۱۲- آیا قابلیت گزارش گیری همه اطلاعات در قالب یک فایل اکسل را دارد؟			
۱۳- آیا قابلیت دانلود یک جا (اطلاعات همه ی معاملات و ضمایم) دارد؟			
۱۴- آیا صورت جلسات کمیسیون معاملات منتشر شده است؟			
۱۵- آیا شرح خدمات معاملات منتشر شده است؟			
۱۶- آیا نام ناظر معامله منتشر شده است؟			
۱۷- در صورت انجام تهاتر، مورد معاوضه منتشر شده است؟			
۱۸- آیا از درگاه انتشار اطلاعات می توان اطمینان حاصل کرد که همه اطلاعات منتشر شده است؟			
۱۹- آیا به روز است؟	انتشار فراخوان های عمومی معاملات		
۱- آیا درگاهی برای انتشار اطلاعات وجود دارد؟			
۲- آیا در یک پایگاه اطلاع رسانی واحد همه ی انواع فراخوان ها وجود دارند؟			
۳- آیا آگهی ها پیش از انقضا منتشر می شوند؟			
۴- آیا قابلیت گزارش گیری همه اطلاعات در قالب یک فایل اکسل را دارد؟			
۵- آیا قابلیت دانلود یک جا (اطلاعات همه ی فراخوان ها) دارد؟			
۶- آیا از درگاه انتشار اطلاعات می توان اطمینان حاصل کرد که همه اطلاعات منتشر شده است؟			
۷- آیا قابلیت جست و جو دارد؟	انتشار فرصت های سرمایه گذاری		
۱- آیا درگاهی برای انتشار اطلاعات وجود دارد؟			

۲- آیا قابلیت جست‌وجو دارد؟	انتشار فرصت‌های سرمایه‌گذاری	شفافیت معاملات
۳- آیا از درگاه انتشار اطلاعات می‌توان اطمینان حاصل کرد که همه اطلاعات منتشر شده است؟		
۴- آیا به‌روز است؟	انتشار لیست سیاه پیمان‌کاران	
۱- آیا درگاهی برای انتشار اطلاعات وجود دارد؟*		
۲- آیا از درگاه انتشار اطلاعات می‌توان اطمینان حاصل کرد که همه اطلاعات منتشر شده است؟*	انتشار لایحه بودجه	
۳- آیا به‌روز است؟*		
۱- آیا درگاهی برای انتشار اطلاعات وجود دارد؟	انتشار مصوبه بودجه	
۲- آیا لایحه بودجه در سطح کدهای ۹ رقمی بودجه منتشر شده است؟		
۳- آیا قابلیت دانلود دارد؟	انتشار مصوبه بودجه	شفافیت بودجه
۴- آیا قابلیت گزارش‌گیری همه اطلاعات در قالب یک فایل اکسل را دارد؟		
۵- آیا برای بیان آن بصری سازی صورت گرفته است؟	انتشار مصوبه بودجه	
۶- آیا قابلیت جست‌وجو دارد؟		
۷- آیا از درگاه انتشار اطلاعات می‌توان اطمینان حاصل کرد که همه اطلاعات منتشر شده است؟	انتشار مصوبه بودجه	
۸- آیا به‌روز است؟		
۱- آیا درگاهی برای انتشار اطلاعات وجود دارد؟	انتشار مصوبه بودجه	
۲- آیا مصوبه بودجه در سطح کدهای ۹ رقمی بودجه منتشر شده است؟		
۳- آیا قابلیت دانلود دارد؟	انتشار مصوبه بودجه	شفافیت بودجه
۴- آیا گزارش بصری از اطلاعات منتشر شده است؟		
۵- آیا قابلیت گزارش‌گیری همه اطلاعات در قالب یک فایل اکسل را دارد؟	انتشار مصوبه بودجه	
۶- آیا قابلیت جست‌وجو دارد؟		
۷- آیا از درگاه انتشار اطلاعات می‌توان اطمینان حاصل کرد که همه اطلاعات منتشر شده است؟	انتشار مصوبه بودجه	
۸- آیا به‌روز است؟		
۱- آیا درگاهی برای انتشار اطلاعات وجود دارد؟	انتشار عملکرد بودجه	
۲- آیا عملکرد بودجه در سطح کدهای ۹ رقمی بودجه منتشر شده است؟		
۳- آیا قابلیت دانلود دارد؟	انتشار عملکرد بودجه	
۴- آیا قابلیت گزارش‌گیری همه اطلاعات در قالب یک فایل اکسل را دارد؟		
۵- آیا به‌صورت شش‌ماهه منتشر می‌شود؟	انتشار عملکرد بودجه	
۶- آیا اطلاعات تخصیص بودجه منتشر شده است؟		
۷- آیا اطلاعات تعهد منتشر شده است؟	انتشار عملکرد بودجه	
۸- آیا اطلاعات هزینه‌کرد منتشر شده است؟		
۹- آیا اطلاعات پرداخت منتشر شده است؟	انتشار عملکرد بودجه	
۱۰- آیا گزارش بصری از اطلاعات منتشر شده است؟		
۱۱- آیا قابلیت جست‌وجو دارد؟	انتشار عملکرد بودجه	
۱۲- آیا از درگاه انتشار اطلاعات می‌توان اطمینان حاصل کرد که همه اطلاعات منتشر شده است؟		

انتشار عملکرد بودجه	۱۳- آیا به روز است؟	
انتشار متمم و اصلاحیه بودجه	۱- آیا درگاهی برای انتشار اطلاعات وجود دارد؟	شفافیت بودجه
	۲- آیا قابلیت دانلود دارد؟	
	۳- آیا قابلیت گزارش گیری همه اطلاعات در قالب یک فایل اکسل را دارد؟	
	۴- آیا گزارش بصری از اطلاعات منتشر شده است؟	
	۵- آیا از درگاه انتشار اطلاعات می توان اطمینان حاصل کرد که همه اطلاعات منتشر شده است؟	
	۶- آیا به روز است؟	
انتشار تفریح بودجه	۱- آیا درگاهی برای انتشار اطلاعات وجود دارد؟	شفافیت بودجه
	۲- آیا قابلیت دانلود دارد؟	
	۳- آیا قابلیت گزارش گیری همه اطلاعات در قالب یک فایل اکسل را دارد؟	
	۴- آیا گزارش بصری از اطلاعات منتشر شده است؟	
	۵- آیا از درگاه انتشار اطلاعات می توان اطمینان حاصل کرد که همه اطلاعات منتشر شده است؟	
	۶- آیا به روز است؟	
انتشار بودجه برای شهروندان	۱- آیا درگاهی برای انتشار لایحه یا مصوبه بودجه برای شهروندان وجود دارد؟*	شفافیت مالی
	۲- آیا قابلیت دانلود دارد؟*	
	۳- آیا قابلیت گزارش گیری همه اطلاعات در قالب یک فایل اکسل را دارد؟*	
	۴- آیا هم زمان با انتشار لایحه یا مصوبه بودجه منتشر می شود؟*	
	۵- آیا گزارش بصری از اطلاعات منتشر شده است؟*	
	۶- آیا از درگاه انتشار اطلاعات می توان اطمینان حاصل کرد که همه اطلاعات منتشر شده است؟*	
	۷- آیا به روز است؟*	
-	۱- آیا درگاهی برای انتشار اطلاعات وجود دارد؟*	شفافیت گزارش مطالبات و بدهی ها و دیون
	۲- آیا آئین نامه و قوانین مربوطه منتشر شده است؟*	
	۳- آیا قابلیت گزارش گیری همه اطلاعات در قالب یک فایل اکسل را دارد؟*	
	۴- آیا قابلیت دانلود یک جا (اطلاعات همه ی گزارش ها) دارد؟*	
	۵- آیا گزارش مطالبات و بدهی ها به تفکیک نهادها و پیمان کاران منتشر شده است؟*	
	۶- آیا گزارش مطالبات و بدهی ها به تفکیک ردیف درآمدی و هزینه ای بودجه منتشر شده است؟*	
	۷- آیا از درگاه انتشار اطلاعات می توان اطمینان حاصل کرد که همه اطلاعات منتشر شده است؟*	
	۸- آیا به روز است؟*	
انتشار ترازنامه	۱- آیا درگاهی برای انتشار اطلاعات وجود دارد؟	شفافیت صورت های مالی واحدهای تابعه

۲- آیا قابلیت دانلود دارد؟	انتشار تراژنامه		
۳- آیا قابلیت گزارش‌گیری همه اطلاعات در قالب یک فایل اکسل را دارد؟			
۴- آیا قابلیت جست‌وجو دارد؟			
۵- آیا از درگاه انتشار اطلاعات می‌توان اطمینان حاصل کرد که همه اطلاعات منتشر شده است؟			
۶- آیا به‌روز است؟			
۱- آیا درگاهی برای انتشار اطلاعات وجود دارد؟	انتشار صورت‌سود و زیان		
۲- آیا قابلیت گزارش‌گیری همه اطلاعات در قالب یک فایل اکسل را دارد؟			
۳- آیا قابلیت دانلود یک جا (همه‌ی صورت‌ها) دارد؟			
۴- آیا قابلیت جست‌وجو دارد؟			
۵- آیا به‌روز است؟			
۱- آیا درگاهی برای انتشار اطلاعات وجود دارد؟	انتشار صورت‌جریان و جوه نقد	شفافیت صورت‌های مالی واحدهای تابعه	شفافیت مالی
۲- آیا قابلیت دانلود دارد؟			
۳- آیا قابلیت گزارش‌گیری همه اطلاعات در قالب یک فایل اکسل را دارد؟			
۴- آیا قابلیت جست‌وجو دارد؟			
۵- آیا از درگاه انتشار اطلاعات می‌توان اطمینان حاصل کرد که همه اطلاعات منتشر شده است؟			
۶- آیا به‌روز است؟			
۱- آیا درگاهی برای انتشار اطلاعات وجود دارد؟	انتشار یادداشت‌های توضیحی		
۲- آیا قابلیت دانلود دارد؟			
۳- آیا قابلیت جست‌وجو دارد؟			
۴- آیا از درگاه انتشار اطلاعات می‌توان اطمینان حاصل کرد که همه اطلاعات منتشر شده است؟			
۵- آیا به‌روز است؟			
۱- آیا درگاهی برای انتشار اطلاعات وجود دارد؟	انتشار توضیحات حسابرسان		
۲- آیا قابلیت دانلود دارد؟			
۳- آیا قابلیت جست‌وجو دارد؟			
۴- آیا از درگاه انتشار اطلاعات می‌توان اطمینان حاصل کرد که همه اطلاعات منتشر شده است؟			
۵- آیا به‌روز است؟			
۱- آیا اسامی و سمت مدیران ارشد منتشر شده است؟	انتشار کارنامهک	شفافیت اطلاعات مدیران ارشد	شفافیت نظام اداری و مدیریت منابع انسانی
۲- آیا سوابق تحصیلی مدیران ارشد منتشر شده است؟			
۳- آیا سوابق کاری مدیران ارشد منتشر شده است؟			
۴- آیا تاریخ انتصاب مدیران ارشد منتشر شده است؟			
۵- آیا قابلیت گزارش‌گیری همه اطلاعات در قالب یک فایل اکسل را دارد؟			

۶- آیا قابلیت دانلود یک جا (همه‌ی کارنامک‌ها) دارد؟	انتشار کارنامک	شفافیت اطلاعات مدیران ارشد	
۷- آیا قابلیت جست و جو دارد؟			
۸- آیا ضوابط و دستورالعمل انتصابات و ارتقا منتشر شده است؟			
۹- آیا لیست کسانی که نمی‌توانند با مجموعه همکاری کنند، منتشر شده است؟			
۱۰- آیا از درگاه انتشار اطلاعات می‌توان اطمینان حاصل کرد که همه اطلاعات منتشر شده است؟			
۱۱- آیا به‌روز است؟	انتشار اطلاعات حقوق و مزایا		
۱- آیا حقوق مندرج در حکم مدیران ارشد منتشر شده است؟			
۲- آیا مزایای مدیران ارشد منتشر شده است؟			
۳- آیا قابلیت گزارش‌گیری در قالب فایل اکسل را دارد؟			
۴- آیا قابلیت دانلود یک جا دارد؟			
۵- آیا قابلیت جست و جو دارد؟			
۶- آیا به‌روز است؟	-	شفافیت اطلاعات کارکنان	شفافیت نظام اداری و مدیریت منابع انسانی
۱- آیا اسامی و سمت کارکنان منتشر شده است؟			
۲- آیا قابلیت گزارش‌گیری همه اطلاعات در قالب یک فایل اکسل را دارد؟			
۳- آیا قابلیت دانلود یک جا (همه‌ی کارمندان) دارد؟			
۴- آیا قابلیت جست و جو دارد؟			
۵- آیا ضوابط و دستورالعمل انتصابات و ارتقا منتشر شده است؟			
۶- آیا لیست کسانی که نمی‌توانند با مجموعه همکاری کنند، منتشر شده است؟			
۷- آیا از درگاه انتشار اطلاعات می‌توان اطمینان حاصل کرد که همه اطلاعات منتشر شده است؟			
۸- آیا به‌روز است؟	-	شفافیت مأموریت‌های خارجی	
۱- آیا درگاهی برای انتشار اطلاعات وجود دارد؟			
۲- آیا آئین‌نامه و قوانین مربوطه منتشر شده است؟			
۳- آیا نام و تعداد اشخاصی که به سفر خارجی رفته‌اند منتشر شده است؟			
۴- آیا مقصد سفر منتشر شده است؟			
۵- آیا مدت سفر منتشر شده است؟			
۶- آیا مبلغ هزینه سفر و محل تأمین هزینه سفر منتشر شده است؟			
۷- آیا گزارش و دستاورد مأموریت منتشر شده است؟			
۸- آیا قابلیت گزارش‌گیری همه اطلاعات در قالب یک فایل اکسل را دارد؟			
۹- آیا قابلیت دانلود یک جا (همه‌ی مأموریت‌ها) دارد؟			
۱۰- آیا قابلیت جست و جو دارد؟			
۱۱- آیا از درگاه انتشار اطلاعات می‌توان اطمینان حاصل کرد که همه اطلاعات منتشر شده است؟			
۱۲- آیا به‌روز است؟			

۱- آیا درگاهی برای انتشار اطلاعات وجود دارد؟	انتشار شرح وظایف مدیران ارشد و کارکنان	شفافیت اداری استخدامی	شفافیت نظام اداری و مدیریت منابع انسانی
۲- آیا قابلیت جست و جو دارد؟			
۳- آیا از درگاه انتشار اطلاعات می‌توان اطمینان حاصل کرد که همه اطلاعات منتشر شده است؟			
۴- آیا به روز است؟	انتشار اطلاعات استخدامی و اعلام موقعیت‌های شغلی خالی	شفافیت اداری استخدامی	شفافیت نظام اداری و مدیریت منابع انسانی
۱- آیا درگاهی برای انتشار اطلاعات وجود دارد؟*			
۲- آیا آئین نامه و قوانین مربوطه منتشر شده است؟*			
۳- آیا قابلیت جست و جو دارد؟*			
۴- آیا نتایج مصاحبه /آزمون منتشر شده است؟*			
۵- آیا از درگاه انتشار اطلاعات می‌توان اطمینان حاصل کرد که همه اطلاعات منتشر شده است؟*			
۶- آیا به روز است؟*	-	شفافیت طرح تفصیلی	شفافیت نظام اداری و مدیریت منابع انسانی
۱- آیا درگاهی برای انتشار اطلاعات وجود دارد؟			
۲- آیا تاریخ و مشخصات تصویب نسخه‌ی منتشر شده مشخص شده است؟			
۳- آیا اطلاعات به صورت مکان محور منتشر شده است؟			
۴- آیا آئین نامه و قوانین مربوطه منتشر شده است؟			
۵- آیا سوابق طرح تفصیلی هر ملک منتشر شده است؟			
۶- آیا از درگاه انتشار اطلاعات می‌توان اطمینان حاصل کرد که همه اطلاعات منتشر شده است؟	انتشار پروانه‌های صادر شده	شفافیت پرونده‌های شهرسازی	شفافیت شهرسازی
۷- آیا قابلیت جست و جو دارد؟			
۱- آیا درگاهی برای انتشار اطلاعات وجود دارد؟			
۲- آیا آئین نامه و قوانین مربوطه منتشر شده است؟			
۳- آیا تاریخ صدور پروانه منتشر شده است؟			
۴- آیا تعداد طبقات منتشر شده است؟			
۵- آیا نام و مشخصات مهندسین ناظر و طراح (حقیقی و حقوقی) منتشر شده است؟			
۶- آیا ابعاد عرصه پس از اصلاح منتشر شده است؟			
۷- آیا وضعیت درختان در عرصه منتشر شده است؟			
۸- آیا عرض گذر اصلاحی منتشر شده است؟			
۹- آیا گزارشات مرحله‌ای ناظرین نظام مهندسی منتشر شده است؟			
۱۰- آیا سایت پلان منتشر شده است؟			
۱۱- آیا گزارشات ناظرین شهرداری منتشر شده است؟	انتشار پروانه‌های صادر شده	شفافیت پرونده‌های شهرسازی	شفافیت شهرسازی
۱۲- آیا عوارض صدور پروانه به تفکیک ردیف و موضوع (آموزش پرورش، مترو، آتش نشانی، نظام مهندسی، شهرداری) منتشر شده است؟			

۱۳- آیا اسامی و آرای حاضرین کمیسیون ماده ۵ منتشر شده است؟	انتشار پروانه‌های صادرشده	شفافیت پرونده‌های شهرسازی	شفافیت شهرسازی
۱۴- آیا اسامی و آرای حاضرین کمیسیون ماده ۷ منتشر شده است؟			
۱۵- آیا اسامی و آرای حاضرین کمیسیون ماده ۱۰۰ منتشر شده است؟			
۱۶- آیا اسامی و آرای حاضرین کمیته نما منتشر شده است؟			
۱۷- آیا اسامی و آرای حاضرین شورای معماری مناطق منتشر شده است؟			
۱۸- آیا اطلاعات به صورت مکان محور منتشر شده است؟			
۱۹- آیا قابلیت جست و جو دارد؟			
۲۰- آیا قابلیت دانلود یک جا (همه‌ی پروانه‌ها و ضمایم) دارد؟			
۲۱- آیا از درگاه انتشار اطلاعات می‌توان اطمینان حاصل کرد که همه اطلاعات منتشر شده است؟			
۲۲- آیا به روز است؟			
۱- آیا درگاهی برای انتشار اطلاعات وجود دارد؟*	انتشار پروانه‌های دارای تغییر کاربرد	شفافیت پرونده‌های شهرسازی	شفافیت شهرسازی
۲- آیا آیین نامه و قوانین مربوطه منتشر شده است؟*			
۳- آیا تاریخ تغییر کاربرد منتشر شده است؟*			
۴- آیا متراژ منتشر شده است؟*			
۵- آیا منطقه منتشر شده است؟*			
۶- آیا بلوک ملک منتشر شده است؟*			
۷- آیا عوارض پرداختی تغییر کاربرد منتشر شده است؟*			
۸- آیا اطلاعات به صورت مکان محور منتشر شده است؟*			
۹- آیا قابلیت جست و جو دارد؟*			
۱۰- آیا قابلیت دانلود یک جا (همه‌ی پروانه‌ها و ضمایم) دارد؟*			
۱۱- آیا قابلیت گزارش‌گیری همه اطلاعات در قالب یک فایل اکسل را دارد؟*			
۱۲- آیا از درگاه انتشار اطلاعات می‌توان اطمینان حاصل کرد که همه اطلاعات منتشر شده است؟*			
۱۳- آیا به روز است؟*			
۱- آیا حقوق و تکالیف شهروندان و شهرداری نسبت به یکدیگر منتشر شده است؟	-	حقوق و تکالیف	
۱- آیا درگاه واحدی برای انتشار اطلاعات وجود دارد؟	-	شفافیت تعرفه و بهای خدمات شهری	شفافیت اطلاعات ضروری مورد نیاز شهروندان
۲- آیا در خصوص حوزه شهرسازی تعرفه و بهای خدمات صدور پروانه منتشر شده است؟			
۳- آیا در خصوص حوزه شهرسازی تعرفه و بهای خدمات گواهی‌ها منتشر شده است؟			
۴- آیا در خصوص حوزه حمل و نقل تعرفه و بهای تاکسی، اتوبوس و مترو منتشر شده است؟			
۵- آیا در خصوص حوزه حمل و نقل تعرفه و بهای حمل و نقل بار و کالا منتشر شده است؟			
۶- آیا در خصوص حوزه حمل و نقل تعرفه و بهای طرح ترافیک منتشر شده است؟			
۷- آیا تعرفه و بهای خدمات در حوزه‌ی زیباسازی منتشر شده است؟			
۸- آیا تعرفه و بهای خدمات در حوزه‌ی پسماند منتشر شده است؟			

۹- آیا تعرفه و بهای خدمات میدین تره بار منتشر شده است؟	-	شفافیت تعرفه و بهای خدمات شهری	
۱۰- آیا از درگاه انتشار اطلاعات می‌توان اطمینان حاصل کرد که همه اطلاعات منتشر شده است؟			
۱۱- آیا به روز است؟			
۱- آیا درگاه واحدی برای انتشار اطلاعات وجود دارد؟	-	شفافیت فرایندها	شفافیت اطلاعات ضروری مورد نیاز شهروندان
۲- آیا در خصوص حوزه شهرسازی فرآیند مربوط به صدور پروانه منتشر شده است؟			
۳- آیا در خصوص حوزه شهرسازی فرآیند مربوط به صدور گواهی‌ها منتشر شده است؟			
۴- آیا در خصوص حوزه شهرسازی اطلاعات گردش کار با جزئیات پرونده برای شهروندان منتشر شده است؟			
۵- آیا فرآیند مربوط به دریافت طرح ترافیک منتشر شده است؟			
۶- آیا در خصوص حوزه حمل و نقل فرآیند مربوط به خرید و فروش تاکسی برای رانندگان منتشر شده است؟			
۷- آیا فرآیند حمل و نقل بار و کالا منتشر شده است؟			
۸- آیا در خصوص حوزه زیباسازی فرآیند همکاری با شهرداری برای پیمان‌کاران منتشر شده است؟			
۹- آیا فرآیند واگذاری تابلوهای تبلیغات تجاری منتشر شده است؟			
۱۰- آیا فرآیند واگذاری اجرای تبلیغات فرهنگی منتشر شده است؟			
۱۱- آیا فرآیند مربوط به خدمات پسماند در دسترس عموم است؟			
۱۲- آیا در خصوص حوزه پسماند فرآیند همکاری با شهرداری برای پیمان‌کاران منتشر شده است؟			
۱۳- آیا فرآیند واگذاری غرفه‌های میدین میوه و تره بار منتشر شده است؟			
۱۴- آیا از درگاه انتشار اطلاعات می‌توان اطمینان حاصل کرد که همه اطلاعات منتشر شده است؟			
۱۵- آیا به روز است؟			
۱- آیا امکان ثبت پیام تلفنی وجود دارد؟	سیستم پاسخ‌گویی به درخواست‌ها	شفافیت رسیدگی به شکایات	
۲- آیا امکان ثبت پیام اینترنتی وجود دارد؟			
۳- آیا گزارش فصلی یا سالانه از موضوعات درخواست‌های ثبت شده و وضعیت رسیدگی به آن‌ها منتشر شده است؟			
۴- آیا فرآیند پیگیری پاسخ‌گویی و رسیدگی به درخواست‌ها برای شهروندان منتشر شده است؟			
۱- آیا دستورالعمل گزارش‌گیری امن تخلف توسط کارکنان منتشر شده است؟*	گزارش‌گیری امن تخلف		
۲- آیا دستورالعمل گزارش‌گیری امن تخلف توسط شهروندان منتشر شده است؟*			
۳- آیا آمار و اطلاعات گزارش‌های دریافت شده منتشر شده است؟*			
۱- آیا درگاهی برای انتشار اطلاعات وجود دارد؟*	-	شفافیت املاک اختصاصی	شفافیت وضعیت املاک شهرداری
۲- آیا آئین‌نامه و قوانین مربوطه منتشر شده است؟*			
۳- آیا بهره‌بردار ملک اختصاصی منتشر شده است؟*			
۴- آیا نشانی ملک منتشر شده است؟*			
۵- آیا اطلاعات کاربری منتشر شده است؟*			
۶- آیا اطلاعات املاک واگذار شده ذیل بند ۶ ماده ۵۵ قانون شهرداری‌ها منتشر شده است؟*			

۷- آیا اطلاعات به صورت مکان محور منتشر شده است؟*	-	شفافیت املاک اختصاصی	
۸- آیا قابلیت جست و جو دارد؟*			
۹- آیا از درگاه انتشار اطلاعات می توان اطمینان حاصل کرد که همه اطلاعات منتشر شده است؟*			
۱۰- آیا به روز است؟*	-	شفافیت املاک عمومی	شفافیت وضعیت املاک شهرداری
۱- آیا درگاهی برای انتشار اطلاعات وجود دارد؟*			
۲- آیا آئین نامه و قوانین مربوطه منتشر شده است؟*			
۳- آیا نشانی ملک منتشر شده است؟*			
۴- آیا اطلاعات کاربری منتشر شده است؟*			
۵- آیا اطلاعات به صورت مکان محور منتشر شده است؟*			
۶- آیا قابلیت جست و جو دارد؟*			
۷- آیا از درگاه انتشار اطلاعات می توان اطمینان حاصل کرد که همه اطلاعات منتشر شده است؟*			
۸- آیا به روز است؟*	-	انتشار شناسنامه	شفافیت پژوهش ها و پیوست های مطالعاتی
۱- آیا درگاهی برای انتشار اطلاعات وجود دارد؟*			
۲- آیا آئین نامه و قوانین مربوطه منتشر شده است؟*			
۳- آیا قابلیت جست و جو دارد؟*			
۴- آیا نام مجری منتشر شده است؟*			
۵- آیا تاریخ انجام پژوهش منتشر شده است؟*			
۶- آیا مبلغ قرارداد پژوهش منتشر شده است؟*			
۷- آیا نام ناظر منتشر شده است؟*			
۸- آیا از درگاه انتشار اطلاعات می توان اطمینان حاصل کرد که همه اطلاعات منتشر شده است؟*	-	انتشار گزارش کامل	
۹- آیا به روز است؟*			
۱- آیا درگاهی برای انتشار اطلاعات وجود دارد؟*			
۲- آیا قابلیت دانلود دارد؟*			
۳- آیا داده های خام پژوهش منتشر شده است؟*			
۴- آیا از درگاه انتشار اطلاعات می توان اطمینان حاصل کرد که همه اطلاعات منتشر شده است؟*	-	انتشار آمار نامه شهر در حوزه های مختلف	سایر
۵- آیا به روز است؟*			
۱- آیا درگاهی برای انتشار اطلاعات وجود دارد؟*			
۲- آیا از درگاه انتشار اطلاعات می توان اطمینان حاصل کرد که همه اطلاعات منتشر شده است؟*	-		
۳- آیا به روز است؟*			

انتشار گزارش‌های ارزیابی عملکرد دوره‌ای	-	۱- آیا درگاهی برای انتشار اطلاعات وجود دارد؟ ۲- آیا شاخص‌های سنجش منتشر شده است؟ ۳- آیا شیوه‌ی سنجش منتشر شده است؟ ۴- آیا به‌روز است؟
شفافیت کمک‌های شهرداری به اشخاص حقوقی و حقیقی	-	۱- آیا درگاهی برای انتشار اطلاعات وجود دارد؟* ۲- آیا آئین‌نامه و قوانین مربوطه منتشر شده است؟* ۳- آیا فرایند درخواست کمک از شهرداری برای اشخاص حقوقی و حقیقی منشر شده است؟* ۴- آیا اطلاعات کمک‌ها به تفکیک مبلغ، موضوع و دریافت‌کننده منتشر شده است؟* ۵- آیا قابلیت دانلود دارد؟* ۶- آیا از درگاه انتشار اطلاعات می‌توان اطمینان حاصل کرد که همه اطلاعات منتشر شده است؟* ۷- آیا به‌روز است؟*
تارنمای شفافیت	-	۱- آیا تارنمای شفافیت دارد؟

شاخص‌های شفافیت برای شوراهای

صحن	پیش از برگزاری	انتشار تقویم جلسات
		انتشار دستورجلسات
		انتشار طرح‌ها و لوایح آماده دستور
حین برگزاری	پخش زنده	پخش زنده
	اعلام آزاد جلسه	اعلام آزاد جلسه
	حضور شهروندان	حضور شهروندان
	حضور خبرنگاران	حضور خبرنگاران

۱- آیا درگاهی برای انتشار اطلاعات وجود دارد؟	انتشار صورت جلسات		
۲- آیا قابلیت جستجو دارد؟			
۳- آیا قابلیت دانلود دارد؟			
۴- آیا حضور و غیاب منتشر شده است؟			
۵- آیا تاخیر و تعجیل منتشر شده است؟			
۶- آیا اسامی مهمانان منتشر شده است؟			
۷- آیا از درگاه انتشار اطلاعات می توان اطمینان حاصل کرد که همه اطلاعات منتشر شده است؟			
۸- آیا به روز است؟			
۱- آیا خلاصه مذاکرات منتشر شده است؟*	انتشار مذاکرات		
۲- آیا مشروح کامل مذاکرات منتشر شده است؟*			
۳- آیا قابلیت جستجو دارد؟*			
۴- آیا قابلیت دانلود دارد؟*			
۵- آیا قابلیت دانلود در قالب فایل ورد یا xml را دارد؟*			
۶- آیا از درگاه انتشار اطلاعات می توان اطمینان حاصل کرد که همه اطلاعات منتشر شده است؟*			
۷- آیا به روز است؟*			
۱- آیا درگاهی برای انتشار اطلاعات وجود دارد؟	انتشار مصوبات	پس از برگزاری	صحن
۲- آیا قابلیت جستجو دارد؟			
۳- آیا قابلیت دانلود دارد؟			
۴- آیا از درگاه انتشار اطلاعات می توان اطمینان حاصل کرد که همه اطلاعات منتشر شده است؟			
۵- آیا به روز است؟			
۱- آیا آرشیو فیلم یا صوت وجود دارد؟	آرشیو فیلم و صوت		
۲- آیا قابلیت جستجو دارد؟			
۳- آیا قابلیت دانلود دارد؟			
۴- آیا از درگاه انتشار اطلاعات می توان اطمینان حاصل کرد که همه اطلاعات منتشر شده است؟			
۵- آیا به روز است؟			
۱- آیا درگاهی برای انتشار اطلاعات وجود دارد؟	انتشار آرا		
۲- آیا اسامی ممتنعان، غایبان و غایبان زمان رأی گیری منتشر شده است؟			
۳- آیا قابلیت جستجو دارد؟			
۴- آیا قابلیت دانلود دارد؟			
۵- آیا قابلیت دانلود در قالب فایل ورد یا xml را دارد؟			
۶- آیا از درگاه انتشار اطلاعات می توان اطمینان حاصل کرد که همه اطلاعات منتشر شده است؟			
۷- آیا به روز است؟			

۱- آیا تمامی جلسات به صورت علنی برگزار شده است؟	-	علنی بودن جلسه	
۱- آیا درگاهی برای انتشار اطلاعات وجود دارد؟	انتشار آیین نامه داخلی	سایر	صحن
۲- آیا تاریخ و مشخصات تصویب نسخه‌ی منتشر شده مشخص شده است؟			
۳- آیا قابلیت جستجو دارد؟			
۴- آیا قابلیت دانلود دارد؟			
۱- آیا درگاهی برای انتشار اطلاعات وجود دارد؟	انتشار گزارش عملکرد دوره‌ای		
۲- آیا به روز است؟			
۱- آیا شرح وظایف و اختیارات کمیسیون‌ها منتشر شده است؟	-	شناسنامه کمیسیون‌ها و کمیته‌ها	
۲- آیا اعضای کمیسیون‌ها منتشر شده است؟			
۳- آیا برنامه‌ها و اولویت‌های سالانه کمیسیون‌ها منتشر می‌شود؟			
۴- آیا شرح وظایف و اختیارات کمیته‌ها منتشر شده است؟			
۵- آیا اعضای کمیته‌ها منتشر شده است؟			
۶- آیا برنامه‌ها و اولویت‌های سالانه کمیته‌ها منتشر می‌شود؟			
۷- آیا از درگاه انتشار اطلاعات می‌توان اطمینان حاصل کرد که همه اطلاعات منتشر شده است؟			
۸- آیا به روز است؟			
۱- آیا درگاهی برای انتشار اطلاعات وجود دارد؟*	-	دستور جلسات کمیسیون‌ها	کمیسیون و کمیته
۲- آیا قابلیت جستجو دارد؟*			
۳- آیا قابلیت دانلود دارد؟*			
۴- آیا طرح‌ها و لایحه‌های در دست بررسی کمیسیون منتشر شده است؟*			
۵- آیا از درگاه انتشار اطلاعات می‌توان اطمینان حاصل کرد که همه اطلاعات منتشر شده است؟*			
۶- آیا به روز است؟*			
۱- آیا درگاهی برای انتشار اطلاعات وجود دارد؟*	-	صورت جلسات کمیسیون‌ها	
۲- آیا قابلیت جستجو دارد؟*			
۳- آیا قابلیت دانلود دارد؟*			
۴- آیا حضور و غیاب منتشر شده است؟*			
۵- آیا تاخیر و تعجیل منتشر شده است؟*			
۶- آیا اسامی مدعوین منتشر شده است؟*			
۷- آیا گزارش‌های کمیسیون درباره طرح‌ها و لوایح منتشر شده است؟*			
۸- آیا از درگاه انتشار اطلاعات می‌توان اطمینان حاصل کرد که همه اطلاعات منتشر شده است؟*			
۹- آیا به روز است؟*			

۱- آیا درگاهی برای انتشار اطلاعات وجود دارد؟*	انتشار گزارش عملکرد دوره‌ای	پاسخگویی	کمیسیون و کمیته
۲- آیا به روز است؟*			
۱- آیا شماره تماس با کمیسیون منتشر شده است؟	راه‌های ارتباطی		
۲- آیا ایمیل کمیسیون منتشر شده است؟			
۳- آیا امکان ارسال پیام به کمیسیون از طریق وبسایت وجود دارد؟			
۱- آیا اسامی اعضا منتشر شده است؟	انتشار کارنامک		
۲- آیا سوابق تحصیلی اعضا منتشر شده است؟			
۳- آیا سوابق کاری اعضا منتشر شده است؟			
۴- آیا سابقه عضویت در شورا منتشر شده است؟			
۵- آیا قابلیت جست‌وجو دارد؟			
۶- آیا به روز است؟			
۱- آیا اطلاعات عضویت در کمیسیون‌های شورای شهر منتشر شده است؟	انتشار اطلاعات نمایندگی	اطلاعات اعضای شورا	
۲- آیا اطلاعات عضویت در کمیته‌های شورای شهر منتشر شده است؟			
۳- آیا اطلاعات عضویت در دیگر کمیسیون‌ها و کمیته‌ها و شوراهای به‌عنوان نماینده شورای شهر منتشر شده است؟			
۴- آیا به روز است؟			
۱- آیا اطلاعات دارایی‌های اعضای شورا پیش از عضویت در شورا منتشر شده است؟*	انتشار اطلاعات دارایی‌ها و دریافتی‌ها		اعضا
۲- آیا اطلاعات دریافتی‌های اعضای شورا منتشر شده است؟*			
۳- آیا از درگاه انتشار اطلاعات می‌توان اطمینان حاصل کرد که همه اطلاعات منتشر شده است؟*			
۴- آیا به روز است؟*			
۱- آیا اطلاعات عضویت اعضای شورای شهر در هیئت مدیره شرکت‌ها منتشر شده است؟*	انتشار اطلاعات عضویت اعضای شورا در هیئت مدیره شرکت‌ها		
۲- آیا تاریخ عضویت اعضای شورای شهر در هیئت مدیره شرکت‌ها منتشر شده است؟*			
۳- آیا به روز است؟*			
۱- آیا درگاهی برای انتشار اطلاعات وجود دارد؟	انتشار گزارش عملکرد دوره‌ای		
۲- آیا به روز است؟			
۱- آیا امکان ارسال پیام به اعضا از طریق وبسایت وجود دارد؟	راه‌های ارتباطی با هر یک از اعضا	پاسخگویی و گزارش‌دهی	
۲- آیا شماره تماس با اعضا منتشر شده است؟			
۳- آیا ایمیل اعضا منتشر شده است؟			
۴- آیا اطلاعات ملاقات حضوری شهروندان با اعضا منتشر شده است؟			
۱- آیا میزان ساعت کارشناسی در اختیار هر عضو منتشر شده است؟*	نیروی انسانی در اختیار		استفاده از امکانات و تسهیلات
۲- آیا استفاده یا عدم استفاده از راننده برای هر عضو منتشر شده است؟*			
۳- آیا میزان و تعداد استفاده از کارمند دفتری برای هر عضو منتشر شده است؟*			

۴- آیا از درگاه انتشار اطلاعات می‌توان اطمینان حاصل کرد که همه اطلاعات منتشر شده است؟*	نیروی انسانی در اختیار	اعضا	استفاده از امکانات و تسهیلات
۵- آیا به‌روز است؟*			
۱- آیا درگاهی برای انتشار اطلاعات وجود دارد؟*	شفافیت کمک‌های شورا به اشخاص حقوقی و حقیقی	اعضا	استفاده از امکانات و تسهیلات
۲- آیا موضوع و محل صرف کمک منتشر شده است؟*			
۳- آیا از درگاه انتشار اطلاعات می‌توان اطمینان حاصل کرد که همه اطلاعات منتشر شده است؟*			
۴- آیا به‌روز است؟*			
۱- آیا درگاهی برای انتشار اطلاعات وجود دارد؟*	انتشار مصوبه بودجه	اعضا	استفاده از امکانات و تسهیلات
۲- آیا قابلیت دانلود دارد؟*			
۳- آیا قابلیت گزارش‌گیری در قالب فایل اکسل را دارد؟*			
۴- آیا قابلیت جستجو دارد؟*			
۵- آیا از درگاه انتشار اطلاعات می‌توان اطمینان حاصل کرد که همه اطلاعات منتشر شده است؟*			
۶- آیا به‌روز است؟*	انتشار عملکرد بودجه	اعضا	استفاده از امکانات و تسهیلات
۱- آیا درگاهی برای انتشار اطلاعات وجود دارد؟*			
۲- آیا قابلیت دانلود دارد؟*			
۳- آیا قابلیت گزارش‌گیری در قالب فایل اکسل را دارد؟*			
۴- آیا به‌صورت شش‌ماهه منتشر می‌شود؟*			
۵- آیا اطلاعات پرداخت منتشر شده است؟*			
۶- آیا قابلیت جستجو دارد؟*			
۷- آیا از درگاه انتشار اطلاعات می‌توان اطمینان حاصل کرد که همه اطلاعات منتشر شده است؟*	انتشار عملکرد بودجه	سازمان	مالی
۸- آیا به‌روز است؟*			
۱- آیا درگاهی برای انتشار اطلاعات وجود دارد؟*			
۲- آیا قابلیت دانلود دارد؟*			
۳- آیا قابلیت گزارش‌گیری در قالب فایل اکسل را دارد؟*			
۴- آیا قابلیت جستجو دارد؟*			
۵- آیا از درگاه انتشار اطلاعات می‌توان اطمینان حاصل کرد که همه اطلاعات منتشر شده است؟*			
۶- آیا به‌روز است؟*			
۱- آیا درگاهی برای انتشار اطلاعات وجود دارد؟*	انتشار قراردادهای شورا	اعضا	استفاده از امکانات و تسهیلات
۲- آیا قابلیت دانلود دارد؟*			
۳- آیا قابلیت گزارش‌گیری در قالب فایل اکسل را دارد؟*			
۴- آیا قابلیت جستجو دارد؟*			
۵- آیا از درگاه انتشار اطلاعات می‌توان اطمینان حاصل کرد که همه اطلاعات منتشر شده است؟*			
۶- آیا به‌روز است؟*	انتشار کارنامه مدیران	اعضا	منابع انسانی
۱- آیا اسامی و سمت مدیران شورا منتشر شده است؟*			
۲- آیا سوابق تحصیلی مدیران شورا منتشر شده است؟*			
۳- آیا سوابق کاری مدیران شورا منتشر شده است؟*			
۴- آیا تاریخ انتصاب مدیران شورا منتشر شده است؟*			
۵- آیا قابلیت گزارش‌گیری در قالب فایل اکسل را دارد؟*			

۶- آیا قابلیت دانلود یک جا دارد؟*	انتشار کارنامک مدیران	منابع انسانی	سازمان
۷- آیا قابلیت جست و جو دارد؟*			
۸- آیا لیست کسانی که نمی توانند با مجموعه همکاری کنند، منتشر شده است؟*			
۹- آیا از درگاه انتشار اطلاعات می توان اطمینان حاصل کرد که همه اطلاعات منتشر شده است؟*			
۱۰- آیا به روز است؟*	انتشار اطلاعات حقوق و مزایای مدیران	منابع انسانی	سازمان
۱- آیا حقوق مندرج در حکم مدیران شورا منتشر شده است؟*			
۲- آیا مزایای مدیران شورا منتشر شده است؟*			
۳- آیا قابلیت گزارش گیری در قالب فایل اکسل را دارد؟*			
۴- آیا قابلیت دانلود یک جا دارد؟*			
۵- آیا قابلیت جست و جو دارد؟*			
۶- آیا به روز است؟*	-	-	هیئت رئیسه
۱- آیا شرح وظایف و اختیارات هیئت رئیسه منتشر شده است؟			
۲- آیا اعضای هیئت رئیسه منتشر شده است؟			
۳- آیا برنامه ها و اولویت های سالانه هیئت رئیسه منتشر شده است؟			
۴- آیا به روز است؟			

۹-۹- ضرورت و اهمیت شفافیت و پاسخگویی در مورد آن در وزارت کار، تعاون و رفاه اجتماعی:

مأموریت وزارت کار، تعاون و رفاه اجتماعی بدین شرح است:

«سیاست گذاری و برنامه ریزی، اعمال نظارت و انجام اقدامات قانونی به منظور تنظیم روابط کار، حل و فصل مسائل و مشکلات جامعه کارگری، حفظ و صیانت از نیروی کار، افزایش سهم بخش تعاونی در اقتصاد کشور و حمایت از توسعه اشتغال و نیز برقراری نظام جامع رفاه و تأمین اجتماعی در چارچوب سیاست های کلی نظام و قوانین و مقررات موضوعه».

این وزارتخانه برای نیل به این مأموریت بایستی با درک اهمیت و حساسیت نقش استراتژیک شفافیت و پاسخگویی، به مبارزه با فساد و ارتقای سلامت اداری از طریق نهادینه سازی نظام راهبردی شفافیت در تمامی ارکان و سازمان های خود بنماید. در نتیجه به نظرمی رسد لزوم تدوین مجموعه ای یکپارچه برای توجه بیش از پیش به موضوع مورد نظرانکارناپذیر ضروری بوده و از این رو انجام این طرح برای تدوین چنین استراتژی و نظامی برای این وزارتخانه، موقعیت ارزشمندی به شمار رود.

ضمن تقدیر از اهتمام و تلاش وزارت تعاون، کار و رفاه اجتماعی برای پیاده سازی سامانه های شفافیت ذیل سامانه شفافیت به آدرس <http://shafaf.mcls.gov.ir>، در وزارت مذکور، در گزارش حاضر به بررسی، تحلیل و ارزیابی سامانه های مذکور پرداخته شده است.

اهداف طرح

با انجام طرح حاضر، اهداف زیر محقق خواهد شد:

اهداف اصلی:

- ارزیابی سامانه های شفافیت در وزارت کار، تعاون و رفاه اجتماعی
- تعیین نمرات و امتیازات سامانه های شفافیت در وزارت کار، تعاون و رفاه اجتماعی

سئوال های اساسی طرح:

سؤالات اساسی در خصوص چیستی، چرایی و چگونگی و متدولوژی و ماهیت ارزیابی است که عبارتند از:

- اهداف و ضرورت های ارزیابی کدام است (چرایی)؟
- مدل ارزیابی فعالیت فرآیند محور، نتیجه محور یا پیامد محور است؟
- ارزیابی چه کسی چه کسانی (مشمولین و ناظرین)؟
- ارزیابی چه چیزی / چیزهایی (شاخص ها، مولفه ها و گویه ها) (چیستی ارزیابی)؟
- روش شناسی و رویکرد و نوع و چگونگی ارزیابی؟
- دوره ها و مدت زمان ارزیابی؟
- ویژگی ها و توانمندی های ارزیابان کدام است؟ منابع و امکانات و امکان پذیری ارزیابی چگونه است؟

در موضوع مود مطالعه حاضر به منظور ارزیابی کیفی عملکرد دستگاه ها و سازمان های مورد مطالعه در تحقق شفافیت، هر چند نتایج قابل اعتماد و واقعی تری منتج می شود، ولی به دلایل زیر دشواری ها و محدودیت هایی وجود دارد که امکان استفاده از روش های کیفی را محدود و دشوار می نماید:

- ماهیت موضوع (شفافیت برای جلوگیری از فساد، تخلف و ...)
- ماهیت اطلاعات و طبقه بندی اسناد و مدارک و اطلاعات و لزوم محرمانگی آنها،
- محدودیت دسترسی و نقل و انتقال اطلاعات و اسناد و به تبع آن عدم دسترسی کامل
- تنوع و پیچیدگی اطلاعات و مستندات
- مهارت محوری دانش ارزیابی ارزیابان و مهارت و دانش تحلیل اسنادی در آنان و لزوم توانمندی و توانایی و تخصص ارزیابان و تحلیل کنندگان متون و اسناد
- عدم امکان رتبه بندی و مقایسه پذیری نتایج و یافته های ارزیابی
- تأثیر ذهنیت، قضاوت های غیر بی طرفانه و جانبدارانه ارزیابان
- زمان بر بودن فرآیندهای ارزیابی

سؤالات طرح

سؤالات اصلی طرح:

با توجه به موضوع و عنوان طرح، سوال اصلی عبارتست از:

- وضعیت شفافیت سامانه های شفافیت در نمونه های مورد مطالعه وزارت چگونه است؟ و هر کدام از معاونت ها و سازمان های مورد مطالعه دارای چه امتیازهایی می باشند؟

سؤالات فرعی پژوهش:

با توجه به سوال اصلی فوق، سوالات فرعی پژوهش عبارتند از:

- وضعیت اجرای شفافیت به تفکیک سازمان ها و معاونت ها چگونه است؟
- نمره میزان ابعاد شفافیت به چه میزان است؟
- نمره هریک از دستگاه ها و سازمان های منتخب بر اساس شاخص ها و ابعاد قابل مقایسه به چه میزان است؟
- آیا تفاوتی بین نمرات بخش های مختلف نظام اداری در میزان ابعاد و شاخص های ارزیابی وجود دارد؟

روش تحقیق طرح حاضر کیفی و از آنجا که تحقیق در بستر و قلمرو مکانی و درباره یک مورد خاص یعنی دستگاه یا سازمان خاص است، این پژوهش از نوع مطالعه موردی نیز محسوب می شود. ابزار و روش های گردآوری داده ها و اطلاعات، ترکیبی از داده های کیفی و کمی و شامل مصاحبه ها، اسناد و مدارک و اطلاعات متنی، اطلاعات سامانه ها، تجربه زیسته و مشاهده مشارکتی خبرگان، پرسشنامه های متعدد ذی نفعان است.

۹-۱۱- رویکرد کلی و چارچوب ارزیابی سامانه های شفافیت

رویکرد کلی ارزیابی سامانه های شفافیت وزارت کار پاسخگویی به سئوالات اساسی و اصلی زیر توسط هر سامانه است (چیستی، چرایی و چگونگی):

سئوال اصلی و مقدماتی تبیین رویکرد ارزیابی این است که به طور کلی وزارتخانه یا مجری، چه سیاست و نقشه راهی برای شفافیت سازمانی تدوین کرده و اینکه چه شاخص های کلیدی را برای ارزیابی شفافیت و ارزیابی سامانه های خود تعریف و تبیین نموده است و به عبارتی KSIS ها کدام است؟ شاخص های عمومی و شاخص های اختصاصی مربوط به هر سامانه کدام است؟ پاسخ به سئوال های زیر تعیین کننده شاخص های ارزیابی عملکرد سامانه های شفافیت وزارت تعاون، کار و رفاه اجتماعی است.

- ۱- آیا برای شفافیت سازمانی وزارت تعاون، کار و رفاه اجتماعی، سیاست ها و نقشه راهی وجود دارد؟
- ۲- محتوای اطلاعات سامانه ها چیست و چه چیزهایی (کدام اطلاعات مهم و مورد نیاز ذی نفع) در سامانه قابل دسترسی است؟ (اطلاعات قوانین، مقررات و... و اطلاعات فرآیندها، هزینه ها و مستندات و...)
- ۳- چرایی و هدف طراحی و پیاده سازی سامانه ها کدام است؟ آیا سامانه ها با هدف اطلاع رسانی الکترونیکی صرف (تحقق ابعادی از دولت الکترونیکی) و یا به منظور اطلاع رسانی و خدمات رسانی به مخاطبان و تحقق مطالبه گری شفافیت از نظر ذی نفعان، طراحی و پیاده سازی شده اند؟
- ۴- میزان اثربخشی سامانه ها چقدر بوده و سامانه ها تا چه اندازه در تحقق و اجرایی شدن مفاد اسناد بالا دستی (قوانین و مقررات موضوعه مرتبط از جمله قانون ارتقای سلامت اداری، برنامه هشتم دور دوم برنامه جامع اصلاح نظام اداری مبنی بر ارتقای پاسخگویی، شفافیت و مقابله با فساد اداری و سند درون وزارتخانه ای (بخشنامه شماره ۵۶۲۷۸ مورخ ۱۳۹۸/۰۴/۰۲ وزیر تعاون، کار و رفاه اجتماعی) و... موفق بوده و تا چه حد و در چه سطحی (دولت الکترونیک صرف یا سطح توسعه یافته پاسخگویی به مطالبه گیری شفافیت ذی نفعان مختلف و جامعه هدف) توانسته اند به اهداف خود و به منظور پاسخگویی به مطالبه گیری شفافیت برسند؟ و آیا ابزار یا سنجه ای برای اندازه گیری و ارزیابی اثربخشی سامانه ها طراحی، تدوین و اجرا شده است؟
- ۵- چه کسانی (کدام ذی نفعان عام یا خاص و اصلی و مهم) می توانند به اطلاعات بند ۲ (محتوای اطلاعات سامانه ها) دسترسی داشته باشند؟ و سطح دسترسی به اطلاعات چگونه است؟ (محدود یا گسترده و عمومی)
- ۶- فرآیند و مراحل استفاده از سامانه چگونه است و مخاطبان/ ذی نفعان چگونه به اطلاعات دسترسی پیدا می کنند؟

۷- کیفیت، سهولت دسترسی و کمیت و کیفیت دسترسی به اطلاعات چگونه است؟

● کلیه اطلاعات مورد نیاز ذی نفع (عام یا خاص) در سامانه بارگذاری شده است؟

- قوانین و مقررات (دستورالعمل ها، بخشنامه ها، صورتجلسات، مصوبات مجامع و...)
- فرآیندهای دریافت خدمات و چارت ها و نمودارهای مربوطه
- مستندات و انواع اسناد قانونی مدنظر برای دریافت خدمات
- هزینه ها و تعرفه های دریافت خدمات و ...

- ۸- سئوال‌های مربوط به تجربه کاربری و ساختار (کیفیت / کمیت، شکل و ظاهر) و محتوای سامانه‌ها چگونه است؟ آیا هر کدام از ابعاد زیر در طراحی و پیاده‌سازی مورد توجه قرار گرفته شده است؟
- توجه و تاکید بر طراحی و میزان مشتری پسند بودن و سهولت کاربری (user friendly)
 - محتوا و کیفیت خدمت رسانی
 - محرمانگی و حفظ امنیت اطلاعات: آیا در خصوص اطلاعات محرمانگی و حفظ امنیت اطلاعات برای کارفرما و ذی‌نفع رعایت شده است با چه کیفیتی و چگونه؟
 - تبادل و تعامل ۲ طرفه بین ذی‌نفع و کاربر و ادمین سامانه (برخط و یا ...)
 - امکان پاسخگویی و رسیدگی به شکایات
 - امکان دریافت بازخورد و نظر سنجی
 - رصد و پایش و رضایت سنجی دوره‌ای ذی‌نفعان
- ۹- آیا جهت استفاده و دریافت خدمات از سامانه توسط مخاطبان و ذی‌نفعان مختلف، دستورالعمل، راهنما (Guideline) و آموزش‌نامه در قالب‌های مختلف (متن، چارت، کلیب آموزش و ...) تدوین و طراحی شده است؟
- سئوال‌های مربوط به استانداردهای انتشار داده شده در سامانه و اینکه اطلاعات مورد نیاز ذی‌نفعان چگونه و در چه زمانی، در چه قالبی و در چه سطح و دامنه‌ای منتشر شده است؟
- ۱۰- بازه‌های زمانی انتشار اطلاعات در سامانه‌ها کدام است و چه دوره‌های زمانی پوشش داده شده است؟
- ۱۱- محتوای اطلاعات سامانه‌ها به روز و جدید است یا خیر؟ و آخرین به روزرسانی‌ها برای چه زمانی است؟
- ۱۲- استفاده از تکنولوژی‌های مبتنی بر «دولت داده باز» و فرمت و قالب‌های مختلف دریافت اطلاعات از سامانه‌ها برای ذی‌نفعان مختلف و به ویژه ذی‌نفعان خاص (سمن‌ها، نخبگان، پژوهشگران و ...) به خصوص در قالب اینفوگرافی‌ها، جداول و نمودارهای اکسل و ...
- در گزارش حاضر با الگوگیری از رویکرد مذکور و براساس میزان پاسخگویی هر کدام از سامانه‌های شفافیت وزارت تعاون، کار و رفاه اجتماعی به هر کدام از سوال‌های مطرح شده و داشتن نقاط قوت در پاسخ به سوالات، ارزیابی لازم صورت گرفته و از نمره ۱۰، نمراتی به سامانه‌ها داده شده است.

۹-۱۲- نتایج ارزیابی و تدوین نقاط قوت و ضعف هر کدام از سامانه‌ها:

براساس تجربه زیسته محقق و الگوها و مدل‌های مختلف ارایه شده و به ویژه مدل شفافیت قانون ارتقا و تجربه ارزیابی شهرداری و شورای شهر سامانه‌ها مورد ارزیابی قرار گرفته و نتایج آن در ادامه در قالب جداول و نمودارهای مربوطه آورده شده است.

جدول نقاط قوت و ضعف سامانه های شفافیت وزارت تعاون، کار و رفاه اجتماعی

ردیف	نام سامانه	آدرس الکترونیکی سامانه شفافیت	نقاط قوت	نقاط ضعف
۱	سامانه شفافیت سازمان بهزیستی کشور	Shafaf.behzisti.net	<p>- داشتن اطلاعات املاک و مستغلات</p> <p>- داشتن قراردادها</p> <p>- پوشش نسبتاً بالای اطلاع رسانی و خدمت رسانی در اصلی ترین وظایف</p> <p>- امکان جستجوی مطالب</p> <p>- سطح دسترسی فراگیر</p> <p>- امکان اطلاع از تمامی کمک سازمان ها برای هر موجودی</p> <p>- پوشش نسبی محرمانگی داده ها</p> <p>- طراحی مناسب و ساده</p>	<p>*- نداشتن اطلاعات مربوط به تعاونی مسکن سازمان و اطلاعات املاک کارکنان</p> <p>- عدم درج قوانین و مقررات و بخشنامه ها در سایت</p> <p>- عدم وجود راهنما یا آموزش نامه برای استفاده از خدمات و فعالیت ها و فرایندها و فراگیری آن برای کلیه مخاطبان (معلولین (ناشنوا، نابینا و...)) و...)</p> <p>*- عدم امکان بهره برداری از اطلاعات و داده ها در قالب ها و فرمت های مختلف و قابل استفاده ذی نفعان مختلف (اکسل و...) و قابلیت خوانش و پردازش داده ها</p> <p>- عدم تعامل دو طرفه و ارتباط متقابل برخط و یا آفلاین</p> <p>*- نوع ورود داده ها (Data entry)</p> <p>*- عدم دریافت بازخورد و نظرسنجی و رضایت سنجی</p> <p>*- عدم امکان بهره برداری فرا داده ای و داشبورد های مدیریتی و امکان گزارش گیری های فرابخشی</p> <p>*- عدم امکان بهره برداری گزارش های مورد نیاز جامعه مدنی و جامعه هدف عمومی (سمن ها، محققان، رسانه ها، مردم و...)</p> <p>*- عدم امکان انتشار داده ها</p> <p>- خسته کننده گی ظاهر و طراحی رنگ بندی ساختار صفحه</p> <p>عدم درج اطلاعات منابع انسانی و معرفی مدیران و حقوق و...</p>
۲	سامانه شفافیت سازمان تأمین اجتماعی	https://shafaf.tamin.ir/Ht ۲۴۱۶/ml/Item	<p>- فرمت های مختلف بهره برداری داده ای</p> <p>- اطلاع رسانی برای و خدمت گیرندگان با مشخصات کامل</p> <p>- معرفی ساختار، سازمان های تابعه</p> <p>- شمولیت قوانین و مقررات و بخشنامه ها به تفکیک مخاطبان و ذی نفعان</p> <p>- پوشش وسیع داده ها به لحاظ زمانی</p>	<p>- عدم وجود راهنما یا آموزش نامه برای استفاده از خدمات و فعالیت ها و فرایندها و فراگیری آن برای کلیه مخاطبان (معلولین (ناشنوا، نابینا و...)) و...)</p> <p>- عدم درج شناسنامه و معرفی گزارش ها و آمار نامه ها در هر گزارش به صورت خلاصه</p> <p>- سامانه بیشتر مبتنی بر اطلاع رسانی است و بایستی ابعاد خدمت رسانی و شفاف سازی خدمات بیشتر شود</p> <p>- عدم فیدبک و بازخورد</p> <p>نوع دیتا اینتری و ورود داده ها</p> <p>- عدم درج اطلاعات بودجه ای</p> <p>- عدم درج اطلاعات املاک و مستغلات و تعاونی مسکن</p> <p>- عدم دسترسی عمومی برای مردم و ذی نفعان و سطح دسترسی محدود</p>
۳	پرتال سازمانی (عملکرد شفافیت) شستا	www.ssic.ir	<p>- درج اطلاعات املاک مزایده ای</p> <p>- امکان نظارت بر مصوبات هیات مدیره</p> <p>- داشتن شاخص های ارزیابی عملکرد</p> <p>- انتشار طرح توجیهی و امکان سنجی مطالعات</p> <p>- درج اطلاعات مدیران (سامانه سیما)</p> <p>- درج اطلاعات قراردادها و مناقصه ها (سامانه سما)</p> <p>درج اطلاعات صور تجلسات مربوطه</p>	<p>- عدم دسترسی عمومی برای مردم و ذی نفعان و سطح دسترسی محدود</p> <p>- عدم درج اطلاعات بودجه ای</p> <p>- عدم درج اطلاعات املاک و مستغلات و تعاونی مسکن</p> <p>- عدم وجود راهنما یا آموزش نامه برای استفاده از خدمات و فعالیت ها و فرایندها و فراگیری آن برای کلیه مخاطبان (معلولین (ناشنوا، نابینا و...)) و...)</p> <p>- نداشتن اطلاعات و شفافیت قراردادها</p> <p>- موارد ستاره دار بند ۱</p>

ردیف	نام سامانه	آدرس الکترونیکی سامانه شفافیت	نقاط قوت	نقاط ضعف
۴	سامانه یکپارچه نظارت و ارزیابی عملکرد شستا	sina.ssic.ir	<p>- طراحی و پیاده سازی سامانه BI (هوش تجاری)</p> <p>- تقویت و توسعه نظارت درونی و نظارت شخصی ثالث به عملکرد اداری و مالی سازمان</p> <p>- دولت الکترونیک خوبی است ولی پاسخگویی مطالبه گیری شفافیت عموم نیست.</p> <p>- عملکرد شفاف و شیشه ای در قالب فعالیت بورسی و انتشار و اطلاعات در سامانه کدال و بورس</p>	<p>- گزارش ارایه ضعیف بود بیشتر گزارش عملکرد بود</p> <p>- عدم درج اطلاعات بودجه ای</p> <p>- عدم درج اطلاعات املاک و مستعلات</p> <p>- عدم درج اطلاعات تعاونی مسکن</p> <p>- نداشتن اطلاعات قرارداده ها</p> <p>- عدم دسترسی عمومی برای مردم و ذی نفعان و سطح دسترسی محدود</p> <p>- نداشتن راهنماها و ویدئوهای آموزشی برای همه مخاطبان و فراگیری آن</p> <p>- عدم امکان بهره برداری گزارش های فراداده ای و دریافت گزارش های کاربردی و مدیریتی</p> <p>- عدم امکان بهره برداری گزارش های مورد نیاز جامعه مدنی و جامعه هدف عمومی (سمن ها، محققان، رسانه ها، مردم و...)</p> <p>- عدم به روز رسانی به هنگام اطلاعات و کنترل های اتومات و هوشمند</p> <p>- برای پاسخگویی و مطالبه گیری شفافیت تعریف نشده است.</p> <p>- عدم ارایه خدمات و فرآیندهای اقدام</p> <p>- عدم درج اطلاعات مدیران و منابع انسانی و اطلاعات حقوق و مزایا و....</p> <p>- شفافیت منابع مالی و دستاورد مالی شستا و اثربخشی آن منعکس نشده است و اینکه آیا خروجی و پیامد سودآوری و درآمدهای بورسی شستا (افزایش سود ۳۲۳٪ نسبت به سال گذشته) دقیقاً به جامعه هدف واقعی (بازنشستگان و مردم کشور و...) رسیده است؟ تا چه میزان؟</p> <p>- موارد ستاره دار بند ۱</p>
۵	سامانه جامع اطلاعات هلدینگ ها و شرکت های زیر مجموعه صندوق بازنشستگی کشور	http://bi.cspf.ir	<p>- تعریف شاخص های ملی عملکردی جامع (۴ گروه) و به تفکیک ابعاد مختلف و ارزیابی در بستر دولت الکترونیک (۲۸ شاخص اصلی و ۱۱۴ شاخص فرعی)</p> <p>- داشتن لینک و دانشبوردی برای دسترسی به سامانه در سایت</p> <p>- درج اطلاعات شناسنامه ای و منابع مالی و اطلاعات منابع انسانی کلیه اعضا و شرکت ها</p> <p>- امکان جستجو و دریافت گزارش های مورد نیاز شرکت ها</p> <p>- اطلاعات املاک و مستعلات</p> <p>- قابلیت خوانش و پردازش اطلاعات در فرمت مد نظر و اکسل گیری فایل ها و اطلاعات املاک</p> <p>- امکان جست و جو</p>	<p>- محدودیت دسترسی برای کاربران</p> <p>- فقدان امکان گزارش های کاربردی مدیریتی و گزارش های فراداده ای</p> <p>- عدم امکان بهره برداری گزارش های مورد نیاز جامعه مدنی و جامعه هدف عمومی (سمن ها، محققان، رسانه ها، مردم و...)</p> <p>- عدم وجود راهنما یا آموزش نامه برای استفاده از خدمات و فعالیت ها و فرآیندها و فراگیری آن برای کلیه مخاطبان (معلولین، ناشنوا، نابینا و... و...) در قالب های مختلف</p> <p>- تمام موارد ستاره دار بند ۱</p>

ردیف	نام سامانه	آدرس الکترونیکی سامانه شفافیت	نقاط قوت	نقاط ضعف
۶	سامانه املاک و اطلاعات صندوق بازنشستگی کشوری	http://amlak.cspf.ir	<ul style="list-style-type: none"> - دولت الکترونیک خوبی برای خود نظارتی و نظارت درون سیستمی است - اطلاعات کلیه املاک (زمین ها و باغ ها و املاک و ...) و فهرست جامع قراردادهای املاک - قابلیت خوانش اطلاعات در فرمت مد نظر و اکسل گیری فایل ها و اطلاعات املاک - امکان جست و جو - سیستم خود نظارتی کارآمدی است برای اعمال نظارت درونی ولی برای نظارت مردمی و شفافیت بیرونی نمود ندارد. 	<ul style="list-style-type: none"> - عدم امکان دسترسی به اطلاعات و گزارش های آماری حقوق بگیران - گزارش های نموداری و روندها بدون شرح و توضیحات است. - عدم انتشار عمومی داده ها - فقدان اطلاعات منابع انسانی و به ویژه مدیران و اطلاعات حقوق و مزایای منابع انسانی
۷	سامانه جامع و هوشمند بخش تعاونی کشور، معاونت امور تعاون	taavoni.mcls.gov.ir	<ul style="list-style-type: none"> - امکان تعامل و تبادل دوطرفه اعضا - کارفرمایان و مدیران - تنوع کانال های ارتباطی (پیامک ، اپلیکیشن ، وب) با مخاطبان - شناسنامه آموزشی و راهنما برای اعضا و افراد - ساختار و گروه بندی موضوعات و عناوین الکترونیکی بودن کل فرآیندهای اداری و مالی ثبت و تشکیل تعاونی ها (واریزها و پرداخت ها و ...) - سیستمی نمودن منابع مالی ، مشوق ها و حمایت ها و عضویت ها - درج اطلاعات مجامع و صورتجلسات و شفاف سازی مجامع ، صورت ملی مالی اعضا و ... - جامعیت ابزارها و نقش ها در سامانه - ارتباط با مخاطب و لینک رسیدگی به شکایات و اپلیکیشن محور بودن آن 	<ul style="list-style-type: none"> - عدم دسترسی عمومی و دسترسی جامعه هدف خاص و نه عام - عدم امکان بهره برداری گزارش های فراداده ای و گزارش های مورد نیاز جامعه مدنی و جامعه هدف عمومی (سمن ها ، محققان ، رسانه ها ، مردم و ...) - فقدان بانک قوانین و مقررات (بخشنامه ها و ...) - عدم لینک سامانه به سامانه های سایر بخش ها و دستگاه ها (سامانه بهین یاب وزارت صمت و ...) - آلارم و هشدار برای عدم عضویت و انتفاع از تعاونی های مشابه و موازی به صورت برخط
۸	گواهی تأیید صلاحیت ایمنی پیمانکاران ، معاونت روابط کار	https://mojavez.mcls.gov.ir/fa/dmlr	<ul style="list-style-type: none"> - قابلیت ارتباط و امکان رسیدگی به شکایات - وجود راهنما یا آموزش نامه برای استفاده از خدمات و فعالیت ها و فرآیندها و تنوع کاربردی آن (متن و تصویر) - طراحی و بهره گیری از سئوالات متداول برای پاسخگویی به سئوالات مخاطبان - سیستم اتوماسیون بوده و دولت الکترونیک برای ارتباط با پیمانکاران است 	<ul style="list-style-type: none"> - سیستم اتوماسیون بوده و دولت الکترونیک برای ارتباط با پیمانکاران است و بستر و نظام مطالبه گری شفافیت عمومی نیست - اطلاعات به روز نبوده و بایستی به روز شوند - فقدان دسترسی به کلیه سوابق پیمانکاران - عدم قابلیت خوانش و پردازش اطلاعات در فرمت مد نظر و اکسل گیری داده ها

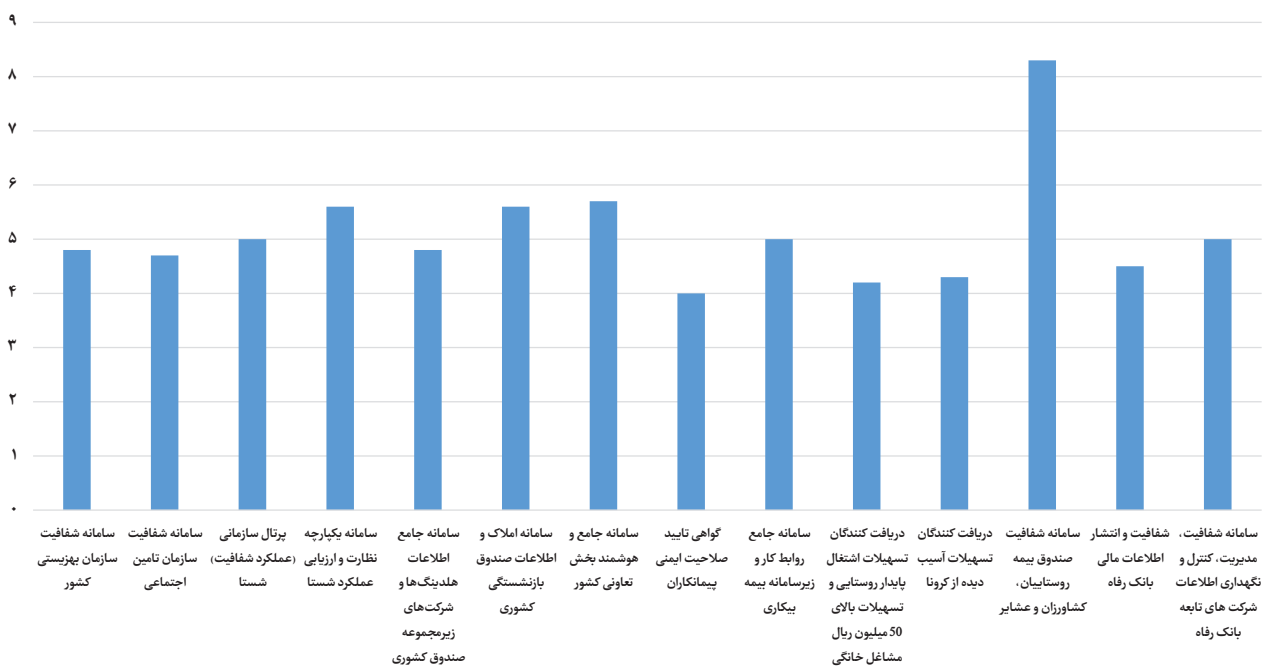
ردیف	نام سامانه	آدرس الکترونیکی سامانه شفافیت	نقاط قوت	نقاط ضعف
۹	سامانه جامع روابط کار و زیرسامانه بیمه بیکاری، معاونت روابط کار	https://prkar.mcls.gov.ir	<ul style="list-style-type: none"> - ایجاد امکان نظارت درون سیستمی و برون سیستمی اما بسیار محدود (فقط برای مراجع نظارتی) سیستم - ایجاد دادگاه و نظام حقوقی و قضایی الکترونیک و شفاف برای مخاطبین امکان رصد و پایش، رهگیری دادخواست ها و دادنامه ها و ... توسط ذی نفعان - وجود راهنما یا آموزش نامه برای استفاده از خدمات و فعالیت ها و فرآیندها - امکان ارتباط، تعامل و تماس - امکان دسترسی به اطلاعات و پرونده در اختیار طرفین دعوا - امکان تعامل و ارتباط پیامکی برای اطلاع رسانی فرآیند پرونده ها - عدم امکان دخل و تصرف و دستکاری اطلاعات - موضوع بندی مطالب و عناوین - تعریف نقش های کاربران - سیستم الکترونیکی و دولت الکترونیکی قوی درون سیستمی - امکان رصد و شفافیت برای کارگران و بیمه شدگان ذی نفع - امکان استفاده از برخی اطلاعات برای برنامه ریزی و سیاستگذاری کلان 	<ul style="list-style-type: none"> - عدم امکان دسترسی عمومی و مطالبه گری عمومی برای شفافیت - عدم تضمین محرمانگی داده ها - عدم امکان دخل و تصرف و دستکاری داده ها - عدم امکان بهره برداری گزارش های فراداده ای و مدیریتی برخط - عدم امکان گزارش های مورد نیاز جامعه مدنی و جامعه هدف عمومی (سمن ها، محققان، رسانه ها، مردم ...) - موارد ستاره دار صفحه اول در بند ۱ جداول هم لحاظ می شود - عدم دسترسی عموم و جامعه عمومی و جامعه مدنی - عدم دسترسی محدود ذی نفع مرتبط - عدم پاسخگویی شفافیت برای عموم مردم
۱۰	دریافت کنندگان تسهیلات اشتغال پایدار روستایی و مشاغل خانگی، معاونت توسعه کارآفرینی و اشتغال	https://kara.mcls.gov.ir/default/Moder/partialMcls i.mcls.gov.ir/dashboard/rptshafafiat.aspx	<ul style="list-style-type: none"> - شفافیت میزان تسهیلات پرداختی به افراد - امکان گزارش گیری میزان بازپرداخت ها و گزارش های قراردادها برای دستگاه - درج اطلاعات مشمولین به تفکیک رسته های مشاغل خانگی - امکان جستجوی داده ها و اطلاعات - امکان دسترسی و نظارت عام - امکان گزارش گیری و قابلیت خوانش و پردازش اطلاعات در فرمت مد نظر و اکسل - گیری فایل ها 	<ul style="list-style-type: none"> - فقدان مطلع و مقدمه موثر و معرفی شناسنامه سایت - نداشتن بخشنامه های مقررات لازم برای اخذ یا عدم اخذ وام در خود سامانه - فقدان راهنما و عدم وجود آموزش نامه برای استفاده از خدمات و فعالیت ها و فرآیندها و فرآگیری آن برای کلیه مخاطبان (معلولین (ناشنوا، نابینا و ...)) در قالب های مختلف - بازه زمانی محدود اطلاعات و داده ها (از سال ۹۲ به بعد) - موارد ستاره دار بند ۱ - عدم تعادل ۲ طرفه و تبادل اطلاعات - عدم رسیدگی به شکایات و اعتراضات ذی نفعان - عدم امکان ارزیابی اثربخشی و تحقق اهداف طرح - اعتبار سنجی مالی متقاضی وام و بررسی توان باز پرداخت از طریق پایداری مشاغل
۱۱	دریافت کنندگان تسهیلات کسب و کارهای آسیب دیده از کرونا، معاونت توسعه کارآفرینی و اشتغال	https://karatst.mcls.gov.ir/exist/identity/home//partiAlmcls	<ul style="list-style-type: none"> - امکان نظارت جامعه رسانه ای - حفظ محرمانگی و حذف اطلاعات هویتی مخالفان - شفافیت میزان تسهیلات پرداختی به افراد - امکان گزارش گیری میزان بازپرداخت ها و گزارش های قراردادها برای دستگاه - درج اطلاعات مشمولین به تفکیک رسته های مورد نظر آسیب دیده - امکان جستجوی داده ها و اطلاعات - امکان دسترسی و نظارت عام - امکان گزارش گیری و قابلیت خوانش و پردازش اطلاعات در فرمت مد نظر و اکسل - گیری فایل ها 	<ul style="list-style-type: none"> - عدم امکان بهره برداری گزارش های فراداده ای و داشبوردهای مدیریتی - عدم امکان بهره برداری گزارش های مورد نیاز جامعه مدنی و جامعه هدف عمومی (سمن ها، محققان، رسانه ها، مردم ...) - عدم مصور سازی و نمایش چارت فرآیندها - دیتا بیس الکترونیکی خوبی است ولی پویا نیست - غیر مشتری پسند بودن طراحی و ساختار سایت - عدم لینک و ارتباط به سامانه های سایر دستگاه ها (صمت، کشاورزی و ...)

ردیف	نام سامانه	آدرس الکترونیکی سامانه شفافیت	نقاط قوت	نقاط ضعف
۱۲	سامانه شفافیت صندوق بیمه اجتماعی روستائیان، کشاورزان و عشایر	Shafaf.roostaa.ir	<ul style="list-style-type: none"> - رویکرد نظام مند و سیستمیک به شفافیت به جای رویکرد سامانه ای صرف - موضوع بندی لینک ها و عناوین - درج قوانین و مقررات (آیین نامه ها و بخشنامه ها و ...) و اسناد مورد نیاز ذی نفعان - طراحی مناسب و مشتری پسندانه و تجربه کاربری متناسب - قابلیت خوانش و پردازش اطلاعات با فرمت های متنوع در فرمت مد نظر و اکسل گیری فایل ها و اطلاعات - ایجاد لینک های ارتباطی مرتبط و متنوع - نظام مندی در حوزه آمار، برنامه ریزی و سرمایه گذاری - بارگذاری قراردادها، مناقصه و مزایده - درج اطلاعات کامل مدیران و مشاوران - جامعیت اطلاعات مورد نیاز در سامانه - شناسنامه نظام اداری و درج اطلاعات ساختار و شرح وظایف - امکان تعامل دو طرفه و تبادل دو سویه - امکان گزارش دهی موارد تخلفات و تعارض منافع و ابتکار عمل سوت زنی - درج داده ها و آمارها در قالب های مختلف و متنوع (به صورت مصور و مکان محور و نقشه و ...) - برای کاربران - سطح دسترسی مناسب در مقایسه با سایر سامانه ها - انجام مطالعه و تحقیق اولیه برای نیازسنجی مخاطبان و ذی نفعان - داشتن ساختار کمیته شفافیت و رسیدگی برتخلفات برای رسیدگی به موارد تخلف (۱۵ روز رسیدگی و باز خورد) - امکان دریافت اطلاعات از طریق خبرنگارها 	<ul style="list-style-type: none"> - عدم وجود لینک دسترسی سریع و آسان برای پژوهشگران - ایجاد رسانه اجتماعی در سایت و سامانه امکان دسترسی متنوع از طریق اپلیکیشن ها (وب، موبایل) - عدم وجود راهنما یا آموزش نامه برای استفاده از خدمات و فعالیت ها و فرآیندها و فرآگیری آن برای کلیه مخاطبان (معلولین (ناشنوا، نابینا و ...) و ...) در قالب های مختلف - به روز رسانی برخی داده ها برای داده های سری زمانی
۱۳	سامانه شفافیت و انتشار اطلاعات مالی بانک رفاه	https://www.refah-bank.ir	<ul style="list-style-type: none"> - عملیاتی نمودن ارکان حاکمیت شرکتی در سامانه - سیستم خود نظارتی خوبی است - نظارت و ارزیابی عملکرد بانک - شفافیت و انتشار اطلاعات مالی بانک برای درون سیستم وزارت 	<ul style="list-style-type: none"> - عدم وجود راهنما یا آموزش نامه برای استفاده از خدمات و فعالیت ها و فرآیندها و فرآگیری آن برای کلیه مخاطبان (معلولین (ناشنوا، نابینا و ...) و ...) در قالب های مختلف - عدم دسترسی عام و دسترسی محدود
۱۴	سامانه شفافیت، مدیریت، کنترل و نگهداری اطلاعات شرکتهای تابعه بانک رفاه	https://co.rptd.ir	<ul style="list-style-type: none"> - معرفی مدیران و درج اطلاعات حقوق و مزایا - درج اطلاعات ساختار سازمانی شرکتها - صورتجلسات کمیته های حسابرسی و کمیسیون های معاملات - درج اطلاعات صورتجلسات مجامع و ... - درج اطلاعات و لیست دعاوی - امکان تبادل و ثبت نظرات - سیستم خود نظارتی خوبی است - انتشار اطلاعات قراردادها و اطلاعات مالی و عقود - انتشار اطلاعات املاک و اموال - درج اطلاعات و لیست تسهیلات (حسابرسی، سررسید گذشته، معوق، مشکوک الوصول و سوخت شده و ...) - امکان جستجو 	<ul style="list-style-type: none"> - بانک داده ای مستندات شرکت ها بوده و پاسخگوی مطالبه گری شفافیت عمومی نیست - عدم امکان نظارت بیرونی و نظارت عمومی مردمی - لزوم به روزرسانی داده های منتشر شده (داده ها منتهی به شهریورماه سال جاری است) - عدم اطلاع رسانی در خصوص ثبت نظرات - عدم امکان گزارش گیری و قابلیت خوانش و پردازش اطلاعات در فرمت مد نظر و اکسل گیری فایل ها (فقط پی دی اف است)

جدول نمرات سامانه‌های وزارت تعاون، کار و رفاه اجتماعی

ردیف	سامانه‌های شفافیت	امتیاز (از ۱۰ تا ۱)
۱	سامانه شفافیت سازمان بهزیستی کشور	۴,۸
۲	سامانه شفافیت سازمان تأمین اجتماعی	۴,۷
۳	پرتال سازمانی (عملکرد شفافیت) شستا	۵
۴	سامانه یکپارچه نظارت و ارزیابی عملکرد شستا	۵,۶
۵	سامانه جامع اطلاعات هلدینگ‌ها و شرکت‌های زیرمجموعه صندوق کشوری	۴,۸
۶	سامانه املاک و اطلاعات صندوق بازنشستگی کشوری	۵,۶
۷	سامانه جامع و هوشمند بخش تعاونی کشور	۵,۷
۸	گواهی تأیید صلاحیت ایمنی پیمانکاران	۴
۹	سامانه جامع روابط کار و زیرسامانه بیمه بیکاری	۵
۱۰	دریافت کنندگان تسهیلات اشتغال پایدار روستایی و تسهیلات بالای ۵۰ میلیون ریال مشاغل خانگی	۴,۲
۱۱	دریافت کنندگان تسهیلات آسیب دیده از کرونا	۴,۳
۱۲	سامانه شفافیت صندوق بیمه روستاییان، کشاورزان و عشایر	۸,۳
۱۳	شفافیت و انتشار اطلاعات مالی بانک رفاه	۴,۵
۱۴	سامانه شفافیت، مدیریت، کنترل و نگهداری اطلاعات شرکت‌های تابعه بانک رفاه	۵

نمودار نمرات و نتایج ارزیابی سامانه‌های وزارت تعاون، کار و رفاه اجتماعی

۹-۱۳- نتیجه گیری و پیشنهادها:

یکی از کارآمدترین روش های تجربه شده در دنیا برای مبارزه با ناکارآمدی، فساد، بی عدالتی و تبعیض، ایجاد و نهادینه سازی شفافیت، دسترسی آزاد به اطلاعات و نظارت مردمی است. وزارت تعاون، کار و رفاه اجتماعی به عنوان یکی از وزارتخانه های مهم و راهبردی کشور بوده و مراجعان متعدد و متنوعی داشته و گلوگاه ها و نقاط فسادزا و آسیب پذیر نیز به تبع تبادل مالی و اداری بین مردم و بخش خصوصی با این وزارتخانه متعدد و متنوع است. ولی در صورت ایجاد بسترها و نظام های شفافیت و تقویت سطح بالای شفافیت (خدمت رسانی شفاف در امور اقتصادی و اجتماعی و حکمرانی داده های دولتی باز) می تواند نقش بسیار مهمی در کشور ایفا کرده و به عنوان الگوی دیگر دستگاه ها و سازمان های کشور مطرح گردد. انتقادات و محدودیت های مربوط به ارزیابی سامانه های شفافیت در سه سطح سیاست گذاری کلان، تجربه کاربران و ابعاد فنی سامانه ها و کیفیت و سطح انتشار داده ها در زیرارایه شده است.

سطح سیاست گذاری: فقدان سیاست گذاری کلان و نقشه راه شفافیت و ضرورت طراحی شفافیت بر اساس قوانین بالادستی، مبتنی بر گلوگاه های فساد و به ویژه برای تحقق شفافیت اقتصادی:

در بخش های گوناگون این سامانه به این مهم اشاره شده که این اطلاعات با دستور وزیر منتشر شده است. ارائه اطلاعاتی که پیش از این در سایت های مختلف به صورت پراکنده وجود داشته اند، در یک سایت به شکلی متمرکز اتفاق مثبت و ارزشمندی است. این همان گامی است که سامانه شفافیت وزارت ذیربط برداشته است و به نظر می رسد در ظاهر و طراحی سامانه خود از نمونه نسبتا موفق «شهرداری تهران» الگو گرفته است.

اما طراحی سامانه و ایجاد دسترسی به لینک هایی از داخل سایت وزارتخانه، فعالیتی نیست که بتوان نام آن را شفافیت گذاشت و این امکان پاسخگویی شفافیت واقعی نیست. برای گام برداشتن در مسیر شفافیت باید برنامه مدون و نقشه راهی داشت. این نقشه راه مشخص می کند که سازمان قرار است از کجا به کجا برسد. همچنین به ناظران و عموم ذی نفعان و به ویژه ذی نفعان خاص (جامعه مدنی، نخبگان و...) اجازه می دهد عملکرد سازمان مربوطه را بسنجند. در نبود چنین نقشه راهی، هر اطلاعاتی که منتشر می شود می تواند به عنوان مصداقی از شفافیت جلوه داده شود و معیاری نیز برای قضاوت عملکرد وجود ندارد. باز هم در مثال شهرداری تهران، این سازمان با نظر شورای شهر و بعد از طراحی برنامه ای، به صورت تدریجی اقدام به انتشار اطلاعات کرد و می توان سامانه شفافیت شهرداری تهران را ناظر به هدف دانست.

در نبود چنین سیاست و نقشه راه کلان و برنامه ای منسجم نمی توان تشخیص داد چه اطلاعاتی در راستای اجرایی کردن برنامه شفافیت یک سازمان منتشر شده و کدام یک از اطلاعات، ارزش چندانی ندارد و تنها به اسم شفافیت منتشر شده است. در این صورت می توان داده هایی را که در جای دیگری به دلیل قوانین، الزام انتشار آن وجود دارد، با نام شفافیت منتشر نمود. به عنوان مثال، سامانه بخشی را به شرکت های زیرمجموعه وزارت اختصاص داده و به اسم شفافیت، صورت های مالی این شرکت ها را منتشر کرده است. این صورت های مالی اما به دلیل حضور این شرکت ها در بازار سرمایه و الزام و اجبار سازمان بورس، منتشر شده است. اطلاعات مربوط به شرکت سرمایه گذاری تأمین اجتماعی (شستا) و بانک رفاه کارگران از این دسته است. شستا، ممکن است به لحاظ مالی شفاف باشد، اما موضوعات و ابهامات دیگری دارد که شفاف نیستند و در این سامانه نیز به آن پرداخته نشده است.

قبل از پیاده سازی و حتی ارزیابی و رتبه بندی سامانه ها، باید شاخص های شفافیت یک سازمان را شناسایی نمود و براساس آن مشخص کرد که چه داده هایی قرار است منتشر شوند. به عنوان مثال می خواهیم اطلاعات کارمندان را منتشر کنیم؟ حقوق و مزایای مدیران را چگونه؟ اطلاعات مناقصه ها و مزایده ها و شرکت کنندگان در آنها چگونه؟ درباره همه این موضوعات باید تصمیم گیری شود. آگاهی از شاخص های شفافیت هر دستگاه می تواند به سنجش عملکرد واحدها و شرکت ها زیرمجموعه آن کمک کند.

سطح دوم: ابعاد فنی و تکنیکی و تجربه کاربری نامناسب

در خصوص ابعاد فنی و ماهیت برنامه نویسی داده‌ها (API)، تکنولوژی ورود داده‌ها و امکان ایجاد داده‌های باز دولتی و حکمرانی داده‌های باز، این سمن اظهار نظری فنی انجام نمی‌دهد چون در جلسات برخی سمن‌ها مانند موسسه مردم نهاد توسعه فراگیر شفافیت و آزمایشگاه داده و حکمرانی صاحب نظر بوده و پیشنهادهایی را در جلسات ارزیابی ارائه دادند. اما سامانه‌ها از نظر میزان مشتری پسند بودن و سهولت کاربری و به لحاظ تجربه کاربری وضعیت مناسبی ندارند. فرایندهای پیچیده و تودرتو، مخاطب را گیج کرده و دسترسی به اطلاعات را دشوار می‌سازد. در بررسی چنین سامانه‌هایی قانونی وجود دارد که می‌گوید نهایتاً با سه کلیک باید بتوانیم به داده‌ای که می‌خواهیم برسیم. در سامانه وزارت رفاه به ندرت چنین اتفاقی می‌افتد. به عنوان مثال، بخش مربوط به «پنجره واحد اطلاع‌رسانی مجوزهای وزارت» تنها شما را از لینکی به لینک دیگر منتقل می‌کند تا نهایتاً به قسمتی از سایت آن اداره یا سازمان انتقال داده شوید. در بخش‌های مربوط به دریافت‌کنندگان تسهیلات اشتغال پایدار روستایی و کسب‌وکارهای آسیب‌دیده از کرونا نیز، فرایند دسترسی به اطلاعات سخت است. تا زمانی که تمامی فیلدهای اطلاعاتی توسط کاربر پر نشود و عبارت امنیتی نوشته نشود، نمی‌توان داده‌ها را مشاهده کرد. این ضعف بزرگی است و ضرورتی ندارد برای اطلاعاتی که چندان حساس نیستند، دسترسی تا این اندازه دشوار باشد. دسته‌بندی‌ها به درستی انجام نشده و پیدا کردن داده‌ها دشوار است. راهی وجود ندارد که بفهمیم چه داده‌هایی وجود دارند و چه داده‌هایی خیر. به لحاظ شکلی و طراحی نیز سامانه ضعف دارد.

سطح سوم: فراگیری اطلاعات و پاسخگویی شفافیت برای دامنه گسترده ذی نفعان و استاندارد انتشار داده‌ها

سطح دسترسی داده‌ها باید فراگیر و عمومی بوده و کلیه جامعه هدف (مردم، رسانه‌ها، سمن‌ها، نخبگان جامعه علمی و دانشگاهی و پژوهشگران...) را شامل شود. این مزیت تحقق شفافیت است. اما سطح دسترسی داده‌ها در سامانه‌های مورد بررسی محدود و تنها صندوق بیمه عشایر و روستاییان این امکان را تا حدی فراهم نموده بود.

استاندارد انتشار داده‌ها به ما می‌گوید داده‌ها را چگونه باید منتشر کرد. مثلاً اگر از جلسه‌ای فایل صوتی آن موجود است، باید آن را منتشر کنیم یا خیر؟ افراد باید از مصوبات دستگاه‌ها باخبر باشند یا خیر؟ اگر بله، دسترسی آنها به چه نحوی باشد؟ سوالاتی از این جنس به ما می‌گویند علاوه بر اینکه باید بدانیم چه چیزی را منتشر کنیم، چگونگی انتشار نیز اهمیت فراوان دارد. در کنار این، به روز بودن و کامل بودن داده‌ها دو معیار مهم برای سنجش انتشار داده‌ها به صورت استاندارد است. البته لازم به ذکر است که در سامانه‌های شفافیت باید صحت سنجی صورت بگیرد. یعنی اینکه بتوانیم به نحوی متوجه شویم داده‌هایی که منتشر شده، کامل و صحیح هستند یا خیر. در این سامانه امکان اعتبارسنجی وجود ندارد.

با توجه به همه آنچه که گفته شد می‌توان گفت که سه معیار اصلی که معرف سامانه‌های شفافیت است، عبارتند از:

- داشتن سیاست، برنامه کلان و نقشه راه شفافیت، شناسایی شاخص‌های شفافیت و معلوم بودن داده‌هایی که باید منتشر شوند،
- برخورداری از سامانه‌ای منظم، مرتب، با دسترسی‌های آسان و تجربه کاربری مناسب،
- طراحی استاندارد انتشار داده‌ها و فراگیری سطح دسترسی اطلاعات و داده‌ها

ضمن تقدیر از تلاش وزارت تعاون، کار و رفاه اجتماعی باید گفت که سامانه‌های طراحی شده نمره قابل قبولی در این سه معیار نمی‌گیرند. به علاوه همان‌طور که اشاره شد، اهتمام و دستور وزیر برای انتشار اطلاعات ابتکار عمل ارزشمندی است اما ممکن است وزیر بعدی، به هر دلیلی تمایل به ادامه این روند نداشته باشد و این موضوع امکان مطالبه‌گری را سلب می‌کند. ضروری است علاوه بر اصلاح محتوایی و شکلی سامانه و تقویت نقاط قوت و رفع نقاط ضعف اشاره شده در جداول، اقداماتی انجام شود تا انتشار این اطلاعات تبدیل به مصوبه‌ای شود که پایه و اساس محکم‌تری پیدا کند.

۹-۱۴- پیشنهادهای کاربردی اختصاصی و عمومی:

در پایان مجدداً ضمن تشکر از ابتکار عمل و اقدام انجام شده توسط وزارت تعاون، کار و رفاه اجتماعی، نکات و پیشنهادهایی در دو بخش اختصاصی و عمومی برای توسعه و تقویت شفافیت با هدف جلوگیری از فساد و افزایش نظارت عمومی و همچنین بهبود ارزیابی و تداوم روندکار به شرح ذیل ایفاد می‌گردد:

الف) پیشنهادهای اختصاصی در اجرای طرح و بهره‌برداری کارفرما و وزارت تعاون، کار و رفاه اجتماعی:

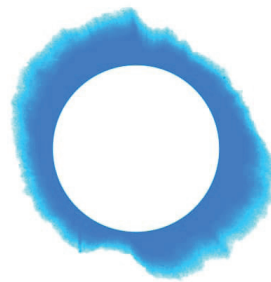
- تاکید و توجه به پارادایم ایجاد شفافیت و سیاست‌گذاری و برنامه‌ریزی راهبردی برای آن و طراحی و نهادینه سازی شفافیت اقتصادی و اجتماعی بر اساس گلوگاه‌های فساد و مبتنی بر قوانین و مقررات تکلیفی بالا دستی
- غالب سامانه‌ها به منظور دولت الکترونیک و ایجاد سیستم‌ها و سامانه‌های الکترونیکی اطلاع‌رسانی طراحی شده و مورد ارزیابی قرار گرفتند به جز سامانه صندوق بیمه عشایر و روستایی که نسبت به سایرین در تحقق خدمت‌رسانی شفاف و پاسخگویی شفافیت عملکرد بهتری داشته است.
- با توجه به ماهیت فعالیت و شرح وظایف سازمان‌ها و واحدهای وزارت، امکان رتبه‌بندی عادلانه مقدر و متصور نیست. استراتژی قابل پیشنهاد این است که در ابتداء کلیه مطالبات شفافیت و شاخص‌های آن بایستی از قبل به مخاطب ارایه شود تا بعد به ارزیابی و رتبه‌بندی مخاطبان و سازمان‌ها پرداخته شود.
- لزوم اقدام به هنگام و مدیریتی پس از افشای اطلاعات و شفاف‌سازی داده‌ها. مثلاً پس از گزارش تخلفات یا عدم وصول تسهیلات و.... اقدام نظارتی نهایی کدام بوده است؟
- نکته مهم و راهبردی، لزوم ارایه باز خورد و نتایج خروجی این طرح و دستاوردهای این جلسات است که نشان دهنده این حجم و نفر ساعت حضور و مشارکت است. (نتایج به صورت محرمانه به حاضرین هم ارایه شود)
- نکته مهم و قابل تأمل برخی شاخص‌ها در برخی سازمان‌ها ضریب اهمیت و وزن بالای شاخص‌ها است. این موضوع چگونه در ارزیابی‌ها و رتبه‌بندی‌ها باید مدنظر قرار گیرد؟
- مدیریت اثربخش شفافیت در مجموعه وزارت و مدیریت ریسک‌ها و آسیب‌های شفافیت
- شایسته بود دستور العمل و راهنمای مشترکی بین ارائه‌دهندگان و مسئولان ذیربط برای ایجاد زبان مشترک و اهداف طرح و چگونگی ارایه‌ها و طرح موضوعات در چارچوب موضوع انجام می‌شد.
- کماکان طبق مذاکرات شفاهی و موارد ارایه شده در جلسات ارزیابی حضوری، تأکید به مدل، چارچوب و شاخص‌های ارزیابی وجود دارد (شاخص‌های کلیدی ارزیابی سامانه‌های شفافیت) تا نتایج قابل اتکا، معتبر، قابل جمع‌بندی و قابل مقایسه باشد.
- موارد ستاره دار در جداول که به عنوان نقاط ضعف آورده شده‌اند، حتماً از طریق اداره کل ارزیابی عملکرد مورد بررسی و از معاونت‌ها و سازمان‌های مربوطه مورد مطالبه قرار گیرد.
- سطح مطالبه‌گری سمن‌ها از کلیه نهادها و دستگاه‌ها برای شفافیت خدمت‌رسانی علاوه بر دولت الکترونیک و اطلاع‌رسانی و یا ایجاد پایگاه داده (DataBase) است و شایسته است که پس از این طرح برای هرکدام از سامانه‌ها عملیاتی سازی شود.
- از نمونه و سازمان دارای رتبه بالا (صندوق بیمه عشایر و روستاییان) در جلسات داخل دستگاه و سایر دستگاه‌ها برای الگوگیری و الگو سازی استفاده شود.
- از تجربیات شهرداری و شورای شهر و طرح مشترک انجام شده شورای شهر با سمن‌ها الگوگیری شود.
- پایدارسازی دستاوردهای تحقق شفافیت از طریق تقویت جامعه مدنی و سمن‌های تخصصی این حوزه و افزایش همکاری و تعامل وزارت با جامعه مدنی و سمن‌های تخصصی
- تشکیل کارگروه پایدارسازی اقدامات شفافیت‌ساز در وزارتخانه مذکور: به منظور ترویج و بهره‌برداری از نتایج طرح حاضر

و همچنین نهادینه سازی و تثبیت اقداماتی که در راستای شفافیت انجام شده کارگروهی با حضور سمن های ذیربط در وزارت تعاون، کار و رفاه اجتماعی تشکیل شود.

- (ب) پیشنهادهای عمومی در اجرای طرح و بهره برداری مشارکت کنندگان طرح:
- استفاده از نظرات سمن ها و NGO ها و گفتمان و هم اندیشی بین سمن ها و دستگاه قابل تقدیر است.
- بهتر بود در حد چند دقیقه خود مقام عالی وزارت و حتی معاونین ذیربط در جلسه تا حدی حضور پیدا می کردند.
- جلسات با توجه به شرایط کرونا و حجم وسیع مطالب سامانه ها و ... بسیار فشرده بود و نیاز به زمان بیشتری برای پرسش و پاسخ داشت. و زمان در نظر گرفته شده برای سمن ها محدود بود.
- برگزاری جلسه توجیهی و هماهنگی بین سمن ها و خود اداره کل ارزیابی عملکرد ضرورت داشت.
- برگزاری جلسه توجیهی و هماهنگی بین سمن ها و مرکز توانمند سازی جهاد دانشگاهی لازم بود.
- به منظور مستندسازی همکاری سمن ها، تقدیرنامه ای برای سمن ها از طرف مقام عالی وزارت ارائه شود.
- لزوم شفافیت نوع همکاری بین دستگاه و مرکز توانمندسازی حاکمیت و جامعه جهاد دانشگاهی و اطلاع رسانی لازم در این خصوص به مشارکت کنندگان در طرح و به ویژه سمن ها و جامعه مدنی
- عدم امکان بهره برداری از اینترنت و کامپیوترها در جلسه ها علی رغم چندین بار تلاش همکاران سالن برای امکان بهره برداری توسط نمایندگان سمن ها
- تداوم تاکید و توجه به افکار عمومی و نظرات ذی نفعان به نمایندگی سمن ها جهت تقویت نقاط قوت و رفع نقاط ضعف و کاستی ها و الگو گیری از این تجربه در سایر دستگاه ها و سازمان ها

در پایان امید است که مشارکت سازمان های مردم نهاد، موسسات مدنی و اندیشکده ها در این طرح به الگویی برای تعامل نهادهای حاکمیتی و جامعه مدنی برای پیگیری و تثبیت گفتمان شفافیت و مبارزه اثربخش با فساد تبدیل شود.

فصل دهم: دیده بان شفافیت و عدالت

دیده بان شفافیت و عدالت

ارزیابی دیده بان از سامانه‌های شفافیت زیرمجموعه وزارت تعاون، کار و رفاه اجتماعی

گردآوری داده‌ها و اطلاعات در یک فضا یا سایت به صورت منظم و متمرکز، که به صورت پراکنده و نامنظم در فضاهای مختلف پخش شده و دسترسی به آنها به غایت دشوار می‌باشد؛ کار ارزشمند و البته ضروری برای همه وزارتخانه‌ها، سازمان‌ها و نهادهای دستگاههای دولتی و حتی بخش خصوصی است و وزارت تعاون، کار و رفاه هم از این قاعده مستثنی نیست.

اگرچه سامانه شفافیت وزارت موصوف، از حیث ظاهر و طراحی، فارغ از کپی برداری از دیگر الگوهای موفق، خوب و قابل قبول ارزیابی می‌شود، لیکن سامانه مورد بحث، از نظر استانداردهای منتشر شده در سامانه، حتی حداقل انتظارات در رابطه با شفاف سازی را برآورده نمی‌سازد.

مباحث فنی در طراحی سامانه و ایجاد ارتباط بین لینک‌های مختلف در درون شبکه دستگاهی، فعالیتی نیست که بتوان به آن عنوان شفافیت اطلاق نمود. سایتی که نام آن سامانه شفافیت گذاشته شده است، باید به منظور ایجاد شفافیت، برنامه و نقشه راه مدون و مشخصی را ارائه کرده باشد؛ چگونه ای که، براساس آن بتوان، ضمن بررسی مشکلات و موانع گذشته و شناسایی گلوگاههای فساد و عدم شفافیت‌هایی که منجر به این فساد شده است؛ مشخص نمود که قرار است، با چه ساز و کارهایی، می‌توان از شرایط نامطلوب فعلی، به سمت یک وضعیت مطلوب نایل شد. از طرفی، این سامانه‌ها، باید طوری طراحی شده باشند که، این امکان را برای دستگاه‌های نظارتی و بازرسی و سازمان‌های مردم‌نهاد، به عنوان نمایندگان توده مردم، فراهم آورند تا آنها بتوانند عملکرد سازمان ذیربط را مورد سنجش و ارزیابی قرار داده و فعالیت‌های آن را مرتب پایش کنند.

بررسی‌ها در طول برگزاری همایش حاکی از این حقیقت است که سامانه معرفی شده توسط وزارتخانه تعاون، کار و رفاه اجتماعی، واجد مختصات و ویژگیهای مذکور نیست و مدیران وزارتخانه، با اهداف تبلیغاتی، تلاش می‌کنند، این سامانه با اطلاعات و داده‌های خام و پردازش نشده و ناقص را به عنوان سامانه شفافیت، معرفی کنند؛ سامانه ای که، ارزیابی عملکرد و قضاوت در حوزه شفافیت، و نیل به اهداف مد نظر در این خصوص، از طریق آن هرگز میسر نمی‌باشد.

اطلاعات و داده‌های بارگذاری شده در سامانه موسوم به شفافیت وزارتخانه رفاه، که علی‌الظاهر، با هدف اجرایی کردن برنامه شفافیت صورت گرفته است، فاقد ارزش برای نیل به این مقصود ارزیابی می‌شود و به تعبیری، این سامانه و داده‌ها و اطلاعات درون آن را می‌توان، به کالایی در درون یک بسته بندی با ظاهر شیک و فریبنده تشبیه نمود که، کالای درون این بسته بندی، نه تنها، بی‌کیفیت است بلکه غیر از آن چیزی است که در روی بسته بندی آن حک شده است.

به عنوان نمونه، در سامانه مورد بحث، بخشی از آن به شرکت‌های زیرمجموعه وزارتخانه، مانند شرکت سرمایه گذاری تامین اجتماعی (شستا) و بانک رفاه کارگران اختصاص یافته و در آن صورتهای مالی این شرکت‌ها منتشر شده است و آنها این صورت‌های مالی را به حساب اشتیاق به استقبال از شفافیت در امور خود گذاشته‌اند؛ این در حالی است که، این اقدام نه به دلیل استقبال از شفاف سازی، بلکه، ناشی از حضور این شرکت‌ها در بازار سرمایه و الزام و اجبار سازمان بورس، نسبت به انتشار اطلاعات و شفافیت نسبی در این رابطه است؛ فارغ از اینکه، به باور کارشناسان، شفافیت در خود بورس بیشتر از هر جای دیگری زیر سوال است؛ به این معنی که، اطلاعات بورس و شرکت‌های زیرمجموعه وزارت تعاون، تنها برای مدیران (سهامداران حقوقی، دو مجموعه مذکور)، شفاف است و برای توده مردم و سهامداران جز با حقیقی، این اطلاعات هرگز شفاف نیست. اگرچه، ممکن است، این شرکت‌ها به لحاظ مالی از شفافیت برخوردار باشند؛ لیکن، موضوعات دیگری وجود دارند که شفاف نیستند و در این سامانه نیز به آن پرداخته نشده است.

از طرفی، علاوه بر اینکه، سطح دسترسی، حتی در رابطه با اطلاعات پیش پا افتاده پرسنلی، صرفاً برای ادمینهای تعیین شده توسط مدیران وزارتخانه میسر است؛ حتی این اطلاعات نیز برای عموم در سایت بارگذاری نشده است.

دسترسی به اطلاعات این سامانه، به ویژه برای افراد غیر حرفه‌ای، کار آسانی نیست و فرآیندهای پیچیده آن، موجب سردرگمی کاربران و مخاطبان شده و دسترسی به اطلاعات را دشوار می‌سازد. طبق ضوابط و مقررات دسترسی به اطلاعات چنین سامانه‌هایی، هر کاربر

باید بتواند نهایتاً در سه مرحله، به اطلاعات و داده‌های مورد نظر خود دست پیدا کند، این در حالی است که، در سامانه وزارت تعاون، به ندرت چنین امکانی وجود دارد. به عنوان نمونه، ما در بخش مربوط به پنجره واحد اطلاع‌رسانی مجوزهای وزارتخانه، از بخشی به بخش دیگر منتقل می‌شویم و در نهایت به قسمتی از سایت آن سازمان ارجاع داده می‌شویم. در بخش‌های مربوط به دریافت کنندگان تسهیلات اشتغال پایدار روستایی و کسب و کارهای آسیب دیده از کرونا نیز، فرآیند دسترسی به اطلاعات سخت است. تا زمانی که تمامی فیلدهای اطلاعاتی توسط کاربر پر نشود و عبارت امنیتی نوشته نشود، نمی‌توان داده‌ها را مشاهده کرد. این ضعف بزرگی است و ضرورتی ندارد برای اطلاعاتی که چندان حساس نیستند، دسترسی تا این اندازه دشوار باشد.

به روز نبودن و ناقص بودن داده‌ها و اطلاعات و اسناد و مدارک، از جمله داده‌های مکانی و نقشه، به ویژه اطلاعات مربوط به املاک و مستغلات، ضعف مفرط در ثبت اطلاعات مربوط به انواع تعاونی‌ها، علی‌الخصوص تعاونی‌های مسکن، از دیگر نقص‌های اصلی این سامانه محسوب می‌شود. بعلاوه، در این سامانه، امکان راستی‌آزمایی و اعتبارسنجی داده‌ها به هیچ‌روی وجود ندارد؛ مضافاً اینکه، در این سامانه، امکان صیانت از حقوق مردم و ارائه خدمات بهتر به جامعه هدف و افزایش سطح رضایت مندی آنها وجود ندارد؛ و مالا، همچنان موضوع امکان مطالبه‌گری را از مردم و حتی از دستگاه‌های نظارتی و بازرسی و سازمان‌های مردم‌نهاد، سلب خواهد نمود.

فصل یازدهم:

رتبه‌بندی سامانه‌های شفافیت
وزارت تعاون، کار و رفاه اجتماعی

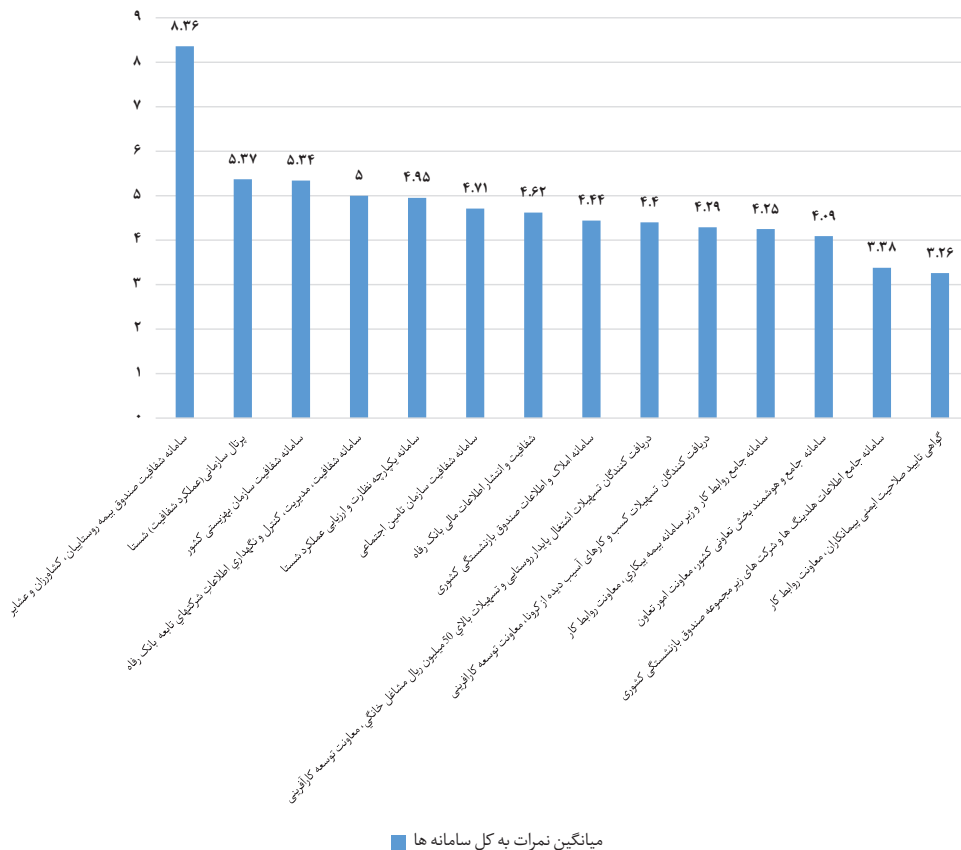
آن‌چنان‌که در فصل اول نیز اشاره شد، در پایان نشست‌های سه‌روزه برای و ارزیابی ۱۴ سامانه ارائه‌شده در کارگاه‌ها، تشکل‌ها و اندیشکده‌های حاضر در جلسه بر اساس ارزیابی‌های خود به سامانه‌های ارائه‌شده نمره‌ای از یک تا ۱۰ دادند. در همان جلسه بر اساس نمرات ارائه‌شده میانگین نمره هر یک از سامانه‌ها و همچنین میانگین نمره هر یک از تشکل‌ها و اندیشکده‌ها به مجموعه سامانه‌های وزارت تعاون، کار و رفاه اجتماعی مشخص شد. میانگین نمره هر سامانه از طریق فرمول زیر محاسبه شد:

$$\text{میانگین نمرات هر سامانه} = \frac{\sum \text{نمرات اندیشکده‌ها}}{\text{اندیشکده‌های مشارکت‌کننده}}$$

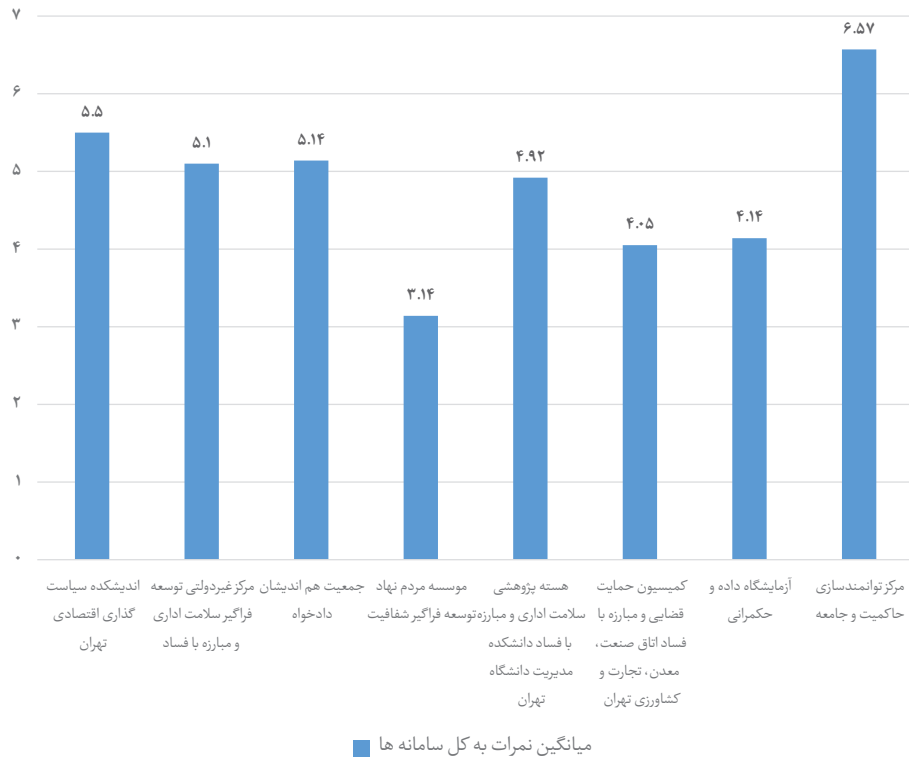
همچنین میانگین نمره هر تشکل و اندیشکده به تمام سامانه‌های حاضر در رتبه‌بندی از طریق فرمول زیر محاسبه شد:

$$\text{میانگین نمرات سامانه‌ها} = \frac{\sum \text{نمرات سامانه‌ها}}{\text{سامانه‌های مشارکت‌کننده}}$$

بر اساس مرتب‌سازی نمرات هر یک از سامانه‌ها، رتبه‌بندی سامانه‌ها انجام شده است. بر این اساس سه سامانه شفافیت صندوق بیمه اجتماعی روستاییان، کشاورزان و عشایر، کشاورزان و عشایر، پرتال سامانه‌های عملکرد شفافیت (شستا) و همچنین پرتال سامانه‌های عملکرد شفافیت (شستا) و سامانه شفافیت سازمان بهزیستی کشور شدند. نمودار زیر میانگین نمرات و رتبه هر سامانه را ارائه کرده است. جدول زیر نیز میانگین نمره هر یک از تشکل‌ها و اندیشکده‌ها به سامانه‌های حاضر در ارزیابی مشارکتی ارائه شده است.

■ میانگین نمرات به کل سامانه‌ها

ارزیابی مشارکتی سامانه‌های شفافیت وزارت تعاون، کار و رفاه اجتماعی

شفافیت و داده باز - ۲

کد گزارش: ۱۴۶ - مسلسل: ۹۹۴۰

مجری: مرکز توانمندسازی حاکمیت و جامعه

گزارش
کارشناسی